

Εκθέσεις

Β΄ Γυμνασίου

Κάθε γνήσιο αντίγραφο φέρει τη σφραγίδα των εκδόσεων ΒΟΛΟΝΑΚΗ

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΒΟΛΟΝΑΚΗ**

© 2007 Εκδόσεις Βολονάκη
Μαυρομχάλη 41 & Βαλτετσίου, Αθήνα
Τηλ.: 210 3608065, Fax: 210 3608197
www.volonaki.gr, mail: info@volonaki.gr

Δημιουργικό εξωφύλλου: *Κωνσταντίνος Παπακωνσταντίνου*
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: *Πάρις Καρδαμίτσης*

ISBN 978-960-381-353-8

Κεσσόπουλος Μιχάλης

Εκθέσεις

Β΄ Γυμνασίου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
Βολονάκη

Το μάθημα της έκθεσης παρουσιάζει ορισμένες διαφορές και ιδιαιτερότητες σε σχέση με τα υπόλοιπα μαθήματα. Υπάρχουν σε αυτό κάποια στοιχεία που το διαφοροποιούν και το κάνουν ξεχωριστό. Μια βασική παράμετρος του είναι ότι επιτρέπει την ελεύθερη σκέψη και δημιουργία από την πλευρά των μαθητών. Το βιβλίο αυτό δε στοχεύει στην παροχή έτοιμων λύσεων. Φιλοδοξεί να αποτελέσει αφορμή, ώστε να προάγει την κριτική σκέψη των μαθητών και να τους βοηθήσει να εκφραστούν ως ξεχωριστές προσωπικότητες.

Το βιβλίο αυτό αποτελείται στην ουσία από τρία μέρη:

- Στο πρώτο μέρος του βιβλίου δίνονται οδηγίες σχετικά με την **παράγραφο**, τη δομή της και τις μορφές της.
- Στη συνέχεια αναπτύσσονται **θέματα** με βάση τις ενότητες του σχολικού βιβλίου.
- Στο τέλος κάθε ενότητας υπάρχουν κάποια **παραθέματα** που σχετίζονται με τα θέματα των εκθέσεων των ενοτήτων.

Ο συγγραφέας ελπίζει ότι με το βιβλίο αυτό, όπως και με τα υπόλοιπα της ίδιας σειράς, θα μπορέσει να μεταλαμπαδεύσει στους μαθητές την πείρα του από την πολύχρονη διδασκαλία του μαθήματος της έκθεσης σε όλες τις σχολικές τάξεις.

Μιχάλης Κεσσόπουλος

Περιεχόμενα

Πρόλογος	7
Η παράγραφος	11
Δομή της παραγράφου	12
Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου	27
Γνωρίσματα μιας καλής παραγράφου.....	40
Η συνοχή της παραγράφου	42
Τα είδη των παραγράφων	44
Ασκήσεις	50
Ενότητα 1	57
Παραθέματα σχετικά με την 1η Ενότητα	71
Ενότητα 2	78
Παραθέματα σχετικά με την 2η Ενότητα	87
Ενότητα 3	94
Παραθέματα σχετικά με την 3η Ενότητα	102
Ενότητα 4	111
Παραθέματα σχετικά με την 4η Ενότητα	120
Ενότητα 5	129
Παραθέματα σχετικά με την 5η Ενότητα	136

Περιεχόμενα

Ενότητα 6	142
Παραθέματα σχετικά με την 6η Ενότητα	154
Ενότητα 7	158
Παραθέματα σχετικά με την 7η Ενότητα	167
Ενότητα 8	178
Παραθέματα σχετικά με την 8η Ενότητα	187
Ενότητα 9	195
Παραθέματα σχετικά με την 9η Ενότητα	204

Η παράγραφος

Η παράγραφος αποτελεί βασικό πυρήνα της έκθεσης αλλά και απαραίτητο συστατικό της δομής της. Παράγραφος είναι μια νοηματική ενότητα γραπτού λόγου που εκφράζει έναν ολοκληρωμένο συλλογισμό. Δηλαδή είναι μια ενότητα στην οποία κάποιος διατυπώνει οργανωμένα και με σχέδιο τις απόψεις του, τα συναισθήματα του ή τις ιδέες του. Η παράγραφος είναι ένα κομμάτι του λόγου, στο οποίο αναπτύσσεται μία και μόνη σκέψη, άποψη ή ιδέα.

Η παράγραφος είναι ένα ενιαίο κείμενο με αρχή, ανάπτυξη και τέλος. Έχει την αυτονομία της, αφού αναπτύσσει μια ιδέα ή την πλευρά ενός θέματος, αλλά ταυτόχρονα συνδέεται με την επόμενη παράγραφο και όλες μαζί διαμορφώνουν ένα κείμενο.

Στην ουσία δηλαδή η έκθεση αποτελείται από μία σειρά παραγράφων που δένονται μεταξύ τους και αναπτύσσουν ένα θέμα από όλες τις πλευρές. Γίνεται λοιπόν κατανοητή η σημασία της παραγράφου: ένα θέμα έκθεσης, για να «δεθεί», πρέπει να αποτελείται από ολοκληρωμένες παραγράφους που συνδέονται αρμονικά μεταξύ τους. Επιπλέον, ένα τέτοιο κείμενο βοηθά τον αναγνώστη να το αφομοιώσει στη μνήμη του εύκολα.

ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Κάθε παράγραφος, για να είναι ολοκληρωμένη, θα πρέπει να αποτελείται από τα εξής μέρη:

- A) Τη θεματική πρόταση
- B) Τις λεπτομέρειες ή σχόλια
- Γ) Την κατακλείδα

A. ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Πρόκειται για την πρώτη πρόταση της παραγράφου. Σ' αυτήν εκφράζουμε την κύρια ιδέα της παραγράφου, την οποία θα αναλύσουμε στη συνέχεια. Η έκτασή της δεν πρέπει να είναι μεγάλη αλλά αντίθετα οφείλει να είναι σύγνομη και σαφής.

Στη θεματική πρόταση δηλαδή παρουσιάζουμε επιγραμματικά την κύρια ιδέα της παραγράφου με τέτοιο τρόπο, ώστε αυτός που θα τη διαβάσει θα αντιληφθεί σε ποιο θέμα αναφέρεται η παράγραφος.

Προσέξτε στο παρακάτω παράδειγμα τη θεματική περίοδο (είναι γραμμένη με πλάγια γράμματα).

Στα χρόνια της βασιλείας του Αρχελάου η Μακεδονία σημείωσε μεγάλη ανάπτυξη. Η ήττα των Αθηναίων στη Σικελία του επέτρεψε να ανακτήσει τμήματα της περιοχής, που είχαν αποσπάσει παλαιότερα οι Αθηναίοι. Το Δίο, το ιερό κέντρο των Μακεδόνων, απέβη μια δεύτερη Ολυμπία. Εκεί συγκεντρώνονταν οι Μακεδόνες για να τιμήσουν τους Ολύμπιους θεούς, προπάντων το Δία, από τον οποίο έλαβε και το όνομα της η πόλη. Στην αυλή του Αρχελάου συγκεντρώθηκαν σπουδαιότεροι πνευματικοί άνθρωποι της εποχής, ανάμεσα στους οποίους και ο Ευριπίδης.

(Ιστορία Α' γυμνασίου σελ. 96).

Στη θεματική περίοδο, στην πρώτη πρότασή της, διατυπώνεται μια άποψη: «Η ανάπτυξη της Μακεδονίας στα χρόνια της βασιλείας του Αρχελάου». Στην υπόλοιπη παράγραφο δικαιολογείται με στοιχεία-δεδομένα η άποψη αυτή.

Το ίδιο συμβαίνει και με την επόμενη παράγραφο:

Ο ήλιος είναι η πηγή όλων των φυσικών φαινομένων που συμβαίνουν πάνω στον πλανήτη μας. Η ακτινοβολία του ζεσταίνει την ατμόσφαιρα και προκαλεί τους ανέμους και τις βροχές, ενώ ταυτόχρονα με τη βοήθεια των φυτών και της φωτοσύνθεσης συντηρεί τη ζωή. Αν η θερμότητά του μειωνόταν, έστω και ελάχιστα, η γη θα μετατρέποταν σε ένα παγωμένο κόσμο, ενώ αν αυξανόταν έστω και λίγο, μεγάλο μέρος των οργανισμών της θα εξαφανιζόταν από την αφόρητη ζέστη.

(Σχολικό βιβλίο γεωγραφίας Α' γυμνασίου, Τα ουράνια σώματα)

Και σ' αυτήν την περίπτωση οι συγγραφείς επιτυγχάνουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Δηλαδή, παρουσιάζουν με σύντομο τρόπο στη θεματική περίοδο το θέμα, το οποίο θα αναπτυχθεί στην υπόλοιπη παράγραφο. Διαβάζοντας λοιπόν τη θεματική περίοδο μπορούμε να αντιληφθούμε με σαφή και αναλυτικό τρόπο ότι στη συνέχεια της παραγράφου θα γίνει αναφορά στην επιρροή του ήλιου πάνω στα φυσικά φαινόμενα της γης.

Δε συμβαίνει όμως το ίδιο και με την επόμενη παράγραφο:

«Η προστασία του περιβάλλοντος είναι ευθύνη όλων μας. Πολλές είναι οι αιτίες που οδηγούν στην καταστροφή του περιβάλλοντος. Τέτοιες είναι ο υπερπληθυσμός, η αστικοποίηση, η πυρηνική ενέργεια και η τεχνολογική ανάπτυξη. Όλες αυτές οι αιτίες δημιουργήθηκαν από τον άνθρωπο, ο οποίος είναι και ο κύριος υπαίτιος.»

Η παράγραφος

Σ' αυτήν την περίπτωση η θεματική περίοδος είναι λανθασμένη, γιατί αναφέρεται στην ευθύνη της σύγχρονης κοινωνίας για την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ στη συνέχεια γίνεται λόγος στις αιτίες που προκαλούν την καταστροφή του περιβάλλοντος. Δεν υπάρχει λοιπόν λογική σύνδεση μεταξύ θεματικής περιόδου και υπόλοιπης παραγράφου. Η θεματική περίοδος δεν εκφράζει την κύρια ιδέα της παραγράφου.

B. ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ Ή ΣΧΟΛΙΑ

Με τον όρο «λεπτομέρειες» ή «σχόλια» εννοούμε όλα τα στοιχεία που θα χρησιμοποιήσουμε, για να τεκμηριώσουμε ή να αναλύσουμε την κύρια ιδέα της παραγράφου που αναφέραμε στη θεματική πρόταση.

Οι λεπτομέρειες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες προτάσεων: στις βασικές προτάσεις και τις βοηθητικές.

A) Οι βασικές προτάσεις: Πρόκειται για προτάσεις που αναπτύσσουν την κύρια ιδέα της παραγράφου, υποστηρίζοντας την άμεσα και κάνοντάς την πιο κατανοητή.

B) Οι βοηθητικές προτάσεις: Είναι προτάσεις που έχουν δύο λειτουργίες:

- i) Αναλύουν τη βασική πρόταση στην οποία ανήκουν δίνοντας περισσότερες πληροφορίες.
- ii) Κάνουν τη βασική πρόταση περισσότερο κατανοητή, ενώ υποστηρίζουν και την κύρια ιδέα της παραγράφου.

Από όλα τα προαναφερθέντα γίνεται σαφές ότι δεν μπορεί να προσδιοριστεί το μέγεθος και η έκταση μιας παραγράφου, γιατί αυτή ποικίλλει από τον αριθμό των βασικών και βοηθητικών προτάσεων που εμπεριέχει.

Ας παρατηρήσουμε όμως πώς εφαρμόζονται όλα αυτά που αναφέρθηκαν σε μία παράγραφο.

Η παράγραφος

Ο Κίμων, εκπρόσωπος της αριστοκρατικής παράταξης, ήταν υπέρ της συνεργασίας με τη Σπάρτη και του πολέμου εναντίον των Περσών. Ως αρχιστράτηγος της συμμαχίας εργάστηκε για τη στερέωση της αθηναϊκής δύναμης και την αντιμετώπιση των Περσών. Η σημαντικότερη από τις στρατιωτικές ενέργειες του ήταν η νικηφόρα αντιμετώπιση των Περσών στις εκβολές του Ευρυμέδοντος ποταμού στις Μικρασιατικές ακτές το 467 π.Χ. Η φιλολακωνική πολιτική που ακολούθησε δεν είχε ευτυχή αποτελέσματα. Οι Λακεδαιμόνιοι απέπεμψαν την αθηναϊκή στρατιωτική δύναμη που είχε σταλεί για να τους βοηθήσει κατά τη διάρκεια εξέγερσης των ειλωτών της Μεσσηνίας. Εξαιτίας της φιλικής πολιτικής του υπέρ της Σπάρτης, ο Κίμωνας ηττήθηκε πολιτικά στην Αθήνα.

Στην προηγούμενη παράγραφο υπάρχουν 2 βασικές προτάσεις και 2 βοηθητικές οι οποίες στηρίζουν τις βασικές. Έτσι λοιπόν, η πρώτη βασική πρόταση θέτει την άποψη πως ο Κίμωνας ως αρχηγός των Αθηναίων πολέμησε εναντίον των Περσών. Η βοηθητική πρόταση έρχεται, για να διασαφηνίσει την βασική. Μας αναφέρει τις στρατιωτικές ενέργειες του Κίμωνα εναντίον των Περσών. Το ίδιο συμβαίνει και με τη δεύτερη βασική πρόταση η οποία αναφέρεται στη φιλολακωνική πολιτική του Κίμωνα. Η βοηθητική πρόταση που επακολουθεί την επεξηγεί, παραθέτοντας τους λόγους για τους οποίους απέτυχε η φιλολακωνική πολιτική του Κίμωνα.

Πρόκειται για την τελευταία πρόταση της παραγράφου. Σκοπός της είναι να συνοψίσει όσα έχουν ειπωθεί στην κύρια ιδέα της παραγράφου. Η κατακλείδα δηλαδή είναι μια πρόταση η οποία από τη μια πλευρά ανακεφαλαιώνει, από την άλλη όμως δίνει και μια ολοκληρωμένη μορφή στην παράγραφο. Δεν έχει μεγάλη έκταση, αλλά τη χαρακτηρίζει και αυτήν –όπως και τη θεματική πρόταση– η συντομία και η σαφήνεια.

Προσέξτε το παρακάτω παράδειγμα:

Ο προφήτης Μιχαίας έδρασε στο βασίλειο του Ιούδα σε μια εποχή κρίσης. Οι Ασσύριοι, που είχαν ήδη καταλάβει το Βόρειο Βασίλειο, αποτελούσαν μια μόνιμη απειλή και για το Νότιο, όπως άλλωστε και για όλη την περιοχή. Η Ιερουσαλήμ παραλίγο να έχει την τύχη της Σαμάρειας, καθώς πολιορκήθηκε από τον Ασσύριο ηγεμόνα Σενναχηρίμ. Τελικά, η πόλη σώθηκε από θαύμα.

(Θρησκευτικά Α΄ γυμνασίου)

Στο παράδειγμα αυτό η κατακλείδα είναι μια μικρή πρόταση, που κλείνει την παράγραφο συμπερασματικά.

1. Σας δίνεται η παρακάτω θεματική περίοδος. Με βάση αυτή να δημιουργήσετε μια ολοκληρωμένη παράγραφο:

Η καταστροφή του περιβάλλοντος θα έχει τρομερές συνέπειες στην ανθρωπότητα.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Με τον ίδιο τρόπο να δημιουργήσετε παράγραφο με την παρακάτω θεματική περίοδο:

Δυσκολεύομαι να συνηθίσω την καινούργια μου γειτονιά.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Η παράγραφος **3. Με τον ίδιο τρόπο σχηματίστε παράγραφο με την παρακάτω θεματική περίοδο:**

Ο πόλεμος είναι συμφορά για τους ανθρώπους.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Σε κάθε μία από τις παραγράφους που ακολουθούν υπάρχουν η θεματική περίοδος, τα σχόλια και η κατακλείδα. Προσπαθήστε να τα επισημάνετε και να τα βάλετε στη σειρά για να σχηματίσετε παραγράφους:

- A.** 1. Μεσάνυχτα κι όμως ο ήλιος φαίνεται φωτεινότερος και θαμπώνει την όραση.
2. Η δύση και η ανατολή του ηλίου απέχουν μόνο λίγα λεπτά.
3. Όλη η φύση τυλίγεται με χρυσό φως και μουλιασμένη απ' αυτό μοιάζει σαν να θέλει να κοιμηθεί μέσα σ' αυτό το ρόδινο όνειρο.
4. Παράδοξο πράγμα να μιλά κανείς για ηλιόφωτα μεσάνυχτα.
5. Στους πόλους της γης έχουμε μέρες και νύχτες που διαρκούν έξι μήνες.
6. Κι όμως το φυσικό αυτό γεγονός συμβαίνει στη γη μας.
7. Ο ήλιος του μεσονυχτίου είναι ένα σπάνιο πανόραμα του πλανήτη μας.

- B.** 1. Το κάπνισμα προκαλεί δύσσοσμη αναπνοή και κιτρινωσμένα δόντια.
2. Ακόμη και αν δεν καπνίζετε, πιθανόν να έχετε παρατηρήσει ότι τα ρούχα μυρίζουν τσιγαρίλα, αν βρεθήκατε κοντά σε καπνιστές.
3. Το κάπνισμα είναι βλαβερό για την υγεία.
4. Συχνά κάνει τους άλλους ανθρώπους να μην θέλουν να βρίσκονται κοντά τους.
5. Οι περισσότεροι άνθρωποι το ξέρουν αυτό, αλλά λίγοι γνωρίζουν πως το κάπνισμα επηρεάζει την εικόνα τους και τη στάση που οι άλλοι άνθρωποι κρατάνε απέναντι τους.
- Γ.** 1. Δέντρα λέμε τα φυτά που ο κορμός τους σε ορισμένο ύψος διακλαδίζεται πάνω από το έδαφος (π.χ. μηλιά, πεύκο).
2. Τα φυτά που δεν έχουν κορμό και η διακλάδωση τους αρχίζει από το έδαφος λέγονται θάμνοι. Θάμνος είναι π.χ. η πικροδάφνη, η τριανταφυλλιά.
3. Μια άλλη κατηγορία φυτών είναι οι ημίθαμνοι. Πρόκειται για θάμνους που ξεραίνονται κάθε χρόνο. Η φασκομηλιά είναι ημίθαμνος.
4. Το είδος του φυτού καθορίζεται κυρίως από το βλαστό του. Ο κύριος βλαστός σε πολλά φυτά ονομάζεται κορμός.
- Δ.** 1. Σε αυτό συνέβαλε το ήπιο κλίμα τους και κυρίως η ιδιαίτερη γεωγραφική τους θέση.
2. Στην 3η π.Χ. χιλιετία τα πλοία των κυκλαδίτικων νησιών κυριαρχούν στο Αιγαίο και μαζί με τα προϊόντα της εγγύς Ανατολής μεταφέρουν στην Ευρώπη ιδέες, τεχνικές γνώσεις, θρησκευτικές αντιλήψεις.
3. Ένας από τους παλαιότερους πολιτισμούς της Ευρώπης αναπτύχθηκε στις Κυκλάδες κατά την 3η και 2η χιλιετία π.Χ. δηλαδή κατά την εποχή του Χαλκού.

4. Ουσιαστικά, τα νησιά των Κυκλάδων αποτελούν ένα είδος φυσικής γέφυρας ανάμεσα στην Ευρώπη και στην Ασία, την Ηπειρωτική Ελλάδα και την Κρήτη.

5. Στις παρακάτω παραγράφους να διακρίνετε τη θεματική περίοδο, τα σχόλια-λεπτομέρειες και την κατακλείδα.

A. Η ομοιότητα μεταξύ των ανθρώπων είναι αυταπόδεικτο γεγονός. Όλοι οι άνθρωποι μοιάζουμε σε τέτοιο βαθμό, ώστε να είναι ξεκάθαρο ότι ανήκουμε στο ανθρώπινο είδος. Ταυτόχρονα όμως διαφέρουμε σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μπορεί κανείς να ξεχωρίζει εύκολα τον έναν από τον άλλον. Αναζητώντας το ποσοστό του γενετικού υλικού μας, το οποίο είναι υπεύθυνο για τις ομοιότητες μεταξύ μας, οι επιστήμονες συνέκριναν τμήματα DNA από ανθρώπους διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών. Η σύγκριση κατέδειξε ότι ο Homo Sapiens αποτελεί ένα εξαιρετικά ομοιογενές είδος: δύο οποιοιδήποτε άνθρωποι, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους, είναι γενετικά ταυτόσημοι κατά 99%. Το υπόλοιπο 0,1% είναι αυτό που κάνει τον καθένα μας ξεχωριστό.

(Ν. Γλώσσα Γ' Γυμνασίου)

B. Η Ελλάδα δεν είναι μόνο ήλιος και θάλασσα και τα υπέροχα τοπία που βλέπετε στα καρτ ποστάλ. Η Ελλάδα είναι και οι άνθρωποι που ζουν εδώ. Και αξίζει να αναζητήσετε στα ταξίδια σας και τα δύο, ίσως περισσότερο τους ανθρώπους της. Αλλά, αν είναι μια φορά δύσκολο να ανακαλύψετε αμόλυντα και ακάθαρτα τοπία, είναι δύο φορές δύσκολο να ανακαλύψετε αυθεντικούς Έλληνες. Αναζητήστε τους μακριά από τις τουριστικές περιοχές.

(Ν. Γλώσσα Β' Γυμνασίου)

Γ. Τα χρόνια της γερμανικής κατοχής ήταν δύσκολα για τον ελληνικό λαό. Οι Γερμανοί επιτάσσαν τα παραγόμενα τρόφιμα στην Ελλάδα και τα έστελναν στη Γερμανία. Συνακόλουθο αποτέλεσμα ήταν να εμφανιστεί πρόβλημα σίτισης για τους Έλληνες. Χιλιάδες συμπατριώτες πέθαιναν εξαιτίας της έλλειψης τροφίμων. Για να ξεπεραστεί η δύσκολη αυτή κατάσταση διοργανώθηκαν συσσίτια, όπου σχεδόν σε καθημερινή βάση δίνονταν μικρές ποσότητες τροφίμων σε άσιτους συμπατριώτες μας. Ο φόρος αίματος των Ελλήνων κατά τη γερμανική κατοχή ήταν μεγάλος.

6. α. Σας δίνετε το θέμα: «Το επάγγελμα του καθηγητή: οι δυσκολίες και η προσφορά του». Ποιοι από τους σκοπούς που γράφονται παρακάτω ανταποκρίνονται σ' αυτά που ζητάει το θέμα; Να γράψετε μια παράγραφο με βάση τους σκοπούς που σχετίζονται άμεσα με το θέμα.

ΣΚΟΠΟΙ:

- i) Ποιες είναι οι ευθύνες του καθηγητή για την κοινωνικοποίηση των νέων;
- ii) Ποια πρέπει να είναι η μέριμνα για την πνευματική ανάπτυξη των παιδιών;
- iii) Ποια είναι η ευθύνη του καθηγητή για τα αρνητικά πρότυπα της τηλεόρασης;
- iv) Ποια είναι η προσφορά του καθηγητή στο κοινωνικό σύνολο;
- v) Ποιες είναι οι σχέσεις των καθηγητών με άλλα επαγγέλματα;
- vi) Ποια σύγχρονα μέσα μπορούν να βοηθήσουν στην καλύτερη εξάσκηση του επαγγέλματος του καθηγητή;

.....
.....

Η παράγραφος

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β. Όμοια με το προηγούμενο παράδειγμα να διακρίνετε ποιοι από τους παρακάτω σκοπούς ανταποκρίνονται στο θέμα: «Οι αρνητικές συνέπειες της τηλεόρασης». Να γράψετε μια παράγραφο με τους σκοπούς, που σχετίζονται με το θέμα.

- i) Πώς επηρεάζει η τηλεόραση τα μικρά παιδιά;
- ii) Ποιες είναι οι συνέπειες της τηλεόρασης;
- iii) Πώς μας πληροφορεί η τηλεόραση για τα γεγονότα;
- iv) Πώς σχετίζεται η τηλεόραση με το ραδιόφωνο και τις εφημερίδες;
- v) Πώς επιδρά η τηλεόραση στη διαμόρφωση πολιτικής σκέψης των πολιτών;
- vi) Ποια είναι η επίδραση της τηλεόρασης στο διαδίκτυο;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. α. Να χωρίσετε το παρακάτω κείμενο σε παραγράφους και να δώσετε από έναν πλαγιότιτλο σε κάθε μία από αυτές.

Η παράγραφος

Τον 8ο αιώνα π.Χ. παρατηρήθηκε στον ελληνικό κόσμο μια σημαντική εξέλιξη. Το παλιό φυλετικό κράτος διασπάστηκε και τη θέση του πήρε η πόλη-κράτος. Ο Αριστοτέλης είδε τη δημιουργία της πόλης-κράτους ως επιθυμία των ανθρώπων για ζωή και την επιβίωση της ως επιθυμία για καλή ζωή. Πυρήνας του νέου θεσμού υπήρξε ο συνοικισμός. Ακολούθησε η ένωση των συνοικισμών σε μία πόλη (άστυ), γύρω από μια ισχυρή θέση, την ακρόπολη. Πάνω στην ακρόπολη χτίζονταν οι ναοί και τα δημόσια κτίρια. Κάτω και γύρω από αυτήν απλώνονταν οι κατοικίες και τα καταστήματα, όπου οι τεχνίτες, ξυλουργοί, αγγειοπλάστες και έμποροι, εργάζονταν για να καλύψουν τις ανάγκες της ζήτησης. Σταδιακά η πόλη περιβάλλεται από τείχη. Στην ύπαιθρο εξακολούθησε να μένει ένα μέρος του πληθυσμού, που ασχολούνταν με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Ο πολίτης αισθάνεται ασφαλής, αναπτύσσει ποικίλες δραστηριότητες και νιώθει ελεύθερος. Αποκτά συνείδηση του ρόλου του ως μέλους μιας κοινότητας, στη διακυβέρνηση της οποίας μετέχει ενεργά. Οι πολίτες στρατεύονται, για να υπηρετήσουν τις ανάγκες ενός νέου οργανικού συνόλου. Συγκροτούν την «οπλική φάλαγγα», φορούν πανοπλία και όλοι μαζί υπερασπίζονται την πόλη τους. Η προσφορά είναι συλλογική και ο σκοπός κοινός. Στην οπλική φάλαγγα συμμετείχαν όσοι μπορούσαν να αγοράσουν με δική τους δαπάνη την απαραίτητη πανοπλία. Αυτή η διευρυμένη συμμετοχή επέφερε μια γενικότερη κοινωνική εξίσωση. Οι κοινωνικές διαφορές περιορίστηκαν. Ωστόσο, δεν έλειψαν οι πολιτικοί ανταγωνισμοί που αντικείμενό τους είχαν την άσκηση εξουσίας. Με την πόλη συνδέεται και το πολίτευμα, δηλαδή το σύστημα διακυβέρνησης. Όταν συγκροτή-

Η παράγραφος

θηκε η πόλη, η βασιλεία είχε παρακμάσει. Την εξουσία κατέλαβαν οι ευγενείς και έτσι το πολίτευμα έγινε αριστοκρατικό. Η ονομασία αυτή οφείλεται στους «άριστους», τους πλούσιους δηλαδή ιδιοκτήτες γης, που παλαιότερα αποτελούσαν και το συμβούλιο του βασιλιά. Με την ανάπτυξη του εμπορίου και την ευρεία χρησιμοποίηση του νομίσματος δημιουργήθηκε μια νέα τάξη, η οποία με τη δύναμη του χρήματος αφαιρέσε την εξουσία από τους αριστοκράτες. Οι λίγοι αυτοί επέβαλαν τη δική τους εξουσία και το πολίτευμα έγινε ολιγαρχικό. Κριτήριο για τη συμμετοχή στην εξουσία δεν ήταν πια η καταγωγή αλλά ο πλούτος.

(Ιστορία Α΄ Γυμνασίου)

β. Να κάνετε το ίδιο με το παρακάτω κείμενο:

Ένας αϊτός και μια αλεπού έγιναν φίλοι και αποφάσισαν να κατοικούν κοντά ο ένας με τον άλλον, πιστεύοντας πως το συντρόφωμα θα στερεώσει τη φιλία τους. Εκείνος λοιπόν ανέβηκε σ' ένα τετράψηλο δέντρο κι εκεί έβαλε τα πουλιά του κι η άλλη μπήκε και γέννησε τα μικρά της στα χαμόκλαδα που ήταν από κάτω. Μια μέρα όμως που η αλεπού βγήκε για βοσκή, ο αϊτός, μη βρίσκοντας τροφή, πέταξε κάτω στα χαμόκλαδα, άρπαξε τα αλεπουδάκια και τα ξεκοκάλισε αυτός και τα μωρά του. Όταν γύρισε η αλεπού και κατάλαβε τι είχε γίνει, δε λυπήθηκε τόσο για το θάνατο των μικρών της, όσο για την αδυναμία της να εκδικηθεί. Γιατί πεζή αυτή δεν μπορούσε να κυνηγήσει το πετούμενο. Έτσι στάθηκε πιο μακριά και καταριόταν τον εχθρό της: το μόνο που μένει στους ανήμπορους και τους αδύνατους. Κι ήρθαν έτσι τα πράγματα, που ο αϊτός δεν άργησε να πλερώσει τη ασέβεια που έδειξε στη φιλία. Βλέποντας κάτι ανθρώπους που θυσίαζαν στα χωράφια μια κατσίκια, χίμηξε κάτω, άρπαξε από το βωμό ένα φλογισμένο κομμάτι από τα σπλάχνα και από ένα λιανό ξερό ξυλαράκι άναψε φλό-

γα δυνατή. Έτσι τ' αϊτόπουλα κήηκαν – γιατί άπλερα ακόμα, δεν μπόρεσαν να πετάξουν – κι έπεσαν στη γη. Η αλεπού έτρεξε αμέσως και τα 'φαγε όλα μπροστά στα μάτια του αϊτού. Ο μύθος δείχνει πως όσοι πατούν τη φιλία, κι αν ξεφύγουν την εκδίκηση εκείνων που αδίκησαν, επειδή αυτοί είναι αδύνατοι, την τιμωρία από το Θεό μια φορά δεν τη γλιτώνουν.

(Αισώπου μύθοι μτφ Θρ. Σταύρου)

8. Να βρείτε μία κατάλληλη θεματική περίοδο για καθεμία από τις παρακάτω παραγράφους.

α. Κύριο καθήκον των ανδρών ήταν να είναι σωστοί στρατιώτες και πολίτες. Έτσι μετά την ηλικία των επτά ετών ζούσαν σε ημιστρατιωτικές ομάδες και το κράτος φρόντιζε για την ανατροφή τους. Ελάχιστα πήγαιναν στο σπίτι τους. Ο σπουδαιότερος ρόλος των γυναικών ήταν η τεκνοποιία και όχι οι οικιακές εργασίες, που θεωρούνταν έργο των δούλων. Όμως λόγω της συχνής απουσίας των ανδρών από το σπίτι, οι γυναίκες έπρεπε να έχουν τη φροντίδα του οίκου και το μεγάλωμα των παιδιών. Οι Σπαρτιάτισσες δεν ήταν περιορισμένες στο σπίτι όπως οι Αθηναίες.

β. Πρώτα, πρώτα η σπουδαία γεωγραφική θέση της Κρήτης, που βρίσκεται κοντά σε τρεις ηπείρους και επιπλέον κοντά σε περιοχές, όπου από πολύ παλιά είχαν αναπτυχθεί σπουδαίοι πολιτισμοί (π.χ. ο αιγυπτιακός). Έπειτα το εύφορο έδαφος, οι καλές κλιματολογικές συνθήκες του νησιού και η επικράτηση μιας μακροχρόνιας ειρήνης, είναι οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν στη μεγάλη ανάπτυξη της μινωικής Κρήτης.

γ. Υποχρεούται να διαθέσει χρήματα για την επέκταση

Η παράγραφος

σχολικών κτιρίων, ώστε να μειωθεί ο αριθμός των μαθητών κάθε τμήματος. Είναι ανάγκη, επίσης, να προσαρμοστεί το εκπαιδευτικό μας σύστημα στις νέες απαιτήσεις, ώστε αξιοποιώντας τα μέσα της τεχνολογίας να καλλιεργείται και να επιβραβεύεται η φαντασία και η ευρηματικότητα του μαθητή. Τέλος, πρέπει να διοριστούν περισσότεροι εκπαιδευτικοί με όρεξη και αγάπη για την εκπαίδευση. Μόνο με συλλογική και ειλικρινή προσπάθεια θα σημειωθεί πρόοδος στην εκπαίδευση και κατ' επέκταση στην κοινωνία.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, ο τρόπος με τον οποίο θα αναπτυχθεί μια παράγραφος εξαρτάται από τη θεματική της πρόταση, γιατί αυτή περιλαμβάνει την κύρια ιδέα που θα αναπτύξουμε. Μια παράγραφος μπορεί να αναπτυχθεί με διαφορετικούς τρόπους, όσον αφορά στη θεματική της περίοδο. Οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να αναπτυχθεί είναι:

- α. με παραδείγματα
- β. με σύγκριση και αντίθεση
- γ. με αιτιολόγηση
- δ. με ορισμό
- ε. με διαίρεση
- στ. με αιτία και αποτελέσματα
- ζ. με αναλογία
- η. με συνδυασμό μεθόδων

A. Παραδείγματα

Μπορούμε να αναπτύξουμε μια παράγραφο χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα παραδείγματα είτε από την πραγματικότητα είτε από την ιστορία. Τα παραδείγματα αυτά διασαφηνίζουν και επεξηγούν με τον καλύτερο τρόπο τη θεματική πρόταση.

Προσέξτε την παρακάτω παράγραφο:

Η διατροφή των Αθηναίων αντιπροσώπευε μια μέση οδό. Οι Αθηναίοι έτρωγαν σχετικά λίγο κρέας, ενώ από τις κυριότερες τροφές τους ήταν το ψάρι, που δε συνηθιζόταν στα ομηρικά χρόνια. Έτρωγαν, επίσης, ψωμί από κριθάρι ή σιτάρι, χόρτα, κρεμμύδια, σκόρδα, ελιές, λάδι, όσπρια, τυρί, ξηρούς καρπούς, φρούτα καθώς και γλυκά από αλεύρι και μέλι. Το κρασί πινόταν πάντοτε νερωμένο.

(Οικιακή Οικονομία, Β' γυμνασίου)

Ο συγγραφέας στη θεματική περίοδο αναφέρεται στον τρόπο διατροφής των Αθηναίων. Στην ανάπτυξη της παραγράφου κάνει λόγο σε συγκεκριμένα προϊόντα διατροφής των Αθηναίων, δίνοντας τα κατάλληλα παραδείγματα.

B. Σύγκριση - Αντίθεση

Όταν έχουμε να συγκρίνουμε δύο πρόσωπα, πράγματα ή ιδέες, μπορούμε να παραθέσουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους. Όταν αντιπαραβάλλουμε το ένα με το άλλο τονίζουμε τις διαφορές τους.

Προσέξτε την επόμενη παράγραφο. Συγκρίνει τα οδικά και τα αεροπορικά ταξίδια παραθέτοντας τα πλεονεκτήματα αλλά και τα μειονεκτήματά τους:

Στις μέρες μας είναι δημοφιλή τόσο τα οδικά όσο και τα αεροπορικά ταξίδια. Αρκετοί ταξιδιώτες προτιμούν το αεροπλάνο, γιατί φτάνουν στον προορισμό τους πολύ πιο γρήγορα και άνετα από ό,τι με το αυτοκίνητο ή το λεωφορείο. Παρόλα αυτά, πολλοί είναι αυτοί που προτιμούν να ταξιδέψουν οδικώς για οικονομικούς λόγους, αφού οι τιμές των αεροπορικών εισιτηρίων για κάποιους είναι απρόσιτες. Εξάλλου, μερικοί άνθρωποι αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια ταξιδεύοντας με το οδικό δίκτυο παρά αεροπορικώς. Δεν είναι άλλωστε λίγοι αυτοί που φοβούνται να μπουν σε αεροπλάνο, μολονότι θεωρείται το ασφαλέστερο μέσο μεταφοράς. Σε κάθε περίπτωση η επιλογή του μεταφορικού μέσου καθορίζεται από πολλούς παράγοντες.

Αυτός ο τρόπος ανάπτυξης είναι προσφιλής, όταν πρόκειται να συγκρίνουμε δύο ανθρώπους ή ανθρώπινους χαρακτήρες, γιατί μας δίνει τη δυνατότητα να παραθέσουμε τα στοιχεία με τέτοιο τρόπο, ώστε να καταδειχτούν οι διαφορές τους.

Στην παρακάτω παράγραφο λοιπόν συγκρίνονται δύο Γαλάτες - ήρωες των κόμικς. Παραβάλλονται τα στοιχεία του καθενός και μέσα από αυτά διαφαίνονται οι διαφορές τους.

Ο Αστερίξ και ο Οβελίξ ανήκουν στους πιο γνωστούς και αγαπητούς ήρωες εικονογραφημένων ιστοριών. Είναι και οι δυο Γαλάτες, ζουν στο μοναδικό χωριό της Γαλατίας, που δεν έχει υποταχθεί στις λεγεώνες του Καίσαρα και είναι πάντοτε έτοιμοι να αναλάβουν κάποια επικίνδυνη αποστολή. Έχουν και οι δύο υπεράνθρωπη δύναμη, την οποία αντλούν από το μαγικό ζωμό που φτιάχνει ο Δρυίδης Πανοραμίξ. Η διαφορά είναι πως η δύναμη του Οβελίξ είναι μόνιμη και ατελείωτη, επειδή, όταν ήταν μικρός, είχε βουτήξει στη μαρμίτα με το μαγικό ζωμό. Οι δύο ήρωες διαφέρουν πολύ τόσο και στη σωματική διάπλαση όσο και στην ευφυΐα. Ο Αστερίξ είναι μικρόσωμος, παμπόνηρος και με κοφτερό μυαλό, ενώ ο Οβελίξ είναι μεγάλων σωματικών διαστάσεων και λίγο αφελής. Τέλος, οι δύο ήρωες ασκούν διαφορετικά επαγγέλματα: ο Αστερίξ είναι πολεμιστής, ενώ ο Οβελίξ προμηθευτής μενίρ.

Όταν λοιπόν θέλουμε ν' αναπτύξουμε μια παράγραφο με τη μέθοδο της σύγκρισης και της αντίθεσης, θα πρέπει να ακολουθήσουμε μια σειρά από κανόνες. Συγκεκριμένα:

- Στη θεματική περίοδο θα πρέπει να αναφέρουμε τα πρόσωπα, τα πράγματα ή τις ιδέες που συγκρίνουμε.
- Στη συνέχεια, στις λεπτομέρειες παραθέτουμε τα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα του ενός και κατόπιν του άλλου.
- Μπορούμε ακόμη να σχολιάσουμε κάποιες από αυτές τις διαφορές.
- Τέλος, στην κατακλείδα μπορούμε είτε να διατυπώσουμε ένα συμπέρασμα από τη σύγκριση που έχουμε κάνει είτε να αναφέρουμε μια χτυπητή διαφορά τους.

Όταν στη θεματική περίοδο μιας παραγράφου εκφράζουμε μια κρίση, προσπαθούμε να αποδείξουμε την ισχύ με αιτιολόγηση.

Προσέξτε το επόμενο παράδειγμα:

Μια βασική αιτία για την καταστροφή του περιβάλλοντος είναι η αλόγιστη τεχνολογική ανάπτυξη. Τα εργοστάσια αποτελούν πηγή μόλυνσης με τον τρόπο που λειτουργούν. Επιπλέον, δημιουργούνται προϊόντα τα οποία είτε δεν είναι φιλικά στο περιβάλλον είτε δεν αφομοιώνονται από αυτό. Η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη είχε λοιπόν σημαντικές συνέπειες στο περιβάλλον.

Στη θεματική περίοδο διατυπώνεται η άποψη πως υπεύθυνη για την καταστροφή του περιβάλλοντος είναι και η τεχνολογική ανάπτυξη. Στις λεπτομέρειες γίνεται προσπάθεια να αιτιολογηθεί αυτή η άποψη. Για το λόγο αυτό παρατίθενται τα στοιχεία που την δικαιολογούν (εργοστάσια - προϊόντα μη φιλικά στο περιβάλλον - προϊόντα που δεν αφομοιώνονται από αυτό).

Αναπτύσσοντας λοιπόν μια παράγραφο με τη μέθοδο της αιτιολόγησης θα πρέπει πρώτα απ' όλα να διατυπώσουμε μια άποψη στη θεματική περίοδο. Κατόπιν, θα πρέπει νοερά να θέσουμε το ερώτημα «γιατί;». Όλες οι λεπτομέρειες θα έχουν ως σκοπό ν' απαντήσουν σ' αυτό το «γιατί». Η απάντηση που θα δοθεί πρέπει να στηρίζεται σε λογικά επιχειρήματα. Η αιτιολόγηση είναι η πιο προσφιλής μέθοδος ανάπτυξης παραγράφου.

Δ. Ορισμός

Ένας άλλος τρόπος, για να αναπτύξουμε μια παράγραφο, είναι να διατυπώσουμε στη θεματική πρόταση έναν

ορισμό και στη συνέχεια να εξηγήσουμε αυτόν τον ορισμό. Δηλαδή στις λεπτομέρειες διασαφηνίζουμε τον ορισμό που διατυπώσαμε στη θεματική περίοδο. Για να διασαφηνίσουμε τον ορισμό, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε όλες τις προηγούμενες μεθόδους, δηλαδή τα παραδείγματα, τη σύγκριση και αντίθεση αλλά και τη διαίρεση.

Ας δούμε όμως στην πράξη μια παράγραφο με τη μέθοδο του ορισμού.

Άρθρο ονομάζουμε ένα κείμενο στο οποίο αναλύεται ένα θέμα πολιτικό, κοινωνικό ή επιστημονικό. Το άρθρο απευθύνεται στο ευρύτερο κοινό. Μοιάζει με το δοκίμιο αλλά έχει σημαντικές διαφορές μ' αυτό. Συγκεκριμένα, το άρθρο αναφέρεται σ' ένα επίκαιρο γεγονός, ενώ το δοκίμιο, αν και ξεκινά από κάτι σύγχρονο, καταλήγει στο μόνιμο και στο γενικό. Επίσης, το δοκίμιο έχει προσωπικό τόνο ενώ στο άρθρο δεν είναι τόσο οικείος ο τόνος. Τέλος, διαφέρουν και ως προς την έκταση. Το άρθρο είναι μικρότερο - συντομότερο από το δοκίμιο.

Παρατηρούμε λοιπόν πως στην προηγούμενη παράγραφο στην αρχή, στη θεματική πρόταση, δίνεται ο ορισμός του άρθρου. Στη συνέχεια επεξηγείται αυτός ο ορισμός. Χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της σύγκρισης και αντίθεσης, συγκεκριμένα, συγκρίνουμε το άρθρο με το δοκίμιο και καταδεικνύουμε τις αντιθέσεις τους. Μ' αυτόν τον τρόπο μπορεί ο αναγνώστης ν' αντιληφθεί τον ορισμό του άρθρου.

E. Διαίρεση

Μπορούμε να ξεκινήσουμε μια παράγραφο διαιρώντας στη θεματική πρόταση μια περιληπτική έννοια στα μέρη της. Αναπτύσσοντας την παράγραφο εξετάζουμε τα κύρια χαρακτηριστικά κάθε μέρους.

Ας παρατηρήσουμε πώς γίνεται στην πράξη.

Η τηλεργασία γίνεται με δύο βασικούς τρόπους, είτε είναι κάποιος υπάλληλος σε ένα εργοδότη είτε ελεύθερος επαγγελματίας. Στην πρώτη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι μόνιμα συνδεδεμένος με το δίκτυο των εργοδοτών, η εργασιακή του ζωή είναι πολύ περισσότερο ελεγχόμενη μέσω της τεχνολογίας και έχει πολύ λιγότερη ευελιξία ως προς τον τρόπο που θα οργανώσει τον εργάσιμο χρόνο του. Στη δεύτερη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι πολύ περισσότερο ελεύθερος να καθορίσει το ρυθμό εργασίας του εκτελώντας την εργασία του στον προσωπικό του υπολογιστή και συνδεδεμένο μόνο, όταν είναι απαραίτητο, με το δίκτυο της επιχείρησης που έχει σχέση, πρόκειται για έναν τρόπο που μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά επαγγέλματα.

(Πανελλήνιες Εξετάσεις Β' τάξης Ενιαίου Λυκείου 2001)

Στη συγκεκριμένη παράγραφο, λοιπόν, στη θεματική πρόταση γίνεται διαίρεση του τρόπου με τον οποίο εφαρμόζεται η τηλεργασία σε δύο μέρη.

ΣΤ. Αιτία και αποτελέσματα

Μια άλλη μέθοδος, για να αναπτύξουμε μια παράγραφο, είναι να εφαρμόσουμε στη θεματική περίοδο μια αιτία και στην υπόλοιπη παράγραφο ν' αναπτύξουμε τα αποτελέσματά της. Μπορεί κάποιος να ακολουθήσει και την αντίστροφη πορεία. Δηλαδή να δοθούν στη θεματική πρόταση τα αποτελέσματα που τις προκαλούν και στην υπόλοιπη παράγραφο να παρατεθούν οι αιτίες.

Προσέξτε την επόμενη παράγραφο:

Ο καταναλωτισμός επέφερε σημαντικές αλλαγές στη ζωή του ανθρώπου. Αρχικά απομάκρυνε τον άνθρωπο από τα πνευματικά αγαθά. Έπειτα, δημιούργησε μια σειρά

ψυχολογικών προβλημάτων στο σύγχρονο άνθρωπο, όπως το άγχος για την απόκτηση ολοένα και περισσότερων υλικών αγαθών, αλλά και συμπλέγματα κατωτερότητας σε άτομα που αδυνατούν να εξασφαλίσουν ισάριθμα με άλλους υλικά αγαθά. Τέλος, αναπτύσσει τον ατομικισμό, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιεί ο ένας τον άλλο ως μέσο.

Στη θεματική πρόταση της παραγράφου δίνεται η αιτία, δηλαδή ο καταναλωτισμός. Στη συνέχεια αναπτύσσονται τα αποτελέσματα που αυτός επιφέρει, δηλαδή αποπνευματοποίηση, δημιουργία ψυχολογικών προβλημάτων και ατομικισμός.

2. Αναλογία

Ακόμη, μια παράγραφος μπορεί να αναπτυχθεί με τη μέθοδο της αναλογίας. Δηλαδή στις λεπτομέρειες εξηγούμε την αναλογία που υπάρχει ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα πράγματα. Χρησιμοποιούμε αυτή τη μέθοδο, όταν θέλουμε να διασαφηνίσουμε ιδέες ή να τονίσουμε τα κύρια σημεία του εγχειρήματος. Έτσι λοιπόν, στην επόμενη παράγραφο ο συγγραφέας επεξηγεί την αξία που έχει η παιδεία για τα παιδιά μέσω της όμοιας αξίας που έχει η βροχή για το έδαφος:

Ας μου επιτραπεί τελειώνοντας να φέρω ένα παράδειγμα από τη φύση. Αν ένα αρχικά γόνιμο έδαφος δεν καλλιεργηθεί και μείνει εκτεθειμένο σε βροχές και ανέμους, παρασύρεται το χώμα, επέρχεται διάβρωση και δημιουργείται βράχος, όπου δύσκολα πια φυτρώνει κάτι. Έτσι, αν αφηθεί ακαλλιέργητη η ψυχή του μικρού παιδιού, αν δεν της δοθεί η σωστή τροφή, η τροφή που θα το κάνει ευαίσθητο στο «Ωραίο και το Αληθινό», αργότερα η ψυχή αυτή χάνει τη δεκτικότητά της. «Διαβρώνεται, καταντάει άγονη γη, εκβαρβαρώνεται».

(Δ. Παπαθεοδώρου, «Η τέχνη είναι η βάση της παιδείας»)

Πολλές φορές, για να αναπτύξουμε μια παράγραφο, χρησιμοποιούμε δύο ή και περισσότερες μεθόδους.

Στην επόμενη παράγραφο χρησιμοποιούνται δύο διαφορετικές μέθοδοι ανάπτυξης παραγράφου:

Αξιοπρόσεχτη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως στη δική μας εποχή. Γιατί σήμερα και τα παιδιά του σχολείου είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το «κλίμα» του σχολείου, έχει αλλάξει. Παλαιότερα ο μαθητής περιμένε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί της (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι. Μπορεί λοιπόν ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριορίστα «ειδήσεις» από τις περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας: ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής τεχνικής.

(Πανελλήνιες εξετάσεις Γ' Λυκείου 2004)

Χρησιμοποιήθηκαν η σύγκριση - αντίθεση και τα παραδείγματα. Συγκεκριμένα, η παράγραφος ξεκινά με σύγκριση - αντίθεση. Ο συγγραφέας συγκρίνει τις πληροφορίες που αντλεί ο σύγχρονος μαθητής με αυτές παλαιότερων εποχών. Στη συνέχεια παραθέτει παραδείγματα που ισχυροποιούν και τεκμηριώνουν την άποψή του.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ

Η παράγραφος

1. Με βάση τις παρακάτω θεματικές προτάσεις να δημιουργήσετε παραγράφους χρησιμοποιώντας κάθε φορά και την προτεινόμενη μέθοδο.

A. Παραδείγματα

- i) Οι Αρχαίοι Αθηναίοι κατά τη διάρκεια του έτους οργάνωναν πολλές διαφορετικές γιορτές (τελετές).
- ii) Ο μαθητής στην πρώτη γυμνασίου έρχεται σε επαφή με καινούργια - πρωτόγνωρα πράγματα.
- iii) Πολλές είναι οι εξωσχολικές δραστηριότητες που ευχαριστούν τους μαθητές.

B. Σύγκριση - Αντίθεση

- i) Μεγάλες διαφορές υπάρχουν ανάμεσα στο δημοτικό και το γυμνάσιο.
- ii) Διαφέρουν οι προτιμήσεις των ανθρώπων σχετικά με τις καλοκαιρινές διακοπές.
- iii) Ανάμεσα στο Αθηναϊκό και το Σπαρτιατικό πολίτευμα υπήρχαν θεμελιώδεις διαφορές.

Γ. Αιτιολόγηση

- i) Η συχνή παρακολούθηση της τηλεόρασης έχει βλαπτική επίδραση στα παιδιά.
- ii) Ο σύγχρονος άνθρωπος οφείλει να διαβάζει πολλά βιβλία.
- iii) Ο αθλητισμός συνεισφέρει και ωφελεί στην ανάπτυξη των παιδιών.

Δ. Ορισμός

- i) Η μεσογειακή διατροφή βασίζεται στο ψάρι, στα λαχανικά, στο ελαιόλαδο, στα όσπρια και στα φρούτα.
- ii) Με τον όρο Αγία Γραφή εννοούμε δύο συλλογές βιβλίων, την Παλαιά Διαθήκη και την Καινή Διαθήκη.

Η παράγραφος Ε. Διαίρεση

- i) Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση χωρίζεται στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο.
- ii) Κατά την επίσκεψή μου στο Ναύπλιο διαπίστωσα ότι αυτό διακρίνεται σε δύο πόλεις: στην παλιά και στη σύγχρονη.
- iii) Τα αθλήματα διακρίνονται σε δύο είδη, τα ομαδικά και τα ατομικά.

ΣΤ. Αιτία και αποτελέσματα

- i) Η τηλεόραση απομακρύνει τα παιδιά από τα βιβλία.
- ii) Η τεχνολογία είναι υπεύθυνη για την καταστροφή του περιβάλλοντος.
- iii) Η δημοκρατία επιφέρει την ισότητα ανάμεσα στους ανθρώπους.

Ζ. Αναλογία

- i) Οι κάτοικοι των μεγαλουπόλεων μοιάζουν με φυλακισμένους.
- ii) Οι καθηγητές καλλιεργούν τις παιδικές ψυχές όπως οι γεωργοί τα χωράφια.
- iii) Τα υλικά αγαθά δυναστεύουν το σύγχρονο άνθρωπο όπως οι τύραννοι τους αρχαίους δημοκρατικούς.

2. Σας δίνονται οι παρακάτω παράγραφοι. Να βρείτε με ποια μέθοδο αναπτύσσονται.

Α. Δύο είναι οι κύριες μορφές του μεσσιανισμού, ο μυστικιστικός και ο δικτατορικός. Για να ευνοηθεί ο μεσσιανισμός, απαιτείται μειωμένη δύναμη αντιστάσεως της ορθής κρίσεως και, όταν ο ψύχραιμος κοινωνικός ορθολογισμός υποχωρεί, τείνει να καταλάβει τις θέσεις που εκκενούνται, ο κοινωνικός μυστικισμός. Ο κοινωνικός μυστικισμός είναι κατάσταση συγγενική με τη μοιρολατρία υπό την έννοια

μιας εκούσιας απαλλοτριώσεως της συλλογικής πολιτικής ευθύνης υπέρ του ενός. Στην περίπτωση του μυστικιστικού μεσσιανισμού το κοινωνικό σύνολο αυτοπαραδίδεται με το δημοκρατικό οπλισμό του, ο οποίος ταχύτατα απορρίπτεται στα άχρηστα. Στην περίπτωση του δικτατορικού μεσσιανισμού το κοινωνικό σύνολο και οι θεσμοί του κατακτώνται με τη βία, αλλά η πρακτική συνέχεια και στις δύο περιπτώσεις είναι ταυτόσημη. Η δημοκρατία αποπνίγεται και στη θέση της υποκαθίσταται η δικτατορία.

(Αιμ. Χουρμούζιος, Μεσσιανισμός)

Β. Αξιοπρόσεκτες, επίσης, είναι και οι επιπτώσεις αυτής της νέας αίσθησης του χρόνου στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παρατηρείται π.χ. δυσκολία συγκέντρωσης της προσοχής των παιδιών, όπως και υπερβολική κινητικότητα, αφού η καθημερινή ζωή δε συμβαδίζει με το ρυθμό της τηλεοπτικής εικόνας. Πολύ φυσικό είναι να θεωρείται ανιαρό το σχολικό μάθημα, όπως και ο διάλογος στην οικογένεια, τώρα που έχει αντιπάλους τα κανάλια με τα ελκυστικά τους προγράμματα. Ας μην παραλείψουμε και τις ταινίες του Σαββατόβραδου, οι οποίες έχουν στοιχίσει σε πλήθος παιδιών την απουσία από τον κυριακάτικο εκκλησιασμό ή από το οικογενειακό τραπέζι.

(Πανελλήνιες εξετάσεις Β΄ Λυκείου 2003)

Γ. Ο πόλεμος είναι συμφορά για τους ανθρώπους. Οι συνέπειες που απορρέουν από έναν πόλεμο είναι τραγικές και έχουν αρνητική επίδραση σε ένα ευρύ φάσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Η τραγικότερη συνέπεια του πολέμου είναι η απώλεια της ανθρώπινης ζωής. Σ' έναν πόλεμο χάνονται πολλές ανθρώπινες ζωές, ενώ η εξαθλίωση, ο υποσιτισμός και οι ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης συντελούν και αυτές με τη σειρά τους στην αύξηση των θυμάτων. Ακόμα, κατά τη διάρκεια ενός πολέμου οι άνθρωποι χάνουν τις

Η παράγραφος

ηθικές τους αξίες και εμφανίζονται πάθη, άγρια ένστικτα και διαφθορά. Επίσης, όλοι οι βασικοί τομείς της οικονομίας καταρρέουν. Η βιομηχανική παραγωγή σταματά και στον τομέα του εμπορίου κυριαρχεί η αισχροκέρδεια. Τέλος, ο πόλεμος φέρνει την αμάθεια και την άγνοια. Υπάρχει οπισθοδρόμηση της έρευνας, ενώ τα σχολεία δε λειτουργούν και γενιές ολόκληρες διακατέχονται από πνευματικό σκοταδισμό. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι η ειρήνη είναι το ύψιστο αγαθό που καταξιώνει την ανθρώπινη ζωή και αποτελεί τη βασική προϋπόθεση της προόδου του ανθρώπου.

Δ. Ο Ντούσσελ, ο γιατρός που μοιράστηκε μαζί μου την καμαρούλα, έχει να της πει ένα σωρό πράγματα για τον έξω κόσμο, τώρα πια που πάψαμε να ανήκουμε σ' αυτόν. Οι ιστορίες του είναι θλιβερές. Πολλοί φίλοι εξαφανίστηκαν. Η τύχη τους την τρομάζει. Κάθε βραδιά χτενίζουν την πόλη τα στρατιωτικά αυτοκίνητα με τους πράσινους μουσαμάδες. Οι Γερμανοί χτυπούν τις πόρτες και ψάχνουν για Εβραίους. Αν βρουν Εβραίους, φορτώνουν στα καμιόνια ολόκληρη την οικογένεια.

(Πανελλήνιες εξετάσεις Β' Λυκείου 2000)

Ε. Πιο συγκεκριμένα, η σχολική ζωή στο δημιουργικό σχολείο θα μπορούσε να οργανωθεί με τρόπους που να ευνοούν τις πρωτοβουλίες, τις επιλογές, τις εργασίες των μαθητών σε θέματα που τους ενδιαφέρουν, να ανατίθενται, π.χ. στους μαθητές η οργάνωση και παρουσίαση ορισμένων μαθημάτων, διάφορες εκθέσεις, έκδοση περιοδικού ή εφημερίδας, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές παρουσίες, ομιλίες - συζητήσεις για θέματα επικαιρότητας, κοινωνικά ή πολιτικά, επιστημονικά, καλλιτεχνικά κτλ. Σε μια τέτοια οργάνωση καθοριστικό ρόλο θα παίξουν οι ομάδες των ενδιαφερόντων των μαθητών και με την προϋπόθεση ότι διδάσκοντες και διδασκόμενοι θα απαλλαγούν από την πίε-

ση των ποικίλων εξετάσεων και από το αδιάκοπο κυνήγι της ύλης και του χρόνου.

Η παράγραφος

(Κώστας Μπαλάσκας, Ν. Ελληνικά,
Γ' Ενιαίου Λυκείου των Τ.Ε.Ε., Ο.Ε.Δ.Β.)

ΣΤ. Στο δημιουργικό σχολείο θα προσεχτεί ιδιαίτερα ο τρόπος υποβολής των ερωτήσεων. Θα μπορούσαμε να διακρίνουμε και τις ερωτήσεις σε συγκλίνουσες και αποκλίνουσες ή σε κλειστές και ανοιχτές. Συγκλίνουσες ή κλειστές είναι αυτές που ο διδάσκων «ξέρει» την απάντηση και την περιμένει. Ακούει αδιάφορα ή δεν ακούει καθόλου τις απαντήσεις, ώσπου να ακούσει την αναμενόμενη, οπότε και ενθουσιάζεται. Ο ίδιος ο μαθητής δεν απορεί, δε ρωτάει, δεν ενθαρρύνεται στην απορία ή στην ερώτηση, δε βλέπει να λαμβάνεται υπόψη η προσπάθεια του και, κατά συνέπεια, δε διακινδυνεύει μια απάντηση λαθεμένη.

Ζ. Η ομοιότητα αυτής της ορολογίας με τη στρατιωτική ορολογία είναι αλάνθαστη και κατά κανένα λόγο τυχαία. Το σύγχρονο ποδόσφαιρο, με το στενό κι ακριβή συντονισμό του, δε θα ήταν ακατάλληλη εκγύμναση στην ομαδική εργασία για μια σύγχρονη στρατιωτική μονάδα. Αυτό που ο προπονητής σφυρηλατεί στους μαθητές του με τη μορφή τακτικής και στρατηγικής σχετίζεται με το πεδίο της μάχης από πολλές απόψεις κι όχι μόνο από την καταγωγή των εννοιών του.

(Gerhard Vinnai, Το ποδόσφαιρο ως ιδεολογία)

Για να είναι καλή μια παράγραφος, πρέπει να έχει:

- α) Ένα σαφή σκοπό:** Να έχει ξεκαθαρίσει ο συγγραφέας το τι ακριβώς θα γράψει σ' αυτή και να διαμορφώσει μια θεματική περίοδο ανάλογα με το σκοπό που βάζει, γιατί η ανάπτυξη της παραγράφου καθορίζεται από τη θεματική περίοδο. Η θεματική περίοδος εκφράζει, αποκαλύπτει τη στάση του συγγραφέα απέναντι στο θέμα του.
- β) Επαρκή ανάπτυξη:** Η άποψη, η ιδέα που εκφράζεται με τη θεματική περίοδο πρέπει να αναπτυχθεί και να υποστηριχτεί. Αυτό γίνεται με ανάλυση, εξηγήσεις, αιτιολογήσεις, παραδείγματα, συγκρίσεις, αντιθέσεις. Η ανάπτυξη πρέπει να είναι επαρκής, πλήρης, ολόπλευρη. Πυξίδα θα έχουμε πάντα τη φράση των αρχαίων «Παν μέτρον άριστον». Δε θα παρασυρθούμε σε φλυαρία ούτε θα γράψουμε λίγα. Θα γράψουμε τα πιο σημαντικά.
- γ) Ενότητα:** Με τη λέξη ενότητα εννοούμε ότι αυτά που θα γράψουμε πρέπει να έχουν άμεση σχέση με την κύρια ιδέα που εκφράζεται στη θεματική περίοδο. Δεν πρέπει να γράψουμε άσχετα πράγματα. Αυτό θα το πετύχουμε με δύο τρόπους 1) με προσήλωση στη θεματική περίοδο, που σημαίνει πως συνεχώς ξαναδιαβάζω τη θεματική περίοδο, για να μη βγω από το θέμα και 2) φτιάχνοντας ένα σχέδιο στο οποίο σημειώνω τι θα γράψω, ποιο θα γράψω πρώτο, ποιο δεύτερο και ποιο τελευταίο.
- δ) Αλληλουχία νοημάτων:** Αφού διαλέξαμε αυτά που θα γράψουμε έχει σημασία, όπως είπαμε και παραπάνω, να τα γράψουμε με μια σωστή κατάταξη, ώστε τα νοήματα να διαδέχονται ομαλά το ένα το άλλο. Ιδιαίτερα σε μια αφηγηματική παράγραφο τα σχόλια μπαίνουν σχεδόν πάντα κατά χρονική ή χρονολογική σειρά. Σε μια περιγραφική παράγραφο τα σχόλια γράφονται με άξονα το

χώρο. Γενικότερα προχωρούμε από τα πιο κοντινά στα μακρινά, από τα μεγάλα στα μικρά, από τα σημαντικά στα ασήμαντα.

ε) Συνοχή: Τα σχόλια πρέπει όχι μόνο να κατατάσσονται σε μια φυσική και λογική σειρά, αλλά και να συνδέονται μεταξύ τους, έτσι ώστε να μη δημιουργούν δυσκολίες ή χάσματα στον αναγνώστη. Να ρέουν ομαλά οι σκέψεις από τη μία πρόταση στην άλλη. Αυτό, βέβαια, δε σημαίνει ότι υπάρχει μια και μόνη σειρά με την οποία δένονται τα νοήματα μιας παραγράφου. Ο καθένας είναι ελεύθερος να στήσει τη δική του παράγραφο με το δικό του τρόπο. Ωστόσο, υπάρχει μια βασική αρχή: ο λόγος, προφορικός και γραπτός, πρέπει να προχωρά λογικά και εξελικτικά.

στ) Έμφαση: Να αποδίδει με ζωηρότητα το νόημα, όχι άψυχα. Ζωηρότητα στο λόγο δίνουν τα κατάλληλα ρήματα, τα επίθετα, τα επιρρήματα και τα σχήματα λόγου. Αυτό που θέλουμε να τονίσουμε, πρέπει να ξέρουμε ότι, το γράφουμε στην αρχή ή στο τέλος. Ακόμη, αυτό μπορεί να καλύψει και τον περισσότερο χώρο. Αποφεύγουμε να φορτίζουμε το λόγο μας με υπερβολές ή εξεζητημένο ύφος.

Τι είναι η συνοχή;

Συνοχή ονομάζουμε τη συναρμολόγηση δύο ή περισσότερων λέξεων, προτάσεων ή περιόδων με τις κατάλληλες λέξεις συνδετικούς κρίκους έτσι, ώστε να φανερώνεται εντονότερα η μεταξύ τους εσωτερική σχέση. Με τη συνοχή ο λόγος κυλάει απρόσκοπτα, χωρίς κενά και χάσματα, και τα νοήματα έχουν μια λογική και φυσική συνέχεια το ένα μετά το άλλο.

Πώς εξασφαλίζουμε τη συνοχή σε μια παράγραφο;

1. Με τη λογική και φυσική σειρά των λέξεων.
2. Με τις κατάλληλες μεταβατικές λέξεις ή φράσεις (διαρθρωτικές ή συνδετικές), που θα βοηθούν στη σύνδεση των προτάσεων και των περιόδων μεταξύ τους όχι μόνο εξωτερικά αλλά και εσωτερικά (περιεχόμενο, νόημα).

Αυτές μπορεί να δηλώνουν:

- **επεξήγηση:** δηλαδή, για να γίνω πιο σαφής, με άλλα λόγια, εδώ θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι...
- **αντίθεση:** αν και, εντούτοις, παρά το ότι, ωστόσο, παρ' όλα αυτά, παρ' όλο που, αντίθετα, δε συμβαίνει όμως το ίδιο, από την άλλη μεριά, σε αντίθετη περίπτωση, ακόμα και αν...
- **προσθήκη:** επίσης, επιπλέον, παράλληλα, εκτός από αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι, εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία, θα πρέπει να προστεθεί, ότι, ακόμη δεν πρέπει να λησμονούμε πως ...
- **συμπέρασμα:** επομένως, συνεπώς, συμπερασματικά, σύμφωνα με τα παραπάνω, συνακόλουθα, καταλήγουμε, συγκεφαλαιώνοντας...
- **τοπική σχέση:** εκεί, εδώ, σε αυτό το σημείο...

- **χρονική σχέση:** πρώτα, τέλος, αργότερα, έπειτα, τώρα, πριν, έπειτα, όταν, εντωμεταξύ, αρχικά, τέλος...
 - **σύζευξη:** αφενός, αφετέρου, όχι μόνο ... αλλά και, όπως ... έτσι
 - **διάζευξη:** είτε...είτε
3. Με παράλειψη μιας λέξης ή φράσης που ήδη αναφέρθηκε. Π.χ. - Η Νατάσα συνάντησε το Γιώργο χθες. Της είπε ότι θα πάει στην Ολλανδία (της Νατάσας)

Παράδειγμα:

Άμα διαλύθηκαν τα συντάγματα κι έσβησε κάθε στρατιωτική ζωή στα Εφτάνησα, ο μοναχός από τους καπεταναίους που δεν τα 'χασε και δε γύρευε από κανένα βοήθεια, ήταν ο Κολοκοτρώνης. *Εξάλλου*, άλλαξε με την πιο μεγάλη ευκολία το σπαθί του πολέμαρχου με το κατάστιχο. Κανένας δεν ήταν πιο κοσμαγάπητος απ' αυτόν. Τον ήξεραν, τον έδειχναν, τον τιμούσαν. Άλλωστε, κανένας δεν παραξενευόταν να τον βλέπει πάλι στο εμπόριο. Από τα δεκαπέντε χρόνια που έμεινε στη Ζάκυνθο, τα έξι μονάχα έκαμε αξιωματικός και πολεμιστής. Όλα τ' άλλα δούλευε. *Επίσης*, ήταν τίμιος στις δοσοληψίες του. Η αγορά τον εμπιστευόταν. *Επιπλέον*, δεν είχε τον αντιπαθητικό αέρα του επαγγελματία παλικαρά. Ήταν πολύ σεμνός.

(Σπύρος Μελάς [Ο Κολοκοτρώνης μέλος της Φιλικής], διασκευή)

Τρόπος συνοχής

- χρονική σχέση
- αντίθεση
- παράλειψη του υποκειμένου.
- αντωνυμία στη θέση του ονόματος
- προσθήκη
- προσθήκη
- παράλειψη του ονόματος Κολοκοτρώνης

α) Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Τι είναι η περιγραφή

Περιγραφή είναι η ανάπλαση με το λόγο ενός αντικειμένου παρουσιάζοντας κάποια βασικά γνωρίσματά του, ώστε ο ακροατής ή ο αναγνώστης να είναι σε θέση να σχηματίσει μια σαφή εικόνα γι' αυτό. **Αντικείμενο περιγραφής** μπορεί να είναι ένα πρόσωπο ή πράγμα, μια συναισθηματική κατάσταση, ένα συμβάν, κάποιο τοπίο, ακόμα και μια ιδέα κ.α. Όλα αυτά μπορούν να τοποθετούνται στο **παρόν, το παρελθόν ή το μέλλον, να είναι πραγματικά ή φανταστικά** και να αποδίδονται **με τρόπο συγκεκριμένο ή αφηρημένο**.

Ποιες είναι οι προϋποθέσεις μίας επιτυχημένης περιγραφής;

- Απαραίτητο στοιχείο για την απόδοση μιας περιγραφής είναι **ο άξονας του χώρου**. Πάντα σ' αυτόν κινείται και οργανώνεται η περιγραφική παράγραφος. Βέβαια, αρκετά συχνά, η περιγραφή αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης ιστορίας (αφήγησης), οπότε εναλλάσσονται, στην περίπτωση αυτή, ο τόπος με το χρόνο.
- Επίσης, σημαντικές προϋποθέσεις για την απόδοση μιας επιτυχημένης περιγραφής είναι **η τάξη και η σαφήνεια στο λόγο**, ώστε ο αναγνώστης να μπορεί να παρακολουθήσει τη συλλογιστική του συγγραφέα και την πορεία της περιγραφής του.
- Επιπλέον, **η χρήση επιθέτων** δίνει ζωντάνια και παραστατικότητα στην περιγραφή.

Πώς οργανώνουμε την περιγραφή;

Η παράγραφος

- Συνήθως, η πορεία που ακολουθείται στην περιγραφή είναι **από εικόνες γενικές σε άλλες πιο λεπτομερείς**. Βασικό στοιχείο, ωστόσο, αποτελεί η θέση και η οπτική γωνία του συγγραφέα που περιγράφει καθώς και του περιγραφόμενου αντικειμένου ή προσώπου.

→ Προσοχή:

- Επιλέγουμε τις σημαντικές και χαρακτηριστικές κατά την άποψή μας, λεπτομέρειες του «αντικειμένου», τα κύρια γνωρίσματά του, που θα βοηθήσουν τον αποδέκτη να σχηματίσει μια σαφή εικόνα γι' αυτό.
- Ταξινομούμε και ιεραρχούμε τις λεπτομέρειες που επιλέξαμε. Άλλες τις τονίζουμε, άλλες όχι, ανάλογα με το σκοπό μας.
- Οργανώνουμε το υλικό μας:
 - **λογικά:** από τα γενικά στα ειδικά, από το όλο στα μέρη, από τα ειδικά στα γενικά, από τα ειδικά στα ειδικά.
 - **τοπικά:** από μέσα προς τα έξω, από μακριά κοντά, από πάνω, προς τα κάτω.

Ποια είναι τα είδη περιγραφής;

- Ανάλογα με το **βαθμό συμμετοχής του υποκειμένου** στο περιγραφόμενο γεγονός η περιγραφή διακρίνεται σε:
 - α) **επίπεδη:** έχουμε ένα είδος «φωτογραφικής» ή «φωνογραφικής» αναπαράστασης του περιγραφόμενου αντικειμένου, χωρίς τη δυναμική εμπλοκή του υποκειμένου.
 - β) **βάθους:** συνήθως αποδίδεται ως περιγραφή με διαστάσεις βάθους γίνεται χρήση του συναισθήματος, της μνήμης, της σκέψης, του στοχασμού, της φαντασίας και

Η παράγραφος

των γνώσεων του συγγραφέα. Άλλωστε, όταν κάποιος περιγράφει, η προσωπικότητα και ο χαρακτήρας του επηρεάζουν ουσιαστικά και το περιεχόμενο της περιγραφής του.

- Ανάλογα με **τη θέση και τη στάση του υποκειμένου ή του αντικειμένου** η περιγραφή μπορεί να χαρακτηριστεί ως:

α) **στατική**: το αντικείμενο και το υποκείμενο παραμένουν σταθερά ως προς τη θέση τους.

β) **δυναμική - εξελικτική**: το αντικείμενο ή το υποκείμενο κινούνται.

- Αν στέκεται αυτός που περιγράφει, η περιγραφή του εξαρτάται από το σημείο από το οποίο βλέπει το χώρο.
- Αν κινείται η περιγραφή του εξαρτάται από την κατεύθυνση προς την οποία κινείται, και μπορεί να είναι:

Από κάποιο σημείο προς το τέρμα μιας (μακρινής) διαδρομής από μακριά - κοντά

- Κίνηση **προς ένα τέρμα**

από κάτω προς τα επάνω.

- Κίνηση **ευθύγραμμη και παράλληλη** προς το χώρο που περιγράφεται.

Μια περιγραφή είναι αξιόλογη, όταν γίνεται με **τάξη** και με **σαφήνεια**, έτσι ώστε να βοηθάει τον αναγνώστη να κινηθεί μέσα στο χώρο ακολουθώντας την πορεία του συγγραφέα. Η σαφήνεια δίνει μια **καθαρή εικόνα** του χώρου και χάρη σ' αυτήν την περιγραφή γίνεται **παραστατική**.

α. Περιγραφή προσώπου

Ήταν ένας μάλλον ψηλός στ' ανάστημα γέροντας με δίκοχο λεβέντικα στραβό στο ψαρό κεφάλι, πρόσωπο χαρακωμένο από τα χρόνια και τις κακουχίες, μάτι ζωηρό, ριχτό μουστάκι. Οι κινήσεις του, το βάδισμά του, πρόδιναν μια ζωντάνια ασυνήθιστη στην ηλικία αυτή. Βροντούσε περπατώντας την αχώριστη μαγκούρα του, με νταηλίκι πεισματερό. Στο πρόσωπό του, το τραβηγμένο κι αδρό, παίζανε χαρούμενα τις λάμπεις τους και τις σκιές μια πρωτόγονη παλικαριά, βουνίσια, και μια φαιδρότητα γεμάτη θυμοσοφία ώριμη μαζί και παιδική.

(Άγγελος Τερζάκης, «Ο γεροταγματάρχης»)

β. Περιγραφή τόπου

Το χωριό, που συνολικά ο πληθυσμός του θ' ανέβαινε κάπου στις εννιακόσιες ψυχές μπορεί και χίλιες, ήταν χωρισμένο σε δύο συνοικίες, πλάι πλάι, κλιμακωτά στην πλαγιά του πρώτου Δίδυμου, του πρώτου από τους δύο λόφους, όμοιους και συμμετρικούς, καθαυτό δίδυμους. Κάπου ένα τέταρτο της ώρας ανηφοριά η διαδρομή από τη σκάλα.

(Κοσμάς Πολίτης, «Ένα πρόσχαρο χωριό»)

Β) Η ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Τι είναι η αφήγηση;

Αφήγηση είναι η εξιστόρηση γεγονότων, πραγματικών ή πλαστών, με τον προφορικό ή το γραπτό λόγο.

Η παράγραφος Ποιος είναι ο αφηγητής;

Αφηγητής είναι το πρόσωπο που μεταφέρει λεκτικά σε κάποιους άλλους μια ιστορία, είναι η «φωνή» που αναλαμβάνει την ευθύνη της αφηγηματικής πράξης, είναι ο διαμεσολαβητής ανάμεσα στο συγγραφέα και τον αναγνώστη. Τον επινοεί ο συγγραφέας, για να πει την «ιστορία». Μπορεί να συμμετέχει στα πρόσωπα της ιστορίας ή όχι.

Ποιες είναι οι προϋποθέσεις μίας επιτυχημένης αφήγησης;

- Στην αφηγηματική παράγραφο, τα γεγονότα αναπτύσσονται πάνω σ' έναν άλλο άξονα, τον **άξονα του χρόνου**. Η διήγηση ενός περιστατικού, συμβάντος ή γεγονότος γίνεται, κυρίως με βάση το χρόνο και λιγότερο με βάση το χώρο. Ακολουθώντας δηλαδή, μια χρονική σειρά στη διήγησή του, ο αφηγητής εξιστορεί, προφορικά ή γραπτά, ένα πραγματικό ή φανταστικό γεγονός, παρέχοντας τις όποιες πληροφορίες κρίνει απαραίτητες που θα βοηθήσουν στην καλύτερη κατανόηση των όσων λέει ή γράφει. Στην παραπάνω περίπτωση, όταν τα γεγονότα δίνονται με τη χρονική τους τάξη, η αφήγηση είναι **ευθύγραμμη**.
- Σε μια αφήγηση **μπορεί να γίνεται συνδυασμός περιγραφικών, αφηγηματικών κα διαλογικών μερών**.
- Σε μια αφήγηση, ο αφηγητής μπορεί να ανήκει στα πρόσωπα της ιστορίας και η αφήγηση να γίνεται σε **α' πρόσωπο** (αφηγητής δραματοποιημένος, φανερός, ομοδιηγητικός, πρωταγωνιστής ή μάρτυρας) ή συνηθέστερα να μην ανήκει στη δράση των γεγονότων που αφηγείται και η αφήγηση να γίνεται σε **γ' πρόσωπο** (αφηγητής, αφανής, μη δραματοποιημένος, ετεροδιηγητικός παρατηρητής «θεατής ή παντογνώστης θεός»).

Τι είναι η ιστορική αναδρομή ή ανάληψη;

Η παράγραφος

- Ωστόσο, συχνά, ο αφηγητής είναι δυνατόν να αναφέρεται σε γεγονότα που προηγήθηκαν της ιστορίας που τώρα αφηγείται. Πρόκειται για μια αναδρομή στο παρελθόν (ανάδρομη αφήγηση), που είναι γνωστή ως **ιστορική αναδρομή ή ανάληψη**.

Π.χ. - Εκείνος σήκωσε το κεφάλι απορημένος και τότε θυμήθηκε. Πριν από μερικές μέρες κατά τύχη βρέθηκαν σε κάποιο φιλικό σπίτι και αντάλλαξαν δυο κουβέντες. Από εκείνη τη συνάντηση πήρε, φαίνεται, το θάρρος να του ζητήσει αύξηση. Ίσως και ο ίδιος μέσα στην ευθυμία του να είχε δώσει, κάποια υπόσχεση... Πού να θυμάται.

1. Στις παρακάτω παραγράφους να βρείτε ποιο είδος περιγραφής χρησιμοποιείται (χώρου - προσώπου) και πώς χαρακτηρίζεται η περιγραφή (στατική - δυναμική).

A. Μόλις άρχισε να θαμποχαράζει στο Άγιον Όρος, ξεκινήσαμε από τον οίκο των Δανηλαίων και πήραμε τον κατήφορο των Καρουλίων. Ξανάκοψα ένα κλωνάρι από την ίδια φασκομηλιά, για να το φέρω μαζί μου στην Αθήνα. Ωστόσο κατέβουμε, ξημέρωσε ολότελα. Περιμέναμε αρκετή ώρα το πλοιάριο στην προβλήτα συντροφιά με δυο τρεις ερημίτες. Τέλος ήρθε και μας παρέλαβε. Περάσαμε τις απόκρημνες άκρες του Άθω και ακολουθήσαμε γιαλό γιαλό τη νοτιοδυτική του ακτή. Σε λίγο το τοπίο άρχισε πάλι να ημερώνει κάπως. Είδαμε απέξω το αμφιθεατρικό χωριό της σκήτης της Αγίας Άννας, ύστερα τη Νέα Σκήτη και τραβήξαμε για την μονή Διονυσίου.

(Γ. Θεοτοκάς, «Το Άγιον Όρος»)

B. Στο ανοιξιάτικο πρωινό ο κόλπος των Πατρών μοιάζει με μεγάλη γαλήνια λίμνη. Η επιφάνεια των νερών, που έχουν ένα απαλό γαλάζιο χρώμα, γυαλίζει σαν κρύσταλλο. Όπου πέφτει ο πρωινός ήλιος, παιχνιδίζουν αναρίθμητοι χρυσοί λαμπυρισμοί. Κατά τις ακτές της Στερεάς, που είναι ακόμα τυλιγμένες σε μια γαλαζόφτερη άχνα, οι σκιές κάνουν πράσινους αντικατοπτρισμούς πάνω στα νερά. Μερικά άσπρα πανιά ακινητούν στον υδάτινο ορίζοντα. Η δροσιά, που κατεβαίνει στον κόλπο από τις μακρινές κορφές των χιονισμένων ακόμα βουνών, σε κάνει να νιώθεις την αναπνοή σαν απόλαυση. Αντίκρου μου ξεκόβεται στον ουρανό ένας τεράστιος κώνος ραβδωμένος με φως και σκιές, που θυμίζει το Γιβραλτάρ. Είναι το τραχύ βουνό της Βαράσοβας. Εκεί είχε βάλει πλώρη το μικρό πλοίο που μας πηγαίνει στο Μεσολόγγι...

(Κ. Ουράνης, «Ταξίδια στην Ελλάδα»)

Γ. Ανηφορίζω στα δρομάκια του χωριού όπως μέσα σε σελίδες μυθιστορήματος. Υπάρχει τόση ποίηση στον πολιτισμό αυτών των ανθρώπων! Αλλού η θάλασσα έχει γίνει κανάλι μέσα στο βράχο και σχηματίζει μια περίεργη Βενετία. Αλλού τα σπίτια φωλιάζουν σαν θαλασσοπούλια στον γκρεμό - χαμηλά ξυλόσπιτα αλειμμένα με πίσσα όπως οι καρίνες των καραβιών. Στις σκεπές φυτρώνει παχύ χορτάρι και μπορούν να το βοσκούν τα πρόβατα. Είναι παλιό σύστημα του Βορρά, να προστατεύονται τα σπίτια απ' το χιόνι.

(Θ. Αθανασιάδης - Νόβας, «Ένα μήνα στο Βόρειο Πόλο»)

Δ. Μα τούτο δω το σιδηροδρομάκι που πηγαίνει από το Βόλο στις Μηλιές είναι ένα μικρό συμπαθητικό κατόρθωμα, που δεν αισθάνεται κανείς την ανάγκη να το αγγίξει με τη δυσφορία του. Βέβαια σκεπάζει εξήντα χιλιόμετρα μέσα σε δυο ώρες. Μα σε αποζημιώνει με το παραπάνω και σου δίνει πολύ εύκολα να καταλάβεις πως δεν έκαμες καθόλου άσχημα να χάσεις μαζί του τον καιρό σου. Από το Βόλο ίσαμε την Αγριά, κινείται στη γραμμούλα του άκρη άκρη στη θάλασσα από κει και πέρα ξεμακραινεί και σιγά σιγά βυθίζεται στις πλαγιές του Πηλίου. Περνάει από γεφυρίτσες που είναι κομψοτεχνήματα, από τουνελάκια που δεν μπορείς να εξηγήσεις την ανάγκη κατασκευής τους, από φράχτες που στενάζουν φορτωμένοι πλουτοφόρους κλώνους μηλιών, κυδωνιών και ροδακινιών, από μαλακές ασημοπράσινες ελιές και σταματάει οριστικά, χωρίς κούραση, με το κέφι του, στις Μηλιές, στην πολιτεία που δόξασαν φωτισμένοι άνθρωποι σαν τον Άνθιμο Γαζή, τον Γρηγόριο Κωνσταντά, το Δανιήλ Φιλιππίδη. Η ελιά, η ροδακινιά, η μηλιά, η κυδωνιά και το πλατάνι βασιλεύουν στους τόπους τούτους.

(Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, «Ελληνικοί Ορίζοντες»)

Η παράγραφος 2. Προσπαθήστε να διακρίνετε τι είδους αφήγηση υπάρχει στις παρακάτω παραγράφους (χρονική ή αναδρομική).

A. Δυο μέρες τώρα μάνα και γιος αλωνίζανε μοναχοί τους - γερασμένη κιόλας εκείνη, το παιδί δεν είχε πατήσει τα δεκατρία. Το παιδί γύριζε με τη φοράδα στ' αλώνι, η μάνα ερχόταν, μάζευε τον καρπό, μάζευε το σανό. Η χρονιά ήταν κακή, το γέννημα λιγιστό και πλαγιασμένο. Και χρεωμένο. Ο πατέρας τη δεύτερη μέρα απ' τ' αλώνισμα τους άφησε και έφυγε. Παρακάτω απ' το χωριό είχαν αρχίσει και φτιάχνανε πάλι τους δρόμους κι οι χωριάτες, όσοι μπορούσαν, τελειώνοντας με το θέρισμα, αφήναν τις άλλες δουλειές στις γυναίκες και τα παιδιά τους και κατέβαιναν εκεί - για τα μεροκάματα. Έτσι κάναν κάθε καλοκαίρι. Και πήγε κι αυτός, ο πατέρας.

(Δ. Χατζή, «Το βάπτισμα»)

B. Αύγουστος ήταν. Από τη Θεσσαλονίκη που κατέβηκε με το τρένο - τίποτα δε στάθηκε να δει - γραμμή λεωφορείο και στην Κοζάνη, γραμμή κι από κει για την Κόνιτσα. Εκεί νοίκιασε το μικρό ημιφορηγό για τις έξι βαλίτσες του, κάτι δέρματα, κάτι πακέτα, άλλα μικρότερα τα καζάντια του στη Γερμανία. Σε τρεις - τέσσερις ώρες σταματήσανε στο μικρό μπακάλικο - ήταν από τότε, πριν φύγει. Τώρα με το δρόμο που φτιάξανε, το μεγαλώσανε και σταματούν εκεί τα λεωφορεία. Κατέβασε τα πράγματα, πλήρωσε τον άνθρωπο, έφυγε το φορηγάκι, αυτός στάθηκε μια στιγμή και κοίταξε γύρω του. Αριστερά του το βουνό της Λαίστας, κάτω η βαθιά ποταμιά που πάει με τ' άλλα νερά να βρει τον Αώο. Το χειμώνα βουίζει, η πλατιά της χαλικαριά λαμποκοπάει. Τώρα μέσα στον ήλιο. Πέρα μπροστά του ο Γυφτόκαμπος. Αντίκρου του εκείνη η πλαγιά με τα πεύκα, τα έλατα να κατακυλούν αραδιαστά, πυκνά, στητά, φουντωτά.

(Δ. Χατζή, «Διπλό βιβλίο»)

3. Διαλέξτε ένα από τα παρακάτω θέματα και γράψτε μια παράγραφο με περιγραφή. Προσπαθήστε στην περιγραφή σας να υπάρχει κίνηση προς ένα τόπο.

Η παράγραφος

- A) Από το σπίτι στο σχολείο.
- B) Το πλοίο μπαίνει στο λιμάνι.
- Γ) Το αεροπλάνο προσγειώνεται.
- Δ) Πηγαίνοντας με το αυτοκίνητο στο χωριό.
- Ε) Πηγαίνοντας με το αστικό λεωφορείο στον κινηματογράφο.

4. Έχεις καλέσει τους συμμαθητές σου στο σπίτι σου. Γράψε ένα σημείωμα στο οποίο θα τους καθοδηγείς για τον τρόπο με τον οποίο θα έρθουν. Πρόσεξε ν' αναφέρεις συγκεκριμένα στοιχεία όπως κτίρια, πλατείες που θα διευκολύνουν στην περιγραφή.

5. Σχημάτισε παραγράφους επιλέγοντας ένα από τα παρακάτω θέματα:

- A) Η γειτονιά μου.
- B) Το σχολείο μου.
- Γ) Η πλατεία του χωριού μου.
- Δ) Το πάρκο της γειτονιάς μου.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

A close-up, high-angle photograph of a woman with long, dark hair and glasses, wearing a dark jacket. She is leaning over a desk, focused on writing with a pen on a piece of paper. The lighting is soft and natural, coming from the left. The overall tone is professional and studious.

Έκθεση 1η

«Κάθε χρόνο επισκέπτονται τη χώρα μας εκατομμύρια τουρίστες από όλο τον κόσμο. Ποιες νομίζετε ότι είναι οι θετικές συνέπειες του τουρισμού για τη χώρα μας;»

Πρόλογος Οι άνθρωποι πάντα ταξίδευαν. Η περιέργεια είναι το βασικό χαρακτηριστικό των ανθρώπων στην εξερεύνηση νέων τόπων, στην ανακάλυψη του αγνώστου και στην αναζήτηση διαφορετικών πολιτισμών. Βασικό στοιχείο που οδηγεί στην ανάπτυξη του τουρισμού είναι το γεγονός ότι κάθε τόπος είναι διαφορετικός από τους άλλους.

Κύριο Θέμα Ενώ ο κόσμος πάντοτε ταξίδευε, ο τουρισμός, όπως τον ξέρουμε σήμερα, είναι ένα πρόσφατο φαινόμενο, που αναπτύχθηκε μετά το Β΄ παγκόσμιο πόλεμο. Η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες υποδοχής τουριστών. Κάθε χρόνο, και ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες, επισκέπτονται τη χώρα μας εκατομμύρια τουρίστες. Όπως γίνεται αντιληπτό, τα οφέλη του τουρισμού για τη χώρα μας είναι τεράστια.

Αρχικά, μεγάλη είναι η συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία του τόπου. Οι τουρίστες που επισκέπτονται τη χώρα μας κατά τη διάρκεια της παραμονής τους ξοδεύουν χρήματα είτε για τη διαμονή τους είτε για την κατανάλωση αγαθών. Χάρη σ' αυτούς, περιοχές που για χρόνια είχαν μειονεξία γνωρίζουν την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία. Μ' αυτόν τον τρόπο αυξάνονται τα έσοδα της χώρας μας.

Ακόμα, ο τουρισμός δίνει τη δυνατότητα στους ξένους να γνωρίσουν τον ελληνικό πολιτισμό. Ένας από τους λόγους για τον οποίο επισκέπτονται οι τουρίστες μια χώρα είναι και η επαφή με τον πολιτισμό της. Ερχόμενοι λοιπόν στην Ελλάδα γνωρίζουν τα ήθη και τα έθιμα του τόπου μας καθώς και τον τρόπο συμπεριφοράς των ανθρώπων. Μαθαίνουν τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, την πορεία του και τους σταθμούς του. Αργότερα, θα μεταφέρουν αυτή τους την εμπειρία στις πατρίδες τους κάνοντας γνωστό παγκοσμίως τον ελληνικό πολιτισμό.

Ταυτόχρονα, δίνεται η δυνατότητα και στους Έλληνες πολίτες να γνωρίσουν μέσω τον τουριστών τους ξένους πολιτισμούς. Η επαφή με τους τουρίστες μας δίνει τη δυνατότητα να μάθουμε τον τρόπο συμπεριφοράς τους, τις συνήθειες τους και τις αντιλήψεις τους. Έτσι, βγαίνουμε από την απομόνωση και διευρύνονται οι ορίζοντές μας.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι χάρη στον τουρισμό μειώνεται και η ανεργία. Χιλιάδες συμπατριώτες μας εργάζονται στη λεγόμενη τουριστική βιομηχανία. Οι θέσεις εργασίας, οι οποίες ολοένα και αυξάνονται, αποτελούν ένα σημαντικό τομέα στην οικονομία της χώρας. Η ανάπτυξη του τουρισμού συμβάλλει λοιπόν στην οικονομική ευημερία.

Επίλογος Με βάση λοιπόν όλα όσα αναφέρθηκαν μπορούμε εύκολα να αντιληφθούμε τη σπουδαιότητα του τουρισμού για τη χώρα μας. Πρέπει όλοι να συνεισφέρουμε για την ανάπτυξη του και να θεωρηθεί εθνική υπόθεση. Έτσι, θα εξασφαλίσουμε την αέναη εξέλιξη του.

«Ο τουρισμός θεωρείται για τη χώρα μας η βαριά βιομηχανία. Παρόλη την αναμφισβήτητη θετική συνεισφορά του στην πρόοδο και την ευημερία του τόπου μας υπάρχουν κάποιοι που αναφέρονται στα αρνητικά του στοιχεία. Ποιες νομίζετε ότι είναι οι αρνητικές συνέπειες του τουρισμού;»

Πρόλογος Οι εξελίξεις που συντελέστηκαν στον τομέα της μεταφοράς τις τελευταίες δεκαετίες, έδωσαν τη δυνατότητα στους ανθρώπους να ταξιδεύουν μαζικά, εύκολα και γρήγορα. Έτσι, αναπτύχθηκε ο τουρισμός σε παγκόσμιο επίπεδο. Κάθε χρόνο εκατομμύρια άνθρωποι απ' όλο τον κόσμο επισκέπτονται άλλους τόπους και έρχονται σε επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς.

Κύριο Θέμα Η ανάπτυξη του τουρισμού έχει κυρίως θετικές συνέπειες για τις χώρες υποδοχής των τουριστών. Όμως, τα τελευταία χρόνια άρχισαν να αναδύονται και κάποια αρνητικά στοιχεία που οφείλονται στον τουρισμό. Τα στοιχεία αυτά δυστυχώς εκδηλώνονται και στη χώρα μας, η οποία αποτελεί κάθε χρόνο πόλο έλξης των τουριστών.

Μια αρνητική συνέπεια του τουρισμού είναι η ξενομανία. Όταν οι τουρίστες έρχονται στη χώρα μας, μεταφέρουνε μαζί τους συνήθειες, τρόπους συμπεριφοράς και μόδα. Το αποτέλεσμα είναι ότι πολλές φορές οι συμπατριώτες μας ενθουσιάζονται από τη διαφορετικότητα τους και υιοθετούν τις συνήθειές τους. Πιστεύουν ότι έρχονται πιο κοντά σ' αυτούς και σε ένα κόσμο εξιδανικευμένο. Δυστυχώς όμως, το μόνο που επιτυγχάνουν είναι να προσμείξουν άκριτα ξένα στοιχεία στον πολιτισμό μας, αλλοιώνοντας τον.

Μια άλλη αρνητική συνέπεια είναι ότι οι τουρίστες

δε σέβονται το περιβάλλον της χώρας μας και το μολύνουν. Δε δείχνουν το απαραίτητο σεβασμό, αφήνοντας τα σκουπίδια τους στις παραλίες και στην ελληνική ύπαιθρο. Η αδιαφορία τους αυτή οφείλεται κατά μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι η παραμονή τους στη χώρα μας είναι βραχύβια. Συνυπεύθυνοι είναι και οι έλληνες πολίτες αλλά και το ελληνικό κράτος, γιατί θα έπρεπε να αποτρέπουν τους τουρίστες από αυτή τη συμπεριφορά.

Τέλος, αρνητικός παράγοντας του τουρισμού είναι και το γεγονός ότι διαβρώνεται ο χαρακτήρας των Ελλήνων. Ασχολούμενοι με τις τουριστικές επιχειρήσεις οι συμπατριώτες μας ενδιαφέρονται μόνο για το οικονομικό όφελος και τα κέρδη που θα αποκομίσουν. Χάνονται όμως έτσι διαχρονικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την προσωπικότητα των Ελλήνων, όπως η αγάπη για τους ξένους, η φιλοξενία και η ανιδιοτέλεια. Σκοπός τους είναι το γρήγορο και εύκολο κέρδος και για το λόγο αυτό χρησιμοποιούν κάθε είδους μέσο.

Επίλογος Αναμφισβήτητα, ο τουρισμός έχει προσφέρει τα μέγιστα στην ανάπτυξη της Ελλάδος τα τελευταία χρόνια. Για το λόγο αυτό μάλιστα, χαρακτηρίστηκε ως η βαριά βιομηχανία της χώρας μας. Ωστόσο, δε θα πρέπει να παραβλεφθούν και οι αρνητικές συνέπειες, οι οποίες διαβρώνουν και αλλοιώνουν τον ελληνικό πολιτισμό. Αντίθετα, θα πρέπει να γίνει μια οργανωμένη προσπάθεια προκειμένου να ξεπεραστούν όλες αυτές οι αρνητικές συνέπειες.

«Τα τελευταία χρόνια έχει αναδειχθεί σε παγκόσμιο επίπεδο ο εθελοντισμός ως τρόπος ζωής αλλά και ως μέθοδος συνεργασίας μεταξύ των ανθρώπων. Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι ένας νέος πρέπει να γίνει εθελοντής;»

Πρόλογος Ο εθελοντισμός είναι μία μορφή έκφρασης αλληλεγγύης του σύγχρονου ανθρώπου. Με τον όρο εθελοντισμό εννοούμε την ανιδιοτελή προσφορά βοήθειας προς τους συνανθρώπους μας, προς την κοινωνία ή ακόμη και προς το ίδιο το περιβάλλον. Ως κίνημα αναπτύχθηκε τις τελευταίες δεκαετίες σε παγκόσμιο επίπεδο. Στη χώρα μας άνθιση γνώρισε μετά τους Ολυμπιακούς αγώνες της Αθήνας.

Κύριο Θέμα Όλοι οι άνθρωποι που έχουν τη δυνατότητα θα πρέπει να συμμετέχουν στις διάφορες εθελοντικές οργανώσεις. Ειδικότερη αναφορά όμως πρέπει να γίνει στους νέους, γιατί με τη συμμετοχή τους αυτή προσφέρουν, αλλά ταυτόχρονα εισπράττουν και σημαντικά στοιχεία.

Συμμετέχοντας ένας νέος σε μια εθελοντική ομάδα τού δίνεται η δυνατότητα να προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο. Μαθαίνει ότι στη ζωή οφείλουμε να βοηθάμε άτομα ή κοινωνικές ομάδες που πιθανόν να χρειάζονται βοήθεια. Κατά αυτό τον τρόπο συνειδητοποιεί ότι στη ζωή δεν υπάρχουν μόνο δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις. Παράλληλα, εκπληρώνει τις υποχρεώσεις αυτές με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Επίσης, μέσα από τη συμμετοχή τους σε εθελοντικές ομάδες οι νέοι κοινωνικοποιούνται. Ο εθελοντισμός προϋποθέτει συνεργασία μεταξύ των μελών της ομάδος, σεβασμό και αλληλοϋποστήριξη. Οι νέοι κατ' αυτό τον τρόπο μαθαίνουν το σεβασμό προς τους συ-

νανθρώπους τους και τη σπουδαιότητα της προσφορά βοήθειας. Επίσης συνειδητοποιούν ότι μία σωστά συντονισμένη ομάδα μπορεί να προσφέρει πολύ περισσότερα από ένα άτομο. Έτσι, γίνονται μέλη μιας κοινωνικής ομάδας και αναλαμβάνουν τους ρόλους που τους αναλογούν.

Ακόμη, η εργασία σε μια εθελοντική ομάδα προσφέρει ηθική και ψυχολογική ικανοποίηση. Προσφέροντας χωρίς ανταλλάγματα, κάθε άνθρωπος νιώθει τη χαρά της βοήθειας προς τους συνανθρώπους του και στην κοινωνία. Με αυτόν τον τρόπο βιώνει συναισθήματα ικανοποίησης, ανθρωπισμού και ηθικής τελείωσης. Αισθάνεται πως εκπληρώνει την αποστολή του ως άνθρωπος.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι μέσα από τις εθελοντικές ομάδες υπάρχει σημαντικό όφελος και για την ίδια την κοινωνία. Η πρόοδος και η ανάπτυξη κάθε κοινωνικού συνόλου σχετίζεται πάντα με την προσφορά των μελών της. Όταν οι πολίτες μιας χώρας και ειδικά οι νέοι προσφέρουν στην κοινωνία με ανιδιοτέλεια, τότε η ανάπτυξη της και η ευημερία της αυτής είναι εξασφαλισμένες.

Επίλογος Ο εθελοντισμός είναι στάση ζωής. Μέσα από αυτόν μαθαίνουμε ότι όλοι πρέπει να βοηθούμε τους συνανθρώπους μας και το κοινωνικό σύνολο μέσα στο οποίο ζούμε. Μόνο έτσι θα εξασφαλιστεί η αρμονική συνύπαρξη των μελών μιας κοινωνίας και η ευημερία των ανθρώπων.

«Να περιγράψεις την εμπειρία σου από τη συμμετοχή σε μία εθελοντική ομάδα».

Πρόλογος Ο εθελοντισμός είναι μια στάση ζωής και αφορά την προσφορά ανιδιοτελούς βοήθειας προς τους συνανθρώπους μας. Μέσα από αυτόν δίνεται η δυνατότητα σε κάθε άνθρωπο να ενισχύσει διάφορες ευπαθείς ομάδες του κοινωνικού συνόλου ή ακόμη και το περιβάλλον στο οποίο ζει. Η ανάπτυξη του σε παγκόσμιο επίπεδο τα τελευταία χρόνια είναι πολύ μεγάλη.

Κύριο Θέμα Μέλος μιας εθελοντικής ομάδας είναι και ο πατέρας μου, ο οποίος εδώ και μερικά χρόνια συμμετέχει στην ομάδα αναδάσωσης του δήμου μας. Κάθε φορά που επιστρέφει στο σπίτι, μας διηγείται τις εμπειρίες του και εκφράζει την ικανοποίηση του για τη συμμετοχή του στις ομάδες αυτές. Μετά από πολλές παρακλήσεις του αποφάσισα να συμμετέχω κι εγώ στην ομάδα του.

Την προηγούμενη Κυριακή λοιπόν με πήρε μαζί του προκειμένου να βοηθήσω στην αναδάσωση μαζί με την ομάδα του. Θα φυτεύαμε δέντρα στο βουνό που βρίσκεται έξω από την πόλη μας, το οποίο το προηγούμενο καλοκαίρι είχε καταστραφεί από πυρκαγιά.

Τόπος συγκέντρωσης των εθελοντών ήταν η κεντρική πλατεία. Αφού μαζεύτηκε όλη η ομάδα, ξεκινήσαμε για το βουνό. Είμαστε εφοδιασμένοι με τα απαραίτητα αντικείμενα που θα βοηθούσαν το έργο μας. Μου έκανε μεγάλη εντύπωση ο ενθουσιασμός και η χαρά που έδειχναν όλα τα μέλη της ομάδας. Αν και επρόκειτο για μία εθελοντική εργασία και κανείς δεν επρόκειτο να λάβει κανένα υλικό αντάλλαγμα, όλοι

έδειχναν απaráμιλλο ενθουσιασμό. Το συναίσθημα αυτό είχε συνεπάρεi και εμένα, αν και ήμουνα μέλος της ομάδας μόνο λίγα λεπτά.

Σε λίγη ώρα φτάσαμε στο βουνό όπου θα γινόταν η δενδροφύτευση. Αρχικά ξεφορτώσαμε τα δενδρύλλια και μοιραστήκαμε τα απαραίτητα εξαρτήματα, δηλαδή φτυάρια και αξίνες. Ο αρχηγός της ομάδας μάς χώρισε σε υποομάδες και μας έδωσε τις κατάλληλες οδηγίες για το πού θα κατευθυνθεί η κάθε μία.

Στη δική μου ομάδα επικεφαλής ήταν ο πατέρας μου. Αφού φτάσαμε στον προδιαγεγραμμένο χώρο, ξεκινήσαμε να φυτεύουμε πεύκα, έλατα και πλατάνια. Ήταν μια διαδικασία σχετικά κουραστική που κράτησε αρκετή ώρα. Όλοι δούλευαν χαμογελαστά και χωρίς να διαμαρτύρονται. Αργά το απόγευμα είχαμε επιτελέσει το έργο μας μιας και φυτέψαμε όλα τα μικρά δέντρα που είχαμε μαζί μας.

Η ομάδα έχοντας εκπληρώσει το καθήκον της επέστρεψε στην πόλη. Η κούρασή μου ήταν μεγάλη, αλλά η χαρά μου ήταν ακόμη μεγαλύτερη. Ένιωθα μια απερίγραπτη ικανοποίηση που μπόρεσα κι εγώ να συνεισφέρω στο κοινωνικό σύνολο. Μάλιστα, συγκινήθηκα περισσότερο, όταν μου είπε ο πατέρας μου ότι όταν μεγαλώσω, τα δέντρα θα έχουν ψηλώσει και θα μπορώ να τα θαυμάζω.

Επίλογος Ο εθελοντισμός είναι μια συνεισφορά στο κοινωνικό σύνολο. Όλοι μας έχουμε την δυνατότητα να συμμετέχουμε σε διάφορες εθελοντικές ομάδες και να βοηθήσουμε τους συνανθρώπους μας. Μ' αυτόν τον τρόπο θα νιώσουμε ικανοποίηση γιατί κάναμε το κοινωνικό μας καθήκον.

«Το προηγούμενο καλοκαίρι επισκέφθηκες με τους γονείς σου ένα ελληνικό νησί. Να περιγράψεις την εμπειρία αλλά και τις εντυπώσεις του ταξιδιού σου».

Πρόλογος Το καλοκαίρι μπήκε για τα καλά με τις ζέστες του και όλοι ετοιμάζονται για τις θερινές διακοπές τους. Μέρες τώρα στο σπίτι μας γινόταν συζήτηση σε ποιο μέρος θα κάνουμε φέτος τις διακοπές μας. Όταν έφτασε η ώρα να πω κι εγώ τη γνώμη μου, αφού σκέφτηκα για λίγο, πρότεινα φέτος το καλοκαίρι οι διακοπές μας να γίνουν στο νησί της Ρόδου. Η πρόταση μου έγινε δεκτή με ενθουσιασμό απ' όλους, γιατί δεν είχαμε επισκεφθεί ποτέ αυτό το νησί και θα ήταν για εμάς μια πρωτόγνωρη εμπειρία.

Κύριο Θέμα Ο πατέρας μου ανέλαβε όλα τα διαδικαστικά ζητήματα, δηλαδή να βγάλει εισιτήρια με το πλοίο και να κλείσει δωμάτια σε ξενοδοχείο. Αφού ολοκληρώθηκαν οι απαραίτητες διαδικασίες, ετοιμάσαμε τα πράγματα μας και κατεβήκαμε στο λιμάνι του Πειραιά. Επιβιβαστήκαμε στο πλοίο που θα μας μετέφερε στον προορισμό μας και τακτοποιηθήκαμε στις καμπίνες μας.

Το ταξίδι διήρκησε περίπου οκτώ ώρες, οι οποίες πέρασαν σχετικά γρήγορα, αφού το πλοίο ήταν μεγάλο και είχε πολλά μέρη στα οποία ξεναγηθήκαμε. Ξαφνικά, με φώναξε η μητέρα μου γιατί στο βάθος φαινόταν το νησί της Ρόδου. Αυτό που μπορούσε κανείς να διακρίνει αρχικά ήταν ένας γιγάντιος όγκος που απλώνονταν και ο οποίος σε άλλα σημεία ήταν γυμνός ενώ σε άλλα κατάφυτος.

Σιγά, σιγά καθώς πλησιάζαμε η εικόνα γινόταν ολοένα και πιο καθαρή. Μπορούσαμε πλέον να διακρίνου-

με το λιμάνι, αλλά και τα μικρά ιστιοφόρα με τα κάτασπρα πανιά τους που μπαινόβγαιναν σε αυτό. Στις άκρες του λιμανιού ορθώνονταν πάνω σε δύο κίονες δυο ελάφια που αποτελούν και το χαρακτηριστικό στοιχείο του λιμανιού. Μέσα στο λιμάνι τα εμπορικά πλοία φόρτωναν και ξεφόρτωναν εμπορεύματα, ενώ στα εμπορικά ανεβοκατέβαιναν επιβάτες. Υπήρξε ιδιαίτερα αυξημένη δραστηριότητα, γεγονός φυσιολογικό, αφού βρισκόμασταν στην καρδιά του καλοκαιριού και η τουριστική κίνηση ήταν στο απόγειό της.

Πιο πέρα απλώνονταν η μεσαιωνική πόλη. Μπορούσαμε, καθώς είχαμε μπει πλέον στο λιμάνι, να διακρίνουμε τα τείχη της αλλά και τα ψηλότερα κτίρια της. Φάνταζε να ήταν βγαλμένη από μια άλλη εποχή, από το παρελθόν. Με εντυπωσίασαν τα ψηλά πέτρινα τείχη που παλαιότερα χρησίμευαν για την προστασία της πόλης. Δεν μπορούσα να μην προσέξω ακόμη το πόσο καλοδιατηρημένα ήτανε, το πόσο πεισματικά άντεχαν στο χρόνο. Μπορεί πλέον να μην έχουν χρηστική αξία, αλλά σίγουρα έχουν απaráμιλλη αισθητική αξία.

Επίλογος Και ενώ είχα απορροφηθεί από την ομορφιά της παλιάς πόλης, το πλοίο είχε ήδη αγκυροβολήσει. Η μητέρα μου με ειδοποίησε να πάμε στην καμπίνα μας, ώστε να πάρουμε τα πράγματά μας. Ο πατέρας μου είχε ήδη κατέβει στο χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων, για να πάρει το αυτοκίνητό μας. Μετά από λίγο κατεβήκαμε στην προβλήτα του λιμανιού. Μπήκαμε στο αυτοκίνητό μας και κατευθυνθήκαμε προς το ξενοδοχείο. Οι πρώτες εικόνες από το νησί της Ρόδου προοιωνίζαν ότι οι διακοπές που θα ακολουθούσαν θα ήταν καταπληκτικές.

«Να περιγράψεις έναν ιστορικό τόπο που επισκέφθηκες πρόσφατα σε μια σχολική εκδρομή».

Πρόλογος Οι εκδρομές δίνουν τη δυνατότητα στον άνθρωπο να ψυχαγωγηθεί, να ξεφύγει από την καθημερινότητα αλλά ταυτόχρονα να γνωρίσει καινούριους τόπους. Ένας τύπος εκδρομών είναι και οι σχολικές, οι οποίες όμως εκτός από τους προαναφερθέντες λόγους έχουν και ως σκοπό να φέρουν σε επαφή τους μαθητές με τα ιστορικά μνημεία της χώρας τους.

Κύριο Θέμα Μια τέτοια εκδρομή πραγματοποιήθηκε τη φετινή χρονιά, όταν επισκεφτήκαμε με το σχολείο μας τον αρχαιολογικό χώρο της Βεργίνας. Η επιλογή του τόπου έγινε από το διευθυντή του σχολείου και είχε ως σκοπό να γνωρίσουν οι μαθητές τους τάφους των αρχαίων Μακεδόνων.

Ο τόπος είναι πεδινός, το σημερινό χωριό είναι μικρό, ενώ ο αρχαιολογικός χώρος βρίσκεται σ' ένα καταπράσινο μέρος στις παρυφές του χωριού. Η Βεργίνα βρίσκεται μερικά χιλιόμετρα νότια της Βέροιας και στην αρχαιότητα αποτελούσε την πρωτεύουσα του κράτους των Μακεδόνων. Η εκδρομή μας πραγματοποιήθηκε με τουριστικά λεωφορεία και η διαδρομή από τα Θεσσαλονίκη διήρκεσε περίπου μια ώρα.

Όταν αποβιβαστήκαμε από τα λεωφορεία, οι καθηγητές μάς χώρισαν κατά τμήματα και μπήκαμε στη σειρά προκειμένου να εισέλθουμε στον αρχαιολογικό χώρο. Αφού περιμέναμε, λίγο ξεκίνησε η ξενάγησή μας.

Όλο το μουσείο βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια της γης. Η ξεναγός που είχαμε άρχισε την αναφορά της από την ανακάλυψη των αρχαιοτήτων από τον κα-

θηγητή Ανδρόνικο. Κατόπιν αναφέρθηκε στους τάφους οι οποίοι μας τόνισε ότι βρέθηκαν ασύλητοι.

Η ξενάγησή μας συνεχίστηκε στις προθήκες, όπου ήταν εκτεθειμένα τα διάφορα ευρήματα των τάφων. Ο ειδικός φωτισμός δημιουργούσε μια κατάσταση μυσταγωγίας. Στους διαδρόμους υπήρχαν διάφορες τοιχογραφίες που διακοσμούσαν τους τάφους. Παρ' όλη τη φθορά του χρόνου και το ξεθώριασμά τους εντυπωσιαστήκαμε από την θεματογραφία και την ποικιλία χρωμάτων.

Ξαφνικά, μπροστά μας ορθώθηκε η είσοδος ενός μεγαλοπρεπούς τάφου. Η ξεναγός διακρίνοντας την αμηχανία αλλά και το θαυμασμό μας ανέφερε ότι αυτός ήταν ο τάφος τους Φιλίππου, του βασιλιά της Μακεδονίας, πατέρα του Μ. Αλεξάνδρου. Μας κατέλαβε όλους δέος, γιατί αρχίσαμε να αντιλαμβανόμαστε ότι βρισκόμασταν μπροστά σε μια από τις μεγαλύτερες ανακαλύψεις όλων των εποχών. Η ξεναγός συνέχισε να μας δίνει πληροφορίες που είτε αφορούσαν την ανακάλυψη είτε ήταν σχετικές με τον τάφο.

Στη συνέχεια περιηγηθήκαμε και στον άλλο τάφο που ανακαλύφθηκε δίπλα σ' αυτόν του Φιλίππου. Τελειώνοντας την περιήγησή μας η ξεναγός μάς ζήτησε να διατυπώσουμε απορίες που αφορούσαν τους τάφους. Αν και υπήρξε καταιγισμός από ερωτήσεις, ωστόσο, αυτή απάντησε υπομονετικά σε όλες.

Επίλογος Όταν τελείωσε η ξενάγηση, επιβιβαστήκαμε στα λεωφορεία και ξεκινήσαμε για την επιστροφή. Στο μυαλό μου γυρνούσαν ακατάπαυστα οι εικόνες από τον αρχαιολογικό χώρο της Βεργίνας. Συνειδητοποίησα το μεγαλείο του ελληνικού πολιτισμού και τη διαχρονική του συνέχεια.

«Μια εκδρομή στη φύση».

Πρόλογος Οι εκδρομές με συγκινούν ιδιαίτερα και ειδικά όταν πρόκειται να επισκεφτώ μέρη τα οποία δεν έχω ξανά επισκεφθεί. Οι πιο ωραίες εκδρομές είναι αυτές που γίνονται μαζί με φίλους. Μια τέτοια εκδρομή έγινε τον προηγούμενο μήνα, όταν αποφασίσαμε να επισκεφθούμε μαζί με οικογενειακούς φίλους το Πήλιο και τα πανέμορφα χωριά του.

Κύριο Θέμα Επειδή η εκδρομή αποφασίστηκε βιαστικά, η προετοιμασία ήταν πυρετώδης. Έπρεπε να οργανωθούμε, να πάρουμε όλα τα απαραίτητα αντικείμενα που θα έκαναν τη διαμονή μας ανετότερη και πιο ευχάριστη. Έτσι, ο καθένας ανέλαβε να ετοιμάσει αυτά που του είχαν ανατεθεί. Εγώ ανέλαβα τα απαραίτητα για την φωτογράφιση και βιντεοσκόπηση της εκδρομής.

Την ώρα της εκκίνησης όλοι βρισκόμασταν συνεπείς στο προκαθορισμένο σημείο. Μπήκαμε στα αυτοκίνητά μας και ξεκινήσαμε για τον προορισμό. Η διαδρομή ήταν ευχάριστη μιας και πρόκειται για έναν από τους ανετότερους και ασφαλέστερους δρόμους της πατρίδας μας. Όταν φτάσαμε στην πόλη του Βόλου, αναφωνήσαμε όλοι από χαρά και ενθουσιασμό. Μετά από λίγο ανηφορίσαμε τις πλαγιές του Πηλίου, του βουνού των μυθικών Κενταύρων. Το τοπίο γύρω μας ήταν καταπράσινο. Δύσκολα μπορεί κανείς να περιγράψει αυτή την ομορφιά που απλωνόταν ολόγυρά μας.

Κάποια στιγμή, σε ένα άπλωμα του δρόμου, αποφασίσαμε να σταματήσουμε. Κατεβήκαμε από τα αυτοκίνητά μας και μείναμε έκθαμβοι από την απεριόγρα-

πτη θέα που αντικρίσαμε. Μπροστά μας απλωνόταν η πόλη του Βόλου, άψογα ρυμοτομημένη και στο βάθος ο Παγασητικός κόλπος. Η ατμόσφαιρα ήταν καθαρή και μπορούσαμε, έστω και με σχετική δυσκολία, να διακρίνουμε τα νησιά της Σκιάθου και της Σκοπέλου.

Η φύση γύρω μας ήταν καταπράσινη. Πήγαμε και καθίσαμε κάτω από υπεραιωνόβια πλατάνια. Παραπέρα κυλούσαν τρεχούμενα νερά που το κελάρισμά τους ξεσήκωνε τις αισθήσεις μας. Οι μητέρες μας έβγαλαν τα φαγητά που είχαν ετοιμάσει, για να γευματίσουμε. Εμείς τα παιδιά βρήκαμε ευκαιρία να παίξουμε και να τρέξουμε μέσα στη φύση και στον καθαρό αέρα.

Μετά από λίγο ξαναμπήκαμε στα αυτοκίνητα μας και με χαρά αρχίσαμε ξανά την περιήγησή μας. Συναντήσαμε στο δρόμο τα πετρόχτιστα παραδοσιακά χωριά του Πηλίου και σταματήσαμε σε ορισμένα από αυτά προκειμένου να τα θαυμάσουμε από κοντά. Αυτό που κάνει τα χωριά του Πηλίου να ξεχωρίζουν είναι το γεγονός ότι ο άνθρωπος σε αυτά σεβάστηκε το φυσικό περιβάλλον και εναρμόνισε σε αυτό την κατοικία του. Τα υλικά, με τα οποία είναι χτισμένα, είναι αυτά που οι άνθρωποι βρήκαν στο άμεσο περιβάλλον τους, δηλαδή πέτρες από το ίδιο το βουνό και ξύλα από τα δάση του.

Επίλογος Ο χρόνος όμως σε τέτοιες περιπτώσεις κυλάει γρήγορα. Μπήκαμε στα αυτοκίνητά μας και πήραμε το δρόμο του γυρισμού. Όπως συμβαίνει συνήθως η επιστροφή ήταν άτονη και μελαγχολική. Ωστόσο, γυρίσαμε ενθουσιασμένοι και πλημμυρισμένοι από εντυπώσεις. Η επαφή με το φυσικό περιβάλλον μας αναζωογόνησε και μας έδωσε δύναμη και ηρεμία, για να συνεχίσουμε την καθημερινότητά μας.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Ενότητα 1

1. ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΠΙΟΥ

Πρόλογος

- **Κατατόπιση του αναγνώστη - Χρόνος.**
Πότε επισκέφτηκα αυτό το μέρος;
Με ποιους άλλους;
Πού βρίσκεται;

Κύριο μέρος

- **Γενικά στοιχεία.**
Ποια είναι η έκτασή του; (αχανής, μικρή, μεγάλη κ.α.)
Ποιο είναι το σχήμα του; (στρογγυλό, τετράγωνο, κυκλικό κ.α.)
Τι είναι αυτό που το χαρακτηρίζει; (πράσινο, άγονο, κάστρο, ποτάμια, λίμνες, θάλασσα κ.α.)
- **Κύρια περιγραφή.**
Τι μου άρεσε και τι με εντυπωσίασε;
- **Περιγραφή - διήγηση.**
Τι κάναμε όταν ήμασταν σ' αυτό το μέρος;
Τι έκαναν οι άλλοι άνθρωποι που συναντήσαμε εκεί ή που κατοικούν εκεί;
- **Σκέψεις**
Ποιες σκέψεις μου δημιουργήθηκαν;
Σε ποια συμπεράσματα κατέληξα;

Επίλογος

- **Ανακεφαλαίωση**
Ποιες είναι οι γενικές εντυπώσεις μου;
Ποιες επιθυμίες μου γεννήθηκαν;

Ο ορισμός του τουρισμού περιλαμβάνει τρία κοινά στοιχεία:

1. Μετακίνηση των ανθρώπων μεταξύ δύο ή περισσότερων πόλεων, προέλευση και προορισμό.
2. Μήκος χρόνου μετακίνησης.
3. Σκοπός.

Η έννοια της λέξεως τουρισμός δεν περιλαμβάνει καθημερινές εργασιακές δραστηριότητες ή ψυχαγωγία όπως π.χ. οι διαδρομές για τη δουλειά.

Δεν περιλαμβάνει την πιθανότητα της δημιουργίας ή άλλες ευχάριστες αναζητήσεις μέσα στα στενά τοπικά πλαίσια κάποιας περιοχής που είναι σε κοντινή απόσταση και μπορούμε να φτάσουμε την ίδια μέρα.

Πολλοί επίσημοι κυβερνητικοί, τουριστικοί ή οικονομικοί τομείς, εξαιρούν τα ταξίδια απόστασης 5 - 100 μιλίων, όταν υπολογίζουν το σύνολο των τουριστών. Ο χρόνος που απαιτείται, για να χαρακτηριστεί τουριστική η μετακίνηση πρέπει να είναι τουλάχιστον 24 ώρες. Η περίοδος μακριά από το σπίτι πρέπει να ξεπερνά τις 24 ώρες, ώστε να περιληφθεί η μετακίνηση στην έννοια του τουρισμού.

Προσωρινοί ή μόνιμοι εργάτες, φοιτητές ή μετανάστες δεν περιλαμβάνονται στην έννοια του τουρισμού. Σε ένα συνέδριο για τα Διεθνή Ταξίδια και τον Τουρισμό στη Ρώμη το 1963, τα Ηνωμένα Έθνη διαχώρισαν τους επισκέπτες σε δύο κατηγορίες:

1. Τουρίστες θεωρούνται οι προσωρινοί επισκέπτες που μένουν πάνω από 24 ώρες στη χώρα ή τον τόπο που επισκέπτονται, αυτοί των οποίων ο σκοπός του ταξιδιού μπορεί να εμπίπτει σε μια από τις ακόλουθες κατηγορίες: διασκέδαση, αναδημιουργία, διακοπές, σπορ, υγεία, σπουδές, θρησκεία, επιχειρήσεις, οικογένεια, φίλοι, αποστολές συναντήσεις.

2. Εκδρομείς είναι οι προσωρινοί επισκέπτες που μένουν λιγότερο από 24 ώρες στη χώρα ή τον τόπο που επισκέπτονται (συμπεριλαμβανομένων των επιβατών κρουαζιέρας)

3. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα «προικίζουν» την ελληνική γη με εντυπωσιακά τοπία, τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας, καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού-εναλλακτικού τουρισμού.

Επισκεπτόμενος διάφορες περιοχές της χώρας, ο φυσιολάτρης περιηγητής έχει την ευκαιρία:

- Να περιπλανηθεί στα αισθητικά δάση ή να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς όχι μόνο στην ορεινή ενδοχώρα αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς και σε λίμνες.
- Να απολαύσει τα υπέροχα μνημεία της φύσης, τα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες.
- Να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγρότοπους (βραχώδεις ακτές, αμμώδεις παραλίες, αμμοθίνες, «δέλτα» ποταμών, λίμνες, έλη, αλίπεδα κ.α.).
- Να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο.
- Να επισκεφθεί τα μοναδικά θαλάσσια πάρκα της Αλοννή-

- σου και της Ζακύνθου, όπου βρίσκουν, αντίστοιχα, καταφύγιο δύο προστατευόμενα είδη, η μεσογειακή φώκια μονάχους-μονάχους και η θαλάσσια χελώνα καρέτα-καρέτα.
- Να συμμετάσχει σε δραστηριότητες extreme sport (κάνοε-καγιάκ, rafting, monopraft, hydrospeed, canyoning, ποδήλατο βουνού κ.α.), που τα τελευταία χρόνια γνωρίζουν θεαματική άνοδο στην Ελλάδα.
 - Τέλος, να διαμένει σε πρότυπες αγροτουριστικές μονάδες, που αναπτύσσονται σε όλη την επικράτεια και δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει την τοπική αρχιτεκτονική, πολιτισμική και γαστρονομική παράδοση, αλλά και τα προϊόντα, τις αγροτικές ασχολίες και την καθημερινή ζωή των κατοίκων κάθε περιοχής.

Οι επισκέπτες των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών οφείλουν να τηρούν προσεκτικά τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, την αποφυγή κάθε ενόχλησης των φυσικών βιοτόπων και διατάραξης της ισορροπίας των οικοσυστημάτων. Πληροφορίες για το πώς μπορείτε να επισκεφθείτε προστατευόμενες περιοχές και να συμμετέχετε σε ειδικά προγράμματα, παρέχουν τα διάφορα τοπικά κέντρα πληροφόρησης, η τοπική αυτοδιοίκηση, καθώς και ειδικευμένα γραφεία.

4. ΔΕΚΑ ΛΟΓΟΙ, ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΙΣΚΕΦΤΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΤΗ ΛΕΣΒΟ

1. Να κολυμπήσει στις καταγάλανες ακτές της.
2. Να επισκεφτεί αλλά και να ζήσει στα πανέμορφα γραφικά χωριά της (Μόλυβος - Αγιάσος - Μανταμάδος - Ερεσσός - Καλλονή).
3. Να περιηγηθεί στα μουσεία της (Το Σύγχρονο αρχαιολογικό μουσείο Μυτιλήνης - το Παλιό αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης - Το Μουσείο Θεόφιλου - Το Μου-

σείο Ελευθεριάδη - Τη δημοτική πινακοθήκη Μυτιλήνης - Το Λαογραφικό Μουσείο Μυτιλήνης - Το εκκλησιαστικό Βυζαντινό Μουσείο Μυτιλήνης - Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Συγκρίου).

4. Να προσκυνήσει τους ιερούς τόπους της, όπως τη μονή του αγίου Ραφαήλ στη Θέρμη, τον ιερό ναό Παμμεγίστων Ταξιαρχών με τη θαυματουργή εικόνα του Αρχαγγέλου και τον ιερό Ναό της Παναγίας στην Αγιάσσο με τη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας.
5. Να γνωρίσει τους αρχαιολογικούς τόπους της. Τέτοιοι είναι το κάστρο της Μυτιλήνης, το αρχαίο θέατρο της Μυτιλήνης, το ρωμαϊκό υδραγωγείο Μόριας, ο ναός των Μέσσων στην Καλλονή, Η αρχαία Πύρρα στην Αχλαδερή και ο ναός της Κλοπεδής.
6. Να επισκεφτεί και να θαυμάσει το απολιθωμένο δάσος στο Σιγρί.
7. Να γευτεί τις τοπικές νοστιμιές της. Τις περίφημες σαρδέλες Καλλονής, το παρθένο ελαιόλαδό της, τα διάσημα ούζα της, αλλά και το φημισμένο λαδοτύρι.
8. Να επισκεφτεί τους υδροβιότοπους της Αλκιόνης και του κόλπου της Καλλονής.
9. Να γνωρίσει τις ιαματικές πηγές της.
10. Να θαυμάσει τα αρχοντικά της.

5. ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

www.eot.gr
www.touristorama.gr
www.pamediakopes.gr
www.gnto.gr
www.24hours.gr

www.wikipedia.org/wiki/Τουρισμός
www.hellastourism.gr
www.money-tourism.gr
www.xenia.gr
www.ecotour-epirus.gr
www.spacetravels.gr
www.0030.gr

6. ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ: ΤΑ ΦΗΡΑ

Πλέοντας πάνω σ' ακύμαντα λουλακιά νερά, σύρριζα στους πηχτούς ίσκιους των πανύψηλων μαυροκόκκινων βράχων, πλησιάζουμε στα Φηρά, τη μικρή πρωτεύουσα του νησιού, που ασπρίζει στο χείλος των βράχων, σε τριακόσια πενήντα μέτρα ύψος.

Η μικρή αυτή πολιτεία είναι σαν ένα μπαλκόνι, σαν μια σκοπιά πάνω από το αμφιθέατρο της Σαντορίνης, των μικρών νησιών που δημιούργησαν τα ηφαίστεια και της απέραντης μπλαβιάς θάλασσας. Μην έχοντας τόπο να αναπτυχθεί σε βάθος, απλώνεται σε μάκρος πάνω στη στενή ράχη του βράχου. Ολόκληρη, δε σχηματίζει παρά ένα και μόνο δρόμο - κι αυτόν τόσο στενό, που ένα φορτωμένο ζώο φράζει το πέρασμά του. Περπατάει κανείς σ' αυτόν με τα μάτια τυφλωμένα, γιατί δεν υπάρχει τίποτα, ούτε' ένα δέντρο στις αυλές, ούτε μια περικοκλάδα στους τοίχους, ούτε μια γλάστρα λουλουδιού στα παράθυρα, που να τ' αναπαύει λίγο από την ανήλεη λευκότητα των ασβεστωμένων σπιτιών. Σ' όλη την κωμόπολη δεν είδα παρά μια ροδοδάφνη κοντά στη μητρόπολη - μια μεγάλη ροδοδάφνη εξαίσια ανθισμένη. Η μοναδική της παρουσία στη γη αυτή της λάβας και της στάχτης, όπου δε φυτρώνουν δέντρα και δεν ανθίζουν λουλούδια, είχε κάτι το βαθιά συγκινητικό...

Κώστας Ουράνης, «Ταξίδια: Ελλάδα»

(...) Από τα μέσα της δεκαετίας του '50 φάνηκε ότι ο κυριότατος παράγοντας, που θα κανόνιζε τους όρους του τοπίου της Ελλάδας, αλλά και την όλη ανθρωπογεωγραφία της, θα ήταν ο ξένος τουρισμός. Δύο ήταν - και παραμένουν - τα κύρια σημεία, που καθορίζουν τη σπουδαιότητα από τη μια μεριά και από την άλλη την προβληματικότητά του: σε οικονομίες, όπως η ελληνική, ο τουρισμός γίνεται η πρώτη πηγή εισροής ξένου συναλλάγματος· ωστόσο η ανάπτυξη του τουρισμού, έτσι όπως πραγματοποιήθηκε στις δεκαετίες του '60 και του '70, με τον πρωταγωνιστικό ρόλο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, που τη χαρακτήριζε, στον τομέα αυτόν, ελλείψη όχι μόνο απαραίτητων γνώσεων, αλλά και μίας ιστορικής και πολιτιστικής ευθύνης και ευαισθησίας, που δεν ενδιαφερόταν παρά για τον πιο εύκολο δυνατό πλουτισμό, προκάλεσε πάρα πολλές, συχνά αθεράπευτες αλλοιώσεις και παραμορφώσεις του χώρου.

Ο εύκολος, μέσω του τουρισμού, πλουτισμός έγινε πιο πέρα μια καθολική στάση ζωής - ο προσδιορισμός καθολική δικαιολογείται από το εντυπωσιακά, πράγματι, υψηλό ποσοστό του πληθυσμού, που συμμερίστηκε αυτή τη στάση. Το άξιο να υπογραμμιστεί είναι, ότι η μεγαλύτερη ανταπόκριση εκδηλώθηκε από τα θεωρούμενα κατεξοχήν παραδοσιακά στρώματα του πληθυσμού, τα οποία αφενός ήταν τα κύρια θύματα της οικονομικής καχεξίας του τόπου και αφετέρου δέχτηκαν, κατά κύριο λόγο, την επίθεση του ξένου τουρισμού. Οι κάτοικοι της ελληνικής υπαίθρου, και εντελώς ιδιαίτερα της παραθαλάσσιας ζωής, είδαν το τουριστικό συνάλλαγμα σαν το μάνα εξ ουρανού και σχεδόν ακαριαία το «λάτρεψαν» (...)

Μιχαήλ Γ. Μερακλής, «Ελληνική Λαογραφία»

Έκθεση 1η

«Ο πανάρχαιος θεσμός της οικογένειας περνάει στους χρόνους μας μια βαθιά κρίση, που γίνεται ολοένα και πιο αισθητή. Σε ποιους παράγοντες νομίζετε πως οφείλεται η κρίση του θεσμού της οικογένειας;»

Πρόλογος Στοιχείο που καθορίζει την ταυτότητα της εποχής μας είναι η κρίση των αξιών και η γενικότερη αμφισβήτηση των θεσμών. Από την κρίση αυτή δεν μπόρεσε να ξεφύγει ούτε ο θεσμός της οικογένειας, που η σημασία του για το ανθρώπινο γένος είναι τεράστια. Παρατηρούμε λοιπόν ότι αυξάνεται ο αριθμός των διαζυγίων, ενώ παράλληλα μεγαλώνει ολοένα και περισσότερο η απροθυμία των νέων να δημιουργήσουν οικογένεια.

Κύριο Θέμα Πολλοί είναι οι λόγοι που οδήγησαν στην κρίση του θεσμού της οικογένειας. Ο κυριότερος λόγος είναι ότι η σύγχρονη οικογένεια έχει χάσει πολλές από τις λειτουργίες της. Η σύγχρονη τεχνολογική πρόοδος ανάγκασε την οικογένεια να παραιτηθεί από πολλές παραδοσιακές λειτουργίες που επιτελούσε παλαιότερα. Έτσι, η προσχολική εκπαίδευση, η ψυχαγωγία και η ιατρική περίθαλψη είναι ορισμένες από αυτές που τώρα τις επιτελούν άλλοι φορείς όπως τα νηπιαγωγεία, τα γηροκομεία ή τα νοσοκομεία.

Ακόμη, η κοινωνική και οικονομική χειραφέτηση της γυναίκας οδηγεί στην κρίση του θεσμού της οικογένειας. Η σύγχρονη γυναίκα είναι εργαζόμενη και

ανεξάρτητη. Το γεγονός αυτό πολλές φορές έρχεται σε σύγκρουση με την ανδροκρατική δομή της οικογένειας και τις παραδοσιακές αντιλήψεις της. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να δημιουργούνται συγκρούσεις που οδηγούν στην κρίση του θεσμού.

Ένας άλλος λόγος είναι το καταναλωτικό πνεύμα της σύγχρονης εποχής. Σήμερα, όλοι έχουν επιδοθεί σε ένα συνεχές κυνήγι υλικών αγαθών με αποτέλεσμα να καλλιεργείται ο ατομικισμός. Έτσι, οι σχέσεις των μελών της οικογένειας ατονούν, δεν υπάρχει συναισθηματικό δέσιμο και απουσιάζει η επικοινωνία μεταξύ γονέων και παιδιών. Κατά αυτόν τον τρόπο η οικογένεια διαλύεται.

Τέλος, μια άλλη αιτία είναι οι σύγχρονες συνθήκες διαβίωσης. Ο γρήγορος τρόπος ζωής, η ανασφάλεια και η έλλειψη ουσιαστικών δημοσίων σχέσεων οδηγούν στον αποπροσανατολισμό της αποστολής της οικογένειας. Έτσι όμως χάνεται το πραγματικό νόημα της οικογένειας και αυτή παύει να λειτουργεί ως σύνολο.

Επίλογος Η οικογένεια είναι η βάση της ανθρωπότητας. Από τις πρωτόγονες κοινωνίες μέχρι και τις σύγχρονες βασικό στοιχείο που τις συνδέει είναι ο θεσμός της οικογένειας. Αποτελεί κύτταρο της κοινωνίας και η κρίση που διέρχεται μεταφέρεται στην κοινωνία. Πρέπει όλοι λοιπόν να καταβάλλουμε προσπάθεια με κοινό στόχο τη διατήρηση και την ανάπτυξη της οικογένειας.

Έκθεση 2η

«Ποια αγαθά προσφέρει η οικογενειακή ζωή;»

Πρόλογος Η οικογένεια αποτελεί μια μικρογραφία της κοινωνίας. Μέσα στους κόλπους της μπορεί κανείς να

συναντήσει όλες εκείνες τις καταστάσεις που συναντά σε μια οργανωμένη κοινωνία. Πέρα όμως από όλα αυτά η οικογένεια προσφέρει ένα πλήθος από αγαθά που ωφελούν τα μέλη της και τα βοηθούν να αναπτυχθούν με τον καλύτερο τρόπο.

Κύριο Θέμα Πρώτα απ' όλα η οικογένεια προσφέρει στα μέλη της ένα πλήθος από υλικά αγαθά που βοηθούν το άτομο να αναπτύξει τις βιολογικές του ανάγκες. Η σωματική ανάπτυξη κάθε ανθρώπου απαιτεί να προσλαμβάνει όλα εκείνα τα στοιχεία που του είναι απαραίτητα. Η οικογένεια αποτελεί τον καλύτερο αρωγό σε αυτή την προσπάθεια. Παρέχει στο άτομο όλα εκείνα τα στοιχεία που του χρειάζονται και τον βοηθούν, ώστε να πετύχει την ολόπλευρη σωματική του ανάπτυξη.

Ακόμη, η οικογένεια συνεισφέρει στην πνευματική ανάπτυξη του ανθρώπου. Η νοητική ανάπτυξη των παιδιών αρχίζει μέσα από το οικογενειακό περιβάλλον. Αργότερα, είναι αυτό το ίδιο περιβάλλον που ωθεί και παροτρύνει τα παιδιά να αναπτύξουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες στα πλαίσια της εκπαιδευτικής τους ζωής.

Επιπλέον, η οικογένεια βοηθά τα μέλη της να κοινωνικοποιηθούν. Μέσα στα πλαίσια της οικογένειας τα νεαρά άτομα μαθαίνουν τις υποχρεώσεις τους, τα δικαιώματά τους, αλλά και τους ρόλους που τους αναλογούν. Όταν αργότερα ενταχθούν στην κοινωνική ζωή, δε θα αντιμετωπίσουν προβλήματα, γιατί θα έχουν αφομοιώσει τους κανόνες των σχέσεων και τους αντίστοιχους ρόλους από την οικογενειακή ζωή.

Τέλος, η οικογένεια προσφέρει γαλήνη και ηρεμία. Ο άνθρωπος κοντά στα αγαπημένα του πρόσωπα αισθάνεται άνεση και σιγουριά. Το οικείο περιβάλλον βοηθά, ώστε να αποκτήσει το άτομο την ψυχική του

γαλήνη. Κοινοποιεί τα προβλήματά του στα υπόλοιπα μέλη και έτσι αγωνίζονται όλοι μαζί για τη λύση τους. Έτσι, μπορεί να αντιμετωπίσει ευκολότερα τις δυσκολίες που συναντά κατά τη διάρκεια της ζωής του.

Επίλογος Ο σύγχρονος άνθρωπος ζει μέσα σε ένα σκληρό κόσμο γεμάτο άγχος, ανασφάλεια και προβλήματα. Η οικογενειακή ζωή αποτελεί γι' αυτόν ένα καταφύγιο, όπου συναντά τη γαλήνη και την ηρεμία. Χάρη στην οικογένεια μπορούν οι άνθρωποι να προφυλάξουν την ψυχοσωματική τους ακεραιότητα και να αναπτυχθούν με τον καλύτερο τρόπο.

Έκθεση 3η

«Ο παππούς μου.»

Πρόλογος Αγαπώ όλα τα μέλη της οικογένειας μου, αλλά τρέφω ιδιαίτερη συμπάθεια για τον παππού μου. Κάθε καλοκαίρι περνώ λίγες μέρες από τις διακοπές μου κοντά στον παππού μου, που ζει στο χωριό, μόνος του. Θεωρώ υποχρέωση μου να τον συντροφεύω και αυτός με ανταμείβει με την αγάπη του. Οι δυο μας κάνουμε πολύ καλή παρέα, γιατί υπάρχει ανάμεσά μας μια αμοιβαία αγάπη.

Κύριο Θέμα Ο παππούς μου είναι ηλικιωμένος. Έχει κάτασπρα μαλλιά ενώ το πρόσωπο του είναι γεμάτο ρυτίδες. Αν και το σώμα του έχει αδυνατίσει, ωστόσο διατηρεί το παράστημά του, την αρχοντιά και την παλικάριά του. Είναι ψηλός, οι ώμοι του από το πέρασμα του χρόνου έχουν γείρει, ενώ το βάδισμά του δεν είναι σταθερό και για το λόγο αυτό όταν περπατάει υποβοηθείται από ένα μπαστούνι.

Έχει μια μοναδική ικανότητα να διηγείται ιστορίες από το παρελθόν. Η φωνή του είναι βραχνή, μιλάει

αργά και ήρεμα. Αφηγείται τις αναμνήσεις του με έναν τρόπο που σαγηνεύει τους πάντες. Η ζωή του είναι ένα πλήθος από μοναδικά βιώματα και γι' αυτό κάθε φορά που βρισκόμαστε τον παρακαλώ να μου διηγηθεί μερικά από αυτά. Η παραστατικότητα των αφηγήσεων του με αφήνει άφωνο.

Περισσότερο από όλα αυτό που χαρακτηρίζει τον παππού μου είναι η κοινωνικότητά του. Διατηρεί πολύ καλές σχέσεις με όλους τους συγχωριανούς του. Καλημερίζει κάθε άνθρωπο που συναντά, ενώ συνηθίζει να χαιρετά και να χαμογελάει όλους τους ξένους. Όλο το χωριό τον αγαπά και κάθε φορά που πηγαίνει στο καφενείο όλοι σηκώνονται να τον χαιρετήσουν.

Ωστόσο, σαν άνθρωπος, έχει κι αυτός τις ιδιοτροπίες του και τα ελαττώματά του. Δεν επιτρέπει σε κανέναν να του αλλάξει τις συνήθειες και τις καθημερινές του ασχολίες. Πολλές φορές γίνεται ισχυρογνώμων και δεν αλλάζει θέση καταντώντας έμμονος. Εγώ όμως που γνωρίζω τις παραξενιές του τον δικαιολογώ και μπορώ να ζήσω με τις παραξενιές του.

Επίλογος Ο παππούς μου είναι ένας εξαιρετος άνθρωπος. Κοντά του νιώθω ευτυχισμένος και τον αγαπώ ιδιαίτερα. Όταν βρίσκομαι μαζί του, προσπαθώ να τον κάνω πάντα ευτυχισμένο και να μην τον στεναχωρώ. Θέλω να πετύχω γι' αυτόν ό,τι καλύτερο μπορώ χωρίς ποτέ να τον κακοκαρδίσω.

Έκθεση 4η

«Μία επίσκεψη με το σχολείο στο παιδικό χωριό SOS.»

Πρόλογος Στόχος της εκπαίδευσης δεν είναι μόνο η παροχή γνώσεων προς τα παιδιά αλλά και η κοινωνικο-

ποίησή τους. Με βάση αυτή τη λογική πολλές φορές οι σχολικές μονάδες διοργανώνουν επισκέψεις σε διάφορους χώρους οι οποίοι χρειάζονται τη βοήθειά μας και τη συμπαράστασή μας. Μία τέτοια επίσκεψη διοργάνωσε το σχολείο μας στο παιδικό χωριό SOS Βορείου Ελλάδος.

Κύριο Θέμα Πριν την επίσκεψη ο διευθυντής του σχολείου είχε φροντίσει να μας ενημερώσει για το ρόλο και τη λειτουργία των παιδικών χωριών SOS γενικότερα. Έτσι λοιπόν πληροφορηθήκαμε πως τα παιδικά χωριά SOS είναι φιλανθρωπικά σωματεία που έχουν ως σκοπό να προστατεύσουν παιδιά, τα οποία για διάφορους λόγους στερούνται τη φροντίδα των φυσικών τους γονιών.

Όταν φτάσαμε με τα λεωφορεία στο «παιδικό χωριό», διαπιστώσαμε πως πρόκειται πραγματικά για ένα μικρό χωριό. Υπήρχαν διάφορα σπίτια απλωμένα γύρω από ένα κεντρικό κτίριο. Το εξωτερικό περιβάλλον ήταν πανέμορφο και διαμορφωμένο με φροντίδα και περιποίηση. Όλα τα κτίρια επικοινωνούσαν μεταξύ τους και με το κεντρικό κτίριο στο οποίο στεγαζόταν η διοίκηση του παιδικού χωριού.

Στη συνέχεια χωριστήκαμε κατά ομάδες και κάθε ομάδα επισκέφτηκε και από ένα σπίτι. Στο σπίτι που πήγαμε εμείς διέμενε μία οικογένεια που αποτελούνταν από πέντε παιδιά. Τα φρόντιζαν δύο γυναίκες οι οποίες υποκαθιστούσαν τις φυσικές τους μητέρες. Μάλιστα, για το λόγο αυτό τα παιδιά τις αποκαλούσαν με το όνομα «μητέρα». Τα παιδιά μάς δέχτηκαν στην αρχή αμήχανα, μα στη συνέχεια με εγκαρδιότητα. Μας ευχαρίστησαν για την επίσκεψή μας και συζητήσαμε σχετικά με τις ασχολίες τους και τα τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Ήταν μια κατατοπιστική ενημέρωση, γιατί μας βοήθησε να έρθουμε σε

επαφή με έναν χώρο που μέχρι πρότινος τον αγνοούσαμε.

Στη συνέχεια μάς δέχτηκε στο κεντρικό κτίριο ο διευθυντής του παιδικού χωριού. Αυτός, αφού μας ευχαρίστησε για την επίσκεψη, μας έδωσε μερικές καταποπιστικές πληροφορίες που αφορούν τη λειτουργία των παιδικών χωριών. Μάθαμε λοιπόν ότι η επιλογή των παιδιών στα παιδικά χωριά γίνεται με αποκλειστικό κριτήριο την ανάγκη προστασίας τους, ανεξάρτητα από φυλή, εθνικότητα ή θρησκεία τους. Ένα παιδικό χωριό SOS αποτελείται από δεκαπέντε έως είκοσι σπίτια. Σκοπός του παιδικού χωριού είναι να προετοιμάσει κάθε παιδί, ώστε να είναι ικανό να σταθεί μόνο του στην κοινωνία και να αντιμετωπίσει τις απαιτήσεις της.

Επίλογος Η επίσκεψη ολοκληρώθηκε με συναισθηματική φόρτιση. Όλα τα παιδιά ένιωσαν ικανοποίηση, επειδή μπόρεσαν να έρθουν σε επαφή με έναν ιδιαίτερο χώρο, με ένα χώρο γεμάτο ανθρωπιά και αξιόλογο έργο. Τους δόθηκε η δυνατότητα να μπουνε στη θέση άλλων παιδιών, να γνωρίσουμε τα βιώματά τους και τις παραστάσεις τους.

Έκθεση 5η

«Σήμερα, οι αναγκαιότητες της σύγχρονης κοινωνίας επιβάλλουν στις γυναίκες να εργάζονται. Ποια θεωρείτε ότι είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενες μητέρες και ποιες επιπτώσεις επιφέρουν αυτά τόσο στις ίδιες όσο και στις οικογένειές τους;»

Πρόλογος Η εξέλιξη των σύγχρονων κοινωνιών επέβαλλε καινούργια δεδομένα και δημιούργησε νέες αναγκαιό-

τητες. Μερικές από αυτές τις σύγχρονες αναγκαιότητες αφορούν και το θεσμό της οικογένειας. Έχουν αλλάξει οι παραδοσιακοί ρόλοι που απαιτούσαν από τη γυναίκα να ασχολείται αποκλειστικά με τις οικιακές ασχολίες. Οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες επιβάλλουν στις περισσότερες γυναίκες να εργάζονται.

Κύριο Θέμα Παρατηρώντας την εξέλιξη των κοινωνιών τις τελευταίες δεκαετίες, διαπιστώνουμε ότι όχι μόνο αυξάνεται ο αριθμός των εργαζόμενων γυναικών, αλλά παράλληλα έχει διευρυνθεί και το πλήθος των επαγγελμάτων με τα οποία αυτές ασχολούνται. Ωστόσο, η εισοδος των γυναικών στους χώρους εργασίας, πέρα από τις θετικές συνέπειες επέφερε και αρνητικές επιπτώσεις τόσο στις ίδιες όσο και στις οικογένειές τους.

Μια από αυτές τις αρνητικές συνέπειες είναι η επιπλέον επιβάρυνσή τους με υποχρεώσεις προς την εργασία, χωρίς ταυτόχρονα να υπάρχει μείωση στις δουλειές του σπιτιού. Οι σύζυγοι δείχνουν απρόθυμοι να κατανοήσουν το διπλό αυτό ρόλο των σύγχρονων γυναικών και να παρέχουν βοήθεια. Αναπόφευκτο λοιπόν είναι να δημιουργούνται συγκρούσεις και προστριβές ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας, που δυστυχώς πολλές φορές οδηγούν και στη διάλυσή της.

Η απουσία της γυναίκας δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία της οικογένειας. Η ανατροφή των παιδιών, η φροντίδα των άρρωστων μελών της οικογένειας και η μέριμνα για την καθημερινή καθαριότητα μετατίθενται συχνά σε τρίτους εξωοικογενειακούς φορείς. Πολλές φορές οι φορείς αυτοί, ακόμα και αν πρόκειται για συγγενικά πρόσωπα, όχι μόνο δεν επαρκούν, αλλά συχνά δημιουργούν και επιπλέον προβλήματα. Δυστυχώς, με τη λύση και αυτών των προβλημάτων επιβαρύνεται η εργαζόμενη μητέρα.

Το γεγονός ότι η μητέρα εργάζεται δε σημαίνει υποχρεωτικά ότι βελτιώνεται και η οικονομική κατά-

σταση της οικογένειας. Εξαιτίας της εργασίας της μητέρας δημιουργούνται επιπρόσθετα έξοδα όπως αυτά των μετακινήσεων της και της φροντίδας των παιδιών τις ώρες που αυτή απουσιάζει στην εργασία της. Τα έξοδα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα ειδικά στις χαμηλά εισοδηματικές τάξεις να υπερβαίνουν το καθαρό εισόδημα που παίρνει η μητέρα.

Πολλές φορές η πίεση που δέχονται οι εργαζόμενες μητέρες στους χώρους εργασίας, μεταφέρεται και στην οικογένεια. Οι χώροι εργασίας, εξαιτίας της ανταγωνιστικότητας που κυριαρχεί σ' αυτούς, δημιουργούν πίεση και άγχος στους εργαζόμενους. Το πρόβλημα γίνεται εντονότερο, όταν μία γυναίκα εκτός από εργαζόμενη είναι παράλληλα και μητέρα. Πολλές από αυτές ξεσπούν λόγω της πίεσης και του άγχους στην υπόλοιπη οικογένεια.

Επίλογος Η παρουσία της μητέρας στους χώρους εργασίας είναι μια αναγκαιότητα και δεν μπορεί να εξαλειφθεί. Για το λόγο αυτό θα πρέπει όλα τα μέλη της οικογένειας μαζί να βρουν λύσεις στα προβλήματα που δημιουργούνται από την εργασία των μητέρων. Έτσι, θα βελτιωθεί η ποιότητα ζωής και των γυναικών που αναλαμβάνουν διπλό ρόλο, γεγονός που θα έχει με τη σειρά του θετικές συνέπειες και στην υπόλοιπη οικογένεια.

1. ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΩΡΙΑ SOS - ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΠΙΔΑΣ

Τα Παιδικά Χωριά SOS, είναι Φιλανθρωπικό Σωματείο, που έχει σκοπό να προστατεύει παιδιά, τα οποία για σοβαρούς κοινωνικούς λόγους στερούνται μόνιμα τη φροντίδα των φυσικών τους γονιών.

Τα ιδρύματα ή τα ορφανοτροφεία δεν μπορούν να υποκαταστήσουν τη λειτουργία και το ρόλο μιας οικογένειας στην ομαλή πνευματική, ψυχική και σωματική εξέλιξη ενός παιδιού, ενώ αντίθετα τα **Παιδικά Χωριά SOS** επαναφέρουν τα παιδιά στο φυσικό κοινωνικό κύτταρο, την οικογένεια.

Η ιδέα των Παιδικών Χωριών SOS είναι μία συνεχής κοινωνική διαδικασία, έτσι ώστε η πραγματική και πρακτική τους εφαρμογή να αποτελεί μια διαφορετική μορφή κοινωνικής περίθαλψης για τα παιδιά που βρίσκονται σε ανάγκη και συγχρόνως να αποτελεί μία συνεχή συνεισφορά στη διαμόρφωση μιας ειρηνικής και ανθρώπινης κοινωνίας.

Η εισαγωγή των παιδιών γίνεται μέχρι την ηλικία των 8 ετών και γίνονται δεκτά παιδιά, σωματικά υγιή, τα οποία, μέσω των κατάλληλων πνευματικών και ψυχολογικών διαδικασιών, μπορούμε να επανεντάξουμε στο κοινωνικό πλαίσιο προς όφελος του εαυτού τους και των συνανθρώπων τους.

Η προστασία και φροντίδα των παιδιών που ζουν στα Παιδικά Χωριά SOS προσφέρεται σε μία μακροχρόνια, συνεχή και σταθερή βάση. Ξεκινά από την παιδική ηλικία και συνεχίζεται, έως ότου το κάθε παιδί, προετοιμασμένο κατάλληλα, ηθικά, κοινωνικά και επαγγελματικά, να είναι ικανό να σταθεί μόνο του στην κοινωνία και να αντιμετωπίσει τις απαιτήσεις της ζωής.

Τα Παιδικά Χωριά SOS είναι ένας από τους ελάχιστους Οργανισμούς που προσφέρουν αυτήν την πλήρη προστασία.

(Από το διαδίκτυο)

2. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η ανθρώπινη οικογένεια είναι μια θεσμοθετημένη βιοκοινωνική μονάδα που αποτελείται από δύο τουλάχιστον ενήλικα άτομα ετερόφυλα και μη συγγενικά εξ αίματος που έχουν συζευχθεί (καθώς και τα κατιόντα μέλη) τέκνα αυτών, η καλούμενη έτσι και «πυρηνική οικογένεια». Ελάχιστες λειτουργίες αυτών των ομάδων-πυρήνων (την ευρύτερη μορφή τους) είναι η παροχή ικανοποίησης και ελέγχου των αναγκών του θυμικού - συμπεριλαμβανομένων και των σεξουαλικών σχέσεων - καθώς και η διατήρηση μιας «κοινωνικο-πολιτιστικής» κατάστασης για την ανατροφή και ομαλή κοινωνικοποίηση των κατιόντων μελών τους (τέκνων). Κάθε λοιπόν ομάδα που συγκροτείται με τον παραπάνω τρόπο και ταυτόχρονα επιτελεί μια από τις παραπάνω ελάχιστες λειτουργίες καλείται «οικογένεια». Η διάρθρωση της δομής της κάθε οικογένειας, που σχετίζεται τυπικά μέσω μιας συγγένειας ή μιας ιδιοκτησίας (βλ. ο ρόλος των δούλων στην αρχαία Ελλάδα και την αρχαία Ρώμη, Βυζάντιο κλπ), και όπως έχει εξελιχθεί αυτή μέχρι σήμερα, περιλαμβάνει διάφορους «τύπους» οικογένειας που αναλύονται παρακάτω.

Αν και πολλοί (συμπεριλαμβανομένων των κοινωνιολόγων) αντιλαμβάνονται τη συγγένεια ως συγγένεια αίματος, στην κοινωνική ανθρωπολογία ο όρος αίμα αντιμετωπίζεται ενίοτε μεταφορικά και όχι ως απότοκος μιας γενετικής συγγένειας.

Στο άρθρο 16(3) της Παγκόσμιας Διακήρυξης Ανθρωπι-

νων Δικαιωμάτων αναφέρεται: «Η οικογένεια είναι η φυσική και θεμελιώδης μονάδα μιας κοινωνίας και χρειάζεται να προστατεύεται από την κοινωνία και το κράτος».

Σε ό,τι αφορά στην Ελλάδα ο όρος «οικογένεια» δεν απαντάται στην κλασική και στην ελληνιστική περίοδο. Για πρώτη φορά αυτός απαντάται σε μεσαιωνικά (βυζαντινά) κείμενα. Ως εκ τούτου είναι ένας όρος νεότερος, ο οποίος αποτελείται από δύο συνθετικά: «οίκος» και «γένος». Η αντίστοιχη αρχαιοελληνική λέξη είναι ο όρος «οίκος» που σήμερα χρησιμοποιείται επίσημα μόνο για Βασιλικές Οικογένειες ενώ στη σύγχρονη ελληνική λαϊκή γλώσσα οι όροι που χρησιμοποιούνται είναι: *φαμελιά* (από το γαλλικό όρο), *φαμίλια* (από τον αγγλικό όρο), *ασκέρι* (από τον τουρκικό όρο), *σειργιά*, *φάρα* (που ταυτίζεται και με το γένος) καθώς και *τζάκι* (από το τουρκικό *οτζάκ*).

Στη νεότερη Ελλάδα χρησιμοποιούμε τον όρο «οικογένεια» υπό την ευρεία και στενή σημασία της, εννοώντας αφενός το γένος, τη γενιά, τους συγγενείς οι οποίοι κατοικούν σε περισσότερα οικήματα, θεωρούμενα ως ενιαίο αρχιτεκτονικό σύνολο (οικία). Βασική προϋπόθεση μιας οικογένειας με τη στενή έννοια είναι η ανταλλαγή οικιακών υπηρεσιών. Αυτή η μορφή ομογένειας αναδεικνύει χαρακτηριστικά όπως η κοινή οικονομία (συνεργασία, ιδιοκτησία) και η κοινή κατανάλωση (κοινό μαγειρείο). Τα χαρακτηριστικά αυτά τον οδηγούν και στους όρους «νοικοκυριό», «σπίτι», «σπιτικό». Ο πρώτος όρος χρησιμοποιείται συνήθως από τους δημογράφους, και τους στατιστικούς, οι δύο άλλοι χρησιμοποιούνται γενικότερα στην ανθρωπολογική, εθνολογική και λαογραφική έρευνα, διατηρώντας παράλληλα πολλά κοινά σημεία με την έννοια του αρχαίου «οίκου».

A. Ο ΠΑΠΠΟΥΣ ΜΟΥ

Ο παππούς μου ήταν ένας μεγαλόσωμος άντρας, γεμάτος υγεία, παρ' όλα τα εβδομήντα του χρόνια. Όλη τη ζωή του την πέρασε στα Κιμιντένια, μια σκληρή ζωή, ίσαμε που ν' αναστηθεί το υποστατικό. Ωστόσο απ' τη δύσκολη κείνη ζωή το μόνο σημάδι που έμεινε ήταν βαθιές χαρακιές στο πρόσωπο του, τίποτ' άλλο. Στα γαλανά μάτια του βασίλευε παιδική αγαθότητα και στα χείλη του, άμα γελούσε, έλαμπε η καλοσύνη του κόσμου. Σ' ένα πιστό επιστάτη είχε αναθέσει την κυβέρνηση του υποστατικού· γι' αυτό μπορούσε όλη τη μέρα να είναι ντυμένος με ακριβά ρούχα από τσόχα, ραμμένα με την πιο αυστηρή παράδοση των Αϊβαλιωτών βρακάδων. Είχε μιαν απερίγραπτη ευαισθησία στο ντύσιμό του και ποτέ δε θυμούμαι να τον είδα αφρόντιστο όλα τα καλοκαίρια που ζούσαμε κι εμείς στο κτήμα. Δεν ήξερε διόλου γράμματα, γι' αυτό τον βοηθούσε στους λογαριασμούς του η πιστή του συντρόφισσα, η γιαγιά μου.

Φαίνεται πως οι γιαγιάδες είναι τρυφερά πλάσματα, αλλά η δική μου ήταν το πιο γλυκό και το πιο ήμερο πρόσωπο μέσα σ' όλες τις γιαγιάδες του κόσμου. Πέρασε μαζί με τον παππού πολλές πίκρες και πολλές δυσκολίες της ζωής, είδε πλάι του ν' ανασταίνονται από χρόνο σε χρόνο τα παιδιά, τα εγγόνια, τα δέντρα, τα κλήματα. Ένα μεγάλο μέρος από το έργο τούτο ήταν το έργο της. Ωστόσο και στα βαθιά ακόμα γεράματα οι σχέσεις της με τον παππού μου μένανε βασισμένες στο ίδιο τυπικό των νεανικών τους χρόνων.

Στον παππού μας τα χρωστάμε όλ' αυτά, μας έλεγε κι έδειχνε γύρω μας, με μια κίνηση που έκλεινε μέσα στον κύκλο της τη γη, τα δέντρα κι εμάς. Κι όταν έμπαινε ο παππούς έπρεπε πάντα να σηκωθεί πρώτη η γιαγιά να τον δε-

χτεί, πάντα όρθια, όχι μονάχα για να μάθει σ' εμάς να τον σεβόμαστε, μα επειδή το αισθανόταν και δικό της χρέος.

Ηλίας Βενέζης, «Αιολική Γη»

Β. Ο ΑΡΓΥΡΗΣ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Το αγκάθι στη ζωή της Ελευθερίας ήταν ο γιος της. Αντιρρησίας και αναρχικός. Ουδεμία σχέση είχε με τους γονείς του. Καπετάνιος με το δικό του μπαϊράκι από μικρός. Ό,τι ήθελε έκανε. Το κακό είναι που ο πατέρας του, ο Αργύρης, του έπαιρνε πάντα τα δίκια κι όλο: «Άσ' το παιδί» κι «άσ' το παιδί». Κι αυτή τον αγαπάει, χαίρεται που πρόκοψε, αλλά... Πήρε και τη γυναίκα που του ταίριαζε. Διαφημίστρια πολυάσχολη. Δουλεύουν μαζί και στο γραφείο - εκείνος σχεδιάζει κι αυτή γράφει τα κείμενα - και στο σπίτι. Ο Αντώνης, που και το νερό το ζητούσε στο χέρι, τώρα κάνει δουλειές καλύτερα κι από γυναίκα. Κι έχει τον Αργύρη να τα θαυμάζει όλ' αυτά, γιατί απ' την αρχή, λέει ήταν υπέρ της ισότητας. Εκείνη όμως, ακολούθησε πάντα την παροιμία «ή παπάς παπάς ή ζευγάς ζευγάς». Ο Αργύρης επέμενε ότι έτσι - με τα μοντέρνα - δένεται το ζευγάρι περισσότερο και κατανοεί ο ένας τον άλλο.

Ε. Φακίνου, «Ζάχαρη στην άκρη»
(διασκευή)

Γ. ΤΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ

Η Ελευθερία ήλπιζε να της έκαναν τα λασπόλουτρα κι εφέτος το ίδιο καλό και να τη βοηθούσαν να περάσει έναν ήρεμο χειμώνα χωρίς πόνους στα γόνατα. Γιατί αλίμονο έτσι και πιανόταν... Ποιος θα γύριζε να την κοιτάξει; Η κόρη της που πνιγόταν στη δουλειά, ή η νύφη της, που ούτε

ένα τηλέφωνο δεν της έκανε καλά καλά; Όσο για τον Αργύρη, καλός, χρυσός, αλλά και τα μακαρόνια, για να τα βράσει σωστά, ήθελε οδηγίες. Θυμήθηκε, χαμογελώντας τώρα - αλλά τότε είχε κλάψει από την απελπισία - όσα είχαν συμβεί, όταν είχε πιαστεί η μέση της κι ο καημένος ο Αργύρης είχε προθυμοποιηθεί να φτιάξει μακαρονάδα - και μάλιστα καλύτερη από τη δική της, είχε παινευτεί - κι είχε πλύνει τα μακαρόνια πριν να τα ρίξει στο νερό, με αποτέλεσμα αυτά να κολλήσουν και να γίνουν μια μάζα. Αμ, αν δεν μπορείς μόνη σου... απ' τα παιδιά τι να περιμένεις... Άς' τα.... Αδιαφορία... Τα φροντίζεις, τους προσφέρεις, τους δίνεις και την ψυχή σου ακόμη, και τι ζητάς απ' αυτά; Ένα τηλεφώνημα, μια καλή κουβέντα, ένα: «Τι κάνεις, μαμά;»... Αλλά πού! Όσο είναι μικρά τα εγγόνια και σε χρειάζονται, για να βγουν εκείνοι έξω, έχει καλώς. Μετά... Έτσι και μεγαλώσουν τα μωρά... Άσε κι αυτά... Ύστερα από λίγο, πού την είδαν, πού την ξέρουν τη γιαγιά... Πρέπει να τους τάξει χαρτζιλίκι για να 'ρχονται να τη δουν. Μωρέ, ας είναι αυτή γερή... αυτή κι ο Αργύρης... Καλύτερα όμως να μη σκέφτεται κανείς το αύριο.

Ε. Φακίνου, «Ζάχαρη στην άκρη»
(διασκευή)

Δ. Ο ΠΑΠΠΟΥΣ ΜΟΥ

Ο παππούς ήταν ψηλός και ίσιος, είχε ωραία μέση, του άρεζε να χορεύει ελληνικούς χορούς. Είχε γένια άσπρα κομμένα τετράγωνα. Την Κυριακή φορούσε μαύρη ρεντιγκότα και ημίψηλο καπέλο και κρατούσε ένα μεγάλο, βαρύ μπαστούνι με ασημένιο χέρι σαν εκείνα που συνήθιζαν οι δεσποτάδες. Το όνομά του ήταν ο γέρο-Μπιλαρίκης, έτσι τον έλεγαν όταν δεν ήτανε παρών. Τα παιδιά του ήτανε τα παιδιά του γέρο-Μπιλαρίκη, μ' αυτόν τον τίτλο τα ήξερε ο

κόσμος. Ο Λεωνής ήτανε το εγγονάκι του γέρο-Μπιλαρίκη. Όλους ένας σκίαζε ο παππούς και ένας πρόσταζε.

Είχε τις καλές του και τις κακές του ώρες. Όταν χωρά-τευε και γελούσε, όλος ο κόσμος ήτανε χαρούμενος και διασκέδαζε. Όταν ήτανε κατσουφιασμένος, κανείς δεν ύψωνε τη φωνή γύρω του. Αν τύχαινε να πας σπίτι του σε τέτοιες περιστάσεις, η γιαγιά σε υποδεχότανε στο προαύ-λιο με διάφορα γνεψίματα που σήμαιναν: «μη μιλάς δυνα-τά, μη γελάς, μη κάνεις θόρυβο». Καταλάβαινες και συμ-μορφωνόσουν. Ανέβαινες τις σκάλες στη μύτη των ποδιών και πρόσεχες μη βροντήσεις καμιά πόρτα.

Ήτανε γνωστό πως ο παππούς έδερνε πότε πότε, έξω από το σπίτι του. Δε γινότανε λόγος μπροστά του γι' αυτό το ζήτημα, αλλά όλο το συγγενολόι το σχολίαζε συχνά. Δεν είχε δειρίει κάποιον μια φορά, με το μπαστούνι, στη Γέφυρα του Γαλατά, μέρα μεσημέρι; Μαζεύτηκε κόσμος, τον είδανε διάφοροι γνωστοί, πλησίασαν και οι Τούρκοι αστυφύλακες, μα δεν του είπανε τίποτα, μονάχα πρόσταξαν τον κόσμο να διαλυθεί. Είχε πάντα άριστες σχέσεις με την αστυνομία, κανείς δε μπορούσε να εξηγήσει ακριβώς το γιατί. Φαίνεται εί-χε κάποιο ύφος, κάποιο παράστημα, που η αστυνομία το εκτιμούσε. Όταν περνούσε εμπρός από τα αστυνομικά τμή-ματα, τον χαιρετούσαν στρατιωτικά και, όταν έδερνε, όχι μόνο δε θύμωναν, αλλά και χαμογελούσαν λιγάκι. Θαρρείς και παραδεχότανε πως ένας τέτοιος καλοστεκούμενος και αξιοσέβαστος γέροντας είχε κάποιο δικαίωμα να φρονημα-τίζει τη μορταρία. Μιαν άλλη φορά είχε δειρίει, μέσα στο γραφείο του, ένα σοβαρό πρόσωπο, ένα γνωστό έμπορο του Γαλατά, με αρκετά περίεργο τρόπο. Καθώς διαφωνού-σανε για αριθμούς, άρπαξε με τα δυο χέρια ένα μεγάλο λο-γιστικό βιβλίο με σκληρό ξώφυλλο και άρχισε και του το χτυπούσε στο κεφάλι. «Ξέπεσε το εμπόριο, έλεγε ύστερα. Ξέπεσε η εμπορική πίστη. Δηλαδή ξέπεσε ο κόσμος!».

Ο Λεωνής αγαπούσε τον παππού.

Γ. Θεοτοκάς («Ο Λεωνής»).

Έκθεση 1n

«Τι ζητώ από ένα φίλο»

Πρόλογος Είναι πολύ δύσκολο να ζήσει ο άνθρωπος χωρίς φίλους. Αυτό δε σημαίνει βέβαια πως κάνουμε φίλο μας τον οποιονδήποτε, γιατί αυτό μπορεί να μας οδηγήσει σε αδιέξοδο. Τους φίλους τους διαλέγουμε με διάφορα κριτήρια, που σχετίζονται με την προσωπικότητά μας. Έτσι κι εγώ έχω τα δικά μου κριτήρια κατά την επιλογή των φίλων μου.

Κύριο Θέμα Αυτό που μ' ενδιαφέρει πρώτα από όλα είναι να υπάρχει ειλικρίνεια στη σχέση μας. Όταν η συμπεριφορά του απέναντί μου είναι αληθινή, τότε δε θα χρειάζεται να είμαι επιφυλακτικός. Είναι σημαντικό για μένα να με πλησιάζει χωρίς υστεροβουλία, χωρίς να επιδιώκει κάποιον κρυφό σκοπό, αλλά επειδή ενδιαφέρεται πραγματικά για μένα και επιθυμεί να είναι μαζί μου. Έτσι, δε θα έχω ερωτηματικά γι' αυτόν και θα τον εμπιστεύομαι ανεπιφύλακτα.

Ακόμη, θα ήθελα να μου συμπαραστέκεται στις δύσκολες στιγμές μου και να με καταλαβαίνει. Είναι πολύ σημαντικό στις κρίσιμες ώρες να έχουμε δίπλα μας κάποιον που να μας νιώθει, να αγωνιά μαζί μας και να μοιράζεται τη λύπη μας. Δεν υπάρχει τίποτα καλύτερο μια τέτοια στιγμή από το να μπορεί ο φίλος να μας δώσει μια καλή συμβουλή. Βέβαια, κανείς δε μοιράζεται μόνο τη λύπη αλλά και τη χαρά. Έτσι, η

παρουσία ενός φίλου στις χαρούμενες φάσεις της ζωής έχει καθοριστική σημασία για μένα. Θα μου κακοφαινόταν πολύ, αν ο φίλος μου λυπόταν για κάποια επιτυχία μου. Κάτι τέτοιο είναι ένδειξη φθόνου. Και ο φθόνος δεν είναι θεμέλιο φιλίας.

Επιπλέον, εκτιμώ ιδιαίτερα σε ένα φίλο την εχεμύθεια. Τα μυστικά μου είναι για μένα και για όσους εγώ διαλέγω να τα μοιράζομαι. Δε θέλω να τα μαθαίνουν οι άλλοι από περιέργεια. Γι' αυτό θα ήθελα ο φίλος μου να κρατά τα μυστικά μου και να μην τα διαδίδει απερίσκεπτα στον καθένα, γιατί στην περίπτωση αυτή θα σήμαινε πως είναι επιπόλαιος, στοιχείο που δεν το εκτιμώ. Βέβαια, αναγνωρίζω πως με την ίδια συνέπεια οφείλω να φερθώ κι εγώ απέναντι στα δικά του μυστικά.

Εκείνο όμως που είναι πιο σημαντικό για μένα είναι να με υπερασπίζεται, ακόμα και όταν δεν είμαι παρών. Ο πραγματικός και σωστός φίλος έχει σταθερά συναισθήματα και συμπεριφορά απέναντί μας ανεξάρτητα από την παρουσία μας ή όχι δίπλα του. Θεωρεί ότι κάθε κακόβουλο σχόλιο και κάθε προσβολή εναντίον μας στρέφεται και εναντίον του και δε διστάζει να μας υπερασπιστεί, ακόμα κι αν αυτή η στάση του τον κάνει δυσάρεστο στους άλλους. Δεν αδιαφορεί ούτε συναινεί με όσους μας κατηγορούν ή μας επικρίνουν. Αυτό καταδεικνύει ότι τα συναισθήματά του απέναντί μας είναι ειλικρινή και ανιδιοτελή και γι' αυτό αποτελεί για μένα τη μέγιστη απόδειξη ότι ο φίλος μου νοιάζεται πραγματικά για μένα.

Επίλογος Η πραγματική φιλία είναι ένα από τα μεγαλύτερα αγαθά για τον άνθρωπο. Οι φίλοι είναι πολύτιμοι σε όλες τις περιόδους της ζωής μας. Γι' αυτό χρειάζεται να προσπαθούμε να διατηρούμε τις φιλίες μας, ακόμα και αν κάτι τέτοιο απαιτεί θυσίες.

«Ο καλύτερος φίλος μου.»

Πρόλογος Κάθε άνθρωπος κατά τη διάρκεια της ζωής του αναπτύσσει φιλίες με άλλα άτομα. Κάποιους από αυτούς τους φίλους τους αποκτούμε από την παιδική μας ηλικία και το δέσιμο μαζί τους διαρκεί όσο όλη μας η ζωή. Δε θα μπορούσα να αποτελέσω εξαίρεση στον κανόνα και από πολύ μικρή ηλικία απέκτησα αρκετούς φίλους. Ορισμένοι από αυτούς είναι από το σχολείο στο οποίο φοιτώ και άλλοι από τη γειτονιά στην οποία μένω. Ανάμεσα σε όλους αυτούς όμως ξεχωρίζω έναν για τον καλό του χαρακτήρα και τα ψυχικά του χαρίσματα. Είναι ο πιο παλιός και ο πιο πιστός μου φίλος.

Κύριο Θέμα Τον γνώρισα από πολύ μικρή ηλικία, από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού. Από την πρώτη στιγμή τον ξεχώρισα από τους άλλους συμμαθητές μου και τον εκτίμησα όσο κανέναν άλλο συνομήλικό μου. Από τότε συνδεθήκαμε στενά και γίναμε αχώριστοι. Μαζί τελειώσαμε το δημοτικό και στο γυμνάσιο είμαστε στην ίδια τάξη. Μάλιστα, καθόμαστε μαζί και στο ίδιο θρανίο και έτσι μπορούμε να είμαστε μαζί καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής ημέρας. Μέσα σ' αυτά τα χρόνια η φιλία μας δυνάμωσε και έγινε σταθερή.

Πρόκειται για ένα παιδί που συνδυάζει την εξωτερική ομορφιά με ψυχικά χαρίσματα. Θα τον χαρακτηρίζα όμορφο, ωστόσο αυτό που τον κάνει να ξεχωρίζει είναι ο ψυχικός του κόσμος. Είναι ένας άνθρωπος ανιδιοτελής, χωρίς εγωισμό και μικρότητες. Πάντα μιλάει ευγενικά και πρόσχαρα. Συμπεριφέρεται με καλοσύνη στους συμμαθητές του, ενώ δεν εκδηλώνει ποτέ συναισθήματα ζήλιας και φθόνου. Ο αγνός συναισθημα-

τικός κόσμος και η ευγενική συμπεριφορά είναι τα στοιχεία που τον χαρακτηρίζουν.

Επίσης, είναι άριστος μαθητής, χωρίς όμως να είναι και υπερόπτης. Οι καθηγητές τον εκτιμούν και τον σέβονται για τις καλές του επιδόσεις στα μαθήματα, αλλά και για το εξαιρετικό του ήθος. Είναι καθημερινά διαβασμένος και η απόδοσή του στο σχολείο είναι από τις καλύτερες. Ωστόσο, ποτέ δεν καυχιέται για αυτές και φροντίζει πάντα να βοηθάει τους συμμαθητές του και οποιονδήποτε έχει την ανάγκη του. Πολλές φορές, τα απογεύματα, αφού τελειώσει τη μελέτη του, έρχεται σπίτι μου, για να με βοηθήσει.

Ανάμεσά μας δεν υπάρχουν μυστικά. Γνωρίζει τα πάντα για τη ζωή μου κι εγώ γνωρίζω τα πάντα γι' αυτόν. Μου μιλά πάντα σε πρόσχαρο τόνο, γελαστός και καλόκεφος. Είναι πάντα κοντά μου, στις χαρές και στις λύπες, μοιάζει περισσότερο για αδελφός παρά για φίλος. Όταν αντιμετωπίζω μια δύσκολη κατάσταση, θα πάω πάντα σ' αυτόν, γιατί ξέρω ότι θα με βοηθήσει.

Επίλογος Όλους τους φίλους μου τους αγαπώ και τους εκτιμώ σαν ανθρώπους και σαν προσωπικότητες. Σ' αυτόν όμως δείχνω μια ιδιαίτερη αγάπη και εκτίμηση. Πιστεύω ότι η φιλία μας θα μείνει ολοζώντανη για πάντα και σταθερή, γιατί στηρίζεται στην ειλικρίνεια και στην αλληλοκατανόηση.

Έκθεση 3η

«Ποια νομίζετε ότι είναι η προσφορά της φιλίας στον άνθρωπο;»

Πρόλογος Ένα από τα διαχρονικά και πιο σεβαστά ανθρωπίνια συναισθήματα είναι η φιλία. Με τον όρο φιλία εν-

νοούμε την αμοιβαία έλξη μεταξύ δύο ανθρώπων και την ένωσή τους σε ένα δεσμό αγνότητας και αγάπης που δεν κρύβει καμία ιδιοτέλεια. Η φιλία είναι ένα αναγκαίο αίσθημα για κάθε άνθρωπο, αφού ο καθένας μας κρύβει μέσα του την ανάγκη για ανθρώπινη επαφή.

Κύριο Θέμα Από νεαρή ηλικία ανακαλύπτουμε τους φίλους μας, δενόμαστε μαζί τους με το δεσμό της φιλίας. Έτσι, μπορεί ο καθένας μας να απολαμβάνει τα αγαθά της φιλίας.

Μεγάλη και πολυδιάστατη είναι η κοινωνική σημασία της φιλίας. Μέσω αυτής ερχόμαστε σε επαφή με άλλους ανθρώπους, αισθανόμαστε μέλη μιας κοινωνικής ομάδας και κοινωνικοποιούμαστε. Επιπρόσθετα, μέσω της φιλίας μαθαίνει ο άνθρωπος τον κοινωνικό του ρόλο, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτό το ρόλο. Έτσι, ο άνθρωπος ξεφεύγει από τη μονοδιάστατη υποκειμενικότητα και αποκτά αντικειμενικότητα.

Επίσης, σημαντική είναι η προσφορά της φιλίας στον ψυχολογικό τομέα του ανθρώπου. Ο φίλος είναι ένας πολύτιμος βοηθός και ένας ανεκτίμητος σύντροφος. Μας συμπαραστέκεται στις δύσκολες στιγμές και μας βοηθά να λύσουμε τα προβλήματά μας και να αντιμετωπίσουμε τις δυσκολίες που θα συναντήσουμε στην πορεία της ζωής μας. Ταυτόχρονα, μαζί του μοιραζόμαστε τις χαρές, τις επιτυχίες και γενικά όλες μας τις ευτυχισμένες στιγμές. Ο φίλος μας είναι ο δεύτερος εαυτός μας.

Ένας σωστός φίλος μας παρέχει κάθε ειδική βοήθεια. Πολλές φορές θα χρειαστούμε κάποιο υλικό αγαθά τα οποία μπορεί να μας τα παρέχει ο φίλος. Αν και η φιλία δεν σχετίζεται με υλικά στοιχεία, ωστόσο δεν πρέπει να λησμονούμε πως και αυτά αποτελούν μέρος της ζωής μας.

Επίλογος Η φιλία είναι ένας πλούτος που γεμίζει κάθε άνθρωπο που την έχει. Η αγάπη, η αφοσίωση και η καλοσύνη προσφέρουν στον άνθρωπο ψυχική ηρεμία. Γι' αυτό και οι άνθρωποι επιζητούν τη φιλία. Γιατί ξέρουν πως δεν θα βρουν τίποτα πολυτιμότερο από έναν καλό φίλο.

Έκθεση 4η

«Ο ανθρωπισμός είναι ένα ιδεώδες με αναλλοίωτη αξία και έχει διαχρονική σημασία. Δυστυχώς όμως στη σύγχρονη εποχή παρατηρούμε πως τα ανθρωπιστικά ιδεώδη έχουν τεθεί στο περιθώριο. Ποιοι λόγοι πιστεύετε πως αναιρούν στην εποχή μας το πνεύμα του ανθρωπισμού;»

Πρόλογος Από τις πρώτες στιγμές που καθιερώθηκαν οι ηθικοί κανόνες ως ρυθμιστής των ανθρωπίνων σχέσεων, άρχισε να εμφανίζεται και το αίτημα του ανθρωπισμού, η αντίληψη δηλαδή ότι ο άνθρωπος πρέπει να είναι στο επίκεντρο κάθε δραστηριότητας και ότι αυτός αποτελεί την ύψιστη αξία. Χρειάστηκε όμως να περάσουν πολλοί αιώνες, ώστε οι απόψεις αυτές να αρχίσουν να βρίσκουν πρόσφορο έδαφος.

Κύριο Θέμα Η εποχή μας θα μπορούσε να υλοποιήσει το αίτημα για ανθρωπισμό. Ωστόσο, ο εικοστός αιώνας χαρακτηρίζεται ως αιώνας των απαξιών, γιατί ο άνθρωπος τίθεται στο περιθώριο.

Ένας από τους κυριότερους λόγους που οδηγούν στην αναίρεση της ανάπτυξης του ανθρωπισμού είναι ο ατομικισμός. Ο σύγχρονος άνθρωπος διακατέχεται από ωφελμιστικό πνεύμα. Στοχεύει στο προσωπικό του συμφέρον αδιαφορώντας για το κοινωνικό σύνολο. Έτσι, δημιουργούνται ανταγωνιστικές σχέσεις με-

ταξύ των ανθρώπων και αξίες όπως η συνεργασία και η αλληλεγγύη τίθενται στο περιθώριο.

Ένα άλλο στοιχείο που χαρακτηρίζει την εποχή μας είναι ο υλιστικός τρόπος ζωής. Το υλικό κέρδος έχει αναχθεί σε ύψιστη αξία και ο σύγχρονος άνθρωπος επιδιώκει την απόκτηση του με κάθε μέσο. Στην προσπάθειά του αυτή δε διστάζει να καταπατά ανθρωπιστικές αξίες και ιδεώδη.

Τέλος, η σύγχρονη εποχή χαρακτηρίζεται από την έξαρση του ρατσισμού και της βίας που αυτός επιφέρει. Δυστυχώς, παρόλη την πρόοδο της ανθρωπότητας, φαινόμενα του παρελθόντος όπως ο ρατσισμός συνεχίζουν να υπάρχουν. Οι άνθρωποι διαφοροποιούνται από τους συνανθρώπους τους με βάση την καταγωγή τους ή την κοινωνική τάξη από την οποία προέρχονται. Η διαφοροποίηση αυτή είναι έντονη και σε ορισμένες περιπτώσεις καταλήγει να είναι απάνθρωπη.

Επίλογος Το μέλλον του ανθρώπινου πολιτισμού θα κριθεί από το βαθμό προσοχής που αυτός θα δώσει στην αξία άνθρωπος. Αν αναπτυχθούν οι ανθρωπιστικές αξίες, θα προοδεύσει και ο πολιτισμός. Αντίθετα, αν ο άνθρωπος απομονωθεί και κλειστεί στον εαυτό του, τότε το μέλλον της ανθρωπότητας διαγράφεται δυσόιωνο.

Έκθεση 5η

«Να συντάξεις ένα κείμενο σαν μέλος της Βουλής των Εφήβων με θέμα τα πλεονεκτήματα της συμφιλίωσης και της συνεργασίας ανάμεσα σε δύο γειτονικούς λαούς, για να το εκφωνήσεις στη Βουλή των Ελλήνων.»

Πρόλογος Η συμφιλίωση και η συνεργασία μεταξύ δύο γειτονικών λαών είναι το απαραίτητο κλίμα για τη ομαλή γειτνίασή τους και συνύπαρξή τους. Απ' αυτήν την κατάσταση μπορούν να προκύψουν σημαντικά οφέλη και για τις δύο χώρες. Αν θέλουμε να τα δούμε αναλυτικά, θα πρέπει να αναφερθούμε σε συγκεκριμένους τομείς.

Κύριο Θέμα Καταρχήν, μεγάλα οφέλη θα προκύψουν στον οικονομικό τομέα. Η ανταλλαγή προϊόντων θα επιφέρει κατακόρυφη αύξηση στο εμπόριο και στη βιομηχανία και των δύο χωρών. Επίσης, θα μπορέσει να υπάρξει ανταλλαγή εργατικού δυναμικού, με αποτέλεσμα να ανακουφισθεί αφενός η ανεργία που υπάρχει σε κάποια περιοχή και αφ' ετέρου να καλυφθούν με εργατικά χέρια τομείς που έχουν ανάγκη. Ακόμα, μπορούν να γίνουν διεθνή τεχνικά έργα που θα εξυπηρετούν και τις δύο χώρες. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί η ανάπτυξη του τουρισμού η οποία θα δημιουργήσει οικονομική άνθηση.

Ένας άλλος τομέας που θα υπάρξει ανάπτυξη είναι ο πνευματικός. Η συνεργασία στην εκπαίδευση μεταξύ δύο χωρών θα έχει ως αποτέλεσμα την αναβάθμισή της. Επίσης, θα μπορέσει να υπάρξει επιστημονική συνεργασία με τη δημιουργία διακρατικών ινστιτούτων και τη διεξαγωγή επιστημονικών συνεδρίων. Τέλος, η μετάδοση και η ανταλλαγή των πνευματικών αγαθών και των επιστημονικών επιτευγμάτων θα διευρύνει τους ορίζοντες της γνώσης.

Επίλογος Ακόμα, οφέλη θα υπάρξουν και στον πολιτιστικό τομέα. Θα γνωρίσουν τα ήθη και τα έθιμα των λαών και κατά συνέπεια καλύτερη κατανόησή τους. Επίσης, είναι δυνατή η καλλιτεχνική συνεργασία αλλά και διακρατικές αθλητικές εκδηλώσεις, όπου θα καλλιεργείται η ευγενής άμιλλα και η σύσφιξη των σχέσεων.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1. Η ΑΓΑΠΗ

Αν μπορώ να λαλώ όλες τις γλώσσες των ανθρώπων, ακόμα και των αγγέλων, αλλά δεν έχω αγάπη για τους άλλους, οι λόγοι μου ακούγονται σαν ήχος χάλκινης καμπάνας ή σαν κυμβάλου αλαλαγμός. Κι αν έχω της προφητείας το χάρισμα κι όλα κατέχω τα μυστήρια κι όλη τη γνώση, κι αν έχω ακόμα την πίστη έτσι που να μετακινώ βουνά, αλλά δεν έχω αγάπη, είμαι ένα τίποτα. Κι αν ακόμα μοιράσω στους φτωχούς όλα μου τα υπάρχοντα... αλλά δεν έχω αγάπη, σε τίποτα δε μ' ωφελεί.

Εκείνος που αγαπάει έχει μακροθυμία, έχει και καλοσύνη· εκείνος που αγαπάει δε ζηλοφθονεί· εκείνος που αγαπάει δεν κομπάζει ούτε περηφανεύεται, είναι ευπρεπής, δεν είναι εγωιστής ούτε ευερέθιστος· ξεχνάει το κακό που του έχουν κάνει, δε χαιρείται με το στραβό που γίνεται, αλλά μετέχει στη χαρά για το σωστό. Εκείνος που αγαπάει, όλα τα ανέχεται· σε όλα εμπιστεύεται, για όλα ελπίζει, όλα τα υπομένει.

Αποστόλου Παύλου, Προς Κορινθίους Α' 13

Μετάφραση: Π. Βασιλειάδη, Ι. Γαλάνη,

Γ. Γαλίτη, Ι. Καραβιδόπουλου

2. Η ΦΙΛΙΑ

Από όλα τα αγαθά που κάνουν τη ζωή του ανθρώπου ευτυχισμένη τίποτε δεν είναι μεγαλύτερο, τίποτε γονιμότερο, τίποτε πιο ευχάριστο από την πραγματική φιλία (Επικούρειος φιλόσοφος).

Τι είναι όμως η πραγματική φιλία; Είναι ο στενός και θερμός δεσμός δύο ή περισσότερων προσώπων, που στηρίζεται στην αμοιβαία ανιδιοτελή αγάπη και εκτίμηση· είναι ο πολύτιμος και σταθερός δεσμός που ενώνει ενάρετους ανθρώπους, στην καταγωγή ξένους ή συγγενείς. Οι εκλεκτότεροι πνευματικοί άνθρωποι όλου του κόσμου έχουν αναγνωρίσει και έχουν εξυμνήσει την πραγματική φιλία και πολλοί, από τα αρχαιότατα χρόνια ως σήμερα, έχουν γράψει γι' αυτήν ότι είναι ένα από τα πιο απαραίτητα και τα πιο βασικά στηρίγματα του ανθρώπου για την επίλυση των προβλημάτων του, για την προκοπή του και για την ευτυχία του.

«Συν τε δύ' ερχομένω», λέει ο Όμηρος· «όταν πηγαίνουν δυο μαζί» μπορούν οι άνθρωποι να τα βγάλουν πέρα καλύτερα και πιο άνετα. Γιατί ο πραγματικός φίλος θα σε βοηθήσει στην αντιμετώπιση των ζητημάτων σου ή των κινδύνων που διατρέχεις και στην επιτυχία των σκοπών σου· θα ακούσει τα μυστικά σου· στη δυστυχία σου θα λυπηθεί μαζί σου και με πίστη θα σου συμπαρασταθεί, στην ευτυχία σου δε θα σε φθονήσει, αλλά θα χαρεί κι εκείνος ειλικρινά, θα επαινέσει την καλή σου απόδοση και θα σου ευχηθεί το καλύτερο· δε θα θελήσει ποτέ να σε εκμεταλλευτεί· όταν βρίσκεσαι σε ανάγκη, θα σε βοηθήσει· θα κάνει θυσίες για σένα, θα σε σκέφτεται και όταν βρίσκεται μακριά σου· θα σου πει την αλήθεια και, όταν πρέπει, θα σε κρίνει με αυστηρότητα, θα είναι ειλικρινής μαζί σου και δε θα σε κολακεύει· θα χαίρεται από την παρουσία σου και θα είναι ο συμπαραστάτης σου· θα σε ενθαρρύνει και θα σε στηρίζει για την κατάκτηση της αρετής και θα σε αποτρέπει από το κακό· θα κάνει υποχωρήσεις και δε θα κάνει οτιδήποτε το πονηρό, που θα μπορούσε να προκαλέσει μείωση, πόνο ή λύπη σε σένα. Τα ίδια φυσικά θα προσφέρεις και συ σ' αυτόν, για να έχει στερεά θεμέλια η φιλία σας.

Η πραγματική φιλία ανυψώνει τους ανθρώπους ηθικά και πνευματικά, γιατί σ' αυτήν ο δόλος δεν έχει θέση και η

προσφορά είναι αυθόρμητη, εκούσια και ανιδιοτελής και η αμοιβαία συμπάρσταση στους πνευματικούς στόχους αποτελεσματική. Η αληθινή φιλία έχει διάρκεια και δεν τραυματίζεται (παρά σπανιότατα) από τις συκοφαντίες. Μόνο όμως εκείνοι που είναι πραγματικά καλλιεργημένοι και ενάρετοι αξιώνονται να την προσφέρουν και να την απολαύσουν.

Περιοδικό «Φιλολόγος», τευχ. 20
(απόσπασμα - διασκευή)

3. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΚΑΒΓΑΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ

Ανοιχτό σε προτάσεις που θα το συμπληρώνουν και βελτιώνουν είναι το Εθνικό Σχέδιο για την προστασία των δικαιωμάτων του Παιδιού, όπως ανέφερε χθες ο υπουργός Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Δ. Αβραμόπουλος στην Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων της Βουλής κατά την έναρξη της συζήτησης του Σχεδίου. «Έχω την αίσθηση ότι δεν έχουμε νομοσχέδιο μπροστά μας», διευκρίνισε, δίνοντας με τον τρόπο αυτό απάντηση στις παρατηρήσεις εισηγητών της αντιπολίτευσης.

Οι τελευταίες υπογράμμιζαν την απουσία τόσο χρονοδιαγράμματος εκτέλεσης, όσο και οικονομοτεχνικών μελετών για τους πόρους που θα χρηματοδοτήσουν τις είκοσι δράσεις που καταρχήν προτείνει το Εθνικό Σχέδιο, ενώ εξέφραζαν αμφιβολίες για το πόσες από αυτές θα πραγματοποιηθούν· άλλες επισήμαιναν τη χρονική συγκυρία της δημοσιοποίησης του Σχεδίου, χαρακτηρίζοντάς το «αόριστο προεκλογικό ευχολόγιο, γενικόλογες προγραμματικές εξαγγελίες, φούσκα που δεν μας επιτρέπει να έχουμε άποψη» κατά την εισηγήτρια του ΠΑΣΟΚ, Εύη Χριστοφιλοπούλου. Ο πρώην υφυπουργός Υγείας επί κυβερνήσεως

ΠΑΣΟΚ Μ. Σκουλάκης είπε ότι «οι προτάσεις γίνονται 39 μήνες, σχεδόν τριάμισι χρόνια μετά τις εκλογές».

«Θα πρέπει να μπου κάποιιο φραγμοί και σε θέματα όπως οι τηλεμαραθώνιοι. Είναι μεγάλα θέματα στα οποία ο καθένας μπορεί να «παίζει» με το παιδί», τόνισε από την πλευρά του ο υφυπουργός Υγείας, Γ. Κωνσταντόπουλος, προτείνοντας τη διαμόρφωση όρων προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού. Ειδικές διατάξεις τόσο για τα παιδιά με αναπηρίες όσο και για την παιδική εργασία πρότεινε ο εισηγητής της Ν.Δ. Γιάννης Μπουγάς.

Το Εθνικό Σχέδιο για την προστασία των δικαιωμάτων του Παιδιού προτείνει μεταξύ άλλων τη δημιουργία Εθνικού Μητρώου για την παιδική υγεία, συνεργασία με εξειδικευμένες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κατά της διακίνησης (trafficking) παιδιών, ασφαλείς παιδικές χαρές αλλά και ψυχοπαιδαγωγικές υπηρεσίες στα δημόσια σχολεία, έλεγχο της ποιότητας και του επιπέδου των παρεχομένων υπηρεσιών σε μονάδες φιλοξενίας παιδιών, νοσηλεία εφήβων μέχρι 18 ετών σε παιδιατρικά νοσοκομεία (σήμερα το όριο είναι τα 14 έτη), κ.ά. «Υπόδειγμα προς μίμηση για όλη την Ευρώπη θα είμαστε» όταν τελειώσει το Σχέδιο εξέφρασε την πεποίθηση ο υπουργός Υγείας.

(Ιφιγένεια Διαμαντή)

4. UNICEF - Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ο κόσμος δεν μας προσφέρθηκε απ' τους γονείς μας, μας τον δάνεισαν τα παιδιά μας

(Αφρικανική παροιμία)

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι ο πρώτος παγκόσμιος νομικά δεσμευτικός κώδικας για τα δικαιώ-

ώματα που όλα τα παιδιά πρέπει να απολαμβάνουν. Θέτει στοιχειώδεις αρχές για την ευημερία των παιδιών στα διάφορα στάδια εξέλιξής τους και αποτελείται από 54 άρθρα. Η Σύμβαση ξεκίνησε με πρωτοβουλία της Πολωνικής κυβέρνησης και της UNICEF, υιοθετήθηκε ομόφωνα από τη Γεν. Συνέλευση του ΟΗΕ στις 20 Νοεμ. 1989 και τέθηκε σε ισχύ το 1990. Μέχρι σήμερα έχει επικυρωθεί σχεδόν από όλες τις χώρες του κόσμου, ενώ στην Ελλάδα επικυρώθηκε το 1992 (ΦΕΚ 192/2.12.92).

Τα άρθρα που περιέχει η Σύμβαση μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τέσσερις ευρύτερες κατηγορίες:

Καλύπτουν το δικαίωμα του παιδιού για ζωή και τις ανάγκες που είναι πιο βασικές για την ύπαρξή του. Αυτά συμπεριλαμβάνουν ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης, στέγη, διατροφή και πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες.

Συμπεριλαμβάνουν όλα όσα τα παιδιά χρειάζονται για να μπορέσουν να εκμεταλλευθούν στο έπακρο τις δυνατότητές τους. Για παράδειγμα το δικαίωμα της εκπαίδευσης, το παιχνίδι και η αναψυχή, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, η πρόσβαση σε πληροφορίες και η ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας.

Απαιτούν τα παιδιά να προφυλάσσονται από κάθε είδους κακοποίηση, αμέλεια και εκμετάλλευση. Καλύπτουν θέματα όπως ειδική φροντίδα για προσφυγόπουλα, βασανιστήρια, κακοποίηση στο σωφρονιστικό σύστημα, ανάμειξη σε εμπόλεμες διαμάχες, εργασία ανηλίκων, χρήση ναρκωτικών και σεξουαλική εκμετάλλευση.

Επιτρέπουν στα παιδιά να παίζουν ενεργό ρόλο στις κοινωνίες και τα έθνη τους. Αυτά περικλείουν την ελευθερία να εκφράζουν γνώμη, να έχουν λόγο σε ζητήματα που αφορούν στη ζωή τους, να συμμετέχουν σε οργανώσεις και να συναθροίζονται ειρηνικά.

Η πραγματική αγάπη είναι πάντοτε συνυφασμένη με την προσφορά, τη θυσία, την ανιδιοτέλεια. Αγάπη είναι να χαίρεσαι με αυτόν που χαίρεται και να λυπάσαι με αυτόν που πονά. Αυτός που αγαπά ανέχεται τον άλλο με τις ατέλειές του χωρίς να τον περιφρονεί, χωρίς καν να τον κάνει να νιώθει άσχημα για αυτό που είναι. Όταν αγαπάς ενδιαφέρεσαι τι θα γίνει ο άλλος, χωρίς όμως αυτό το ενδιαφέρον να γίνεται καταπίεση και επιβολή. Και αυτό, διότι η πραγματική αγάπη εμπεριέχει τον σεβασμό της ελευθερίας του άλλου, την εκτίμηση προς την προσωπικότητά του.

Παρεξηγημένη αγάπη είναι όταν ο άλλος γίνεται το αντικείμενο με το οποίο ικανοποιώ εγώ τις ανάγκες και τις επιθυμίες μου. Κάτι τέτοιο μάλλον προσκόλληση και αδυναμία πρέπει να ονομάζεται παρά αγάπη. Καταντούμε σε αυτή την παρεξηγημένη κατάσταση είτε όταν είμαστε φίλαυτοι - δηλαδή «εγωιστές» - είτε όταν πάσχουμε από κοινωνική ανασφάλεια. Σε αυτή την δεύτερη περίπτωση, ο φόβος μη τυχόν και μας απορρίψουν οι άλλοι μας κάνει να απαιτούμε συνεχώς επιβεβαίωση («Πες μου ότι με αγαπάς ...» «Μα μόλις τώρα σου το είπα!»). Η ανασφάλεια, με τις απαιτήσεις που προτάσσει, μας εμποδίζει από το να γνωρίσουμε και να αγαπήσουμε τον άλλο για αυτό που πραγματικά είναι, με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που μας εμποδίζουν οι απαιτήσεις που προτάσσει η φιλαυτία, ο «εγωισμός».

Ποια από τις δύο πιο πάνω μορφές αγάπης έχουμε εμείς μέσα μας; Κριτήριο είναι η στάση μας απέναντι στους δύσκολους ανθρώπους: Αν τους αγαπούμε και αυτούς με την ίδια προθυμία, τότε η αγάπη μας είναι πραγματική. Αν όμως αγαπάμε μόνο όσους ανθρώπους βρίσκουμε ευχάριστους και βολικούς, τότε μάλλον η αγάπη μας εμπίπτει στην δεύτερη κατηγορία.

Η αληθινή αγάπη μέσα στην ψυχή ενός ανθρώπου είναι

σαν ένα δέντρο που σιγά - σιγά μεγαλώνει, και σκεπάζει όλο και περισσότερους ανθρώπους κάτω από την δροσερή σκιά του. Από εμάς το μόνο που απαιτείται είναι να φροντίσουμε λίγο για την καλλιέργειά της, καθώς επίσης να την προστατεύσουμε από αυτά που θα μπορούσαν να την ξεριζώσουν από την καρδιά.

6. ΦΙΛΙΑ

Το να έχει κάποιος αληθινούς φίλους, είναι μεγάλη υπόθεση. Πότε όμως είναι μια φιλία αληθινή, προορισμένη να αντέξει στις τρικυμίες του χρόνου, και πότε είναι απλά και μόνο μια «παρέα», που σήμερα είναι και αύριο δε θα είναι;

Το βασικό που πρέπει κάποιος να κοιτάξει, για να διαχωρίσει αυτές τις δύο καταστάσεις, είναι τα κίνητρα πίσω από το συναπάντημα. Σε μια αληθινή φιλία, βρίσκομαι μαζί με τον άλλο άνθρωπο για να μοιραστούμε την ίδια τη ζωή, τις χαρές και τις λύπες της. Ο αληθινός φίλος είναι συνοδοιπόρος μου, όχι μόνο στις εύκολες και ευχάριστες στιγμές, αλλά επίσης στις αναπόφευκτες περιόδους θλίψης και δυσκολίας. Σε μια γνήσια φιλία υπάρχει ο αμοιβαίος σεβασμός, ώστε να υπάρχει ώρα και χώρος για να εκφραστούν όλοι. Ο καλύτερος φίλος είναι αυτός που δε φοβάται να μας πει την αλήθεια, αν πιστεύει ότι σε κάτι έχουμε παρεκτραπεί. Είναι όμως παράλληλα έτοιμος να σεβαστεί τις επιλογές μας, έστω και αν διαφωνεί, χωρίς να φύγει από το πλευρό μας.

Σε αντίθεση, όταν μιλάμε για «σκέτη παρέα» τα κίνητρα είναι διαφορετικά: Εδώ δε συναντιόμαστε για να μοιραστούμε τη ζωή στην ολότητά της, αλλά μόνο για να ευχαριστηθούμε κάποια συγκεκριμένα πράγματα, πρόσκαιρα πράγματα, που τυγχάνει να μας αρέσουν και των δύο. Σε τέτοιες σχέσεις γνωρίζουμε - κατά βάθος - ότι υπάρχουν

όρια στο τι μπορούμε να μοιραστούμε με τον άλλο. Όταν πια ο ένας από τους δύο βαρεθεί τη συγκεκριμένη απόλαυση που τους ένωνε, ή αν προκύψει εν τω μεταξύ κάποια διαφωνία, η «φιλία» αυτή εξανεμίζεται.

(από το διαδίκτυο)

7. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ

Όταν η αγάπη σε καλεί, ακολούθησέ την, μόλο που τα μονοπάτια της είναι τραχιά και απότομα. Κι όταν τα φτερά της σ' αγκαλιάσουν, παραδόσου, μόλο που το σπαθί που είναι κρυμμένο ανάμεσα στις φτερούγες της μπορεί να σε πληγώσει. Κι όταν σου μιλήσει, πίστεψέ την, μόλο που η φωνή της μπορεί να διασκορπίσει τα όνειρα σου σαν το βοριά, που ερημώνει τον κήπο.

Γιατί, όπως η αγάπη σε στεφανώνει, έτσι και θα σε σταυρώσει. Κι όπως είναι για το μεγάλωμά σου, είναι και για το κλάδεμά σου. Κι όπως ανεβαίνει ως την κορφή σου και χαϊδεύει τα πιο τρυφερά κλαδιά σου, που τρεμοσαλεύουν στον ήλιο, έτσι κατεβαίνει κι ως τις ρίζες σου και ταραίζει την προσκόλλησή τους στο χώμα.

Σαν δεμάτια σταριού σε μαζεύει κοντά της. Σε αλωνίζει για να σε ξεσταχιάσει. Σε κοσκινίζει για να σε λευτερώσει από τα φλούδια σου. Σε αλέθει για να σε λευκάνει. Σε ζυμώνει ώσπου να γίνεις απαλός. Και μετά σε παραδίνει στην ιερή φωτιά της για να γίνεις ιερό ψωμί για του Θεού το άγιο δείπνο.

Όλα αυτά θα σου κάνει η αγάπη για να μπορέσεις να γνωρίζεις τα μυστικά της καρδιάς σου και με τη γνώση αυτή να γίνεις κομμάτι της καρδιάς της ζωής.

Αλλά αν από φόβο σου γυρέψεις μόνο την ησυχία της αγάπης και την ευχαρίστηση της αγάπης, τότε, θα ήταν καλύτερα για σένα να σκεπάσεις τη γύμνια σου και να βγεις

έξω από το αλώνι της αγάπης. Και να σταθείς στο χωρίς εποχές κόσμο, όπου θα γελάς, αλλά όχι με ολάκερο το γέλιο σου, και θα κλαις, αλλά όχι με όλα τα δάκρυα σου.

Η αγάπη δε δίνει τίποτα παρά μόνο τον εαυτό της, και δεν παίρνει τίποτα παρά από τον εαυτό της. Η αγάπη δεν κατέχει κι ούτε μπορεί να κατέχεται· γιατί η αγάπη αρκείται στην αγάπη.

Η αγάπη δεν έχει καμιά άλλη επιθυμία εκτός από την εκπλήρωσή της. Αλλά αν αγαπάς κι είναι ανάγκη να έχεις επιθυμίες, ας είναι αυτές οι επιθυμίες σου:

Να λιώσεις και να γίνεις σαν το τρεχούμενο ρυάκι που λέει το τραγούδι του στη νύχτα. Να γνωρίσεις τον πόνο της πολύ μεγάλης τρυφερότητας. Να πληγωθείς από την ίσια τη γνώση σου της αγάπης. Και να ματώσεις πρόθυμα και χαρούμενα.

Να ξυπνάς την αυγή με καρδιά έτοιμη να πετάξει και να προσφέρει ευχαριστίες για μια ακόμα μέρα αγάπης. Να αναπαύεσαι το μεσημέρι και να στοχάζεσαι την έκσταση της αγάπης. Να γυρίζεις σπίτι το σούρουπο μ' ευγνωμοσύνη στην καρδιά.

Και ύστερα να κοιμάσαι με μια προσευχή για την αγάπη που έχεις στην καρδιά σου, και μ' έναν ύμνο δοξαστικό στα χείλη σου.

Χαλίλ Γκριμπραν

Έκθεση 1η

«Το αγαπημένο μου μάθημα.»

Πρόλογος Μέσα στα πλαίσια του εκπαιδευτικού συστήματος, η πολιτεία φροντίζει να διδάσκονται στα παιδιά όλα εκείνα τα μαθήματα που θα συντελέσουν, ώστε να αποκτήσει ο μαθητής ολοκληρωμένη παιδεία. Έτσι, κατά τη διάρκεια της σχολικής του πορείας κάθε μαθητής έρχεται σε επαφή με πλήθος μαθημάτων.

Κύριο Θέμα Όπως είναι φυσικό, κάθε μαθητής έχει ιδιαίτερη αδυναμία σε κάποιο μάθημα, το οποίο συμπαθεί και του προκαλεί συγκίνηση. Μοιραία λοιπόν, ούτε εγώ θα μπορούσα να αποτελέσω εξαίρεση. Αγαπημένο μου μάθημα είναι η Ιστορία. Πρόκειται για ένα μάθημα που από το Δημοτικό ακόμη, όταν το πρωτοδίδαχτηκα, με συγκίνησε ιδιαίτερα.

Βασικός λόγος για τον οποίο με συγκινεί το μάθημα της Ιστορίας είναι ο διδακτικός και ο μορφωτικός του χαρακτήρας. Όπως είπε και ο Ευριπίδης, «ευτυχισμένος είναι όποιος έχει γνώση της ιστορίας». Με αυτόν τον τρόπο, ο μεγάλος τραγικός ποιητής μας θέλησε να καταδείξει επιγραμματικά τη σημασία που είχε γι' αυτόν η γνώση της ιστορίας. Η ιστορία μάς διδάσκει να αποφεύγουμε τα λάθη του παρελθόντος. Καθώς διαβάζουμε ιστορία, πληροφορούμαστε για τις πράξεις παλαιότερων γενεών, αλλά και για τα λάθη που έχουν κάνει. Έτσι, διδασκόμαστε πως ν' αποφεύ-

γουμε να κάνουμε παρόμοια λάθη. Ακόμα, η ιστορία μας βοηθάει να ταξιδέψουμε. Χάρη σ' αυτήν, μπορούμε και μεταφερόμαστε σε παλαιότερες εποχές. Μπορούμε να αισθανθούμε ό,τι και οι άνθρωποι παλαιότερων χρονικών στιγμών, να τους κατανοήσουμε και να γνωρίσουμε τις συνήθειές τους, τα έθιμά τους και γενικότερα τον τρόπο ζωής τους.

Επίσης, η ιστορία βοηθά να οξυνθεί η κριτική μας γνώση. Μαθαίνοντας για παλαιότερες κοινωνίες προσπαθούμε να βρούμε τους λόγους ανάπτυξής τους ή κατάρρευσής τους. Ακόμα, αναζητούμε να βρούμε το ρόλο που διαδραματίζουν διάφορες ιστορικές προσωπικότητες. Τέλος, μάς δίνεται η δυνατότητα να συνειδητοποιήσουμε τον κυρίαρχο ρόλο της τύχης στην εξέλιξη του ιστορικού γίνεσθαι.

Επίλογος Το μάθημα της ιστορίας μάς παρέχει γνώσεις που είναι απαραίτητες για την πορεία μας μέσα στη ζωή. Προσωπικά μου αρέσει πιο πολύ απ' όλα τα μαθήματα και γι' αυτό το λόγο προσπαθώ κάθε χρόνο να προσέχω στο μάθημα και να παίρνω υψηλούς βαθμούς σ' αυτό. Μάλιστα, σκέφτομαι κάποια στιγμή στο μέλλον να ασχοληθώ επαγγελματικά με την επιστήμη της ιστορίας.

Έκθεση 2η

«Συζητήσεις στην αυλή του σχολείου.»

Πρόλογος Το σχολείο θεωρείται από πολλούς ως το δεύτερο σπίτι του μαθητή. Πρόκειται για ένα σωστό χαρακτηρισμό, αφού οι μαθητές περνούν εκεί, πολλές φορές, τις περισσότερες ώρες της ημέρας τους. Ωστόσο, οι πιο ωραίες στιγμές της σχολικής ημέρας

είναι αναμφισβήτητα αυτές του διαλείμματος. Είναι οι στιγμές ξεκούρασης και ανεμελιάς των μαθητών μέσα στο σχολικό ωράριο.

Κύριο Θέμα Αν δεν υπήρχαν τα διαλείμματα, η σχολική μέρα δε θα παρουσίαζε μεγάλο ενδιαφέρον. Είναι πολύ δύσκολο να πιστέψει κανείς πόσα πολλά πράγματα κάνουν οι μαθητές μέσα σε τόσο μικρό χρόνο. Άλλοι ασχολούνται με αθλήματα, άλλοι παίζουν διάφορα παιχνίδια, άλλοι αστειεύονται, ενώ αρκετοί είναι και αυτοί που διαβάζουν. Το μεγαλύτερο όμως μέρος των μαθητών συζητούν μεταξύ τους. Οι συζητήσεις αυτές καταλαμβάνουν μεγάλο εύρος θεμάτων.

Ένα από τα αγαπημένα θέματα για συζήτηση των μαθητών κατά τη διάρκεια του διαλείμματος αφορά τα μαθήματα. Έτσι, συχνά κάποιοι μαθητές αναφέρονται στα διαγωνίσματα που θα γράψουν και στο αγωνία που έχουν για την επίδοσή τους. Άλλοι μαθητές πάλι, μεγαλύτερων τάξεων, μπορεί να συμβουλεύουν τους μικρότερους για τις ιδιοτροπίες κάποιων καθηγητών ή για τις ιδιαιτερότητες κάποιων μαθημάτων. Οι συζητήσεις τέτοιου είδους πυκνώνουν, όταν πλησιάζει η περίοδος των εξετάσεων ή της επίδοσης βαθμολογίας του τριμήνου.

Ένα άλλο αγαπημένο θέμα συζήτησης των μαθητών σχετίζεται με τα αθλητικά γεγονότα. Αφορά κυρίως τα αγόρια, η πλειονότητα των οποίων βρίσκει ευκαιρία σε κάθε διάλειμμα να λύσει τις διαφορές της σε ό,τι αφορά τον αθλητισμό μέσω συζητήσεων. Έτσι, ο καθένας καταθέτει τα επιχειρήματά του προσπαθώντας να αποδείξει πόσο ανώτερη είναι η ομάδα που υποστηρίζει από αυτές των συμμαθητών του. Οι συζητήσεις αυτού του είδους είναι ατελείωτες και διακρίνονται για τη μεγάλη τους ποικιλία.

Επίσης, γίνονται και συζητήσεις που αφορούν τα

καλλιτεχνικά δρώμενα. Αυτού του είδους οι διάλογοι γίνονται κυρίως από κορίτσια και μπορείς να μάθεις τα πάντα σχετικά με κάποιο καλλιτέχνη είτε αυτοί αφορούν την επαγγελματική του καριέρα είτε την επαγγελματική του ζωή. Συνηθισμένο είναι το γεγονός η συζήτηση γύρω από αυτά τα θέματα να ξεφεύγει και να γίνεται κουτσομπολιό, αφού παρατίθενται λεπτομέρειες των οποίων η αλήθεια δε μπορεί να επιβεβαιωθεί. Μ' αυτόν τον τρόπο όμως πολλά παιδιά δραπετεύουν για λίγο από τη σοβαρότητα των μαθημάτων.

Τέλος, συνηθισμένο θέμα συζήτησης είναι και αυτό που αφορά τη μόδα. Μπορεί κανείς να πληροφορηθεί όλες τις εξελίξεις που αφορούν τις τάσεις της μόδας. Ορισμένοι μάλιστα ξεφεύγουν από τα πλαίσια της συζήτησης και επιδίδονται σε κριτική. Σχολιάζουν το ντύσιμο και το χτένισμα άλλων συμμαθητών τους ή πολλές φορές και αυτό των καθηγητών τους. Άλλοι πάλι προσπαθούν να περιγράψουν τα ρούχα που θα φορέσουν το σαββατοκύριακο. Δεν είναι λίγοι και αυτοί οι οποίοι με το ντύσιμο τους προσπαθούν να δημιουργήσουν μόδα μέσα στο κοινωνικό σύνολο που ονομάζεται σχολείο.

Επίλογος Το κουδούνι όμως είναι ο καταλύτης για το τέλος όλων αυτών των συζητήσεων. Το διάλειμμα τελειώνει και οι μαθητές επιστρέφουν στις τάξεις τους προκειμένου να συνεχίσουν τα μαθήματά τους ανανεωμένοι. Οι συζητήσεις δίνουν δύναμη στους μαθητές βοηθώντας τους να ξεχάσουν το άγχος και τα προβλήματα του σχολείου και ψυχικό σθένος για να συνεχίσουν την υπόλοιπη ημέρα.

«Η παιδεία αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη των μελών μιας κοινωνίας. Είναι αυτή που βοηθάει τόσο τα άτομα να ανυψωθούν και να προοδεύσουν, όσο και την κοινωνία να εξελιχθεί. Ποιος είναι κατά την άποψή σας ο ρόλος της παιδείας στην ανάπτυξη του ατόμου τόσο σε προσωπικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο;»

Πρόλογος Ο άνθρωπος από την πρώτη στιγμή ύπαρξής του καταβάλλει συνεχείς προσπάθειες με σκοπό να βελτιώσει τις συνθήκες της ζωής του. Μια από αυτές τις προσπάθειές του είναι να μεταδώσει στο νέο άνθρωπο που έρχεται στη ζωή τη συσσωρευμένη πείρα του, ώστε να μπορέσει αυτός να σημειώσει τις αναγκαίες μεταβολές για την πρόοδό του.

Κύριο Θέμα Κατ' αρχήν η παιδεία συντελεί στην πνευματική καλλιέργεια του ανθρώπου. Μέσω των γνώσεων που αποκτά από την παιδεία ο άνθρωπος διευρύνονται οι πνευματικοί ορίζοντές του και μπορεί να αντιμετωπίσει με μεγαλύτερη ευκολία τα προβλήματα που συναντά στη ζωή του. Επίσης, αποκτά και εξειδικευμένη γνώση μέσω της οποίας μπορεί να ασχοληθεί επαγγελματικά.

Ακόμα, η παιδεία κοινωνικοποιεί τον άνθρωπο και του καλλιεργεί την κοινωνική συνείδηση. Μέσω αυτής αναπτύσσονται κοινωνικά συναισθήματα και καλλιεργούνται κοινωνικές αρετές όπως η φιλία, η αγάπη και ο αλtruισμός. Επίσης, η παιδεία κάνει γνωστά στους νέους ανθρώπους τα καθήκοντα, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και τους προετοιμάζει μέσω του σχολείου, ώστε να αναλάβουν αργότερα τους κοινωνικούς τους ρόλους.

Επίσης, η παιδεία συμβάλει και στην πολιτιστική

ανάπτυξη. Βοηθά στη διατήρηση της πολιτιστικής και εθνικής ταυτότητας των μελών μιας κοινωνίας. Ο νέος άνθρωπος αποκτά πολιτιστικό υπόβαθρο και διαμορφώνει κατάλληλα την κουλτούρα του. Μαθαίνει την παράδοση, την αφομοιώνει και αργότερα αγωνίζεται για τη διάδοσή της. Έτσι, η παιδεία συντελεί στην ανάπτυξη και εξέλιξη του πολιτισμού.

Επίλογος Η παιδεία αποτελεί δικαίωμα του κάθε ανθρώπου. Η πολιτεία λοιπόν οφείλει να μεριμνήσει, ώστε να παρέχεται αυτή σε όλα τα μέλη της κοινωνίας. Η πρόοδος και η ανάπτυξη ενός κοινωνικό συνόλου είναι παράγοντας αποκλειστικά της παρεχόμενης παιδείας.

Έκθεση 4η

«Ένας φίλος σας που μένει μακριά σάς γράφει ότι σκέφτεται να εγκαταλείψει το σχολείο. Γράψτε του μία απάντηση τονίζοντας τους λόγους για τους οποίους πρέπει να το συνεχίσει.»

Αγαπητέ φίλε,

Πρόλογος Με χαρά έλαβα το γράμμα σου, αφού είχα να μάθω νέα σου για πολύ καιρό. Η χαρά μου όμως μετατράπηκε σε θλίψη, όταν διάβασα το περιεχόμενο της επιστολής σου. Με έκπληξη και στεναχώρια πληροφορορήθηκα πως σκέφτεσαι να σταματήσεις το σχολείο.

Κύριο θέμα Πρόκειται για μία απόφαση προφανώς που την έλαβες χωρίς ιδιαίτερη σκέψη. Νομίζω πως πρέπει να την ξανασκεφτείς και μέσα στα πλαίσια αυτής της σκέψης σου θα μπορούσα να βοηθήσω κι εγώ παραθέτοντας τη δική μου γνώμη σχετικά με το πόσο σημαντικό είναι το σχολείο.

Το σχολείο πρώτα απ' όλα σου δίνει τη δυνατότητα να ζεις και να μεγαλώνεις σε ένα υγιές κοινωνικό περιβάλλον. Το σχολείο είναι ο μικρόκοσμος της κοινωνίας και έχει τους δικούς του κανόνες. Μέσα σ' αυτό οι μαθητές μαθαίνουν για τα δικαιώματα που τους αναλογούν αλλά και για τις υποχρεώσεις που πρέπει να αναλάβουν. Έτσι, κάθε μαθητής αντιλαμβάνεται τη θέση που του αναλογεί μέσα στο κοινωνικό σύνολο, τη θέση που του αναλογεί μέσα σε αυτό και κατά αυτό τον τρόπο κοινωνικοποιείται ομαλά. Το σχολείο λοιπόν πέρα από τη γνώση που παρέχει, βοηθάει τα παιδιά να ενταχθούν μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον.

Επίσης, το σχολείο βοηθά το μαθητή να αποκατασταθεί αργότερα επαγγελματικά. Οι σημερινές απαιτήσεις της κοινωνίας έχουν αυξηθεί κατακόρυφα και η εύρεση εργασίας είναι μια δύσκολη υπόθεση. Το σχολείο παρέχει στα παιδιά τη δυνατότητα να έχουν μια ανεπτυγμένη μόρφωση μέσα από τις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσής. Αυτό θα συντελέσει αργότερα στη σωστή επαγγελματική του κατάρτιση. Αντίθετα, τα παιδιά που σταματούν το σχολείο και εργάζονται, συνήθως γίνονται θύματα εκμετάλλευσης από τους εργοδότες, αφού αναγκάζονται να εργαστούν ως ανειδίκευτοι εργάτες με χαμηλά ημερομίσθια.

Τέλος, το σχολείο βοηθά τον άνθρωπο να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα. Αυτό συμβαίνει γιατί αφενός του προσφέρει γνώση, η οποία θα διευρύνει τους ορίζοντές του και θα τον εξοπλίσει με τα κατάλληλα πνευματικά εφόδια. Επιπλέον, θα του παρέχει σωστή ψυχολογική υποστήριξη ώστε να αναπτύξει έναν υγιή και ισορροπημένο οργανισμό. Επιπλέον, μέσα στο σχολείο το παιδί θα μάθει τους κανόνες του δικαίου και του σωστού και θα διαμορφωθεί κατάλληλα ηθικά.

Επίλογος Όπως καταλαβαίνεις λοιπόν, η σπουδαιότητα του σχολείου είναι πάρα πολύ μεγάλη. Ίσως για όλους αυτούς τους λόγους που σου ανέφερα προηγουμένως καλό θα ήταν να ξανασκεφτείς την απόφασή σου να σταματήσεις το σχολείο. Όσες δυσκολίες και αν αντιμετωπίζεις, η λύση στα προβλήματά σου δε θα είναι η διακοπή των μαθημάτων αλλά η συνέχισή τους με όλες τις δυνάμεις σου.

Έκθεση 5η

«Για τη μαθητική εφημερίδα του σχολείου σας, σας ζητούν να γράψετε ένα σύντομο άρθρο 2-3 παραγράφων, το οποίο θα παρουσιάζει τα προβλήματα του σχολείου σας και στη συνέχεια τις προτάσεις σας για τη βελτίωσή του στο άμεσο μέλλον.»

Όποιος ζει και μεγαλώνει ή εργάζεται μέσα στο χώρο του σχολείου μας θα έχει σίγουρα αντιληφθεί ότι υπάρχουν μια σειρά από προβλήματα που καθιστούν δύσκολη τη λειτουργία του. Το κυριότερο από αυτά τα προβλήματα σχετίζεται με την παλαιότητα του κτιρίου. Πρόκειται για ένα οικοδόμημα παλιό το οποίο σε ό,τι αφορά την εξωτερική του εικόνα θέλει συντήρηση και βάψιμο. Ανάλογα προβλήματα υπάρχουν και στον εσωτερικό χώρο: η θέρμανση δεν είναι ικανοποιητική κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Ακόμα το σχολείο μας υστερεί και σε ό,τι αφορά την υλικοτεχνική υποδομή του. Τα εργαστήρια δεν είναι κατάλληλα εξοπλισμένα, οι υπολογιστές είναι λίγοι και δεν επαρκούν για όλους τους μαθητές, ενώ η στελέχωση της βιβλιοθήκης δεν είναι ικανοποιητική, γιατί ο αριθμός των βιβλίων που υπάρχουν είναι ελάχιστος. Τέ-

λος, παρόμοια εικόνα υπάρχει και στο γυμναστήριο: και από εκεί απουσιάζουν τα όργανα που θα βοηθήσουν στη σωστή εκγύμναση.

Όπως γίνεται αντιληπτό, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το σχολείο μας είναι πολλά και μεγάλα. Ωστόσο, μπορούμε να βρούμε λύσεις για να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα αυτά. Κατ' αρχήν θα πρέπει να απευθυνθούμε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στη συνέχεια στο υπουργείο παιδείας, απ' όπου θα ζητήσουμε οικονομική ενίσχυση για την επίλυση των προβλημάτων μας. Βοήθεια μπορούμε ακόμα να έχουμε και από τους πιο κοντινούς μας συνανθρώπους. Τοπικοί φορείς και ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων μπορούν να συνδράμουν στην επίλυση των προβλημάτων μας. Επιπλέον, θα μπορούσαμε να στείλουμε επιστολές σε διάφορες εταιρίες της περιοχής μας ζητώντας τους να μας παρέχουν υπολογιστές που δεν τους χρειάζονται αυτοί, αλλά σε εμάς είναι ωφέλιμοι. Τέλος, θα μπορούσαμε και εμείς οι ίδιοι να οργανώσουμε μία εκδήλωση στην οποία θα εκθέταμε δικά μας έργα. Έτσι, θα συγκεντρώναμε χρήματα, τα οποία θα μπορούσαμε να τα διαθέσουμε είτε για τον ευπρεπισμό του σχολείου είτε για τον εξοπλισμό του.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1. ΠΑΙΔΕΙΑ

Στη γενικότερη χρήση του, ο όρος παιδεία προσδιορίζει την πνευματική και ηθική αγωγή των νέων, τη διάπλαση των διανοητικών δυνάμεων και του χαρακτήρα με την παροχή συστηματικής μορφώσεως. Κατ' επέκταση προσδιορίζει παρόμοια εκπαίδευση προς όφελος των ενήλικων. (Λεξικό Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών).

Οι διαφορετικοί ορισμοί για την παιδεία κυρίως εκπηγάζουν από διαφορές που αφορούν τις μεθόδους και το περιεχόμενό της. Έτσι κατά τον Durkheim η παιδεία συνίσταται σε μία μεθοδική κοινωνικοποίηση της νέας γενιάς. «Η κοινωνία μπορεί να επιβιώσει μόνο, όταν υπάρχει ένας επαρκής βαθμός ομοιογένειας στα μέλη της. Η παιδεία διαιωνίζει και ενδυναμώνει αυτή την ομοιογένεια». Ο W. Weber υποστηρίζει ότι κάθε σύστημα παιδείας καλλιεργεί τους μαθητές για μια ειδική διαγωγή ζωής» που χαρακτηρίζει και συμφέρει την ομάδα.

Έτσι, η παιδεία εξειδικεύει το περιεχόμενο της στην εκπαίδευση «την επιρροή που ασκείται από όλες τις ώριμες γενιές σ' αυτούς που δεν είναι έτοιμοι για την κοινωνική ζωή».

Φυσικά η επιτυχία αυτής της επιρροής εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και προϋποθέσεις. Οι παράγοντες αυτοί συνιστούν τους παράγοντες και τις προϋποθέσεις της εκπαίδευσης και προέρχονται από την κληρονομικότητα, το φυσικό αλλά και το ανθρώπινο περιβάλλον.

(Γ. Παπακωστούλα)

Μπορούμε να παρατηρήσουμε γενικά ότι στο σύγχρονο πολιτισμό όλες οι πρακτικές δραστηριότητες έχουν καταντήσει τόσο σύνθετες και οι επιστήμες είναι συνυφασμένες τόσο με τη ζωή, ώστε κάθε πραχτική δραστηριότητα τείνει να δημιουργήσει ένα σχολείο για τους δικούς της διευθυντές και ειδικούς, και κατά συνέπεια, τείνει να δημιουργήσει μια ομάδα ειδικευμένων διανοουμένων ανώτερου επιπέδου, για να διδάσκουν σ' αυτά τα σχολεία.

Έτσι, κοντά στον τύπο του σχολείου που θα μπορούσε να ονομαστεί «ουμανιστικό» και που είναι το παλιό παραδοσιακό σχολείο, το σχολείο δηλαδή που κατευθύνεται στο να αναπτύξει σε κάθε ανθρώπινο ον τη γενική και αδιαφοροποίητη ακόμη παιδεία, δηλαδή τη βασική ικανότητα να σκέφτεται και να ξέρει να προσανατολίζεται στη ζωή, έχει αρχίσει ν' αναπτύσσεται κι ένα ολόκληρο σύστημα ξεχωριστών σχολείων διαφόρων επιπέδων, για ολόκληρες επαγγελματικές κατηγορίες ή για επαγγέλματα που είναι κιάλας εξειδικευμένα κι αναφέρονται σαν ολότελα διαφοροποιημένα.

Μπορούμε μάλιστα να πούμε ότι η σχολική κρίση, που μαίνεται σήμερα, έχει σχέση ακριβώς με το γεγονός ότι αυτή η διαδικασία διαφοροποίησης κι εξειδίκευσης πραγματοποιείται με τρόπο χαώδη, χωρίς καθαρές και συγκεκριμένες αρχές και χωρίς ένα καλομελετημένο και συνειδητά καθορισμένο πρόγραμμα: η κρίση του σχολικού προγράμματος και της σχολικής οργάνωσης, δηλαδή η κρίση για τη γενική κατεύθυνση που πρέπει να έχει μια πολιτική για τη διαμόρφωση των σύγχρονων διανοούμενων στελεχών, είναι σε μεγάλο μέρος μια από τις πλευρές και μια περιπλοκή της πιο ουσιαστικής και γενικής οργανικής κρίσης.

Η βασική διάκριση του σχολείου σε κλασικό και επαγγελματικό ήταν ένα λογικό σχήμα: το επαγγελματικό σχολείο

για τις τάξεις- εργαλεία, και το κλασικό για τις κυρίαρχες τάξεις και τους διανοούμενους. Η ανάπτυξη των βιομηχανικών μαζών, τόσο στην πόλη όσο και στην ύπαιθρο, προκάλεσε συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες για ένα νέο τύπο πολιτικού διανοουμένου: αναπτύχθηκε έτσι κοντά στο κλασικό σχολείο και το τεχνικό (επαγγελματικό, αλλά όχι χειρωναχτικό), δηλαδή αυτό που έθεσε σε αμφισβήτηση την ίδια την αρχή της συγκεκριμένης κατεύθυνσης για γενική μόρφωση, δηλαδή, της ουμανιστικής κατεύθυνσης της γενικής παιδείας, που βασίζεται στην ελληνορωμαϊκή παράδοση.

Αυτός ο προσανατολισμός, απ' τη στιγμή που άρχισε να αμφισβητείται, μπορούμε να πούμε ότι είναι καταδικασμένος, επειδή η μορφωτική του ικανότητα βασιζόταν κατά μεγάλο μέρος πάνω στο γενικό και παραδοσιακά αδιαμφισβήτητο κύρος μιας ορισμένης μορφής πολιτισμού.

Η κρίση θα έχει μια λύση, που λογικά θα πρέπει να ακολουθήσει την παρακάτω κατεύθυνση: ενιαίο σχολείο πρωτοβάθμιας γενικής παιδείας, δηλαδή γενικής ουμανιστικής και διαμορφωτικής παιδείας, που θα αναπτύσσει εξίσου σωστά την ικανότητα για χειρωνακτική εργασία (τεχνική, βιομηχανική) και την ικανότητα για διανοητική εργασία. Απ' αυτόν τον τύπο του ενιαίου σχολείου και μέσα από συνεχώς επαναλαμβανόμενες εμπειρίες επαγγελματικού προσανατολισμού, θα πηγαίνει κανείς σ ένα από τα εξειδικευμένα σχολεία ή στην παραγωγική εργασία.

(Αντόνιο Γκράμσι)

3. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα διαρθρώνεται σε τρεις επάλληλες βαθμίδες: την Πρωτοβάθμια, τη Δευτεροβάθμια και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η Πρωτοβάθμια διακρίνεται στην Προσχολική Εκπαίδευση που προσφέρε-

ται από το Νηπιαγωγείο και στην Υποχρεωτική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση που προσφέρεται από το Δημοτικό. Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση παρέχεται σε δύο κύκλους: της Υποχρεωτικής Κατώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που προσφέρεται από το Γυμνάσιο και της Μεταϋποχρεωτικής Ανώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που προσφέρεται από το Ενιαίο Λύκειο και τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.). Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση διακρίνεται στην Πανεπιστημιακή που προσφέρεται από τα Ιδρύματα Ανώτατης Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης και τη μη πανεπιστημιακή που προσφέρεται από τα Ιδρύματα Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης και Ανώτερης Εκπαίδευσης. Στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση επίσης υλοποιούνται προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Το 1997 έγινε μία προσπάθεια διεθνούς ταξινόμησης των εκπαιδευτικών συστημάτων από την UNESCO βάσει 7 επιπέδων εκπαίδευσης, όπως αυτά περιγράφηκαν από το International Standard Classification of Education - ISCED 1997. Τα επίπεδα εκπαίδευσης αντιστοιχούν στις εξής κατηγορίες:

- Isced level 0 - Προσχολική Εκπαίδευση
- Isced level 1 - Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
- Isced level 2 - Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- Isced level 3 - Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- Isced level 4 - Μεταδευτεροβάθμια, μη πανεπιστημιακή Εκπαίδευση
- Isced level 5 - Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση
- Isced level 6 - Μεταπτυχιακές Σπουδές

4. ΠΩΣ ΕΓΙΝΑ ΔΑΣΚΑΛΟΣ

(Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το Γράμμα σ' ένα φίλο μου, που έγραψε ο Αλέξ. Δελμούζος το 1921.

Εκεί εξηγεί για ποιους λόγους αποφάσισε να σπουδάσει Φιλολογία και να γίνει δάσκαλος, να αφοσιωθεί δηλαδή στο παιδαγωγικό έργο.)

Ξαναγυρίζοντας τότε στα περασμένα έφερνα επίμονα εμπρός μου τα παλιά σχολικά μου χρόνια. Ζητούσα τη δική μου ψυχή, μα δεν την έβρισκα στο σχολείο, παρά στο σπίτι και στο περιβόλι μας ή έξω στα βουνά, στο λόγγο και στα χωράφια. Χίλιες δυο σκηνές και επεισόδια έπαιρναν για μένα νόημα και σημασία. Με πόσο κόπο και φροντίδα έχτιζα στο περιβόλι μας μια καλύβα με πλίθρες, που τις είχα χύσει με το μικρότερο αδερφό μου, όπως έβλεπα να κάνουν και οι αληθινοί χτίστες. Μια καλύβα σωστή με σκεπή, με πόρτα και παράθυρο, όλα καμωμένα με τα χέρια μας. Και δίπλα το δικό μας περιβολάκι, ένα κομμάτι θησαυρό για μας μέσα στο μεγάλο με τις βραγιές, τους δρομάκους, τα δέντρα και τα λουλούδια του. Δέντρα και λουλούδια που τα είχαμε φυτέψει με τα χέρια μας και τα βλέπαμε μέρα την ημέρα να μεγαλώνουν, να μπουμπουκιάζουν, ν' ανοίγουν άνθη και να δένουν καρπούς.

Πόση υπομονή και φροντίδα, τι συμμετρία χρειαζόταν, για να γίνει η Αγια-Σοφιά ή το καράβι για τα κάλαντα! Και όμως το δικό μας ήταν πάντα από τα πλουσιότερα και τα πιο ωραία...

Έβλεπα αργότερα εμπρός μου τον ίσιο και μονότονο ερημικό δρόμο με τις θλιμμένες ελιές και τα βαριά βουνά. Ώρες ολόκληρες περπατούσαμε εκεί με το στοχαστικό και αδύνατο φίλο, και σε ατέλειωτες σοβαρές συζητήσεις αντικρίζαμε τα μεγάλα προβλήματα του κόσμου ζητώντας τη λύση τους.

Ο Παρνασσός, το θεόρατο βουνό με τα χιόνια του, τα πυκνά του δάση και τους απόκρημνους βράχους του, με τις νεράιδες και τα στοιχειά του, δεν είχε μείνει για μένα το άγριο μόνο και μυθικό βουνό. Κάποτε μ' ένα φίλο μου φεύγοντας κρυφά από το σπίτι, με τρεις δραχμές και σαραντα-

πέντε λεπτά τη μόνη μας περιουσία, γύριζα μια εβδομάδα κάθε του ράχη και κάθε του γωνιά. Και θυμόμουν πως ξαναγαυρίζοντας στο σπίτι είχα τ' άσπρα λινά παπούτσια μου κουρέλι μονάχο, την ψυχή όμως, με όλο τον τρόπο για την τιμωρία που με περίμενε, γεμάτη από εντυπώσεις κι ομορφιά. Και μήπως, ποια ράχη και ποια γωνιά από τ' άλλα γύρω βουνά μου έμεινε κρυμμένη την Κυριακή που πήγαίνα με άλλα παιδιά κυνηγώντας τάχα, ή κάποτε και καθημερινή, όταν τα μαθήματα βάραιναν πάρα πολύ;

Κοίταζα τα περασμένα κι έβλεπα ένα παιδί ολοζώντανο με πηγαία ενδιαφέροντα άλλοτε να παίζει τρελά και άλλοτε ανήσυχος και ακούραστος να δοκιμάζει, να σκέπτεται, να συνδυάζει, να επιχειρεί, να συγκεντρώνεται ώρες και μέρες σε δικά του προβλήματα, να διψά τη γνώση και το φως. Και τώρα; Άκουα φιλοσοφία και άλλα μαθήματα στο ξένο πανεπιστήμιο, και όπου κατόρθωνα να συγκεντρωθώ και να προσέξω, τα καθηγητικά λόγια μου ξέφευγαν σα να 'ταν ιερογλυφικά σημεία. Και όμως είχα ζήσει παιδί ακόμα στο δικό μου κόσμο και με το δικό μου τρόπο κάτι απ' αυτά που έφταναν τώρα στ' αυτιά. Ποιο χέρι πήρε ένα θεόρατο σφουγγάρι κι έκαμε την ίδια ψυχή τάμπουλα ράζα, τι της στέγνωσε έτσι κάθε δροσιά;

Κι έβλεπα τότε ξέχωρα από το δικό μου κόσμο ένα πελώριο και άδειο κτίριο, σωστό «νησί των νεκρών», αποκλεισμένο με ψηλά, πυκνά και μαύρα κυπαρίσσια απ' όλη τη ζωή. Ήταν το ελληνικό σχολείο και το γυμνάσιο, όπου είχα περάσει επτά χρόνια, πέντε και έξι ώρες την ημέρα. Αν από το δημοτικό δε μου είχαν απομείνει παρά ένα δυο σκηνές και μια θολή εικόνα, το νησί των νεκρών το ξαναζούσα ολόκληρο.

Το παιδί του Παρνασσού ακούει Γεωγραφία. Ο σχολάρχης, μην μπορώντας να περπατήσει, καθόταν στην έδρα του με μια βέργα μακριά. Ένας χάρτης κρεμόταν κοντά του στον πίνακα, κι εκεί φώναζε ένα ένα τα παιδιά με ονό-

ματα ειδικά το καθένα: «κουτσουκέρα γίδα» ή «ρούσικο στιβάλι» ή «καλαπόδι» και άλλα παρόμοια. Τα φώναζε να ειπούν και δείξουν το μάθημα. Αλίμονο αν ξεχνιόταν ένα ποτάμι της Αμερικής ή ο αριθμός των κατοίκων από κάποια πόλη της. Η βέργα έπεφτε βροχή μαζί με τις βρισιές. Κι αυτό ήταν το μόνο που συγκέντρωνε την προσοχή όλων μας. Μόλις τελείωνε όμως και φώναζε για μάθημα άλλο παιδί, γυρίζαμε αμέσως στη δουλειά μας. Άλλοι διάβαζαν κλεφτά κάτω από το θρανίο το παρακάτω, άλλοι παίζαμε με κλωτσιές αθόρυβες, ώσπου να συγκεντρωθούμε πάλι με νέο ξύλο και νέες βρισιές. Και συλλογιζόμουν τώρα τη Γεωγραφία που την είχα όλη μάθει απ' έξω, κι έβρισκα μονάχα πλήθος αριθμούς και ατέλειωτα μπερδεμένα ονόματα από ποταμούς, βουνά και πόλεις...

Το μικρό ταχτικό καλλιεργητή του δικού του περιβολιού τον έπαιρνε η σχολική Φυτολογία και η διδασκαλία της. Αποστήθιζε πώς αναπτύσσονται και ζουν τα φυτά, διάβαζε για «υπέρους, στήμονας, θρίδακας» και τα παρόμοια, και δεν καταλάβαινε τίποτα, αν και ήτανε τα ίδια φυτά και λουλούδια, που τόσο τ' αγαπούσε και τα φρόντιζε στο σπίτι του. Και την άλλη μέρα θα το έλεγε το μάθημα νεράκι, αν τον «έβγαζε έξω» ο δάσκαλος, ένας άνθρωπος αγέλαστος με μεγάλη επιβολή, αλλά και με μάτι που δεν του ξέφευγε τίποτα. Σ' αυτόν ήμαστε αρνάκια, αρνάκια όμως που έτρεμαν και παπαγάλιζαν ή μάθαιναν το πολύ ορθογραφία και κάποια σύνταξη.

Αλέξανδρος Δελμούζος

ΟΡΙΣΜΟΙ

Παιδεία: Η γενική ανάπτυξη και καλλιέργεια (πνευματική, ηθική, ψυχική, κοινωνική) του ατόμου και της κοινωνίας.

Εκπαίδευση: Η οργανωμένη και συστηματική παρέμβαση για τη σωματική και ψυχοσωματική ανάπτυξη των ατόμων. Η διαδικασία της μάθησης, της αγωγής, της καλλιέργειας του ατόμου.

Σχολείο: Ο κοινωνικός θεσμός που προετοιμάζει συστηματικά τους νέους για τη ζωή.

Ο χώρος όπου επιχειρείται η συστηματική μόρφωση και εκπαίδευση των νέων.

ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Οικογένεια

Σχολείο

Εκκλησία

Πολιτεία

Κοινωνικό περιβάλλον

Μέσα μαζικής ενημέρωσης

Συναναστροφές και κοινωνικές επαφές

Επαγγελματική ομάδα

Πολιτισμικές διαδικασίες

ΕΡΓΟ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Η μετάδοση γνώσεων

Η πνευματική καλλιέργεια

Η διαμόρφωση χαρακτήρα και προσωπικότητας

Η αξιοποίηση ικανοτήτων και δεξιοτήτων

Η ομαδική κοινωνικοποίηση

Η επαγγελματική αποκατάσταση

ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ανθρωπιστική
Επαγγελματική
Κοινωνική
Εθνική
Εγκυκλοπαιδική
Καλλιτεχνική

ΜΕΣΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Διδασκαλία
Εκπαίδευση
Εξάσκηση
Παράδειγμα (βιβλία, εποπτικά μέσα, εγκαταστάσεις, περιβάλλον κ.α.).

Έκθεση 1η

«Ποια είναι η σημασία της εργασίας στην ανθρώπινη ζωή;»

Πρόλογος Ο άνθρωπος πάντα ένιωθε την ανάγκη να δημιουργήσει και να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής του. Αποτέλεσμα αυτής της ανάγκης είναι η εργασία, ο κυριότερος παράγοντας δημιουργίας και εξέλιξης του πολιτισμού. Με τον όρο εργασία εννοούμε τη συνειδητή καταβολή υλικής ή πνευματικής προσπάθειας του ανθρώπου που έχει ως απώτερο σκοπό την ικανοποίηση των υλικών και πνευματικών του αναγκών.

Κύριο Θέμα Η εργασία, όποια μορφή και αν έχει, προσφέρει στον άνθρωπο μια σειρά από σημαντικές ωφέλειες.

Αρχικά, η εργασία παρέχει στο άτομο τη δυνατότητα να εξασφαλίσει όλα εκείνα τα αναγκαία στοιχεία που του εξασφαλίζουν τη διαβίωσή του. Όλες οι βασικές του ανάγκες, όπως είναι η τροφή, η ένδυση και η κατοικία, καλύπτονται μέσα από την εργασία. Το ίδιο συμβαίνει και με δευτερεύουσες ανάγκες, όπως είναι η διασκέδαση και η ψυχαγωγία, οι οποίες καλύπτονται και αυτές από την εξάσκηση κάποιου επαγγέλματος. Η εργασία λοιπόν αποτελεί για τον άνθρωπο ζωγόνο παράγοντα.

Παράλληλα, η εργασία συντελεί στην πνευματική ανάπτυξη του ανθρώπου. Μέσω της εργασίας διευρύνονται οι γνωστικοί ορίζοντές του και οξύνεται η κριτι-

κή του ικανότητα, γιατί αυτή ενθαρρύνει την πνευματικότητα και το στοχασμό. Πολλές φορές ο εργαζόμενος προκειμένου να ολοκληρώσει το έργο του καταβάλλει όλες τις πνευματικές του δυνάμεις. Έτσι, ασκεί την προσοχή, την παρατηρητικότητα και τη φαντασία του.

Επιπλέον, η εργασία ευαισθητοποιεί και εξευγενίζει εσωτερικά τον άνθρωπο. Φέροντας σε πέρας μια εργασία, ο άνθρωπος νιώθει ψυχική ικανοποίηση. Πρόκειται για ένα αίσθημα που ενισχύεται κατά τη διάρκεια της εργασίας, γιατί πιστεύει ότι μέσω αυτής εκπληρώνεται ο σκοπός του, δηλαδή να εκφράσει τις δημιουργικές του ικανότητες.

Τέλος, η εργασία συνεισφέρει και στην ανάπτυξη της κοινωνικότητας του ανθρώπου. Η εργασία φέρνει τους ανθρώπους κοντά, σε επικοινωνία και επιπλέον τους κάνει να συνειδητοποιήσουν ο ένας την ανάγκη του άλλου. Ο άνθρωπος μαθαίνει να αποδέχεται το συνάνθρωπό του και να συνεργάζεται με αυτόν. Έτσι, αναπτύσσονται κοινωνικά αισθήματα όπως αυτά της φιλίας, της αλληλεγγύης και της αλληλοϋποστήριξης.

Επίλογος Με βάση όλα τα προηγούμενα μπορούμε πολύ εύκολα να καταλάβουμε τη σπουδαιότητα της εργασίας και ότι αυτή αποτελεί τη βάση για την ανθρώπινη ανάπτυξη. Είναι λοιπόν αναφαίρετο δικαίωμα κάθε ανθρώπου να εργάζεται και σκοπός κάθε κοινωνίας να δημιουργεί θέσεις εργασίας για όλα τα μέλη της.

Έκθεση 2η

«Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που μαστίζει τις σύγχρονες κοινωνίες είναι αυτό της ανεργίας. Ποιοι λόγοι νομίζετε ότι οδήγησαν στην εμφάνιση του φαινομένου;»

Πρόλογος Έχει ειπωθεί πως η εργασία αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη του ανθρώπου. Από πολλούς μάλιστα χαρακτηρίζεται ως βασικό στοιχείο ανάπτυξης του πολιτισμού και δύναμη προόδου. Στις μέρες μας όμως εμφανίζεται έντονα το φαινόμενο της ανεργίας, δηλαδή της αδυναμίας της κοινωνίας να απορροφήσει όλο το εργατικό δυναμικό. Εξαιτίας αυτού του φαινομένου εκατομμύρια άνθρωποι σ' ολόκληρο τον κόσμο αδυνατούν να βρουν εργασία και να εξασφαλίσουν τα αναγκαία για την επιβίωσή τους.

Κύριο Θέμα Οι αιτίες του φαινομένου αυτού θα πρέπει να αναζητηθούν στον τρόπο λειτουργίας και στις δομές των σύγχρονων κοινωνιών.

Ένας από τους κύριους λόγους που δημιουργούν το φαινόμενο της ανεργίας αφορά τον τρόπο παραγωγής στη σύγχρονη εποχή. Στην αγροτική παραγωγή, που παλαιότερα αποτελούσε τη βασική πηγή πλούτου και τον κυριότερο χώρο απασχόλησης του εργατικού δυναμικού, συρρικνώθηκαν οι θέσεις εργασίας εξαιτίας της εισόδου της μηχανής στο χώρο εργασίας. Μ' αυτό τον τρόπο απαιτούνται λιγότεροι εργαζόμενοι στις αγροτικές εργασίες και πολλοί άνθρωποι οδηγήθηκαν στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Η αστυφιλία αποτελεί και αυτή ένα αίτιο της ανεργίας. Ενώ αρχικά οι άνθρωποι συγκεντρώνονταν στα μεγάλα αστικά κέντρα λόγω της ύπαρξης πολλών θέσεων εργασίας σ' αυτά, αργότερα ο μεγάλος αριθμός εργατών επέφερε το φαινόμενο της ανεργίας. Δηλαδή οι προσφερόμενες θέσεις εργασίας ήταν λιγότερες από τους ανθρώπους που ήθελαν να τις καλύψουν.

Ακόμη μία αιτία που οδήγησε στη γιγάντωση του φαινομένου της ανεργίας είναι και η μηχανοποίηση της εργασίας. Η τεχνολογική επανάσταση με τις αλ-

λαγές που επέφερε παραγκώνισε τον ανθρώπινο παράγοντα από την παραγωγή και μείωσε δραστικά τον αριθμό των απαραίτητων εργαζομένων για την εκτέλεσή της. Επαγγέλματα που παλαιότερα ασκούσαν από πολλούς ανθρώπους, στις μέρες μας διεξάγονται με αυτοματοποιημένο τρόπο από μηχανές.

Τέλος, η ανεργία οφείλεται και στην απουσία σωστού επαγγελματικού προσανατολισμού. Οι νέοι δεν πληροφορούνται σωστά για τα επαγγέλματα που υπάρχουν, με αποτέλεσμα να υπάρχει αυξημένη ζήτηση εργασίας σε επαγγελματικούς τομείς που όμως είναι κορεσμένοι. Πολλοί νέοι επιθυμούν υψηλές αμοιβές και κοινωνική αναγνώριση, αλλά δεν υπολογίζουν σωστά τις δυνατότητες αποκατάστασης που προσφέρει κάθε επάγγελμα. Είναι λοιπόν φυσικό να καταλήγουν στην ανεργία, γιατί οι θέσεις εργασίας σε κάποιον από αυτούς τους τομείς είναι λιγότερες από τον αριθμό των ανθρώπων που έχουν πτυχίο.

Επίλογος Η ανεργία αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα κοινωνικά προβλήματα της σύγχρονης εποχής. Ευθύνη για το φαινόμενο αυτό έχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς. Γι' αυτό η πολιτεία θα πρέπει να χαράξει μια νέα πολιτική που θα ενισχύει την ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Έκθεση 3η

«Γράψτε ένα μικρό κείμενο - απάντηση σε έρευνα επαγγελματικού προσανατολισμού που γίνεται στο σχολείο σας για το επάγγελμα που αυτή τη στιγμή σας ενδιαφέρει. Στο κείμενο αυτό να απαντήσετε και στις εξής ερωτήσεις:

A) το επιλέξατε με κριτήριο το κύρος του, τις οικονομικές προοπτικές ή την κλίση σας;

- Β) επηρεαστήκατε από τους γονείς σας, το κοινωνικό περιβάλλον ή το σχολείο;
- Γ) είναι επάγγελμα που έχει σχέση με το φύλο σας;»

Πρόλογος Η επιλογή ενός επαγγέλματος αποτελεί μια από τις σημαντικότερες και πιο καθοριστικές αποφάσεις στη ζωή του ανθρώπου, γιατί αυτή θα καθορίσει το μέλλον του. Για να ληφθεί μια τέτοια απόφαση λοιπόν, απαιτείται να βοηθήσουν τα παιδιά οι γονείς τους αλλά και γενικότερα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που διαθέτουν εμπειρία. Αν και βρίσκομαι σε πολύ νεαρή ηλικία και είναι νωρίς να αποφασίσω για το επάγγελμα που θα ακολουθήσω, ωστόσο έχω προβληματιστεί σχετικά με το επάγγελμα που θα εξασκήσω.

Κύριο Θέμα Προσωπικά, από την παιδική ηλικία ασχολούμαι με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Πρόκειται για μια ενασχόληση που με συγκινεί ιδιαίτερα. Έχω σκεφτεί λοιπόν ότι, όταν μεγαλώσω, θα ήθελα να ασχοληθώ με το επάγγελμα του προγραμματιστή ηλεκτρονικών υπολογιστών. Την πρόθεσή μου αυτή την έχω συζητήσει με τους γονείς μου οι οποίοι μάλιστα με ενθάρρυναν να την πραγματοποιήσω.

Ένας από τους λόγους που με ώθησε να πάρω την απόφαση αυτή σχετίζεται και με την προοπτική του επαγγέλματος. Πιστεύω πως οι προγραμματιστές ηλεκτρονικών υπολογιστών είναι το επάγγελμα του μέλλοντος. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι σε όλους τους τομείς εργασίας έχουν μπει οι υπολογιστές και μάλιστα είναι απαραίτητοι. Πρόκειται δηλαδή για ένα επάγγελμα με σίγουρη επαγγελματική αποκατάσταση και με ικανοποιητική αμοιβή.

Στην απόφαση μου αυτή καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισαν αφενός οι γονείς μου και αφετέρου το σχολείο. Αρχικά οι γονείς μου ενθουσιάστηκαν με την επι-

λογή μου αυτή, γιατί από τη μια γνωρίζουν την κλίση μου στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και από την άλλη συνειδητοποιούν πως είναι μια ώριμη επιλογή που έχει ευοίωνα μέλλον. Ακόμα, καθοριστική ήταν και η συμβολή του σχολείου μου γιατί μέσω του μαθήματος της πληροφορικής συνειδητοποίησα την κλίση που έχω προς αυτό το αντικείμενο.

Όπως γίνεται αντιληπτό η απόφαση να ακολουθήσω το επάγγελμα αυτό δεν έχει καμία σχέση με το φύλο μου. Μάλιστα θεωρώ άσκοπο στη σύγχρονη εποχή να υπάρχει διαχωρισμός επαγγελμάτων ανάλογα με το φύλο του ανθρώπου που τα εξασκεί. Η διάκριση σε αντρικά και γυναικεία επαγγέλματα είναι αναχρονιστική και ανεδαφική.

Επίλογος Η επιλογή επαγγέλματος δεν ήταν ιδιαίτερα δύσκολη απόφαση για μένα. Ωστόσο, η πορεία από την επιλογή μέχρι την επίτευξη του στόχου είναι επίπονη και δύσκολη. Γι' αυτό θα πρέπει να καταβάλω ιδιαίτερη προσπάθεια, ώστε να μπορέσω να κάνω πράξη την επιλογή μου.

Έκθεση 4η

«Καθοριστικό παράγοντα στη ζωή του ανθρώπου παίζει η επιλογή του επαγγέλματος που αυτός θα ακολουθήσει στην υπόλοιπη ζωή του. Με ποια κριτήρια πιστεύετε πως πρέπει να γίνεται η επιλογή επαγγέλματος από ένα νέο;»

Πρόλογος Όλοι οι άνθρωποι σε κάποια στιγμή της ζωής τους καλούνται να αποφασίσουν το επάγγελμα που πρόκειται να ασκήσουν. Είναι μια καθοριστική απόφαση, γιατί η επιλογή επαγγέλματος είναι υπόθεση ζωής. Πρέπει να γίνεται με τα κατάλληλα κριτήρια, για

να μπορέσει ο άνθρωπος να πορευτεί με επιτυχία στην υπόλοιπη ζωή του.

Κύριο Θέμα Κάθε άτομο πρέπει να επιλέγει το επάγγελμα που θα ασκήσει με βάση ότι θα πρέπει αυτό να ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες κλίσεις του και στα ενδιαφέροντά του. Με αυτόν τον τρόπο θα πετύχει να εργάζεται πιο αποδοτικά, αφού θα κάνει κάτι που του αρέσει, αλλά και ευχάριστα, γιατί θα είναι μια εργασία σύμφωνη με την ιδιοσυγκρασία του.

Ακόμα, το επάγγελμα που θα ακολουθήσει κάποιος θα πρέπει να του εξασφαλίζει οικονομική άνεση. Από τη στιγμή που η εργασία είναι βιοποριστική κάθε άνθρωπος επιλέγει το επάγγελμα του με κριτήριο ότι αυτό πρέπει να ικανοποιεί τις ανάγκες του και να του παρέχει οικονομική ευημερία. Γι' αυτό δεν πρέπει η επιλογή επαγγέλματος να γίνεται μόνο με συναισθηματικά κριτήρια.

Επιπλέον, σημαντικές είναι και οι ψυχικές ωφέλειες που αυτό θα του παρέχει. Πρέπει να τον ευχαριστεί ψυχικά, ώστε να είναι χαρούμενος, όταν το εξασκεί. Έτσι, δε θα κουράζεται εύκολα ούτε θα δυσανασχετεί, αλλά αντίθετα θα έχει τη δυναμική να αντιμετωπίσει όποια δυσκολία του παρουσιαστεί. Θα αισθάνεται ψυχική γαλήνη και ηρεμία.

Τέλος, θα πρέπει το επάγγελμα που ασκούμε να μας εξασφαλίζει κοινωνική καταξίωση και κοινωνικότητα. Δηλαδή αφενός οφείλει να αναπτύσσει το αίσθημα προσφοράς στο κοινωνικό σύνολο και αφετέρου να παρέχει τη δυνατότητα στο άτομο να απολαμβάνει το αίσθημα της καταξίωσης και ανέλιξης.

Επίλογος Η εργασία αποτελεί πηγή ατομικής αλλά και κοινωνικής ευημερίας. Σκοπός της κοινωνίας είναι να εξασφαλίζει στα μέλη της θέσεις εργασίας, αλλά ταυτόχρονα μέσω των διαφόρων φορέων να κατευθύνει τα μέλη της να οδηγούνται στη σωστή επιλογή επαγγέλματος.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΜΠΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1. ΑΝΕΡΓΙΑ

Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

Ανεργία είναι η κατάσταση ενός ατόμου, που, ενώ είναι ικανό, πρόθυμο και διαθέσιμο να απασχοληθεί, δε δύναται να βρει εργασία.

Το εργατικό δυναμικό αποτελείται από όσους έχουν εργασία (απασχολούμενοι) και εκείνους που δεν απασχολούνται (άνεργοι) αλλά έχουν δηλώσει ότι επιθυμούν και είναι διαθέσιμοι να εργασθούν.

Το μη-εργατικό δυναμικό είναι το μέρος του ενήλικου πληθυσμού που ασχολείται με τα οικιακά, είναι συνταξιούχοι, ασθενούν σοβαρά ώστε απέχουν από την εργασία, ή δεν ψάχνουν για εργασία.

Το ποσοστό ανεργίας είναι ο αριθμός των ανέργων διαιρούμενος με το σύνολο του εργατικού δυναμικού.

Είδη ανεργίας

Υπάρχουν τρία κύρια είδη ανεργίας:

- Η **Ανεργία τριβής**, που προκύπτει λόγω της ακατάπαυστης κίνησης των ανθρώπων μεταξύ περιοχών και θέσεων εργασίας ή διαφόρων σταδίων του κύκλου ζωής. Επίσης, περιλαμβάνονται τα άτομα που, λόγω φυσικών αιτιών, καθίστανται ανίκανα προς εργασία. Ουσιαστικά, αποτελεί το ελάχιστο επίπεδο ανεργίας που δεν μπορεί να μειωθεί σε μια δυναμική κοινωνία (εφ' όσον, ακόμη και αν η οικονομία είναι σε πλήρη απασχόληση, κάποιοι θα αποχωρούν από τις θέσεις τους, κάποιοι φοιτητές θα

ψάχνουν για εργασία μετά την αποφοίτησή τους, κάποιοι γονείς θα επανεντάσσονται στο εργατικό δυναμικό, και κάποιοι θα θέλουν μια καλύτερη ή μια διαφορετική εργασία).

- Η **Δομική ανεργία** (ή **διαρθρωτική ανεργία**), που οφείλεται στις αναντιστοιχίες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, καθώς κάποιοι κλάδοι (ή ειδικότητες, ή γεωγραφικές περιοχές) έχουν αυξανόμενη ζήτηση και κάποιοι άλλοι πτωτική ζήτηση.
- Η **Κυκλική ανεργία**, που οφείλεται στην μειωμένη ζήτηση προϊόντων και υπηρεσιών. Αυτή η μορφή ανεργίας είναι αποτέλεσμα της επιβράδυνσης της ανάπτυξης σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, η οποία έχει ως επακόλουθο την αδυναμία απορρόφησης του εργατικού δυναμικού.

Επίσης, η ανεργία μπορεί να κατηγοριοποιηθεί, ως προς τη χρονική διάρκεια που το άτομο παραμένει εκτός απασχόλησης, σε **μακροχρόνια ανεργία**, σε **βραχυχρόνια ανεργία** και σε **εποχιακή ανεργία**.

Περαιτέρω κατηγοριοποιήσεις της ανεργίας γίνονται ανάλογα με τα κοινωνικά, δημογραφικά, εκπαιδευτικά, ηλικιακά ή άλλα χαρακτηριστικά (π.χ., γυναικεία ανεργία, ανεργία αποφοίτων Α.Ε.Ι., νεανική ανεργία, κ.ο.κ.).

Τα στοιχεία για την ανεργία στηρίζονται συνήθως στις ίδιες τις δηλώσεις των ανέργων στα ταμεία ανεργίας. Έτσι μια χώρα με πολύ υψηλότερα επιδόματα ανεργίας από μια άλλη, είναι δυνατόν να παρουσιάζει περισσότερη ανεργία επειδή περισσότεροι άνεργοι δηλώνουν επίσημα την κατάσταση τους, για να λάβουν το επίδομα.

Σύμφωνα με το νεοκλασικό μοντέλο, σε μια πλήρως ελεύθερη αγορά δε θα πρέπει να υπάρχει καθόλου μη-εθελοντική ανεργία, εκτός από την λεγόμενη ανεργία τριβής.

του Δημήτρη Α. Κατσορίδα

Οι νέοι, τα κατ' εξοχήν θύματα της ανεργίας

Η Ελλάδα παρουσιάζει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των νέων κάτω των 25 ετών, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Η απασχόληση στην Ευρώπη 1998).

Συγκεκριμένα, το 1997, στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) το ποσοστό ανεργίας των νέων κάτω των 25 ετών ήταν υψηλότερο απ' ό,τι το 1990. Ιδιαίτερα, οι χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των νέων κάτω των 25 ετών είναι η Ισπανία, η Ιταλία, η Ελλάδα, η Γαλλία, η Φιλανδία, το Βέλγιο και η Σουηδία, με ποσοστό που φθάνει στο 40%, περίπου, στην Ισπανία.

Έτσι, με ποσοστό 31% το 1997 (1990: 22,2% - 1985: 23%) η Ελλάδα καταλαμβάνει την τρίτη θέση στην Ε.Ε. μετά την Ισπανία (40%, περίπου) και την Ιταλία (33%). Ωστόσο, η ανεργία των νέων είχε αξιοσημείωτη αύξηση ιδιαίτερα στη Σουηδία (1997: 20,6% - 1990: 6,7%) και τη Φιλανδία (1997: 25,7% - 1990: 14,1%), όπου το ποσοστό είναι τριπλάσιο για τη Σουηδία και διπλάσιο για τη Φιλανδία, συγκριτικά με τις αρχές της δεκαετίας του '90.

Γενικά, το μέσο ποσοστό ανεργίας των νέων παραμένει πάνω από 2 φορές μεγαλύτερο από το μέσο ποσοστό ανεργίας για τα άτομα 25 ετών και άνω.

Σε περιφερειακό επίπεδο, η ανεργία των νέων τείνει να συγκεντρώνεται, ιδίως, στις νότιες περιοχές της Κοινότητας, όπου η γεωργία εξακολουθεί να είναι σημαντική. Τούτο ισχύει για το μεγαλύτερο μέρος της Ισπανίας, το Νότο της Ιταλίας και την Ελλάδα.

Μια ζωή στα αμπέλια, φροντίζει τις κουλούρες σαν παιδιά του. Ένας από τους πιο παλιούς κλαδευτές της Σαντορίνης μάς διηγείται την ιστορία του.

Της Μαρίας Χαμούλα

Είναι 67 ετών, απλός και γνήσιος Σαντορινιός. «Δουλεύω στα χωράφια σχεδόν απ' την κοιλιά της μάνας μου», λέει με καμάρι ο κύριος Ηλίας Ζόρζος. «Είμαι καλός αμπελουργός και την εμπειρία μου την έχω αποκτήσει από την πράξη».

Με περηφάνια μάς εξιστορεί και πώς ο προπάππος του έφτιαξε κάναβες για να έχει τη δική του παραγωγή σε τσίπουρο και κρασί. Μας εξήγησε ότι, αν και ο πατέρας του ήταν «μάστορας» στα χωράφια, εκείνος είχε καταλάβει από πολύ μικρός ότι το μέλλον ήταν τα αμπέλια. «Είμαι μέσα στα χωράφια όλη μου τη ζωή. Αν και τώρα γέρασα, παλεύω ακόμη όσο μπορώ. Εξήντα επτά ολόκληρα χρόνια, αλλά δεν γκρινιάζω».

Ο κύριος Ηλίας, εξασκώντας το επάγγελμα του κλαδευτή, μεγάλωσε και σπούδασε τα παιδιά του, τα προίκισε «και έχω κρατήσει κάτι και στην άκρη για την κακιά την ώρα».

Θυμάται πώς φόρτωναν παλιά τα γαϊδουράκια και μετέφεραν μέσα σε τουλούμια τα σταφύλια και τα κρασιά στο Αθηνιό, για να τα φορτώσουν στα καράβια για την Κωνσταντινούπολη, τη Μάλτα και τη Ρωσία. Μονάδα μέτρησης τότε ήταν τα βουτσιά, τα τουλούμια. Ένα βουτσιό σήμερα αντιστοιχεί σε ενάμισι μπουκάλι κρασί. Τα τουλούμια φτιάχνονταν από δέρματα ζώων, τα οποία, αφού τα καθάριζαν, τα έβαζαν στο αλάτι, για να σφίξουν και να είναι ανθεκτικά.

Αυτό όμως που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ο τρόπος κλαδέματος της γνωστής πια σε όλους κουλούρας. Όπως μας εξηγεί ο κύριος Ηλίας: «Τρεις φορές περισσότερος

χρόνος απαιτείται, για να κλαδευτούν οι αμπελιές σε σχήμα κουλούρας». Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδοτεί μάλιστα τους παραγωγούς στη Σαντορίνη, ώστε να διατηρήσουν αυτόν το μοναδικό και ταυτόχρονα παραδοσιακό τρόπο κλαδέματος. Τα εργαλεία που χρησιμοποιούν οι κλαδευτές είναι απλά: μια μαχαίρα και μια ψαλίδα. Για να προστατεύσουν τα χέρια τους από τα γδαρσίματα, τα δένουν με γάζες ή με πανιά.

Το κλάδεμα της κουλούρας μπορεί να γίνει με δύο τρόπους. «Κλαδεύουμε την αμπελιά σχηματίζοντας γύρω γύρω μικρά κουλουράκια. Όσο πιο μικρά, τόσο καλύτερα. Τα δένουμε χαμηλά, ώστε να τα βλέπει ο ήλιος, αλλά να μην τα απειλεί ο αέρας. Κάτω από την αμπελιά στηρίζουμε πέτρες, ώστε να μην ακουμπήσουν κάτω τα σταφύλια και σαπίσουν», διευκρινίζει ο κύριος Ηλίας, περπατώντας μαζί μας στο αμπέλι και δείχνοντάς μας τις φημισμένες σαντορινιές αμπελιές. «Αυτή η αμπελιά λέγεται κλαδευτική. Η συγκεκριμένη είναι διακοσίων ετών και θα μας δώσει 30 τσαμπιά.

Όλο το αμπέλι είναι οριοθετημένο ανά τετραγωνικό με πέτρες βαμμένες με λευκό χρώμα, ώστε να ξέρουν οι αμπελουργοί ποιο κομμάτι γης έχουν κλαδέψει. Ο δεύτερος τρόπος κλαδέματος είναι η στρογγυλή κουλούρα. «Αυτή εδώ είναι 80 ετών», μας δείχνει ξανά μια άλλη κουλούρα. «Κρύβουμε τα κλαδιά περιμετρικά, τα πλέκουμε, για να μην τα πάρει ο αέρας. Η διαφορά της στρογγυλής από την κλαδευτική είναι ότι η στρογγυλή δίνει περισσότερα σταφύλια», μας ενημέρωσε ο κύριος Ηλίας, πριν μας αποχαιρετίσει, για να επιστρέψει στη δουλειά του που τόσο πολύ αγαπά...

4. ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

Ενότητα 5

Σάρα Γκούντερ, 8 ετών

«Δουλεύω στις θύρες εξαερισμού του ορυχείου Γκάουμπερ. Δεν κουράζομαι πολύ, αλλά πρέπει να δουλεύω τη νύχτα και αυτό με φοβίζει. Πηγαίνω στο ορυχείο γύρω στις τέσσερις η ώρα, μερικές φορές κατά τις τρεισήμισι το πρωί και φεύγω στις πεντέμισι το απόγευμα. Όταν έχει φως, τραγουδάω, ποτέ όμως στο σκοτάδι. Τότε δεν τολμώ να τραγουδήσω. Δεν αγαπώ τις γαλαρίες....Πόσο θα 'θελα αντί στις γαλαρίες να πήγαινα σχολείο».

(Από τα πρακτικά του Αγγλικού κοινοβουλίου)

Έκθεση 1η

«Η προσφορά του τύπου τη σύγχρονη εποχή στον άνθρωπο και στην κοινωνία.»

Πρόλογος Πλησιάζουμε στο τέλος ενός αιώνα που με την αλματώδη ανάπτυξη του τύπου κατέστησε την πληροφόρηση αναφαίρετο δικαίωμα όλων των ανθρώπων. Ο τύπος τη σύγχρονη εποχή πέτυχε τη μετάδοση μεγάλου όγκου πληροφοριών σε καθημερινή βάση. Η σπουδαιότητα και η σημαντικότητα του τύπου επικεντρώνεται σε μια σειρά από σημαντικούς τομείς.

Κύριο Θέμα Κατ' αρχήν ο τύπος ενημερώνει τους ανθρώπους τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Δίνει πληροφορίες για πρόσωπα και γεγονότα που συμβαίνουν σε όλο τον κόσμο. Καταργεί τις αποστάσεις και τα σύνορα που χωρίζουν τις κοινωνίες. Αποτελεί ένα δίαυλο επικοινωνίας που φέρνει σε επαφή τους ανθρώπους.

Επιπλέον, ο τύπος συμβάλει στη σωστή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Μέσω της αντικειμενικής πληροφόρησης δίνει στον πολίτη τη δυνατότητα να παρακολουθήσει την πολιτική ζωή και να κρίνει τα δημόσια πρόσωπα και πράγματα. Παράλληλα, ωθεί τους πολίτες να αναλάβουν πολιτική δράση και έτσι να καταστούν ενεργοί πολίτες.

Ταυτόχρονα, συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας και μέ-

σω της διαφήμισης επιδρά στην οικονομική κίνηση. Βοηθά στην ενημέρωση του καταναλωτικού κοινού και στην προώθηση εγχώριων προϊόντων. Έτσι, τονώνεται η εθνική οικονομία.

Παράλληλα, ο τύπος μορφώνει το αναγνωστικό κοινό. Με τις πληροφορίες που μεταδίδει ικανοποιεί τη φιλομάθεια και την περιέργεια. Πολλές φορές μάλιστα αποτελεί «χώρο» διακίνησης νέων ιδεών, που φέρνει σε επαφή τον αναγνώστη με τα παγκόσμια πνευματικά αγαθά, την τέχνη, τις επιστήμες και τον πολιτισμό.

Επίλογος Η επιρροή και η δύναμη του τύπου στη σύγχρονη εποχή είναι τεράστια. Επιτελεί έναν πολύπλοκο και ουσιαστικό ρόλο. Απαιτείται λοιπόν από τη μια μεριά η στήριξη του τύπου και από την άλλη ο έλεγχός του, ώστε αυτός να μην εξελιχθεί σε όργανο αυθαιρεσίας.

Έκθεση 2η

«Το χαμηλότερο ποσοστό αναγνωστών το συναντούμε στις ηλικίες 13 - 17 ετών. Υποθέστε ότι σας ζητούν με βάση τις γνώσεις και την εμπειρία σας να γράψετε ένα σύντομο άρθρο για τη σχολική εφημερίδα (2 - 3 παραγράφων) στο οποίο θα δικαιολογείτε το γεγονός ότι οι νέοι αυτής της ηλικίας δε διαβάζουν εφημερίδα.»

Γιατί οι νέοι δε διαβάζουν εφημερίδα.

Πρόλογος Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μια μεγάλη ανάπτυξη όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των νέων σε παγκόσμιο επίπεδο. Δυστυχώς όμως, η ανάπτυξη αυτή δε συνοδεύεται με το αντίστοιχο ενδιαφέρον των νέων για την ανάγνωση εφημερίδων.

Κύριο Θέμα Ένας βασικός λόγος που ευθύνεται για το γεγονός αυτό είναι ότι οι νέοι δαπανούν πολύ μεγάλο χρόνο από τη ζωή τους στα σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα. Πολλά νεαρά παιδιά είναι φανατικοί θεατές της τηλεόρασης και κάθονται πολλές ώρες μπροστά της. Σ' αυτό συμβάλλει και η δυναμική της τηλεόρασης, όπου η κυριαρχία της εικόνας καθηλώνει τα παιδιά σε αντίθεση με την εφημερίδα. Άλλοι πάλι ασχολούνται με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το διαδίκτυο. Μέσω αυτών εισέρχονται σε ένα καινούργιο κόσμο, κινούνται ελεύθερα, ερευνούν και μαθαίνουν καινούρια πράγματα. Από τα προαναφερθέντα γίνεται αντιληπτό ότι ο γραπτός λόγος της εφημερίδας δύσκολα μπορεί να συγκριθεί με τη ζωντανία που προσφέρουν τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης. Μοιραία λοιπόν τα παιδιά στρέφονται προς αυτά και απομακρύνονται από την ανάγνωση των έντυπων μέσων.

Ακόμα σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η κοινωνικότητα των νέων. Τα νεαρά άτομα είναι από τη φύση τους κοινωνικά και προτιμούν να περάσουν περισσότερο χρόνο με την παρέα τους, παρά να διαβάσουν εφημερίδα. Μέσα από τις παρέες τους ενημερώνονται για θέματα που τους απασχολούν εντονότερα, όπως είναι η μουσική, ο αθλητισμός και η μόδα. Παράλληλα, η συναναστροφή με άτομα της ίδιας ηλικίας τους ψυχαγωγεί. Έτσι, ικανοποιούνται βασικές ανάγκες τους. Αντίθετα, η εφημερίδα δεν μπορεί να καλύψει αυτές τις ανάγκες και να τους τέρψει.

Επίλογος Η εξέλιξη που υπάρχει στα ηλεκτρονικά μέσα και η γρήγορη ανάπτυξη της τεχνολογίας είναι φυσικό μερικές φορές να ανοίγουν καινούργιους δρόμους στους νέους και να τους απομακρύνουν από την ανάγνωση εφημερίδων οι οποίες αποτελούν μια παραδοσιακή μορφή ενημέρωσης.

«Συμμετέχετε σε μια συζήτηση στην οποία εσείς και οι συμμαθητές σας κατηγορείτε συνεχώς την ελληνική τηλεόραση για τα προγράμματά της. Αποφασίζετε να γράψετε ως συμβούλιο της τάξης μια επιστολή διαμαρτυρίας προς τους διευθυντές των σημαντικότερων τηλεοπτικών σταθμών.»

Πρόλογος Αξιότιμε κύριε διευθυντά,

Σας αποστέλλουμε αυτή την επιστολή ως συμβούλιο της β' τάξης του γυμνασίου, θέλοντας να εκφράσουμε την διαμαρτυρία μας για την ποιότητα των εκπομπών του καναλιού που διευθύνετε. Θα θέλαμε να διαθέσετε λίγο από τον πολύτιμο χρόνο σας, ώστε να ενημερωθείτε για τις απόψεις των νεαρών τηλεθεατών σας.

Κύριο Θέμα Ο ρόλος της τηλεόρασης στη σύγχρονη εποχή είναι καθοριστικός μιας και αυτή αποτελεί βασικό παράγοντα ενημέρωσης. Θα πρέπει λοιπόν να παρουσιάζετε τις ειδήσεις με τρόπο αντικειμενικό. Αντίθετα όμως, παρατηρούμε ότι ο τρόπος ενημέρωσης κάθε άλλο παρά αντικειμενικός είναι. Πολλές φορές προωθείτε ανούσιες ειδήσεις και επισκιάζετε σημαντικά κοινωνικά θέματα. Δε διστάζετε στο βωμό της ενημέρωσης να προβάλετε τη βία και την εγκληματικότητα, ενώ από την άλλη είναι σπάνιες οι φορές που προβάλετε κοινωνικά πρότυπα και αρετές.

Επίσης, από το σταθμό σας απουσιάζουν παντελώς οι μορφωτικές εκπομπές. Δεν προβάλλονται ντοκιμαντέρ, εκπομπές ιστορικού περιεχομένου ή επιστημονικές ανακαλύψεις. Αντίθετα, κυριαρχούν εκπομπές που υποβαθμίζουν τη σκέψη και υποβιβάζουν τον ανθρώπινο παράγοντα. Είναι δυστυχώς τρομερό και άθλιο το γεγονός ότι σε εκπομπές του σταθμού σας εκμηδενίζετε κάθε έννοια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Τέλος, χαμηλού επιπέδου είναι και οι ψυχαγωγικές εκπομπές του καναλιού σας. Το κανάλι σας δεν έχει επαφή με την πολιτιστική ζωή του τόπου, δεν προβάλλονται μέσ' απ' αυτό οι τέχνες και τα γράμματα. Παρόλο που το πολιτιστικό επίπεδο της χώρας είναι ιδιαίτερα υψηλό, οι ψυχαγωγικές εκπομπές είναι χαμηλού επιπέδου και προωθούν προϊόντα χαμηλού πολιτιστικού επιπέδου και αμφίβολης αξίας.

Επίλογος Η τηλεόραση κατέχει σημαντικό ρόλο στη ζωή των σύγχρονων ανθρώπων. Είναι λοιπόν τεράστια η ευθύνη σας ως διευθυντής ενός τηλεοπτικού σταθμού. Είναι καλό λοιπόν να αναλογιστείτε το μέγεθος των ευθυνών σας και να εργαστείτε για την καταπολέμηση των αρνητικών στοιχείων των προγραμμάτων σας.

Έκθεση 4η

«Ένα αρνητικό φαινόμενο της σύγχρονης τηλεόρασης είναι οι εκπομπές «κοινωνικού περιεχομένου» (reality shows). Ποια είναι η άποψή σας για τις εκπομπές αυτού του είδους;»

Πρόλογος Η τηλεόραση είναι το μέσο με τη μεγαλύτερη επιρροή στη σύγχρονη κοινωνία. Δυστυχώς όμως, δεν διακρίνονται όλες οι εκπομπές για την ποιότητά τους. Τελευταία εμφανίστηκε ένα νέο είδος εκπομπών, αυτές που ονομάζονται «κοινωνικού περιεχομένου», οι οποίες κατακρίνονται από πολλούς για το περιεχόμενό τους και για την ποιότητά τους.

Κύριο Θέμα Πρόκειται για εκπομπές με χαμηλό κόστος παραγωγής που προβάλλουν στοιχεία από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων και πολλές φορές εμφανίζουν ιδιαίτερες και προσωπικές στιγμές τους. Δυστυχώς, οι εκπομπές αυτές απολαμβάνουν υψηλή τηλε-

θέαση και έχουν κατακλύσει την ελληνική τηλεόραση. Προσωπικά θεωρώ ότι οι εκπομπές αυτές είναι χαμηλού επιπέδου και υποβαθμίζουν την τηλεόραση.

Ένα αρνητικό τους στοιχείο είναι ότι στοχεύουν στην αύξηση της τηλεθέασης. Στη προσπάθειά τους αυτή δε διστάζουν να χρησιμοποιήσουν οποιαδήποτε μέθοδο έχουν στη διάθεσή τους. Έτσι πολλές φορές χρησιμοποιούν αθέμιτα μέσα και προβάλλουν ιδιωτικές στιγμές από τη ζωή των ανθρώπων ή ακόμη δραματοποιούν καταστάσεις ή τέλος, οξύνουν τις εντάσεις.

Βασική συνισταμένη των εκπομπών αυτών είναι η σκανδαλοθηρία. Προσπαθούν να σοκάρουν το κοινό τους, πιστεύοντας ότι έτσι θα κερδίσουν σε τηλεθέαση. Συχνά χρησιμοποιούν απελπισμένους και ανήμπορους ανθρώπους που καταφεύγουν στην τηλεόραση με την ελπίδα ότι θα βρουν λύση στα προβλήματά τους. Ο ανθρώπινος πόνος είναι ένα μέσο για να αυξήσουν τα έσοδά τους.

Τέλος, πολλές φορές οι εκπομπές αυτές αποπροσανατολίζουν τον κόσμο. Εμφανίζουν μία προβληματική κατάσταση και αποκρύπτουν ή αδιαφορούν για τα αίτια των προβλημάτων που τη δημιούργησαν. Ο κόσμος έτσι αδιαφορεί για τα κοινωνικά προβλήματα και ασχολείται με υποθέσεις δευτερευούσης σημασίας.

Επίλογος Η τηλεόραση δημιουργήθηκε, για να υπηρετεί τον άνθρωπο και να προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο. Χρησιμοποιώντας τον ανθρώπινο πόνο για την αύξηση της τηλεθέασης δεν προσφέρει τίποτα, αλλά αντίθετα εκμεταλλεύεται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Θα πρέπει λοιπόν να αναθεωρήσει τη δομή λειτουργίας της και να στραφεί στην ουσία των ανθρώπινων προβλημάτων και όχι στην εκμετάλλευσή τους.

Έκθεση 5n

«Η τηλεόραση εκτός από τα θετικά στοιχεία που προβάλλει επιφέρει μια σειρά από αρνητικές επιπτώσεις. Ποια πιστεύετε πως είναι η αρνητική λειτουργία της τηλεόρασης;»

Πρόλογος Η τηλεόραση αποτελεί το πιο σημαντικό από όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Έχει κυριαρχήσει σε παγκόσμιο επίπεδο γιατί συνδυάζει την εικόνα με τον ήχο και προσφέρει στιγμές απόλαυσης και χαλάρωσης στους τηλεθεατές. Παράλληλα, δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να πληροφορούνται για τα γεγονότα που συμβαίνουν, την ίδια στιγμή, σε όλο τον κόσμο.

Κύριο Θέμα Δυστυχώς όμως, η λειτουργία της τηλεόρασης δε διέπεται μόνο από θετικά στοιχεία. Έχει χάσει το χαρακτήρα και την αποστολή της και η τεράστια δύναμη, που έχει, δημιούργησε μια σειρά από αρνητικές επιπτώσεις.

Κύριο αρνητικό στοιχείο της τηλεόρασης είναι ότι πολλές φορές αυτή παραπληροφορεί. Ενώ στόχος της τηλεόρασης είναι να ενημερώνει για τις εξελίξεις και τα γεγονότα που συμβαίνουν, δεν είναι λίγες οι φορές που ξεφεύγει από την αποστολή της. Έτσι, κάποιες φορές αποκρύπτονται πληροφορίες ή άλλες αλλοιώνονται ειδήσεις, ώστε να προσαρμόζονται στις σκοπιμότητες που αυτή εξυπηρετεί. Υπάρχουν τέλος και περιπτώσεις, όπου η είδηση εξυπηρετεί τον εντυπωσιασμό και τη σκανδαλοθηρία.

Άλλοτε πάλι η τηλεόραση εξυπηρετεί πολιτικά συμφέροντα και σκοπιμότητες. Γίνεται όργανο που επιβάλλει ιδέες και απόψεις. Διαστρεβλώνει την αλήθεια και γίνεται όργανο πολιτικών που θέλουν να αυξήσουν τη δύναμή τους και να επιβληθούν στο πολιτικό

προσκήνιο. Μ' αυτόν τον τρόπο όμως αλλοιώνεται το δημοκρατικό πολίτευμα.

Επιπλέον, η τηλεόραση ωθεί τους θεατές μέσω της διαφήμισης στον καταναλωτισμό. Οι διαφημίσεις αποτελούν βασικό στοιχείο για την οικονομική ευημερία των τηλεοπτικών μέσων και γι' αυτό το λόγο προβάλλονται συνεχώς. Οι διαφημίσεις όμως δημιουργούν ψεύτικες ανάγκες στους τηλεθεατές και τους καλλιεργούν την καταναλωτική μανία.

Τέλος, μία ακόμη αρνητική λειτουργία της τηλεόρασης είναι ότι αυτή προβάλλει πρότυπα βίας. Αυτά προβάλλονται είτε μέσω των ταινιών, είτε μέσα από τις ειδήσεις και συμβάλλουν στην αύξηση της βίας και της εγκληματικότητας. Δυστυχώς, η επιρροή τους είναι μεγαλύτερη στα άτομα νεαρής ηλικίας που δεν έχουν τη δυνατότητα να κρίνουν τις αρνητικές συνέπειες.

Επίλογος Η τηλεόραση αποτελεί μία πραγματικότητα για τη σύγχρονη κοινωνία. Σκοπός των σύγχρονων πολιτών είναι να κρίνουν τον τρόπο λειτουργίας της και να ενεργήσουν (αντιδράσουν), ώστε να περιοριστούν τα αρνητικά της στοιχεία. Ο σκεπτόμενος άνθρωπος αποτελεί το καλύτερο μέσο, για να σταματήσει η τηλεόραση να λειτουργεί σε βάρος της κοινωνίας.

Έκθεση 6η

«Τα τελευταία χρόνια έχει κάνει την εμφάνισή του στη ζωή μας το διαδίκτυο και η χρήση του αναπτύσσεται με υπερβολικά γρήγορους ρυθμούς. Ποια νομίζετε πως είναι τα θετικά στοιχεία που επιφέρει η χρήση του διαδικτύου;»

Πρόλογος Η ηλεκτρονική επανάσταση, που έλαβε χώρα τις τελευταίες δεκαετίες, έχει επιφέρει μεγάλες και

σημαντικές αλλαγές. Σταθμό στην πορεία των ηλεκτρονικών υπολογιστών αποτελεί η δημιουργία του διαδικτύου, δηλαδή του μέσου που φέρνει σε επαφή τους ανθρώπους από διαφορετικά μέρη του κόσμου, μέσω του υπολογιστή τους. Πρόκειται για μια σύγχρονη ανακάλυψη που διαδραμάτισε καταλυτικό ρόλο στο σύγχρονο τρόπο ζωής. Η λειτουργία του διαδικτύου επέφερε μία σειρά θετικών συνεπειών.

Κύριο Θέμα Πρώτη θετική συνέπεια της λειτουργίας του διαδικτύου είναι ότι αυτό διευκόλυνε την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων. Άτομα από όλο τον κόσμο μπορούν να έρθουν σε επαφή με ανθρώπους από διαφορετικά σημεία του πλανήτη με τελείως διαφορετικά χαρακτηριστικά. Τους δίνεται η δυνατότητα να ανταλλάξουν ιδέες και να γνωρίσουν άτομα με άλλες αντιλήψεις και διαφορετικό πολιτισμό. Δημιουργείται μία παγκόσμια κοινότητα από την οποία απουσιάζει ο ρατσισμός, οι διακρίσεις και τα στερεότυπα. Αντίθετα, αναπτύσσονται οι κοινωνικές αρετές της συνεργασίας και της αλληλεγγύης.

Επίσης, χάρη στη λειτουργία του διαδικτύου αναπτύσσονται οι επιστήμες. Δίνεται η δυνατότητα στα μέλη διαφορετικών επιστημονικών ομάδων να έρθουν σε επαφή μεταξύ τους και να ανταλλάξουν γνώσεις και δεδομένα. Μ' αυτόν τον τρόπο καταργείται η επιστημονική απομόνωση και αναπτύσσεται η συνεργασία. Πορίσματα ερευνών, που μέχρι τώρα ήταν άγνωστα λόγω της αδυναμίας να μεταδοθούν στο ευρύ κοινό, είναι τώρα προσβάσιμα. Έτσι, αναπτύσσεται η συνεργασία μεταξύ των επιστημόνων και οδηγούμεστε γρηγορότερα στη επίλυση χρόνιων προβλημάτων.

Καθοριστική είναι και η συμβολή του διαδικτύου στις οικονομικές συναλλαγές. Φυσικά και νομικά πρό-

σωπα έχουν τη δυνατότητα να συναλλάσσονται μεταξύ τους και να επιλύονται προβλήματα οικονομικής φύσης που υπήρχαν μέχρι τώρα. Ταυτόχρονα, υπάρχει δυνατότητα να υπάρχει πρόσβαση για τους ανθρώπους σε οικονομικά αγαθά από όλο τον κόσμο. Ακόμα, μέσω του διαδικτύου μπορούν να επιτευχθούν συμφωνίες σε διεθνές επίπεδο.

Καταλυτική είναι και η συμβολή του διαδικτύου στον τομέα της εκπαίδευσης. Χάρη στο διαδίκτυο δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης σ' έναν πολύ μεγάλο όγκο πληροφοριών. Η μάθηση είναι πλέον προσιτή σε όλους. Παράλληλα, δίνεται η δυνατότητα στον κάθε άνθρωπο να αυτενεργεί και να αναζητεί μόνος του τις πληροφορίες που θέλει. Η γνώση είναι ανοιχτή σε όλους και καταργείται η εκπαιδευτική απομόνωση.

Επίλογος Δίκαια λοιπόν το διαδίκτυο χαρακτηρίζεται ως η μεγαλύτερη επανάσταση της σύγχρονης εποχής. Εισέβαλε στη ζωή μας και επέδρασε καταλυτικά. Σε πολλούς από εμάς η εποχή πριν το διαδίκτυο φαίνεται ως κάτι απόμακρο και πρωτόγονο. Τα οφέλη που αποκομίζει ο σύγχρονος άνθρωπος είναι τεράστια. Μάλιστα, δεν είναι λίγοι αυτοί που αναφέρουν πως η μεγάλη προσφορά του διαδικτύου δε μας έχει γίνει ακόμη γνωστή αλλά θα την ανακαλύψουμε στο μέλλον.

Έκθεση 7η

«Ποια στάση πρέπει να κρατήσει ο σύγχρονος άνθρωπος απέναντι στη διαφήμιση;»

Πρόλογος Στη σύγχρονη καταναλωτική κοινωνία η διαφήμιση αποτελεί πραγματικότητα αλλά ταυτόχρονα και αναγκαιότητα. Ωστόσο, η διαφήμιση δεν παρουσιάζει

πλέον προϊόντα, αλλά προσπαθεί να επιβάλει έναν τρόπο ζωής. Έχει πάψει πια ν' αποτελεί μία απλή ενημέρωση ή απλή προβολή. Έχει μεταβληθεί σε μία φιλοσοφία. Όμως, δεν μπορούμε να την καταργήσουμε, ούτε να την αντικαταστήσουμε με οποιαδήποτε άλλη μορφή. Θα πρέπει λοιπόν ο σύγχρονος άνθρωπος να διαμορφώσει μια στάση άμυνας απέναντι στη διαφήμιση.

Κύριο Θέμα Αρχικά, θα πρέπει να αντιμετωπίζουμε τις διαφημίσεις με κριτικό πνεύμα. Χρειάζεται να υποβάλλουμε όλα τα διαφημιζόμενα προϊόντα σε κριτική αξιολόγηση. Δεν πρέπει να αγοράζουμε χωρίς σκέψη οτιδήποτε προβάλλεται. Επιβάλλεται να εξετάζουμε τη σκοπιμότητα των προϊόντων και τη χρησιμότητά τους, γιατί οι διαφημίσεις δημιουργούν πλαστές ανάγκες και μας οδηγούν στον καταναλωτισμό. Όλες οι πληροφορίες δεν μπορούν να κάνουν τίποτα, αν δεν τους ανοίξουμε την πόρτα. Δεν υπάρχει διαφήμιση που να πείθει τους ανθρώπους παρά τη θέλησή τους.

Μία άλλη ενέργεια είναι η σύγκριση μεταξύ των διαφημιζόμενων προϊόντων. Κάθε παρουσίαση ενός αγαθού έχει ως στόχο να υπερτονίσει τα πλεονεκτήματά του, ενώ ταυτόχρονα αποσιωπά τα μειονεκτήματά του. Οφείλουμε να συγκρίνουμε τα προϊόντα και να βρούμε πόσο η εικόνα τους ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Η αντιπαραβολή των προϊόντων θα μας οδηγήσει στη σωστή αγορά.

Επιπλέον, δε θα πρέπει να παρασυρόμαστε από τις διαφημίσεις και να οδηγούμαστε στον καταναλωτισμό. Χρειάζεται να βάλουμε σε προτεραιότητα τις ανάγκες μας και να αγοράζουμε σύμφωνα μ' αυτές. Είναι αναγκαίο να συνειδητοποιήσουμε όλοι μας πως η πραγματική ευτυχία δεν αγοράζεται, αλλά βρίσκεται κρυμμένη μέσα στην ψυχή μας και θα την κατακτή-

σουμε μόνο, όταν ανυψώσουμε το πνευματικό και ηθικό μας επίπεδο.

Τέλος, σημαντικός είναι και ο ρόλος της πολιτείας. Το κράτος οφείλει να εμποδίσει την αθέμιτη και παραπλανητική διαφήμιση, αλλά ταυτόχρονα να μεριμνήσει για την προστασία των πολιτών από κάθε διαφήμιση που έχει σκοπό την εξαπάτησή τους. Γι' αυτό κρίνεται αναγκαία η δημιουργία ενός κώδικα δεοντολογίας που θα προσδιορίζει τους αισθητικούς και ηθικούς κανόνες της διαφήμισης.

Επίλογος Όλες οι διαφημίσεις μπορούν να γίνουν αρνητικές, μόνο όταν το επιτρέπουμε εμείς. Μπορούμε διαμορφώνοντας κριτική στάση απέναντί τους αλλά και με συλλογική δράση ενάντια σ' αυτούς που σκοπεύουν να παραπλανήσουν το κοινό να μετατρέψουμε τις διαφημίσεις σε δημιουργικό και θετικό στοιχείο της καθημερινής ζωής. Έτσι, οι διαφημίσεις θα είναι γόνιμες και δημιουργικές και θα έχουν ως σκοπό να βοηθήσουν το αγοραστικό κοινό.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1. Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ετυμολογικά, επικοινωνώ σημαίνει το «έρχεσθαι εις επικοινωνίαν». Στη βασική της λοιπόν αρχή, η επικοινωνία είναι το πέρασμα από το ατομικό στο συλλογικό και η προϋπόθεση κάθε κοινωνικής ζωής. Γενικά η επικοινωνία συνίσταται στην ανταλλαγή εννοιολογικών μηνυμάτων. Πρόκειται για μια βασική διαδικασία όχι μόνο της επαφής του ανθρώπου με άλλους ανθρώπους αλλά και της ίδιας της διαμόρφωσης του ατόμου, στο σημείο που το άτομο αποκτά συνείδηση κάνοντας δικούς του τους τρόπους συμπεριφοράς στην ανταλλαγή μηνυμάτων. Με άλλα λόγια το άτομο γίνεται άνθρωπος από τη στιγμή που δέχεται μηνύματα από τους άλλους και διαμορφώνει προσωπικότητα μέσα από αυτά.

2. ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Με τον όρο μέσα μαζικής ενημέρωσης εννοούμε τα τεχνικά συστήματα, τους φορείς, τα κανάλια, μέσα από τα οποία μεταδίδεται κάθε είδους πληροφορία σε μεγάλο αριθμό ατόμων χωρίς ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, στη «μάζα».

Ως τέτοια θεωρούμε βασικά τη ραδιοφωνία, την τηλεόραση, το διαδίκτυο, τον κινηματογράφο, τον τύπο. Συχνά προσθέτουμε τα περιοδικά, την αφίσα και μερικές φορές τα βιβλία.

Η λέξη εφημερίδα (αρχαία αλλά πάντα σε χρήση) ετυμολογικά κατάγεται απ' τη λέξη εφήμερος που σημαίνει «αυτός που διαρκεί μια μέρα, βραχύβιος. Βέβαια, στην αρχαία Ελλάδα δεν υπήρχαν εφημερίδες, αλλά έτσι ονόμαζαν οι πρόγονοι μας ένα είδος ημερολογίου, όπου σημείωναν τα ημερήσια γεγονότα που τους αφορούσαν. Αργότερα, ο Μέγας Αλέξανδρος εξέδιδε καθημερινά τις «βασιλείους εφημερίδες» που ήταν κάτι σαν «πολεμικά ανακοινωθέντα» και χρησίμευαν για ενημέρωση των στρατηγών του (δε σώθηκαν αυτές οι εφημερίδες, σώθηκαν όμως βιβλία με ιστορικές πληροφορίες στηριγμένα στις «βασιλείους εφημερίδες»).

Στη Ρώμη πάλι έχουμε τα *acta diurna*, την πρώτη στην ιστορία «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως», όπου η Σύγκλητος κατέγραφε κάθε μέρα τις δραστηριότητές της. Στο Μεσαίωνα έχουμε τα «Χρονικά», άτακτα εκδιδόμενες εφημερίδες που γράφονταν απ' τους περίφημους χρονικογράφους. Και στην Αναγέννηση γίνονται μόδα τα *Fogli d' Aviso*, χειρόγραφα μονόφυλλα σε στυλ φέιγ-βολάν, όπου όποιος ήθελε έγραφε και μοίραζε τις απόψεις του. Αυτά τα μονόφυλλα στη Βενετία εμφανίζονται πιο περιποιημένα και πωλούνται μια γκαζέτα (Βενετσιάνικο νόμισμα). Από δω προέρχεται η λέξη γκαζέτα που στην Ιταλία (κι όχι μόνο εκεί) σημαίνει εφημερίδα.

Οι Γερμανοί τελειοποιούν με τη βοήθεια της τυπογραφίας την ιταλική ιδέα της «επί πληρωμή» πληροφόρησης. Η επαγγελματική δημοσιογραφία εμφανίζεται στη Φρανκφούρτη το 16ο αιώνα. Μέχρι τα 1700 όμως οι εφημερίδες δεν είναι ημερήσιες αλλά περιοδικές (εβδομαδιαίες, μηνιαίες, διμηνιαίες ή και εξάμηνες). Με τα σημαντικά όμως γεγονότα του 18ου αιώνα αυξάνεται η ανάγκη του ανθρώπου για καθημερινή ενημέρωση· και στην πρωτοπόρο των εξε-

λίξεων Αγγλία εμφανίζεται στα 1703 η πρώτη ημερήσια εφημερίδα. Είναι η DAILY COURANT και στον ίδιο χρόνο η EVENING POST. Ξανά οι Άγγλοι στα 1705 συνειδητοποιούν πως μόνο του ένα γεγονός είναι άνευ νοήματος και πως οι άνθρωποι δίνουν τη σημασία στο γεγονός. Εμφανίζεται έτσι δίπλα στην είδηση το σχόλιο - το άρθρο (αξιολόγηση και σημασία του γεγονότος).

Οι Γάλλοι συμβάλλουν στην ανάπτυξη, όταν καθιερώνουν (στη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης) στις εφημερίδες τους, μόνιμες στήλες συγγραφέων, ποιητών, διανοουμένων, παράδοση που τη συνεχίζουν ως σήμερα.

Το 19ο αιώνα τη σκυτάλη παίρνουν (και κρατούν ως τις μέρες μας) οι Αμερικανοί, με τους εκδότες Τζόζεφ Πούλιτजर και Ράντολφ Χίρστ, που αρχίζουν μεταξύ τους έναν ανελέητο οικονομικό πόλεμο. Από τότε κυριαρχεί σ' όλο το δυτικό κόσμο η ιδέα πως η εφημερίδα είναι πάνω απ' όλα μια επιχείρηση με σκοπό το οικονομικό κέρδος του εκδότη. Η έγκυρη είδηση, ο σχολιασμός μπαίνουν σε δεύτερη μοίρα, οι δημοσιογράφοι γίνονται φερέφωνα του ιδιοκτήτη της εφημερίδας. Το άμεσο αποτέλεσμα αυτής της νοοτροπίας είναι η εμφάνιση του «κίτρινου Τύπου» που πήρε το όνομα απ' την εφημερίδα του Πούλιτजर Sunday World που τυπωνόταν σε κίτρινο χαρτί (κίτρινος ονομάζεται ο σκανδαλοθηρικός Τύπος, που δυστυχώς και σήμερα είναι πραγματικότητα).

Εξελίξεις στα 1914 με την εμφάνιση της εφημερίδας tabloid απ' τον Νάρκλιφ. Tabloid είναι η εφημερίδα μικρού σχήματος, αλλά όχι μόνο· είναι ακόμα μια νέα νοοτροπία: έγκυρη είδηση (επίδραση από τον αγγλικό Τύπο), σεβασμός στη διάνοηση (γαλλικός Τύπος), οικονομική αποτελεσματικότητα (αμερικανικός Τύπος). Για να πετύχει η ανάμιξη των τριών αυτών δεδομένων, χρειάζονται: πολλές, καλοδιαλεγμένες, σύντομες ειδήσεις, αποτελεσματικά, εύστοχα και με χιούμορ σχόλια, άφθονη και καλαίσθητη εικονογράφηση και φωτογράφιση.

Βασική οργανωτική αρχή της Δημοκρατίας και μάλιστα συνταγματικά κατοχυρωμένη είναι η ελευθερία του Τύπου. Η ελευθεροτυπία προϋποθέτει τη δημοσιότητα, δηλαδή τη δυνατότητα ελεύθερης, αδέσμευτης κυκλοφορίας της πληροφορίας, απαραίτητης για την άσκηση δημόσιας κριτικής, δημόσιου ελέγχου, δημιουργία δημόσιου διαλόγου.

Κι ο στόχος; Η ανταλλαγή γνώμων, απόψεων, θέσεων που οδηγούν αρχικά στη σύλληψη και το ξεκαθάρισμα όλων των πλευρών των προβλημάτων που απασχολούν μια κοινωνία, και σ' ένα δεύτερο στάδιο στην ιδεολογική ζύμωση που καταστάλαγμα έχει το σχηματισμό μιας ζωντανής, δυναμικής, ενεργητικής κοινής γνώμης.

Έτσι η αποστολή του Τύπου είναι

- πληροφόρηση
- διατύπωση άποψης
- στοχασμός
- κριτική
- συμβολή στο σχηματισμό της κοινής γνώμης
- έκφραση της κοινής γνώμης

Ακόμα, ο υγιής Τύπος μορφώνει με εκλαϊκευμένα άρθρα πάνω σε διάφορα θέματα, διαπαιδαγωγεί με την προβολή του καλού, υπερασπίζεται τα πιο ευγενικά ανθρώπινα ιδανικά, εισάγει νέες ιδέες, προτείνει λύσεις, φέρνει σε επαφή άτομα και λαούς.

Έτσι ο Τύπος, εφόσον εκπληρώνει αυτές τις προϋποθέσεις, είναι τέταρτη εξουσία, όπως χαρακτηριστικά ονομάστηκε, που έξω απ' τις καθαυτό εξουσίες, - τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική - διαμορφώνει και ολοκληρώνει το πλαίσιο λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών σ' όλα τα επίπεδα της πολιτειακής πυραμίδας.

Έκθεση 1η

«Ένα από τα αρνητικά φαινόμενα που χαρακτηρίζουν την εποχή μας είναι το άγχος. Έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις και έχει καταστροφικές συνέπειες για τον άνθρωπο. Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αιτίες που προκαλούν στο σύγχρονο άνθρωπο το άγχος;»

Πρόλογος Κύριο γνώρισμα της σύγχρονης εποχής αποτελεί το άγχος, το οποίο είναι και η μεγαλύτερη ασθένεια του αιώνα. Οι διαστάσεις του είναι τεράστιες και έχει πάρει τη μορφή πλημμυρίδας. Θεωρείται ως το τίμημα της ανθρωπότητας για την αλματώδη ανάπτυξη της τα τελευταία χρόνια.

Κύριο Θέμα Βασική αιτία που προκαλεί το άγχος στη σύγχρονη εποχή είναι ο γρήγορος ρυθμός ζωής. Ο θυελλώδης ρυθμός εξέλιξης προκαλεί αναστατώσεις και επιβάλλει καινούριες μορφές συμπεριφοράς. Μ' αυτόν τον τρόπο όμως δημιουργεί στον άνθρωπο άγχος στην προσπάθεια του να επιλύσει τα καινούργια προβλήματα.

Μία άλλη αιτία που δημιουργεί το άγχος είναι τα σύγχρονα πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα. Η σύγχρονη εποχή χαρακτηρίζεται από ανασφάλεια και ανησυχία που προκαλούνται από τις καταστάσεις πολιτικής αβεβαιότητας και τον κλονισμό των θεσμών. Μοιραία λοιπόν οι άνθρωποι των σύγχρονων κοινωνιών βιώνουν την πραγματικότητα μέσα από καταστάσεις άγχους.

Επίσης αίτιο του άγχους είναι και ο καταναλωτισμός. Έχει δημιουργηθεί στον άνθρωπο μια συνεχής ανάγκη κάλυψης πλαστών αναγκών. Πρόκειται για ανάγκες που δημιουργεί ο καταναλωτισμός, δηλαδή να υπάρχει μια διαρκής τάση για αγορά προϊόντων. Αυτός όμως ο συνεχής ανταγωνισμός για την κατάκτηση υλικής ευδαιμονίας οδηγεί σε μόνιμη υπερένταση και φυσικά στο άγχος.

Τέλος, μια άλλη αιτία είναι η αστικοποίηση. Ο άξενος χαρακτήρας των μεγαλουπόλεων και η έλλειψη επικοινωνίας μέσα σε αυτές πιέζουν συναισθηματικά και ψυχικά τους ανθρώπους, μετατρέποντάς τους σε αγχωτικούς. Οι σύγχρονες πόλεις με τη δομή που έχουν προκαλούν άγχος στους πολίτες τους.

Επίλογος Σήμερα ο άνθρωπος βαδίζει σ' ένα αβέβαιο κόσμο, όπου κυριαρχεί η ανασφάλεια και η αβεβαιότητα για το αύριο. Για να μπορέσει ο άνθρωπος να γλιτώσει από μια τέτοια κατάσταση, χρειάζεται να αλλάξουν οι στόχοι του και να επαναπροσδιοριστεί η αξία «άνθρωπος».

Έκθεση 2η

«Δε χρειάζεται να είναι κανείς ειδικός για να συνειδητοποιήσει τις μεγάλες αλλαγές που συντελούνται τα τελευταία χρόνια σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος. Οι επιστήμονες μάλιστα κάνουν λόγο για ανεπανόρθωτη καταστροφή. Ποιοι λόγοι νομίζετε πως οδήγησαν στο σοβαρό οικολογικό πρόβλημα που μαστίζει την ανθρωπότητα;»

Πρόλογος Η φύση είναι ένα σύστημα πολλαπλών ισορροπιών. Η διατάραξη αυτών των ισορροπιών μπορεί να προκαλέσει τρομακτικές αλλαγές. Ο άνθρωπος από

τη στιγμή που κατόρθωσε να κυριαρχήσει στη φύση άρχισε να τη λεηλατεί πιστεύοντας πως είναι ανεξάντλητη. Το αποτέλεσμα είναι να υπάρξει η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος.

Κύριο Θέμα Η καταστροφή του περιβάλλοντος δεν άρχισε τώρα, αλλά αντίθετα έχει ξεκινήσει εδώ και πολλές δεκαετίες. Απλά, τα τελευταία χρόνια αντιλαμβανόμαστε τις συνέπειες όλων αυτών των πράξεών μας.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι που οδήγησαν στη δημιουργία αυτού του φαινομένου. Γενεσιουργός αιτία του προβλήματος της οικολογικής καταστροφής είναι ο υπερπληθυσμός. Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και η πρόοδος της ιατρικής επέφεραν τη μείωση της θνησιμότητας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί το φαινόμενο του υπερπληθυσμού. Οι δυνατότητες της γης όμως παραμένουν οι ίδιες με αποτέλεσμα να μην επαρκούν για την ικανοποίηση των σύγχρονων αναγκών και να έχουμε εξάντληση των φυσικών πόρων.

Επίσης, σημαντικό αίτιο είναι και η τεχνολογική ανάπτυξη. Η πρόοδος της τεχνολογίας και η αλόγιστη χρήση της δημιούργησαν μεγάλα προβλήματα στο φυσικό περιβάλλον. Η εξάντληση των φυσικών πόρων και των πρώτων υλών, η κατασκευή ορισμένων προϊόντων (κουτιά με προωθητικά αέρια), η δημιουργία προϊόντων που δεν αφομοιώνονται από το περιβάλλον (πλαστικό) είναι ορισμένες από τις δυσμενείς επιπτώσεις της τεχνολογίας.

Ένα άλλο αίτιο είναι ο καταναλωτισμός. Η δομή της σύγχρονης κοινωνίας, που δίκαια επονομάστηκε «κοινωνία της αφθονίας», είναι άλλη μια αιτία που οδηγεί στο αδιέξοδο. Η ποιότητα ζωής μετριέται με τη συνεχή και παράλογη ανανέωση των αγαθών. Προκειμένου, λοιπόν, ο σύγχρονος άνθρωπος να καλύψει τις υλικές ανάγκες του δε δίστασε να συμπεριφερθεί στη φύση σαν να ήταν ανεξάντλητη.

Επιπλέον, θα πρέπει να γίνει αναφορά και στις οικονομικές και κοινωνικές αντιλήψεις που κυριαρχούν στο σύγχρονο κόσμο. Σήμερα κυριαρχεί σε παγκόσμιο επίπεδο ο ελεύθερος οικονομικός ανταγωνισμός και η επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος. Έτσι, ορισμένοι δε δίστασαν να κάψουν δάση, για να τα εκμεταλλευτούν αργότερα ή πολλές βιομηχανίες να πετάξουν τα λύματά τους σε ποτάμια ή λίμνες, για να αποκομίσουν μεγαλύτερο κέρδος.

Τέλος, ένας άλλος λόγος είναι και η αστυφιλία. Η μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμών σε μικρούς γεωγραφικά χώρους κατέστησε τους χώρους αυτούς σε ρυπογόνους. Οι κάτοικοι των αστικών κέντρων μολύνουν το περιβάλλον μέσω των αποβλήτων τους, του νέφους που δημιουργούν και των συσσωρευμένων σκουπιδιών τους.

Επίλογος Η σύγχρονη κοινωνία οφείλει να επαναπροσδιορίσει τα κριτήριά της. Πρέπει να πάψει να αποτελεί κριτήριο δυναμισμού η βιομηχανική πρόοδος και το οικονομικό κέρδος. Η επιμονή σ' αυτόν τον τρόπο ζωής οδηγεί σίγουρα στο τέλος. Άνθρωπος και φύση είναι στενά συνδεδεμένα. Η καταστροφή του ενός θα οδηγήσει και στο τέλος του άλλου. Αυτό πρέπει να γίνει συνείδηση όλων.

Έκθεση 3η

«Στην πρόσφατη εκδρομή του σχολείου σας επισκεφτήκατε μια από τις ομορφότερες παραλίες του νομού ή της περιοχής σας και μείνατε έκπληκτοι από τον τεράστιο όγκο σκουπιδιών που «εγκατέλειψαν» εκεί οι διάφοροι επισκέπτες. Επιστρέφοντας στο σχολείο αποφασίσατε να στείλετε μια επιστολή στο Δήμαρχο της περιοχής διαμαρτυρόμενοι για

την κατάσταση που είδατε και απαιτώντας ταυτόχρονα να λάβει άμεσα μέτρα για την απομάκρυνση των σκουπιδιών. Στο τέλος της επιστολής να εκφράσετε την επιθυμία να βοηθήσετε εθελοντικά στο έργο αυτό.»

Πρόλογος Αξιότιμε κύριε Δήμαρχε,

Οι μαθητές της δεύτερης τάξης του Γυμνασίου αποφασίσαμε να σας αποστείλουμε αυτήν την επιστολή, για να διαμαρτυρηθούμε για την άσχημη κατάσταση που επικρατεί στην ομορφότερη παραλία της περιοχής μας. Θα θέλαμε μέσα από αυτήν την επιστολή να σας εκθέσουμε και τις προτάσεις μας για την επίλυση του προβλήματος.

Κύριο Θέμα Η εικόνα που παρουσιάζει η πιο ωραία παραλία του νομού μας είναι τραγική. Κατά μήκος της ακτής ήταν διασκορπισμένοι τόνοι σκουπίδια. Πολλά από αυτά επέπλεαν και στην επιφάνεια της θάλασσας. Θεωρούμε σίγουρο πως έχει γίνει μεγάλη καταστροφή και στο θαλάσσιο πλούτο της περιοχής. Οι ρυπογόνες αυτές ουσίες είναι πιθανό να καταστρέψουν τους θαλάσσιους οργανισμούς. Κάνουμε λοιπόν έκκληση να ληφθούν άμεσα μέτρα για την αποκατάσταση της καθαριότητας. Μάλιστα, μπορούμε να προτείνουμε κάποιες λύσεις. Αρχικά, θα πρέπει να καθαριστεί η ακτή από τα συνεργεία του Δήμου, όσο γίνεται πιο γρήγορα. Θα ήταν επίσης σωστό να τοποθετηθούν πινακίδες σε διάφορα εμφανή σημεία της παραλίας, όπου θα αναγράφεται πως απαγορεύεται στους επισκέπτες να ρυπαίνουν την παραλία. Στα πλαίσια αυτών των προσπαθειών θα μπορούσε ο Δήμος να τοποθετήσει φύλακες που θα επιτηρούν την παραλία.

Επίλογος Η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος είναι υπόθεση όλων μας. Γι' αυτό είμαστε πρόθυμοι να

συμβάλλουμε σ' αυτήν την προσπάθεια για τον καθαρισμό της ακτής. Όλοι οι μαθητές του σχολείου είμαστε στη διάθεση των αρχών του Δήμου, για να προσφέρουμε εθελοντική εργασία.

Με σεβασμό,
Οι μαθητές της β' τάξης του γυμνασίου

Έκθεση 4η

«Να περιγράψεις ένα ατύχημα που συνέβη στο δρόμο και στο οποίο ήσουν αυτόπτης μάρτυρας.»

Πρόλογος Τις τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο υπάρχει άνοδος των πωλήσεων αυτοκινήτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνεται η κίνηση στους δρόμους. Μοιραίο επακόλουθο αυτής της αύξησης είναι και η αύξηση του αριθμού των τροχαίων ατυχημάτων.

Κύριο Θέμα Πρόσφατα υπήρξα αυτόπτης μάρτυρας σε ένα τροχαίο ατύχημα. Συγκεκριμένα, αυτό συνέβη την προηγούμενη εβδομάδα, καθώς επέστρεφα από το σχολείο. Ο δρόμος που ακολουθώ, για να επιστρέψω στο σπίτι είναι ένας από τους μεγαλύτερους της πόλης. Περπατούσα στο πεζοδρόμιο του δρόμου αυτού ενώ ήταν μεσημέρι και η κίνηση ήταν ιδιαίτερα αυξημένη.

Κάποια στιγμή από ένα κάθετο δρόμο πετάχτηκε ένα αυτοκίνητο στον κεντρικό δρόμο χωρίς ο οδηγός του να σταματήσει, όπως του επέβαλε η πινακίδα με το στοπ που υπήρχε, αλλά και χωρίς να ελέγξει αν ο δρόμος ήταν ελεύθερος. Από το κεντρικό δρόμο περνούσε εκείνη την ώρα μία μοτοσικλέτα. Ο οδηγός της είδε ξαφνικά μπροστά του το αυτοκίνητο που είχε πα-

ραβιάσει το στοπ και προσπάθησε να αποφύγει τη σύγκρουση. Ωστόσο, ο ελιγμός που έκανε δεν ήταν πετυχημένος και μέσα σε κλάσματα δευτερολέπτου η μοτοσικλέτα βρέθηκε να συγκρούεται με το αυτοκίνητο.

Αποτέλεσε ευτύχημα το γεγονός ότι τα οχήματα που ακολουθούσαν τη μοτοσικλέτα πρόλαβαν και φρέναραν. Η κίνηση εκείνη την ώρα στο δρόμο ήταν αυξημένη και θα μπορούσε κάποιος οδηγός να χτυπήσει, και μάλιστα θανάσιμα, τον οδηγό της μοτοσικλέτας που ήτανε ξαπλωμένος στο οδόστρωμα.

Οι περαστικοί έτρεξαν να ειδοποιήσουν την τροχαία και κάλεσαν ασθενοφόρο. Η κίνηση στο δρόμο σταμάτησε και μάλιστα πολλοί οδηγοί κατέβηκαν από τα αυτοκίνητά τους να δουν τι έγινε. Ο οδηγός του αυτοκινήτου που παραβίασε το στοπ κατέβηκε και αυτός σαστισμένος από το αυτοκίνητό του. Έτρεξε κοντά στον άτυχο μοτοσικλετιστή για να δει σε τι κατάσταση βρισκόταν. Ευτυχώς αυτός δεν είχε χάσει τις αισθήσεις του και μπορούσε ακόμα να συνεννοηθεί.

Σε λίγη ώρα κατέφθασε η τροχαία και το ασθενοφόρο. Οι τροχονόμοι φρόντισαν πρώτα να αποκαταστήσουν την κυκλοφορία και στη συνέχεια κάνοντας το απαιτούμενο σχεδιάγραμμα μετέφεραν τη μηχανή και το αυτοκίνητο στην άκρη του δρόμου, ώστε να μην ενοχλούν. Κατόπιν ανέκριναν τον οδηγό του αυτοκινήτου ο οποίος ζητούσε συγνώμη και έλεγε πως το ατύχημα συντελέστηκε, επειδή ήταν κουρασμένος. Το ασθενοφόρο παρέλαβε τον τραυματία μοτοσικλετιστή και τον οδήγησε στο εφημερεύον νοσοκομείο. Λίγες μέρες μετά μάθαμε ότι ευτυχώς δεν είχε πάθει κάτι σοβαρό.

Επίλογος Συνέχισα την πορεία μου προς το σπίτι μου γεμάτος σκέψεις και συναισθήματα που προκλήθηκαν από

την εικόνα του ατυχήματος. Σκεφτόμουν το πόσο αναγκαίο είναι να ακολουθεί κανείς τους κανόνες οδικής κυκλοφορίας και πόσο επικίνδυνη είναι η παραβίαση τους. Τελικά, η οδήγηση είναι μια πολύ σοβαρή υπόθεση και θα πρέπει να γίνεται με υπευθυνότητα.

Έκθεση 5η

«Άρρωστος στο σπίτι.»

Πρόλογος Η υγεία είναι το πολυτιμότερο αγαθό του ανθρώπου. Δυστυχώς όμως, τη σπουδαιότητά της δεν την αντιλαμβανόμαστε όσο είμαστε υγιείς, αλλά μόνο όταν αρρωσταίνουμε. Συχνά όλοι οι άνθρωποι αρρωσταίνουμε από διαφορετικές αιτίες ο καθένας. Υπάρχουν πολλών ειδών αρρώστιες που μας προσβάλουν.

Κύριο Θέμα Πριν από λίγο καιρό μια ίωση με έριξε στο κρεβάτι για τρεις ημέρες. Η ίωση συνοδευόταν από υψηλό πυρετό και δυνατό βήχα. Ένιωθα να καίγομαι από τον πυρετό και ήμουν εξαντλημένος και κακόκεφος. Οι γονείς μου από την πρώτη στιγμή φώναξαν το γιατρό να με εξετάσει. Αυτός μου συνέστησε μια φαρμακευτική αγωγή, την οποία και ακολούθησα.

Ο πονόλαιμος που με ταλαιπωρούσε, με εμπόδιζε να σιτίζομαι επαρκώς. Με το ζόρι έτρωγα λίγες κουταλιές σούπα κι αυτό μόνο και μόνο, για να μπορέσω να πάρω τα φάρμακά μου. Παράλληλα η ακινησία χειροτέρευε την κατάσταση, γιατί μου δημιουργούσε έναν έντονο εκνευρισμό. Μου έφταιγαν οι πάντες και τα πάντα.

Το γεγονός όμως που με δυσανασχετούσε περισσότερο ήταν η απουσία των φίλων μου. Όσο καιρό ήμουν υγιής, γκρίνιαζα που πήγαινα κάθε μέρα σχολείο. Τώρα παρακαλούσα να γίνω γρήγορα καλά και

να επιστρέψω στο σχολείο και να δω γρήγορα τους φίλους μου. Παρόλο που είχα όλο το χρόνο στη διάθεσή μου, δεν μπορούσα να κάνω τίποτα, γιατί ο υψηλός πυρετός με καθήλωσε στο κρεβάτι.

Σε τέτοιες δύσκολες καταστάσεις όμως διαπιστώνει κανείς την αγάπη των δικών του ανθρώπων. Οι γονείς μου όλο αυτό το διάστημα ήταν δίπλα μου και με φρόντιζαν υπομονετικά και αγόγγυστα. Η μητέρα μου ιδιαίτερα δεν κοιμήθηκε σχεδόν καθόλου. Αλλά και οι φίλοι μου ενδιαφέρθηκαν για μένα. Τηλεφωνούσαν συνεχώς και ρωτούσαν για την κατάσταση της υγείας μου, ενώ παράλληλα με ενημέρωναν για τα πεπραγμένα στο χώρο του σχολείου.

Επίλογος Ευτυχώς η ίωση ήταν σύντομη και γρήγορα μπόρεσα να σηκωθώ. Συνειδητοποίησα ότι μια αρρώστια είναι μεγάλη δοκιμασία. Επίσης, κατάλαβα πόσο σημαντικό είναι να έχει κανείς την υγεία του και να είναι γερός. Θα ήθελα όλοι οι άνθρωποι να έχουν την υγεία τους, για να μπορούν να ατενίζουν τη ζωή χωρίς προβλήματα.

1. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΤΡΟΧΑΙΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ

1. Αλλαγή στη συμπεριφορά και τη νοοτροπία των Ελλήνων οδηγών.
2. Η διδασκαλία της Κυκλοφοριακής Αγωγής και της Αγωγής Υγείας πρέπει να εισαχθεί σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, αρχής γενομένης από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.
3. Ένταση της αστυνόμευσης για την αυστηρή εφαρμογή των διατάξεων του Κ.Ο.Κ.
4. Εντατικοποίηση της αξιολόγησης για την απόκτηση άδειας οδήγησης τροχοφόρου οχήματος.
5. Ενίσχυση δαπανών για τη δημιουργία «ασφαλούς οδικού περιβάλλοντος» και αποκατάσταση επικίνδυνων - μελανών σημείων - με παρέμβαση Δήμων, Νομαρχιών, Περιφερειών, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.
6. Δημιουργία Εθνικού Μητρώου Τραύματος, για τη συστηματική καταγραφή και παρακολούθηση της πορείας και της έκβασης των σοβαρών τραυματισμών που εισάγονται στα Νοσοκομεία, για την παραγωγή αξιόπιστων στατιστικών δεδομένων.
7. Έρευνα, για την επίσημη ποσοτικοποίηση στοιχείων κόστους τροχαίων ατυχημάτων, για τον προσδιορισμό του κοινωνικό-οικονομικού κόστους των τροχαίων ατυχημάτων (τελευταία έρευνα το 1986).
8. Αύξηση κονδυλίων για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών - σωστικά μέσα - για την «Επείγουσα Προνοσοκομειακή Υποδομή» με κάλυψη όλης της επικράτειας (μονάδες - εξοπλισμός - στελέχωση).
9. Εκπαίδευση προσωπικού υγειονομικών μονάδων που εμπλέκονται στο τραύμα.

10. Κοινός τηλεφωνικός αριθμός αναγγελίας του τροχαίου ατυχήματος, π.χ. 112 και συντονισμός των εμπλεκόμενων κρατικών υπηρεσιών - Αστυνομία - Πυροσβεστική - ΕΚΑΒ - για την εξασφάλιση σύντομης παρέμβασης και διακομιδής στο Νοσοκομείο, για την εξασφάλιση της «Χρυσής Ώρας».
11. Αναδιοργάνωση των Τ.Ε.Π. (Τμήματα Επειγόντων Περιστατικών) και συγκρότηση τους ως αναπόσπαστο σκέλος σε όλα τα μεγάλα Γενικά Νοσοκομεία, με χωροταξική, εξοπλιστική και πλήρη στελεχιακή αυτοτέλεια και αυτονομία.
Επίσης δημιουργία ελικοδρομίου στα μεγάλα νοσοκομεία, για τις ανάγκες των Τ.Ε.Π.
12. Δημιουργία Μ.Ε.Θ. (Μονάδων Εντατικής Θεραπείας) σε κάθε μεγάλο Γενικό Νοσοκομείο και αύξηση των υπάρχοντων κλινικών Μ.Ε.Θ.
13. Δημιουργία Σύγχρονων Μονάδων Αποκατάστασης Ν.Μ. (Νωτιαίου Μυελού) συνδεδεμένων με τα Πανεπιστημιακά Περιφερειακά Νοσοκομεία της Επικράτειας.
14. Δημιουργία Κέντρου Παιδικού Τραύματος (ελλείπει παντελώς) στελεχωμένο με εξειδικευμένους ιατρούς.
15. Δημιουργία κοινωνικών μονάδων για την ψυχολογική στήριξη των θυμάτων και των οικογενειών τους από οδικά ατυχήματα με έμφαση στα θύματα με Κ.Ε.Κ. (Κρανιοεγκεφαλικές Κακώσεις), με επικουρία Ιατρών Αποκατάστασης για την εκπαίδευση στις καθημερινές τους ανάγκες.
16. Πιστοποίηση από τα Κ.Τ.Ε.Ο., των μετασκευών αναπηρικών αυτοκινήτων.
17. Για τον καθορισμό βλάβης στα θύματα των τροχαίων ατυχημάτων να χορηγείται επίσημη Κρατική Γνωμάτευση, από Επιτροπή Ιατρών Αποκατάστασης.
18. Για την εκδίκαση αστικής ευθύνης, στα θύματα των τροχαίων ατυχημάτων, να μη λαμβάνεται υπόψη μόνο

το νοσηλευτικό κόστος, αλλά το επίσημο κοινωνικό - οικονομικό κόστος του τροχαίου ατυχήματος, που περιλαμβάνει την αξία του ανθρωπίνου κεφαλαίου και της μείωσης της ποιότητας ζωής του θύματος.

19. Απαιτείται η παρουσία ειδικού ψυχολόγου για τα στελέχη των μονάδων που εμπλέκονται στον τόπο του ατυχήματος και στη διακομιδή τους (Αστυνομία, Πυροσβεστική, ΕΚΑΒ) καθώς και στα Τ.Ε.Π. για την ψυχολογική στήριξη των παθόντων, του οικογενειακού περιβάλλοντος τους, μη εξαιρουμένου του προκαλέσαντος το ατύχημα.
20. Κινητοποίηση των Μ.Μ.Ε. για την αναγκαιότητα μείωσης των τροχαίων ατυχημάτων.

(6ο Πανελλαδικό ιατροκοινωνικό συνέδριο
με θέμα τα τροχαία ατυχήματα)

2. ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ

Τα τροχαία ατυχήματα αποτελούν σε όλο τον κόσμο σοβαρότατο πρόβλημα δημόσιας υγείας. Στην Ελλάδα οι θάνατοι από τροχαία ατυχήματα είναι σχεδόν δύο φορές πιο συχνόι απ' ό,τι παγκοσμίως. Έχουμε 2.000 θανάτους, 4.000 βαριά και 30.000 ελαφρά τραυματισμένους κατά μέσο όρο το χρόνο. Από τους νεκρούς και τους τραυματίες το 1/3 είναι παιδιά. Το τραγικό αυτό γεγονός γίνεται ακόμα χειρότερο, αν υπολογίσει κανένας ότι πέρα από τους θανάτους πολλοί από τους τραυματίες μένουν ανάπηροι, και μάλιστα σε μικρή ηλικία.

Τα τροχαία ατυχήματα δεν τα δημιουργεί η κακιά ώρα ή η κακοτυχία. Είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων, όπως το ανθρώπινο λάθος, η αμέλεια, η απεισκευασία, η περιφρόνηση του κινδύνου, η άγνοια κ.λ.π., και σ' αυτούς τους παράγοντες έχουμε υποχρέωση να παρέμβουμε. Στην Ελλά-

δα πολύ λίγα μέτρα πρόληψης είναι υποχρεωτικά με νόμους, αλλά και για όσα έχουν θεσπιστεί νόμοι, πάλι δεν τηρούνται.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την πρόκληση τροχαίων ατυχημάτων στα παιδιά έχουν σχέση:

1. Με το ίδιο το παιδί, την ηλικία του και τις φυσικές αδυναμίες της (το χαμηλό ανάστημα, το μικρότερο οπτικό πεδίο, τη νευρολογική του ανωριμότητα, την αδυναμία γνώσης των σημάτων, την παρορμητικότητα και ακόμα και τη γοητεία που προκαλεί ο κίνδυνος).
2. Το περιβάλλον του παιδιού, τους γονείς και τους δασκάλους του, την επίβλεψη και την εκπαίδευση που του παρέχουν.
3. Την κατάσταση του οδικού δικτύου της χώρας (το σχεδιασμό των δρόμων, τη σηματοδότηση, τη δόμηση κ.λ.π.). Σημειώνεται ότι στην Ελλάδα μόνο στο 10% του οδικού δικτύου μπορούν να αναπτυχθούν με ασφάλεια ταχύτητες μεγαλύτερες από 80 χιλιόμετρα την ώρα.
4. Τις αδυναμίες των οδηγών (επιπολαιότητα, ανεπαρκής εκπαίδευση, κακή συντήρηση των οχημάτων και μη τήρηση των κανόνων του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας). Το παιδί μπορεί να γίνει θύμα τροχαίου είτε ως πεζός στους δρόμους, είτε ως επιβάτης μεταφορικού μέσου, ή ακόμα ως ποδηλάτης και στην εφηβεία ως οδηγός.

A. Το παιδί πεζός

Το 30% των νεκρών από τροχαία ατυχήματα στην Ελλάδα είναι πεζοί και κυρίως παιδιά και έφηβοι. Το παιδί ως πεζός μειονεκτεί σημαντικά σε σχέση με τους ενήλικους εξαιτίας φυσικών αδυναμιών, γι' αυτό χρειάζεται εκπαίδευση και επιτήρηση. Το παράδειγμα των ενηλίκων είναι το καλύτερο εκπαιδευτικό εργαλείο. Καλό είναι να διδάσκονται τα παιδιά από πολύ μικρά τους κανόνες κυκλοφοριακής αγωγής και να μάθουν σιγά σιγά να αναγνωρίζουν τα σήματα

της Τροχαίας. Σημαντική είναι και η κατανόηση των εννοιών απόσταση, ταχύτητα και ήχος, που όμως προϋποθέτει νευρολογική ωριμότητα, η οποία αποκτάται βαθμιαία. Κρατάμε, λοιπόν, πάντα το χέρι των παιδιών που συνοδεύουμε και περπατάμε σωστά, πάντα στο πεζοδρόμιο, σεβόμενοι όλους τους κανόνες. Για παράδειγμα, δεν διασχίζουμε δρόμο στις διαβάσεις πεζών, αν δεν ανάψει πράσινο, ακόμα κι αν ο δρόμος είναι έρημος. Αν δεν υπάρχει φωτεινός σηματοδότης, σταματάμε στην άκρη του πεζοδρομίου, βρίσκουμε ένα ασφαλές σημείο, ελέγχουμε οπτικά και ακουστικά προς όλες τις κατευθύνσεις για οχήματα και όταν ο δρόμος είναι ελεύθερος τον διασχίζουμε γρήγορα και κάθετα.

Ειδικότερα ως προς τις ηλικίες των παιδιών:

Παιδιά μικρότερα των 8 χρόνων δεν πρέπει να κυκλοφορούν ποτέ μόνα τους στους δρόμους και έχουν ανάγκη από αυστηρή και συνεχή επιτήρηση.

Παιδιά μεγαλύτερα των 9 χρόνων, μετά από καλή εκπαίδευση, μπορούν να κυκλοφορούν μόνα τους ή και να διασχίζουν γνωστούς και όχι πολυσύχναστους δρόμους ή δρόμους πολυσύχναστους που έχουν καλή σηματοδότηση.

Παιδιά άνω των 12 χρόνων - αλλά όχι μικρότερα - διαθέτουν πια τις δυνατότητες να συμπεριφέρονται στους δρόμους σωστά, όπως και οι ενήλικοι.

B. Το παιδί επιβάτης

Για την ασφαλή μεταφορά των παιδιών υπάρχουν ορισμένοι βασικοί κανόνες:

Ποτέ μην τοποθετείτε τα παιδιά στο μπροστινό κάθισμα (ειδικά αν έχει αερόσακο), πάντοτε στο πίσω. Και σε ελαφρά σύγκρουση ή σε απότομο φρενάρισμα το παιδί κινδυνεύει να χτυπήσει στο ταμπλό του αυτοκινήτου.

Ποτέ στο πορτμπεμπέ, στα γόνατα ή στην αγκαλιά κά-

ποιου. Αναφέρεται ότι το 90% των επιβατών που κρατούσαν παιδιά στην αγκαλιά τους σε τροχαίο ατύχημα και σώθηκαν, σώθηκαν επειδή το παιδί λειτούργησε ως ασπίδα.

Πάντοτε στο ειδικό κάθισμα ασφαλείας, με την ειδική ζώνη ασφαλείας.

Ποτέ 2 παιδιά μαζί σε μία ζώνη ασφαλείας.

Υπολογίζεται ότι αν όλα τα παιδιά ταξίδευαν δεμένα στα ειδικά παιδικά καθίσματα οι θάνατοι από τροχαία θα μπορούσαν να μειωθούν κατά 70% και οι τραυματισμοί κατά 67%. Όμως, παιδικά καθίσματα αυτοκινήτου αγοράζουν μόνο 58% των γονιών που μένουν στην Αθήνα και έχουν αυτοκίνητο, και ακόμα λιγότεροι (32%) στην επαρχία, ενώ, δυστυχώς, μόνο 0,5-1% αγοράζουν το τελευταίων προδιαγραφών κάθισμα ασφαλείας, που είναι ειδικό για το βάρος, την ηλικία, το μήκος του παιδιού και παρέχει ικανοποιητική προστασία.

Τα καθίσματα αυτά φέρουν το σήμα ECE R 4403 στη συσκευασία. Υπάρχουν:

- α) καθίσματα στραμμένα προς τα πίσω για παιδιά με βάρος μέχρι 10 κιλά,
- β) καθίσματα διπλής κατεύθυνσης για παιδιά με βάρος μέχρι 20 κιλά,
- γ) καθίσματα στραμμένα προς τα εμπρός για παιδιά βάρους 10-25 κιλών και
- δ) ανυψωτικά καθίσματα για παιδιά βάρους 15-35 κιλών.

Η ύπαρξη ζώνης ασφαλείας και στα πίσω καθίσματα έχει διαπιστωθεί ότι μειώνει τους θανάτους κατά 22% και τους τραυματισμούς κατά 50%. Προσοχή! Η ζώνη ασφαλείας θεωρείται κατάλληλη, όταν το διαγώνιο τμήμα της περνά από το μέσο, περίπου, της απόστασης μεταξύ του άκρου του ώμου και του λαιμού.

Ποτέ τα παιδιά στο αυτοκίνητο με επικίνδυνα παιχνίδια.

Οι πόρτες του αυτοκινήτου πρέπει να ασφαρίζονται απ' έξω.

Πολλά παιδιά τραυματίζονται ή και σκοτώνονται πέφτο-

ντας έξω από την πόρτα του αυτοκινήτου που ανοίγει απότομα σε στροφή ή όταν παίζουν με την πόρτα χωρίς να φορούν ζώνη.

Π.χ., αναφέρονται τραυματισμοί παιδιού κατά την έξοδο από το πάρκινγκ, ακόμα και από το γκαράζ του σπιτιού.

(από το διαδίκτυο, «κέντρο παιδικής μέριμνας»)

3. Η ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΗ

Οι ωκεανοί καλύπτουν ποικιλία από σχήματα και μεγέθη, ξεκινώντας από το φυτοπλαγκτόν και το ζωοπλαγκτόν και φτάνοντας μέχρι τον λευκό καρχαρία και τη γαλάζια φάλαινα.

Ο καθένας από τους θαλάσσιους οργανισμούς αποτελεί μέρος του περίπλοκου και μαγευτικού θαλάσσιου οικοσυστήματος.

Ο αριθμός των διάφορων οργανισμών που ζουν στους ωκεανούς εκτιμάται ότι ξεπερνά τα 178.000 είδη. Ο αριθμός αυτός συνεχώς αυξάνεται, καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται και επιτρέπει την εξερεύνηση στα μεγάλα βάθη. Είδη άγνωστα που ζουν σε βάθος χιλιάδων μέτρων ανακαλύπτονται συνεχώς καθώς συνεχίζεται η υποβρύχια περιπλάνησή μας.

Ταυτόχρονα όμως, άλλα θαλάσσια είδη έχουν χαθεί για πάντα ενώ άλλα βρίσκονται στο χείλος της εξαφάνισης. Αιτία, για άλλη μια φορά, ο άνθρωπος: υπεραλίευση, ρύπανση, φαλινοθηρία...

Η εξέλιξη της τεχνολογίας αύξησε την ικανότητα εκμετάλλευσης της θαλάσσιας ζωής σε ρυθμούς πολύ μεγαλύτερους από αυτούς της αναπαραγωγής και αποκατάστασής της. Σήμερα είναι πια γνωστό ότι οι δυνατότητες των ωκεανών δεν είναι απεριόριστες. Για πολλά χρόνια η εκμετάλλευση των ωκεανών ήταν ανάλογη των δικών μας δυνατοτήτων. Μέσα σε 50 χρόνια (1925 -1975), τα φαλινοθηρικά σκάφη αποδεκάτισαν τους πληθυσμούς των φαλινών. Σκότωσαν

περισσότερες από 1,5 εκατομμύριο φάλαινες. Κυνήγησαν τους πληθυσμούς των φαλαινών τον ένα μετά τον άλλο. Σταμάτησαν μόλις το 1986, όταν συμφωνήθηκε η απαγόρευση της εμπορικής φαλινοθηρίας. Ακόμα και σήμερα, η Ιαπωνία και η Νορβηγία συνεχίζουν τη φαλινοθηρία.

Αντίστοιχη τύχη φαίνεται να έχουν και άλλα θαλάσσια είδη με μεγάλη εμπορική αξία, όπως ο τόνος. Οι επιστημονικές των επιστημόνων για τη δραματική μείωση των αποθεμάτων του τόνου, δεν αποδεικνύονται αρκετές για να προστατέψουν το μεγάλο αυτό μεταναστευτικό ψάρι από την επικείμενη εξαφάνιση. Άλλα είδη, όπως τα δελφίνια, που αποτέλεσαν σύμβολο πολλών πολιτισμών, απειλούνται από καταστροφικά αλιευτικά εργαλεία, τη θαλάσσια ρύπανση αλλά και τον ανταγωνισμό με τους αλιείς.

Αν συνεχίσουμε την ίδια τακτική, τα αποτελέσματα θα είναι τραγικά τόσο για τη θαλάσσια ζωή όσο και για τα εκατομμύρια των ανθρώπων που εξαρτώνται από αυτή. Θα πρέπει να πάρουμε μέτρα, πριν να είναι πολύ αργά.
(www.greenpeace.org)

4. ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

Η **Οικολογία** αποτελεί κλάδο των Φυσικών Επιστημών. Είναι η μελέτη του μεγέθους και της διάδοσης των πληθυσμών των ζώντων οργανισμών, καθώς και του τρόπου με τον οποίο οι ιδιότητες αυτές επηρεάζονται από την αλληλεπίδραση μεταξύ των οργανισμών και του περιβάλλοντός τους. Το περιβάλλον ενός οργανισμού περιλαμβάνει τόσο τις φυσικές ιδιότητες, οι οποίες αποτελούν το σύνολο των κατά τόπους αβιωτικών παραγόντων, όπως το κλίμα και η γεωλογία, όσο και τους υπόλοιπους οργανισμούς που μοι-

ράζονται το ίδιο οικοσύστημα. Ο όρος oekologie δημιουργήθηκε στα 1866 από το Γερμανό βιολόγο Ernst Haeckel, από τις ελληνικές λέξεις οίκος και λόγος και σημαίνει κυριολεκτικά «μελέτη του φυσικού οίκου».

Αντικείμενο της οικολογίας

Η οικολογία θεωρείται συνήθως κλάδος της βιολογίας, της γενικής επιστήμης που μελετά τους οργανισμούς. Οι οργανισμοί μπορούν να μελετηθούν σε διάφορα επίπεδα: από το επίπεδο των πρωτεϊνών και των νουκλεϊκών οξέων (βιοχημεία και μοριακή βιολογία), στο επίπεδο των κυττάρων (κυτταρική βιολογία), στο επίπεδο των ατόμων (βοτανική, ζωολογία, και άλλοι ανάλογοι κλάδοι), στο επίπεδο των πληθυσμών, των κοινοτήτων και των οικοσυστημάτων, μέχρι και στο επίπεδο του συνόλου της βιόσφαιρας. Τα δύο τελευταία επίπεδα αποτελούν τα κύρια γνωστικά αντικείμενα της οικολογίας.

Η οικολογία αποτελεί μια διακλαδική επιστήμη. Επειδή επικεντρώνεται στα υψηλότερα επίπεδα οργάνωσης της ζωής και στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των οργανισμών και του περιβάλλοντός τους, βασίζεται έντονα σε πολλούς άλλους επιστημονικούς κλάδους, ιδιαίτερα στη γεωλογία, τη γεωγραφία, τη μετεωρολογία, την εδαφολογία, τη χημεία και τη φυσική. Επομένως, η οικολογία θεωρείται ολιστική επιστήμη, καθώς υπερκαλύπτει παλαιότερους κλάδους, όπως η βιολογία, οι οποίοι κατ' αυτήν την έννοια γίνονται βοηθητικοί κλάδοι και συμβάλλουν στην οικολογική γνώση.

Ως επιστήμη, η οικολογία δεν υπαγορεύει ποιες πρακτικές είναι «σωστές» ή «λανθασμένες». Εντούτοις, η διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλοι ανάλογοι οικολογικοί στόχοι αποτελούν την επιστημονική βάση για την έκφραση των στόχων του οικολογικού κινήματος, ενώ η οικολογική επιστήμη βοηθά στην αντιμετώπιση των οικολογικών προ-

βλημάτων παρέχοντας επιστημονικές μεθοδολογίες, μετρήσεις και ορολογία. Επιπροσθέτως, η ολιστική θεώρηση της φύσης αποτελεί κύριο πυλώνα τόσο της οικολογικής επιστήμης όσο και του οικολογικού κινήματος.

Η έννοια του οικοσυστήματος

Η βασική αρχή της οικολογίας είναι ότι κάθε ζωντανός οργανισμός έχει μια προοδευτική και συνεχόμενη σχέση με κάθε άλλο στοιχείο που απαρτίζει το περιβάλλον του. Ως οικοσύστημα μπορεί να οριστεί κάθε τοποθεσία στην οποία υπάρχουν αλληλεπιδράσεις μεταξύ των οργανισμών και του περιβάλλοντος.

Το οικοσύστημα αποτελείται από δύο τμήματα, το τμήμα της ζωής (ονομάζεται βιοκοινότητα (*bioscoenosis*)) και το περιβάλλον στο οποίο υπάρχει αυτή η ζωή (ο βίοτοπος). Στο οικοσύστημα, τα είδη συνδέονται και εξαρτώνται μεταξύ τους μέσω τροφικών αλυσίδων, ανταλλάσσοντας ενέργεια και ύλη μεταξύ τους αλλά και με το περιβάλλον στο οποίο ζουν (*βλέπε παραγωγοί, καταναλωτές*).

Η έννοια ενός οικοσυστήματος μπορεί να απευθύνεται σε μονάδες διαφόρων διαστάσεων, όπως είναι μια λιμνούλα, ένα χωράφι, ή ένα κομμάτι νεκρού δέντρου. Η μονάδα μικρότερων τμημάτων ονομάζεται *μικροοικοσύστημα*. Για παράδειγμα, ένα οικοσύστημα μπορεί να είναι μία πέτρα και η ζωή που υπάρχει κάτω από αυτήν. Ένα μεσοοικοσύστημα μπορεί να είναι ένα δάσος, και ένα *μακροοικοσύστημα* μια ολόκληρη οικοπεριοχή με τη λεκάνη απορροής της.

5. ΤΑ ΚΑΥΣΑΕΡΙΑ

Τα καυσαέρια δεν είναι μόνο η πραγματικότητα της εποχής. Είναι κι ένα σύμβολο, που θέλει να πει πολλά.

Όσο προχωρεί η ονομασμένη «βιομηχανοποίηση», όσο το αυτοκίνητο καταπλημμυρίζει τους δρόμους της γης, όσο τα εργοστάσια πληθαίνουν βγάζοντας από τα πυρίκαυστα σπλάχνα τους μαύρο, ακίνητο καπνό, όσο το πετρέλαιο αναδύομενο από τα βάθη της γης, - είναι η νέα Αφροδίτη, πλασμένη όχι από τον αφρό των κυμάτων, αλλ' από στερεοποιημένο μαζούτ, που ανεβαίνει ανάμεσα ουρανού και γης - τόσο ακούμε σπαρακτικότερα την οικουμενική ψυχή να κραυγάζει: «τι θ' απογίνουμε; Θα χαθούμε καθώς τα ποντίκια αλειμμένα πετρέλαιο και παραδομένα στην καταστροφή;». Άνθρωποι σοφοί συνεδριάζουν παντού και γνωμοδοτούν. Έπειτα καταπίνουν τα καυσαέρια τους και πάνε να κοιμηθούν τον ύπνο του δικαίου. Οι παρθένοι, οι απολίτιστοι διατηρούν ακόμη μια ώρα αιθρίας.

Ο άνθρωπος ταλαιπωρήθηκε χιλιάδες χρόνια, για να ξεφύγει την ανοιχτή φύση, τη σπηλιά, την πασσαλόχτιστη λιμναία κατοικία, την καλύβα, την παράγκα, το φτωχόσπιτο. Εξασφάλισε θεαματικές ανέσεις στη διαβίωσή του. Και να που νιώθει, ξαφνικά, να του λείπει το ψυχρό αγεράκι της αυγής, η αύρα του απόβραδου, αυτό το πολύ καθαρό οξυγόνο, που απορρυπαίνει τα πλεμόνια και μεταμορφώνει την απλή ανάσα σε δώρημα τέλειο.

Ο τεχνολογικός πολιτισμός είναι η φυσική ανέλιξη πολύχρονης προσπάθειας. Κι εκείνοι ακόμη, οι ασυλλόγιστοι, που τον καταριούνται, δε θα μπορούσαν να υπάρξουν έξω από τα πλαίσιά του γογγύζουν· μόνο, όταν υποχρεώνονται να καταβάλουν το τίμημα. Μήτε και να υποθέσουμε πως ο τεχνολογικός πολιτισμός θα μεταστραφεί κάποια στιγμή και θ' ανακόψει την πορεία του. Το θέμα είναι πώς θα κατορθώσουμε να τον εξανθρωπίσουμε. Άλλωστε, αυτό είναι και το πυρηνικό θέμα τους καιρού μας: πώς θα μπορέσουμε να υπάρξουμε σαν άνθρωποι μέσα σ' ένα αληθινά ανθρώπινο πολιτισμό.

Έκθεση 1n

«Σήμερα παρατηρείται το εξής αντιφατικό φαινόμενο: Ενώ οι άνθρωποι μείωσαν τη φυσική απόσταση που τους χώριζε, παρατηρείται μια εσωτερική απομάκρυνση, με αποτέλεσμα να γίνεται λόγος για προβλήματα μοναξιάς του σύγχρονου ανθρώπου. Ποιοι πιστεύετε πως είναι οι λόγοι που οδήγησαν στη δημιουργία του φαινομένου;»

Πρόλογος Ο άνθρωπος είναι «κοινωνικό ον» σύμφωνα με τον Αριστοτέλη. Ο σύγχρονος τρόπος διαβίωσης όμως έχει αλλάξει το χαρακτήρα του ανθρώπου και έχει μεταβάλλει τις συνθήκες μέσα στις οποίες ζει. Έτσι, χαρακτηριστικό στοιχείο της εποχής μας είναι η αποξένωση των ανθρώπων και η αντικοινωνικότητά τους.

Κύριο Θέμα Γενεσιουργός αιτία του φαινομένου της απομάκρυνσης των ανθρώπων είναι η αστικοποίηση. Ο αφιλόξενος χαρακτήρας των μεγαλουπόλεων εμποδίζει τη δημιουργία ουσιαστικών ανθρώπινων σχέσεων. Οι μεγαλουπόλεις αποτελούνται από ανθρώπους με διαφορετική κουλτούρα και συνήθειες. Έτσι, δεν είναι δυνατή η επικοινωνία μεταξύ τους. Το περιβάλλον των σύγχρονων πόλεων είναι διαμετρικά αντίθετο από αυτό των χωριών, όπου η καθημερινή επαφή αποτελούσε αναπόσπαστο στοιχείο της ζωής των ανθρώπων.

Μια άλλη αιτία είναι ο καταναλωτικός τρόπος ζωής που χαρακτηρίζει τους σύγχρονους πολίτες. Ο άνθρωπος έχει επιδοθεί στην ακόρεστη απόκτηση υλι-

κών αγαθών. Αυτή η μανία όμως έχει ως αποτέλεσμα ο άνθρωπος να γίνεται εγωιστής και να δημιουργούνται ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων. Έτσι, χάνονται οι σχέσεις μεταξύ τους και η κοινωνία μετατρέπεται σ' ένα πεδίο ανταγωνισμού και προβολής υλικών αγαθών.

Επίσης, ακόμα ένας λόγος που οδηγεί στη διόγκωση του φαινομένου είναι και η φύση της σύγχρονης εργασίας. Χαρακτηριστικά στοιχεία του τρόπου εργασίας είναι η τυποποίηση και ο αυτοματισμός. Η είσοδος της μηχανής στους χώρους εργασίας οδήγησε τους ανθρώπους να εργάζονται με εξαντλητικούς ρυθμούς. Έτσι, δεν υπάρχει η δυνατότητα για τον εργαζόμενο να δημιουργεί κοινωνικές σχέσεις, γιατί στην προσωπική ζωή επιδιώκει την ξεκούραση.

Τέλος, θα πρέπει να γίνει αναφορά στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Και στον τρόπο που αυτά λειτουργούν. Τα μέσα επικοινωνίας στερούν από το σύγχρονο άνθρωπο την επικοινωνία με τους συνανθρώπους του. Ειδικά η τηλεόραση και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές τον αναγκάζουν να προσκολλάται σε αυτά. Όμως μ' αυτόν τον τρόπο χάνεται η ανθρώπινη επαφή και επέρχεται η απομόνωση.

Επίλογος Η αποξένωση και η μοναξιά είναι λοιπόν αποτέλεσμα των συνθηκών μέσα στις οποίες ζει ο σημερινός άνθρωπος. Για να μπορέσουν να καταπολεμηθούν, θα πρέπει να αλλάξει ο τρόπος λειτουργίας των σύγχρονων κοινωνιών.

Έκθεση 2η

«Ποια νομίζετε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της ζωής στην πόλη και ποια είναι τα πλεονεκτήματα της ζωής στο χωριό;»

Πρόλογος Ορισμένοι άνθρωποι προτιμούν να ζουν στην πόλη ενώ κάποιοι άλλοι στο χωριό. Όμως, πολλές φορές ζούμε σ' έναν τόπο, επειδή μεγαλώσαμε σ' αυτόν ή γιατί δουλεύουμε σ' αυτόν ή ακόμη για πολλούς άλλους παράγοντες. Κάθε τύπος κατοικίας παρουσιάζει τόσο πλεονεκτήματα, όσο και μειονεκτήματα.

Κύριο Θέμα Η σύγχρονη τάση επιβάλλει τη διαμονή στην πόλη. Αυτό κάθε άλλο παρά τυχαίο είναι, γιατί οι σύγχρονες πόλεις προσφέρουν μία σειρά πλεονεκτημάτων, τα οποία έλκουν τους ανθρώπους.

Στην πόλη παρέχονται πολλές ευκαιρίες για δουλειά. Υπάρχει πληθώρα επαγγελματιών στα αστικά κέντρα και συνεχώς παρουσιάζονται περισσότερες ειδικότητες, οι οποίες μπορούν ν' απορροφήσουν εργατικό δυναμικό. Η εξασφάλιση ενός μηνιαίου εισοδήματος και η δυνατότητα επαγγελματικής και κοινωνικής ανόδου προσελκύουν τον κόσμο στα αστικά κέντρα. Στις πόλεις βρίσκουν οι άνθρωποι εύκολα εργασία.

Επίσης, σ' ένα αστικό κέντρο υπάρχουν μεγαλύτερες ευκαιρίες για μόρφωση. Σήμερα σ' όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα υπάρχουν εκπαιδευτικά ιδρύματα που καλύπτουν όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα, υπάρχουν πνευματικά κέντρα, όπως είναι τα ωδεία και τα ινστιτούτα ξένων γλωσσών, που δίνουν στους νέους δυνατότητες για περαιτέρω ανάπτυξη των πνευματικών τους ικανοτήτων. Αντίθετα, στο χωριό οι παροχές αυτές απουσιάζουν ή λειτουργούν με ελλείψεις.

Εξάλλου, δε θα πρέπει να παραλειφθεί η αναφορά στον τομέα της ψυχαγωγίας. Οι δυνατότητες για ψυχαγωγία σ' ένα αστικό κέντρο είναι πολυποίκιλες και μπορεί κανείς να επιλέξει τον τρόπο και το είδος διασκέδασης του. Δεν υπάρχει ο φόβος της μονοτονίας ή της επανάληψης. Επιπλέον, διεξάγονται πολλές

πνευματικές εκδηλώσεις. Έτσι, η πόλη γίνεται πόλος έλξης των ανθρώπων και ιδιαίτερα των νέων.

Τέλος, σημαντικό ρόλο κατέχει και η ιατρική περίθαλψη. Σήμερα όλες οι μεγαλουπόλεις έχουν σύγχρονα νοσοκομεία και κλινικές με γιατρούς όλων των ειδικοτήτων, που καλύπτουν υγειονομικά τους πολίτες. Μπορούν ν' αντιμετωπίσουν κάθε περιστατικό, χωρίς να υπάρχει ανάγκη μεταφοράς τους αλλού. Έτσι, ο άνθρωπος νιώθει ασφαλής σ' ό,τι αφορά την υγεία του.

Από την άλλη πλευρά όμως και η ζωή σ' ένα χωριό, πέρα απ' τις όποιες ελλείψεις που εμφανίζονται σ' αυτήν, έχει τα δικά της πλεονεκτήματα που έλκουν πολλούς ανθρώπους.

Πρώτα απ' όλα, οι κοινωνικές σχέσεις στο χωριό είναι γνήσιες και αυθόρμητες. Οι άνθρωποι εξακολουθούν να διατηρούν δεσμούς φιλίας και αλληλεγγύης. Έχουν ανεπτυγμένο αίσθημα κοινωνικότητας, ενώ οι σχέσεις τους είναι ειλικρινείς. Αντίθετα, στην πόλη ο άνθρωπος κυριαρχείται από το αίσθημα της μοναξιάς.

Επιπλέον, οι κίνδυνοι στο χωριό είναι λιγότεροι απ' αυτούς της πόλης. Η βία και η εγκληματικότητα, ένα φαινόμενο που χαρακτηρίζει τις πόλεις, εμφανίζεται με μειωμένο ποσοστό στις αγροτικές περιοχές. Οι άνθρωποι δε ζουν καθημερινά υπό την απειλή εγκληματικών ενεργειών, είναι περισσότερο χαλαροί και έχουν περισσότερη εμπιστοσύνη στους συνανθρώπους τους.

Επίσης, το περιβάλλον του χωριού είναι πιο καθαρό και υγιεινό. Δεν εμφανίζονται τόσο έντονα προβλήματα ρύπανσης και μόλυνσης, φαινόμενα που μαστίζουν τις πόλεις. Το πράσινο, η καθαρή ατμόσφαιρα, το φυσικό περιβάλλον είναι στοιχεία που εξασφαλίζουν μια φυσική ζωή. Οι τροφές είναι αγνές και υγιεινές, χωρίς συντηρητικά. Απουσιάζει το άγχος και κυριαρχεί η ηρεμία.

Επίλογος Όπως γίνεται αντιληπτό, κάθε τόπος διαμονής εμφανίζει τόσο θετικές, όσο και αρνητικές πλευρές. Πολλές φορές αναγκαζόμαστε να ζούμε σε τόπους που δεν επιθυμούμε, γιατί μας το επιβάλλουν οι περιστάσεις. Θα ήταν ευτύχημα λοιπόν να μπορεί ο κάθε άνθρωπος να διαμένει στον τόπο που επέλεξε ή να μπορεί να συνδυάσει όσα επιθυμεί σ' έναν μόνο τόπο.

Έκθεση 3η

«Παρακολουθήσατε την ομιλία ενός εκπροσώπου μιας θεραπευτικής κοινότητας (π.χ. Ιθάκη, Διάβαση, 18 άνω κτλ.) σε εκδήλωση του Δήμου της περιοχής σας. Στο μεγαλύτερο μέρος της ομιλίας του αναφέρθηκε στις δυσκολίες επανένταξης στην κοινωνία που αντιμετωπίζουν νέα άτομα - πρώην χρήστες οι οποίοι έχουν αποθεραπευτεί. Ενημερώστε στη συνέχεια την τάξη σας για την ομιλία αυτή και παρουσιάστε τα βασικά επιχειρήματα του ομιλητή.»

Πρόλογος Αγαπητοί μου συμμαθητές,

Χθες το βράδυ στο πολιτιστικό κέντρο παρακολούθησα την ημερίδα που οργάνωσε ο Δήμος μας σχετικά με τα ναρκωτικά. Μέσα στα πλαίσια αυτής της ημερίδας υπήρχε και μία ομιλία ενός εκπροσώπου της θεραπευτικής κοινότητας «Ιθάκη». Ο ομιλητής προσπάθησε να καταδείξει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι πρώην χρήστες ναρκωτικών, στην προσπάθειά τους να επανενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο.

Κύριο Θέμα Η βασικότερη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι πρώην χρήστες ναρκωτικών, αφορά τη στάση του υπόλοιπου κοινωνικού συνόλου απέναντί τους. Οι περισσότεροι άνθρωποι τους αντιμετωπίζουν από επιφυλακτικά ως ρατσιστικά. Πολλοί είναι αυτοί που θε-

ωρούν ότι οι άνθρωποι αυτοί δεν έχουν απεξαρτηθεί πραγματικά από τα ναρκωτικά και η θεραπεία τους δεν έχει ολοκληρωθεί. Πιστεύουν λοιπόν ότι οι πρώην χρήστες θα δημιουργήσουν πάλι προβλήματα, που σχετίζονται με τα ναρκωτικά.

Πολύ μεγάλο είναι και το πρόβλημα που σχετίζεται με την εργασία. Τα άτομα που έχουν απεξαρτηθεί από τα ναρκωτικά, ανεξάρτητα από τα προσόντα που μπορεί να έχουν είναι αδύνατο να βρουν δουλειά. Οι εργοδότες τους θεωρούν προβληματικούς και ανίκανους να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις που έχουν οι χώροι εργασίας. Πρόκειται φυσικά για μία στάση ρατσιστική και απάνθρωπη.

Ένα άλλο πρόβλημα σχετίζεται με το κοινωνικό τους περίγυρο. Είναι πολύ δύσκολο το φιλικό τους περιβάλλον και ειδικά αυτοί που είχαν βιώσει την εμπειρία αυτών των ανθρώπων κατά τη διάρκεια της χρήσης, να τους δεχθούν πίσω. Ελάχιστοι τους προσφέρουν την παρέα τους και αυτοί με επιφυλάξεις.

Επίλογος Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι ένας πρώην χρήστης είναι δύσκολο να ξαναμπει σε κανονικούς ρυθμούς ζωής. Δυστυχώς, οι άνθρωποι τις περισσότερες φορές δυσκολεύονται να λησμονήσουν και να συγχωρήσουν τις πράξεις των συνανθρώπων τους. Όλα αυτά όμως έχουν ως συνέπεια να οδηγούν τα άτομα αυτά στο να ξανακάνουν λάθη του παρελθόντος.

Έκθεση 4η

«Είναι κοινά αποδεκτό ότι ένα από τα προβλήματα που κλονίζουν τα θεμέλια της κοινωνίας, είναι τα ναρκωτικά. Η ευρεία διάδοση τους προβληματίζει και θέτει σε ανησυχία το

κοινωνικό σύνολο. Ποιοι λόγοι νομίζετε ότι οδηγούν τους νέους στη χρήση των ναρκωτικών ουσιών;»

Πρόλογος Τα ναρκωτικά είναι η μεγαλύτερη μάστιγα που μαίνεται στο χώρο της νεολαίας. Είναι ένα παγκόσμιο κοινωνικό πρόβλημα που κλονίζει τα θεμέλια της ανθρώπινης ύπαρξης. Δυστυχώς, παρ' όλες τις προσπάθειες που έχουν γίνει από την παγκόσμια κοινότητα, το πρόβλημα συνεχίζει να υπάρχει και μάλιστα να διογκώνεται.

Κύριο Θέμα Για να υπάρξει ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος, θα πρέπει να γίνει αναζήτηση των αιτιών που το προκαλούν αλλά και του τρόπου λειτουργίας των σύγχρονων κοινωνιών.

Ένα από τα πιο σημαντικά αίτια που οδηγούν τους νέους στα ναρκωτικά είναι η αποξένωση που χαρακτηρίζει τις σύγχρονες κοινωνίες. Οι άνθρωποι δεν επικοινωνούν μεταξύ τους, αποξενώνονται και παντού κυριαρχεί το αίσθημα της μοναξιάς, με αποτέλεσμα να γίνονται απάνθρωπες οι συνθήκες διαβίωσης. Πολλοί νέοι, όταν αντιμετωπίζουν κάποιο σοβαρό πρόβλημα, δεν έχουν κάποιον να τους συμπαρασταθεί και καταφεύγουν στα ναρκωτικά θεωρώντας τα ως μέσο διαφυγής από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν.

Μία άλλη αιτία είναι και η αδυναμία ένταξης πολλών νεαρών ατόμων στο κοινωνικό σύνολο. Δυστυχώς, οι κοινωνικοί θεσμοί δε λειτουργούν σωστά με αποτέλεσμα η ένταξη των παιδιών στο κοινωνικό περιβάλλον να είναι πολλές φορές προβληματική. Η ανεπαρκής αυτή λειτουργία της οικογένειας, του σχολείου ή άλλων φορέων έχει ως αποτέλεσμα τα νεαρά παιδιά να καταφεύγουν σε ομάδες συνομηλίκων μέσα από τις οποίες γνωρίζουν τα ναρκωτικά.

Ακόμα, πολλοί νέοι καταφεύγουν στα ναρκωτικά μι-

μούμενοι κάποια είδωλά τους. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις κάποιον μουσικών ειδώλων ή ηθοποιών που διακηρύσσουν ότι κάνουν χρήση ναρκωτικών. Δυστυχώς, πολλά νεαρά άτομα οδηγούνται στα ναρκωτικά μιμούμενοι τα είδωλά τους και πιστεύοντας ότι μ' αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουν κι αυτοί να γίνουν διάσημοι.

Τέλος, θα πρέπει να γίνει και αναφορά στον οικονομικό παράγοντα. Πίσω από τα κυκλώματα των ναρκωτικών κρύβονται τεράστια οικονομικά συμφέροντα. Τα μεγάλα κέρδη δεν αφορούν μόνο τους εμπόρους, αλλά και ολόκληρα κράτη των οποίων η οικονομία στηρίζεται στην παραγωγή και την πώληση αυτών των ουσιών. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι είναι πολύ δύσκολο να κατασταλεί η διακίνησή τους.

Επίλογος Τα ναρκωτικά έχουν γίνει πανανθρώπινο πρόβλημα. Η εξάλειψή τους θα επιτευχθεί, όταν η κοινωνία στραφεί ουσιαστικά προς το πρόβλημα αυτό και αναζητήσει τρόπους για την επίλυσή του. Όλες οι προσπάθειες θα πρέπει να γίνει στοχεύοντας στην πρόληψη, γιατί αυτή έχει πιο ευεργετικά αποτελέσματα από τη θεραπεία.

Έκθεση 5η

«Τα τελευταία χρόνια έχει πάρει εκρηκτικές διαστάσεις το φαινόμενο της ενασχόλησης των ανθρώπων με τυχερά παιχνίδια κάθε είδους. Χιλιάδες άνθρωποι στρέφονται προς αυτά επιδιώκοντας τον εύκολο πλουτισμό. Ποια είναι η άποψή σας για την ύπαρξη των διαφημίσεων που μας έχουν κατακλύσει και που έχουν ως περιεχόμενό τους την προώθηση τυχερών παιχνιδιών;»

Πρόλογος Η ύπαρξη τυχερών παιχνιδιών είναι πολύ παλιά. Πάντοτε ο άνθρωπος επεδίωκε τον εύκολο και γρήγορο πλουτισμό. Τα τυχερά παιχνίδια αποτελούν έναν τρόπο για την επίτευξη αυτού του στόχου. Τις τελευταίες δεκαετίες όμως, οι διαφημίσεις που αφορούν τέτοιου είδους παιχνίδια έχουν πολλαπλασιαστεί και μας έχουν κατακλύσει.

Κύριο Θέμα Τέτοιου είδους διαφημίσεις θεωρούνται επικίνδυνες και προκλητικές. Προβάλλουν ένα είδος παιχνιδιών στο οποίο μια μεγάλη μερίδα συνανθρώπων μας είναι εθισμένη. Πιστεύουν ότι το μέλλον τους εξαρτάται από τα τυχερά παιχνίδια. Η προβολή τέτοιων διαφημίσεων δυσχεραίνει την κατάσταση γιατί κάνει τους ανθρώπους να πιστεύουν στα παιχνίδια αυτά και να τα θεωρούν ως σωτήρια λύση.

Επίσης, εκμεταλλεύονται τους ανθρώπους. Προωθούν μία εικόνα στην οποία παρουσιάζουν ανθρώπους που ζουν μέσα στην οικονομική χλιδή, η οποία ήρθε ως αποτέλεσμα συμμετοχής τους στα τυχερά παιχνίδια. Αποκρύπτουν την πραγματικότητα, δηλαδή ότι οι πιθανότητες να κερδίσουν σε τέτοιου είδους διαγωνισμούς είναι σχεδόν μηδενικές.

Το γεγονός γίνεται επικίνδυνο, αν αναλογιστεί κανείς ότι τις διαφημίσεις αυτές τις παρακολουθούν και ανήλικα παιδιά. Αυτά δεν έχουν την κριτική ικανότητα να σκεφτούν και να κριτικάρουν το περιεχόμενο αυτών των διαφημίσεων. Κάτι τέτοιο έχει ως αποτέλεσμα τα μικρά παιδιά να ωθούνται να παίζουν τυχερά παιχνίδια αλόγιστα και ανεξέλεγκτα.

Επίλογος Η διαφήμιση είναι μία λειτουργία που έχει ως σκοπό να προβάλλει στους ανθρώπους διάφορα αγαθά. Όταν όμως αυτή λειτουργεί με αθέμιτο τρόπο, τότε γίνεται επικίνδυνη για την κοινωνία και καταστροφική. Χρέος της κοινωνίας είναι να εμποδίσει την προβολή επικίνδυνων και παραπλανητικών διαφημίσεων.

1. ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ

Είναι διάφορες χημικές ουσίες, που η συχνή ρήση τους οδηγεί σε εξάρτηση και πολλές φορές σε ψυχοτοξικά αποτελέσματα. Τα ναρκωτικά γενικότερα δημιουργούν παραισθήσεις, μεταβάλλοντας την ψυχολογία ή τη νοητική κατάσταση του τοξικομανούς.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

Η λέξη προέρχεται από το **ρήμα ναρκώ (-όω)** που σημαίνει ναρκώνω.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

α) Τα ναρκωτικά ως φυτά ήταν γνωστά στον άνθρωπο από χιλιάδες χρόνια. Το ένστικτο της αυτοσυντήρησης ήταν αυτό που οδήγησε τον άνθρωπο να διακρίνει τις θεραπευτικές και αναλγητικές ικανότητες αυτών των φυτών. Για παράδειγμα στην Οδύσσεια βλέπουμε την Ελένη να δίνει στον Τηλέμαχο, γιο του Οδυσσέα, αυτό το μυστηριώδες Νηπενθές, ώστε να λησμονήσει τους πόνους και τα βάσανά του. Αργότερα, όταν ανακαλύφθηκαν και οι παραισθησιογόνες ιδιότητές τους, τα ναρκωτικά αποτέλεσαν στοιχεία της κουλτούρας ενός λαού, με την έννοια ότι λατρευτικά και οργιαστικά έθιμα, ιδιαίτερα στους αγροτικούς πληθυσμούς, ήταν συνδεδεμένα με τη χρήση ναρκωτικών ουσιών.

β) Στην ανθρώπινη κοινωνία, φαινόμενα μαζικής διάδοσης και χρήσης των ναρκωτικών αρχίζουν να παρατηρούνται σε μια σειρά χώρες, από το 16 - 18ο μ.Χ. αιώνα, δηλαδή την εποχή που στις χώρες αυτές συντελούνται έντονες πολιτικές μεταβολές και συγκρούσεις ή χειροτερεύει σημαντικά το επίπεδο ζωής των λαϊκών στρωμάτων, λόγω πολέμων, έντονης καταπίεσης. Η πρώτη μαζική κατανάλωση χασίς από Ευρωπαίους εμφανίζεται κατά τη διάρκεια της εκστρατείας του Ναπολέοντα στην Αίγυπτο (1798 - 1799) και δεν είναι άσχετη από προσπάθειες εκτόνωσης της δυσaréσκειας των στρατιωτών που συμμετείχαν σ' αυτή. Λίγα χρόνια μετά απ' την εκστρατεία, εκδηλώνονται στις ευρωπαϊκές χώρες τα πρώτα κρούσματα τοξικομανίας. Ακόμη, οι Ισπανοί κατακτητές διέδωσαν συστηματικά τη χρήση της κόκας στη Ν. Αμερική, για να καθυποτάξουν τους Ιθαγενείς - Ινδιάνους, που τους χρησιμοποιούσαν κατά χιλιάδες κάτω από τις πιο απάνθρωπες συνθήκες στις φυτείες και στα μεταλλεία, για να τους αφαιρέσουν κάθε ικανότητα αντίστασης.

γ) Πάντως, η χρήση των ναρκωτικών μέχρι το 19ο αιώνα είτε για λόγους θρησκευτικούς είτε για λόγους ιατρικούς ήταν πάντοτε περιγεγραμμένη και ελεγχόμενη, με την έννοια ότι διαμορφωνόταν στο πλαίσιο μίας κοινωνικά παραδεκτής λειτουργίας.

Λεξικό εννοιών
Αργύρη Ματακιά

2. Η ΜΟΝΑΞΙΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Ο σύγχρονος άνθρωπος νιώθει πως είναι ανυπεράσπistos. Ο ραγδαίος ρυθμός της ζωής τον συνεπαίρνει, τον συνθλίβει, τον κονιορτοποιεί. Ο χρόνος έχει καταντήσει οχετός, όπου άνθρωποι και οχήματα συμπορεύονται, δια-

γκωνίζονται, συγκρούονται υποταγμένα σε τυφλές δυνάμεις. Υπάρχει και μια άλλη «νεαρή μοίρα», ο κίνδυνος της κάθε στιγμής. Στο βάθος των συνειδήσεων φωλεύει πάντα ο τρόμος του βίαιου θανάτου. Άλλοτε ένας βίαιος θάνατος αποτελούσε αξιομνημόνευτο περιστατικό. Τώρα είναι η μόνотонη καθημερινή πραγματικότητα.

Αν από την άποψη τούτη θεωρήσουμε τον ολόγυρα κόσμο, θ' αντικρίσουμε εκατομμύρια περίφοβα πλάσματα, απελπιστικά ξεμοναχιασμένα και ανίκανα να προστατεύσουν την εσωτερική τους ζωή. Ο αιώνας σκοτώνει τις παλιές φοβίες και τοποθετεί στη θέση τους καινούριες. Το αίσημα της ανασφάλειας εξουσιάζει και τις ψυχές και τα πνεύματα. Καθώς όταν σε πυρπολημένο δάσος ο καθένας προσπαθεί ν' ανοίξει δρόμο σωτηρίας για τον εαυτό του και δρόμο δε βρίσκει.

Αν κατορθώνουν να υπάρχουν ακόμη εδώ κι εκεί κάποιοι αληθινά μονήρεις, που είναι ολόκληροι, αυτοσυγκεντρωμένοι, ικανοί να διατηρήσουν τη ψυχραιμία τους και να μεταμορφώσουν τη μοναξιά τους σε πηγή ισχύος, τούτο είναι μέγιστο κέρδος για όλους. Αλλ' οι αληθινοί μονήρεις ολοένα και λιγότεροι γίνονται, το μέγα πλήθος σχηματίζεται από γυμνές υπάρξεις, που δεν πραγματοποιούν παρά μόνο περιστατικές, υπηρεσιακές, περίπου, ανώδυνες επαφές, επαφές που επιβάλλονται κατά κάποιο τρόπο απ' έξω, που δεν προκαλούνται από μέσα. Οι δεσμοί χαλαρώνουν, οι αφοσιώσεις αμβλύνονται, τα μεγάλα γόνιμα πάθη αχρηστεύονται, πριν καρποφορήσουν.

Η σύγχρονη κοινωνική συμβίωση έχει θέσει ακραίο στόχο της την αποφυγή των ενοχλημάτων. Έτσι, ο καθένας πορεύεται άγνωστος ανάμεσα στους αγνώστους, ένας ακέραιος αριθμός, ολομόναχος. Η «ανοιχτή καρδιά» θεωρείται κοινωνικό παράπτωμα. Ένας λόγος που απευθύνεται έξω από την ώρα του και από τα καθιερωμένα του πλαίσια, ασυλλογισιά. Και τούτο, από πολλές απόψεις, είναι

ωφέλιμο. Δηλαδή: η ασταμάτητη παρεμβολή του άλλου στην προσωπική ζωή του καθενός αυτή η κατάρα των μικρών και κοινωνικά καθυστερημένων οικισμών.

Ωστόσο, παραμένει έξω από κάθε αμφιβολία πως σε τόπους που ευδαιμονούν, κατά τα μέτρα και τις αξίες της εποχής, οι άνθρωποι υποφέρουν από πολλή αναγκαστική μοναξιά, που δεν έχει καμιά σχέση με τον εκούσιο ασκητισμό μερικών εκλεκτών πνευμάτων. Είναι οι άνθρωποι με τα νωθρά, παρά την άλλη τους δραστηριότητα, πνεύματα, με τις άδειες ψυχές, που προσμένουν να τις γεμίσει η παρουσία του άλλου, και ο άλλος δεν είναι παρά επίσης μια άδεια ψυχή, ανίκανη να συντηρήσει τον εαυτό της, όχι και να δοθεί.

Έτσι οι ψυχές αρρωσταίνουν. Αυτός είναι ένας άλλος θάνατος, καθημερινός, συνεχής, ανεπανόρθωτος, όπως κάθε θάνατος. Οι άνθρωποι δεν έχουν την ευκαιρία να κοιταχτούν στα μάτια, να συνομιλήσουν, ν' ανταλλάξουν μια πραγματική χειραψία. Η μέρα είναι γεμάτη έγνοιες, η νύχτα γεμάτη κάματο, δεν υπάρχει ο χρόνος, δεν υπάρχει ο χώρος όπου μπορούν να καλλιεργηθούν οι φιλίες, οι ουσιαστικοί δεσμοί, οι μεθέξεις, που προκαλούν τους «εν τη ψυχή τόκους». Ο κόσμος μας, απ' όλα τα θαυμαστά που του ομολογήσαμε, είναι ένας άφιλος κόσμος. Η φιλία είναι απλή αλληλογνωριμία, κυβερνημένη από τα συμφέροντα. Τα συμφέροντα συνενώνουν ή χωρίζουν τους ανθρώπους πολύ περισσότερο από κάθε άλλη φορά. Οι παροδικές συζεύξεις είναι ο νόμος της εποχής.

Όλοι αναζητούμε τον «πλησίον», αλλά με τη μικρότερη δυνατή δαπάνη. Άλλοτε ο «πλησίον» μπορούσε να χτυπήσει την πόρτα μας την κάθε στιγμή και να βρει και την πόρτα και την καρδιά ανοιχτή. Τώρα θα πρέπει να προειδοποιήσει για τον ερχομό του, να του πούμε ποια ώρα, ποια μέρα και για πόσο διάστημα χρόνου μπορούμε να βρεθούμε μαζί του. Ακόμα και αν ο «πλησίον» είναι το πρόσωπο το δι-

κό μας, του πιο στενού οικογενειακού μας κύκλου. Η ανάγκη της ζωής επιβάλλει απάνθρωπες συμπεριφορές.

Χτίζουμε σπίτια για πολλούς ανθρώπους, για ολόκληρες πολιτείες. Η μικρή πολιτεία, όπου υπάρχει ακόμη, έχει το δικό της ύψος. Τα σπίτια είναι σπαρμένα εδώ κι εκεί. Αλλ' οι άνθρωποι δε βρίσκονται μακριά. Αλληλογνωρίζονται, έχουν τον τρόπο να πουν μια ζεστή «καλημέρα», μια «καληνύχτα». Τα μεγάλα σπίτια είναι συνοικισμοί αγνώστων, μικρές ειρκτές συγκεντρωμένες στον ίδιο τόπο, όπου καθένας, εξόν αν είναι παράλυτος, προσπαθεί να παραμείνει ολίγιστο χρόνο, όσος αρκεί για να ανασυνταχτεί και να φύγει. Η σύγχρονη οικιστική έχει ήδη επισημάνει τον κίνδυνο, αυτήν την απανθρωποποίηση του ανθρώπου, την οριστική του απομάκρυνση από το ανοιχτό ύπαιθρο που το αναζητεί απελπισμένος και το συντυχαίνει υπό τους αθλιότερους δυνατούς όρους κατά τα σύντομα διαστήματα της απαλλαγής του από το καθημερινό έργο του.

Είναι αληθινά δραματικό να διαπιστώνει κανείς πως, όσο σιμότερα στον άλλο άνθρωπο ζει ο καθένας, τόσο και πιο ξένος στον άλλο άνθρωπο γίνεται, τόσο ασφυκτικότερη νιώθει τη μοναξιά του. Η φιλοσοφία που έχει αποδυθεί στην αιματηρή προσπάθεια της αναζήτησης του προσώπου, ομολογεί το μέγα πάθος της εποχής. Ο καθένας έχει γίνει κι ένας Φιλοκτήτης, που σπαράζεται από τους πόνους του στην ερημιά της Λήμνου.

I.M. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

3. Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΣΗΜΕΡΑ

Η κρίση της εποχής μας είναι καταρχήν κρίση αγάπης. Θα μπορούσε κανένας να πει πως η μεγάλη αθλιότητα, η αγωνία και ο φόβος που συνεχούν και κυριαρχούν στην εποχή μας έχουν την πηγή τους στην έλλειψη της αγάπης

προς τον πλησίον. Παντού κυριαρχεί ο στενός εγωισμός και η ωμή δύναμη και θέληση για κυριαρχία.

Είπαν - και είναι σωστό - πως η αναγέννηση της εποχής μας είναι δυνατή μόνο με το ξύπνημα στις ψυχές των ανθρώπων της αγάπης. Αυτή μόνο υπερνικά τη στενότητα του εγώ μας. Όταν αγαπούμε, βγαίνουμε έξω από τον εαυτό μας, ανοίγεται το εγώ μας, κι όχι μόνο αυτό αλλά και οι πύλες της ψυχής μας, και αγκαλιάζει εκείνο που αγαπά. Όσο πλατιά είναι η αγάπη μας, τόσο πιο πλούσια η ψυχή μας. Άλλωστε, είναι γνωστό πως καθένας μπορεί να καταλάβει τέλεια μόνο ό,τι αγαπά.

Η αγάπη είναι η ευγενέστερη εκδήλωση της ψυχής και η μεγαλύτερη πηγή της δύναμής της. Ό,τι είναι μεγάλο, παντοτινό, μόνιμο, το έχει δημιουργήσει ο ενθουσιασμός, η αγάπη. Αυτή ξυπνά τις κοιμισμένες δυνάμεις μας, φτερώνει το νεύμα, υπερνικά κάθε δυσκολία και βλέπει και την πιο μεγάλη θυσία της σαν κάτι το μικρό και ασήμαντο.

Στις σημερινές όμως βιομηχανικές και καταναλωτικές κοινωνίες η πραγματική αγάπη φαίνεται να είναι κάτι το σπάνιο. Στη θέση της ευδοκιμούν διάφορες μορφές ψευτοαγάπης, μορφές που στην πραγματικότητα αποτελούν εκδηλώσεις και συμπτώματα αποσύνθεσης της σύγχρονης έννοιας της αγάπης.

Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει αποξενωθεί από τον εαυτό του, από το συνάνθρωπό του και τη φύση. Έχει μεταβληθεί σε εμπόρευμα και αντιλαμβάνεται τις δυνάμεις της ζωής του σαν επένδυση, η οποία πρέπει να του αποφέρει το ανώτατο δυνατό κέρδος στις δοσμένες συνθήκες της αγοράς.

Αυτό που θεωρούμε σαν αγάπη σήμερα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της καταναλωτικής κοινωνίας. Το σημερινό νόημα της αγάπης είναι επηρεασμένο από τη διαδικασία της καταναλώσεως. «Τα αυτόματα», λέει ο Έριχ Φρομ, «δεν μπορούν ν' αγαπήσουν. Μπορούν μόνο ν' αλλάξουν

την ετικέτα της προσωπικότητάς τους και να ελπίζουν για μια καλή ευκαιρία».

I. N. ΞΗΡΟΤΥΡΗΣ

4. ΠΟΤΕ, ΠΟΥ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΕ Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ

«... Η κοινωνία της «αφθονίας» τοποθετείται σ' ένα γενικότερο πλαίσιο αναφοράς της σύγχρονης καπιταλιστικής οικονομίας, η οποία ήδη μεταβάλλεται ραγδαία. Η όλη λειτουργία της παγκόσμιας καπιταλιστικής οικονομίας μεταπολεμικά στηρίχτηκε στην καλλιέργεια του υπερκαταναλωτισμού στις αναπτυσσόμενες αγορές. Η μετατροπή των καπιταλιστικών οικονομιών σε πολεμικές, στο πλαίσιο του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, τους έδωσε τη δυνατότητα να ξεπεράσουν τη μεγάλη κρίση της δεκαετίας του 1930 και τα επακόλουθά της (ανεργία, υποαπασχόληση του παραγωγικού οπλισμού κ.ο.κ.). Το τέλος του πολέμου θα σήμαινε και το τέλος της τεχνητής αυτής «ευφορίας», την επάνοδο σ' ένα καθεστώς υπολανθάνουσας κρίσης και στασιμότητας. Τον κίνδυνο αυτό ήρθε να προλάβει η προώθηση των οικονομιών της «αφθονίας» σ' όλη την καπιταλιστικά ελεγχόμενη περιοχή. Στη βάση αυτή σημειώθηκε μια άνοδος των καλουμένων «δευτερογενών» αναγκών σε μια κλίμακα πρωτοφανή και η πολυτελής διαβίωση μέσα σε μια καθολική ατμόσφαιρα σπατάλης τοποθετήθηκε, όχι απλά σαν θεμιτός, αλλά και σαν από κάθε άποψη θετικός στόχος. Η σπατάλη έγινε λειτουργικό στοιχείο της καθημερινής ζωής μας, γεγονός που επέτρεψε την πλήρη απασχόληση σ' ένα πρώτο στάδιο και τη ραγδαία ανάπτυξη σ' ένα επόμενο, της παραγωγικής βιομηχανίας των καπιταλιστικών οικονομιών. Προϋπόθεση, όμως, της ανάπτυξης των οικονομιών της σπατάλης είναι από το ένα μέρος η ύπαρξη άφθονων

πρώτων υλών και από το άλλο ο πλήρης έλεγχος των πηγών των πρώτων αυτών υλών. Και οι δύο αυτές όψεις του προβλήματος τοποθετούνται σήμερα διαφορετικά απ' ό,τι πριν από μια δεκαετία, δεδομένου ότι αφενός η ίδια η καταναλωτική σπατάλη προκάλεσε μια πολύ μεγάλη μείωση των αποθεμάτων πρώτων υλών, αφ' ετέρου ο καπιταλιστικός πολιτικοστρατιωτικός έλεγχος των χωρών που παράγουν πρώτες ύλες κάμφθηκε, σαν αποτέλεσμα και νικηφόρων εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων και της παρουσίας του σοσιαλιστικού στρατοπέδου...»

Βασίλης Φίλιος

«Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις»

Έκθεση 1η

«Βρίσκεστε σε μία διαστημική αποστολή με προορισμό την πλανήτη Άρη. Όμως ξαφνικά συμβαίνει μία απρόσμενη επιπλοκή στο διαστημόπλοίο σας κατά τη διάρκεια της αποστολής. Περιγράψτε τις καταστάσεις τις οποίες βιώσατε.»

Πρόλογος Είχαν περάσει πέντε χρόνια από τότε που προσλήφθηκα στη NASA, για να υπηρετήσω ως αστροναύτης. Όλο αυτό το διάστημα δε μου είχε δοθεί ποτέ η δυνατότητα να συμμετέχω σε κάποιο διαστημικό ταξίδι, γεγονός που είχε αρχίσει να με προβληματίζει. Οι ανησυχίες μου έλαβαν τέλος, όταν με κάλεσε ο γενικός διευθυντής στο γραφείο του και μου ανακοίνωσε ότι θα λάμβανα μέρος στην καινούρια διαστημική αποστολή με προορισμό τον πλανήτη Άρη. Η χαρά μου ήταν απερίγραπτη, αλλά φρόντισα να κρύψω τα συναισθήματά μου μπροστά του και να διατηρήσω την ψυχραιμία μου.

Κύριο Θέμα Βρίσκομαι, λοιπόν στην καρέκλα του διαστημόπλοιου περιμένοντας την εντολή για εκτόξευση. Τα δευτερόλεπτα που κυλούν μου φαίνονται αιώνες, ενώ η αγωνία μου έχει φτάσει στο κατακόρυφο. Παράξενα και πρωτόγνωρα συναισθήματα με κατακλύζουν. Αφενός είμαι χαρούμενος και υπερήφανος που μετέχω σε μια τόσο σημαντική αποστολή. Από την άλλη όμως ελλοχεύει μέσα μου ο φόβος, για το αν θα πάνε όλα καλά και η αποστολή ξεκινήσει ομαλά, όπως ακριβώς

είχε σχεδιαστεί. Από τον πύργο ελέγχου μας ζητούν πληροφορίες σχετικές με μετρήσεις των οργάνων του διαστημοπλοίου. Οι απαντήσεις μας τους ικανοποιούν. Η αντίστροφη μέτρηση αρχίζει και ένα δυνατό τράνταγμα ακολουθεί. Η περιπέτεια μόλις αρχίζει.

Δεν μπορεί να περιγράψει κανείς με λόγια τη θέα από ένα διαστημόπλοιο. Η ιλιγγιώδης ταχύτητα του έχει καταφέρει να μας απομακρύνει σε σύντομο χρονικό διάστημα από τη γη. Ο πλανήτης μας φαίνεται μικρός, είναι σχεδόν αδιανόητο να πιστέψει κανείς πως κατοικούν σ' αυτήν την κουκίδα τόσοι άνθρωποι. Οι συνάδελφοί μου κάνουν σαν μικρά παιδιά. Ωστόσο, όλοι μας προσέχουμε την πορεία, που είναι ομαλή. Η μαγεία του διαστήματος μας έχει συγκλονίσει.

Η χαρά και ο ενθουσιασμός διακόπτονται απότομα από τη φωνή ενός συναδέλφου. Μας πληροφορεί ότι η θερμοκρασία της καμπίνας έχει ξεπεράσει τα φυσιολογικά επίπεδα και συνεχίζει να αυξάνεται. Γίνεται αντιληπτό απ' όλους ότι υπάρχει κάποια βλάβη. Το πρώτο μας μέλημα είναι να επικοινωνήσουμε με τον κεντρικό σταθμό της NASA, για να μας δώσουν οδηγίες. Γρήγορα καταλαβαίνουμε ότι και η επικοινωνία με το κέντρο δεν είναι εφικτή, γεγονός που μας φοβίζει. Η αγωνία όλων κορυφώνεται.

Η ζέστη έχει αρχίσει να γίνεται αισθητή και ο προβληματισμός όλων είναι έντονος. Στα πρόσωπα των αστροναυτών είναι έκδηλη η αμηχανία και ο φόβος. Ο ιδρώτας κυλά στα μέτωπά μας, κανείς δε μιλά, όλοι αγωνιζόμαστε να νικήσουμε τον πανικό που άρχισε να γεννιέται μέσα μας. Το διάστημα, που μέχρι εκείνη τη στιγμή μας είχε σαγηνεύσει, μονομιάς γίνεται εχθρικό και αφιλόξενο. Οικεία πρόσωπα περνούν από μπροστά μας, ενώ όλοι αρχίζουμε να σκεφτόμαστε για πρώτη φορά το χειρότερο.

Στις δύσκολες όμως περιστάσεις η ψυχραιμία και η λογική βοηθούν να ξεπεραστούν τα εμπόδια. Καταλαβαίνουμε ότι πρέπει να στηριχθούμε στις δυνάμεις μας και ν' αντιμετωπίσουμε την κατάσταση μόνοι μας. Πρέπει να βρούμε την αιτία που προκαλεί την αύξηση της θερμοκρασίας. Ο καθένας από μας αναλαμβάνει να διερευνήσει και από έναν τομέα. Μετά από λίγο χρονικό διάστημα εντοπίζεται η βλάβη, μία κακή καλωδίωση στο σύστημα κλιματισμού. Η επιδιόρθωσή της είναι εύκολη και γρήγορη και σε λίγο η θερμοκρασία επανέρχεται σε φυσιολογικά επίπεδα. Το απρόσμενο πρόβλημα αντιμετωπίστηκε και η ηρεμία και η αισιοδοξία επέστρεψε στις ψυχές όλων μας.

Επίλογος Σε λίγο αποκαθίσταται και η επικοινωνία μας με το κέντρο ελέγχου. Μας ρωτούν, αν το ταξίδι συνεχίζεται κανονικά ή αν υπάρχει κάποιο πρόβλημα. Τους καθησυχάζουμε και, αφού τους ενημερώνουμε, μας δίνουν οδηγίες, για να συνεχίζουμε. Η πορεία μας για την κατάκτηση του διαστήματος συνεχίζεται.

Έκθεση 2η

«Με ένα διαστημικό διαδίκτυο που συνδέει τη γη με άλλα αστέρια, έξω από το ηλιακό μας σύστημα, επικοινωνείς με έναν εξωγήινο. Στείλε με υπολογιστή ένα σύντομο μήνυμα στο οποίο να δίνεις εκείνες τις πληροφορίες που εσύ θεωρείς σημαντικές για τον τόπο σου, τον εαυτό σου, τη γλώσσα σου κ. ά.»

Αγαπητέ μου

είναι η πρώτη φορά που επικοινωνώ με ένα ον που κατοικεί έξω από τον πλανήτη μου. Ο πλανήτης μου ονομάζεται «Γη» και ανήκει στο ηλιακό σύστημα.

Συγκεκριμένα, κατοικώ στη Ελλάδα, ένα από τα κράτη του πλανήτη μας. Ο πλανήτης χωρίζεται σε διάφορα κράτη, από τα οποία το καθένα έχει διαφορετικά στοιχεία, όπως πολιτισμός, γλώσσα, θρησκεία κ.α. που το διαφοροποιούν από τα υπόλοιπα.

Η χώρα μου διακρίνεται για τον πολιτισμό της, ο οποίος είναι από τους παλαιότερους στον πλανήτη μας και αποτέλεσε τη βάση για τη δημιουργία του σύγχρονου πολιτισμού όλου του πλανήτη. Η γλώσσα μας είναι από τις παλαιότερες στον κόσμο. Σήμερα δεν ομιλείται από πολλούς ανθρώπους (όπως συμβαίνει με άλλες), ωστόσο στοιχεία της ενυπάρχουν σε άλλες γλώσσες. Τα τελευταία χρόνια ζούμε χωρίς πολλούς και αυτό μας έδωσε τη δυνατότητα να αναπτυχθούμε.

Όσον αφορά τον εαυτό μου, είμαι ένας έφηβος με πολλά ενδιαφέροντα. Ασχολούμαι με τον αθλητισμό, την επικοινωνία μέσω διαστημικού διαδικτύου και τη γενικότερη αναζήτηση της γνώσης. Περιμένω πληροφορίες για τη ζωή σου και τον πλανήτη σου.

Έκθεση 3η

«Εγώ, ένας υποθετικός ταξιδιώτης στο Σύμπαν...: Γράψε για ένα φανταστικό ταξίδι σου στο Σύμπαν και διάβασε την ιστορία σου στην τάξη.»

Πρόλογος Οι προβλέψεις για τα αποθέματα νερού στη γη, γίνονταν ολοένα και πιο δυσοίωνες εκείνο το καλοκαίρι. Έτσι η παγκόσμια οργάνωση «Διάσωσης του ανθρώπου» αποφάσισε να εντατικοποιήσει τις έρευνές της για πιθανή μετοίκηση του ανθρώπου σε άλλον πλανήτη. Από τις έρευνες που έγιναν επιλέγει ο πλα-

νήτης Αφροδίτη, γιατί αυτός συγκέντρωνε τις περισσότερες προϋποθέσεις. Στην αποστολή αυτή θα λάμβανε μέρος και ένα παιδί, για να μεταφέρει τις δικές του εμπειρίες στη Γη. Μετά από πολύμηνη διαδικασία και πολλαπλές εξετάσεις επιλέχθηκα εγώ, για να λάβω μέρος στην αποστολή.

Κύριο Θέμα Η αποστολή αυτή ήταν αναγκαίο να είναι πολυπρόσωπη. Ειδικοί επιστήμονες, διαφόρων ειδικοτήτων συνόδευαν τους αστροναύτες, ώστε να γνωμοδοτήσουν και να κρίνουν την καταλληλότητα του πλανήτη. Όταν τελείωσε η εκπαίδευσή μας, ήρθε η ώρα της αναχώρησης. Η εκτόξευση ήταν ένα μοναδικό γεγονός. Ένας εκκωφαντικό ήχος και το διαστημόπλοιο αποκολλήθηκε από τη βάση του. Η περιπέτεια μόλις άρχιζε.

Η γη όλο και ξεμάκρυνε. Οι πόλεις χάνονταν, η εικόνα έγινε θολή και η Γη ξαφνικά μεταμορφώθηκε σε μια κουκίδα στον απέραντο Ωκεανό του Διαστήματος. Είμαστε πάνω απ' όλα και έξω απ' όλα. Όσα πριν μας περιόριζαν, δεν υπήρχαν πια, σαν να αιωρούμασταν στο διάστημα, σα να είμαστε ουράνιο σώμα που έχει τη δική του τροχιά. Μία αίσθηση ελευθερίας και ευφορίας μας πλημμύρισε, καθώς το διαστημόπλοιο ελίσσόταν μέσα από τα ουράνια σώματα, που μέχρι τότε μας ήταν γνωστά μόνο μέσα από το τηλεσκόπιο. Το θέαμα ήταν φαντασμαγορικό.

Και τελικά η Αφροδίτη ήταν μπροστά μας. Οι αστροναύτες με πολλή προσοχή πραγματοποίησαν τη διαδικασία προσεδάφισης. Η πόρτα του διαστημόπλοιου άνοιξε και πατήσαμε στο έδαφος του πλανήτη. Το τοπίο που απλωνόταν μπροστά μας ήταν πρωτόγνωρο. Το γνωστό καστανοπράσινο χρώμα της Γης μας αντικαταστάθηκε από ένα κοκκινωπό. Η θερμοκρασία ήταν αισθητά υψηλότερη απ' αυτή της Γης και

σου δυσκόλευε την ανάσα, γεγονός αναμενόμενο όπως μου εξήγησαν οι επιστήμονες. Η αγωνία των επιστημόνων επικεντρώθηκε στην αναζήτηση νερού. Για το λόγο αυτό οι αστροναύτες έφεραν ειδικά διαστημικά οχήματα, με τα οποία θα μετακινούμασταν στον πλανήτη. Μετά από αρκετές μέρες οι κόποι της αποστολής ευοδώθηκαν με την εύρεση νερού: η ζωή στην Αφροδίτη γινόταν όλο και πιο δυνατή. Αισιόδοξες προβλέψεις δημιουργήθηκαν και από την ανάλυση για τη σύσταση του εδάφους. Η προοπτική εγκατάστασης σ' αυτόν τον πλανήτη ήταν θετική.

Επίλογος Η αποστολή είχε πια ολοκληρωθεί. Οι επιστήμονες συνέλεξαν το υλικό τους και τώρα έμενε η επεξεργασία των δεδομένων η οποία θα γινόταν στη Γη. Δεν υπήρχε πια λόγος παραμονής. Η διαδικασία επιστροφής ξεκίνησε και ήταν διάχυτο ένα κλίμα αισιοδοξίας. Δεμένος στη καρέκλα του διαστημοπλοίου προσπαθούσα να φέρω στο μυαλό μου όλες τις στιγμές του ταξιδιού. Η εμπειρία αυτή για μένα ήταν μοναδική και τα βιώματα ανεπανάληπτα. Είχα ταξιδέψει σ' έναν πλανήτη εκπληρώνοντας όχι μόνο τα δικά μου όνειρα αλλά και τα όνειρα των παιδιών σ' όλο τον πλανήτη.

Έκθεση 4η

«Είσαι ένας από τους πρώτους ταξιδιώτες στο διάστημα. Στην επιστροφή από το διαστημικό σου ταξίδι, σου ζητούν συνέντευξη για τις εμπειρίες που απόκτησες κατά την παραμονή σου στο «ιπτάμενο ξενοδοχείο». Ετοίμασε το κείμενο της συνέντευξής σου.»

Πρόλογος Σε όλη την πορεία της ανθρωπότητας, από τα πρώτα της βήματα μέχρι σήμερα, υπήρξαν ορισμένες

δραστηριότητες που υπήρξαν πρωτοποριακές, γιατί σηματοδότησαν την απαρχή μιας νέας πορείας για την ανθρώπινη κοινωνία. Μια τέτοια σελίδα πιστεύω ότι ανοίγει και σήμερα με τη λειτουργία του «ιπτάμενου ξενοδοχείου». Θεωρώ τον εαυτό μου τυχερό, γιατί μου δόθηκε η δυνατότητα να είμαι ένας από τους πρώτους ανθρώπους που συμμετείχαν σ' αυτό το πρόγραμμα.

Κύριο Θέμα Οι εμπειρίες που αποκόμισα από αυτή τη συμμετοχή μου είναι πρωτόγνωρες. Κατά την παραμονή μου στο «ιπτάμενο ξενοδοχείο» είχα τη δυνατότητα να παρατηρήσω τους πλανήτες από μια διαφορετική γωνία. Πολλές φορές προσεγγίζαμε έναν πλανήτη, τον παρατηρούσαμε από κοντά, ενώ άλλες φορές εξερευνούσαμε την αθέατη από τη Γη πλευρά του. Ελέγχαμε τις τροχιές των πλανητών και τις κινήσεις τους μέσα στο διάστημα. Η αστρική σκόνη αιωρούνταν γύρω μας, ενώ η παρατήρηση των κομητών ήταν περισσότερο ακριβής.

Επιπλέον, είναι μοναδικά και τα συναισθήματα που σε κατακλύζουν. Την έκπληξη διαδέχεται ο θαυμασμός, ενώ ο προβληματισμός είναι συνεχής. Η επιβλητικότητα του Σύμπαντος σε καθηλώνει. Ένα αίσθημα απεραντοσύνης σε πλημμυρίζει και αισθάνεσαι την ψυχή σου να πλαταίνει μαζί με το Σύμπαν. Ο άνθρωπος περνά από το μικρόκοσμο στο μακρόκοσμο και αρχίζει να αποκτά άλλα κριτήρια για τις διαστάσεις.

Επίλογος Η ύπαρξη του «ιπτάμενου ξενοδοχείου» αποτελεί την αφετηρία για την κατάκτηση του διαστήματος από τον άνθρωπο. Εύχομαι όλες οι ενέργειες της διαστημικής υπηρεσίας να ευοδωθούν και να κατορθώσει ο άνθρωπος να γίνει γνώστης των συνθηκών που διέπουν το Σύμπαν. Τελειώνοντας, θα ήθελα να ευχα-

ριστήσω όλους όσους συμμετείχαν σ' αυτό το πρόγραμμα, γιατί χωρίς τη βοήθειά τους δε θα είχαμε τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουμε αυτό το μοναδικό ταξίδι.

Έκθεση 5η

«Επειτα από μία επίσκεψη της τάξης σας στο πλανητάριο και τη μελέτη αρκετών άρθρων, συζητάτε αν έχει νόημα η εξερεύνηση του διαστήματος και τα ποσά που ξοδεύονται γι' αυτή, τη στιγμή που στη γη υπάρχουν τόσα προβλήματα (πείνα, φτώχεια, κλπ). Σε ένα κείμενο 2-3 παραγράφων επιχειρηματολογήστε καταγράφοντας τις θέσεις σας.»

Πρόλογος Εδώ και μισό αιώνα περίπου η επιστήμη κατόρθωσε να ανοίξει τους δρόμους για την εξερεύνηση του διαστήματος. Έτσι, άρχισε να πραγματοποιείται αυτό που για χιλιατηρίδες ονειρεύονταν όλοι οι κάτοικοι αυτού του πλανήτη: ένα ταξίδι στο διάστημα. Ωστόσο, το κόστος ενός τέτοιου ταξιδιού είναι πάρα πολύ μεγάλο και άρχισε να αμφισβητείται η σκοπιμότητά του.

Κύριο Θέμα Θεωρώ κατ' αρχήν, ότι παρά το υψηλό κόστος των διαστημικών ταξιδιών, αυτά θα πρέπει να συνεχίσουν να πραγματοποιούνται. Πιστεύω πως μ' αυτόν τον τρόπο θα ικανοποιηθεί η ακόρεστη δίψα του ανθρώπου για γνώση. Εξερευνώντας το διάστημα ο άνθρωπος αποκτά γνώση και μπορεί να κατανοήσει τον κόσμο που τον περιβάλλει. Μ' αυτόν τον τρόπο ξεφεύγει από τις προλήψεις και τη δεισιδαιμονία και ανοίγει νέους δρόμους στην επιστήμη.

Επίσης είναι κοινά αποδεκτή η άποψη ότι τα μεγάλα προβλήματα που υπάρχουνε σήμερα στη γη, δύ-

σκολα θα λυθούν. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα δεν αντιμετωπίζονται μόνο με χρήματα. Υπάρχουν και ορισμένα που απαιτούν περισσότερο συλλογική προσπάθεια και λιγότερο οικονομική ενίσχυση.

Τέλος, δε θα πρέπει να ξεχάσουμε ότι για την εξερεύνηση του διαστήματος η επιστήμη δημιούργησε πολλά επιτεύγματα τα οποία χρησιμοποιούμε στην καθημερινή ζωή μας. Επειδή η εξερεύνηση του διαστήματος είναι μία πολύ δύσκολη αποστολή, η επιστήμη χρειάζεται κάθε φορά να ανακαλύπτει νέα στοιχεία που θα βοηθούν στην επίτευξη της αποστολής. Τα στοιχεία αυτά στη συνέχεια μεταφέρονται στην καθημερινή μας ζωή.

Επίλογος Θα πρέπει να υπάρξει συνέχιση των διαστημικών αποστολών. Χάρη σ' αυτές μάλιστα είναι πολύ πιθανό στο μέλλον να ανακαλυφθούν νέα δεδομένα που μπορεί να βοηθήσουν τον πλανήτη μας στο μέλλον. Ίσως μάλιστα να δοθούν λύσεις σε σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο σύγχρονος κόσμος.

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΝΑΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΣΤΡΟΝΑΥΤΗΣ

«Θα ήθελα να πάω στην Αφροδίτη και να δω τι κρύβεται κάτω από την πυκνή της νέφωση· θα ήθελα να επισκεφτώ τον Άρη και να δω μόνος μου πώς είναι η επιφάνεια αυτού του πλανήτη», είπε κάποτε ο Γιούρι Γκαγκάριν. Δυστυχώς, όμως, ο πρώτος αστροναύτης του κόσμου δεν πρόφτασε να πραγματοποιήσει καμιά από τις δυο αυτές επιθυμίες του. Δεν ταξίδεψε ποτέ για την Αφροδίτη ούτε πάτησε στο έδαφος του Άρη. Τον βρήκε ο θάνατος στη γη το 1968, καθώς δοκίμαζε τις μηχανές ενός νέου αεροπλάνου. Το πένθος ήταν παγκόσμιο. Η γυναίκα του και οι δύο κόρες του τον έκλαψαν ως δικό τους άνθρωπο, ενώ ο άλλος κόσμος τον αποχαιρέτησε ως το χαρακτηριστικότερο εκπρόσωπο μιας εποχής που εκείνος εγκαινίασε και η οποία ονομάστηκε διαστημική.

Οι ορίζοντες της ανθρωπότητας ασφαλώς θα ήταν σήμερα πιο περιορισμένοι, αν ο Γιούρι Γκαγκάριν δεν είχε πραγματοποιήσει την ιστορική πτήση του, στις 12 Απριλίου 1961. Ξέφυγε από το πλαίσιο εκείνο που καθορίζει από καταβολής κόσμου τις συνθήκες της ζωής πάνω στη γη. Έσπασε τα δεσμά της βαρύτητας, που μας κρατούν καθηλωμένους στο μικρό μας πλανήτη, και για 108 λεπτά της ώρας πετούσε ελεύθερος, αδέσμευτος, αληθινός Κολόμβος στο κατώφλι ενός κόσμου ασύλληπτα πιο μεγάλου και αφάνταστα πιο εκπληκτικού από τα νέο κόσμο του Κολόμβου.

Τα όνειρά του για την Αφροδίτη και τον Άρη δεν τα πραγματοποίησε. Κάποιοι άλλοι θα το πραγματοποίησουν γι' αυτόν - και χάρη σ' αυτόν.

Περιοδικό «Συλλογή», Μάιος 1968 (διασκευή)

2. ΕΝΑΣ «ΣΚΟΥΠΙΔΟΤΟΠΟΣ» ΠΕΡΙΣΤΡΕΦΕΤΑΙ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΓΗ

Ενότητα 9

Από τότε που τολμηροί επιχειρηματίες έβαλαν σκοπό να προωθήσουν με εκατοντάδες δορυφόρους το ίντερνετ και τις ραδιοηλεκτρονικές στον ουρανό, οι ειδικοί του Διαστήματος έχουν κάθε λόγο να ανησυχούν. Η γήινη τροχιά έχει ήδη αποκτήσει ένα «σκουπιδότοπο» με πάνω από 10.000 περιφερόμενα αντικείμενα: τμήματα πυραύλων, κομμάτια από ντεπόζιτα που έχουν εκραγεί, δορυφόρους εκτός χρήσης ακόμα και εργαλεία παρατηρήματα από τους αστροναύτες, χωρίς να έχουν υπολογιστεί τα 50.000 με 100.000 συντρίμμια κάθε είδους (μικρότερα του ενός εκατοστού) τα οποία, καθώς κινούνται με μερικά χιλιόμετρα την ώρα, είναι δυνατό να σχηματίσουν πολύ όμορφα σχέδια.

Στο μεταξύ, ένα καινούριο κύμα... κατοίκων έχει καταλάβει την ουράνια «γειτονιά». Πρόκειται για «αστερισμούς», δορυφόρους διαφόρων επιχειρήσεων, καθένας από τους οποίους είναι εξοπλισμένος με δεκάδες έως και εκατοντάδες εξαρτήματα. Αυτό σημαίνει μεγάλο συνωστισμό στο διάστημα και «πονοκέφαλο» για τους επιστήμονες που το μελετούν...

Από τον ημερήσιο Τύπο, Ιούλιος 1998
(διασκευή)

